

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА «ІСТИНА»

**ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ
КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Тлумачний термінологічний словник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України
Наливайко Л. Р.*

Дніпро
2020

УДК 34(477)
О-72

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
протокол № 9 від 21 травня 2020 р.*

Рецензенти:

Костицький В. В., професор кафедри теорії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік НАПрН України, д.ю.н., проф., засл. юрист України;

Ільков В. В., суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, д.ю.н., проф.;

Коршун А. О., Голова Третього апеляційного адміністративного суду Дніпропетровської області.

Укладачі:

Наливайко Л. Р., проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., проф., засл. юрист України; **Припутень Д. С.**, проф. кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доц., народний депутат України; **Голобутовський Р. З.**, доц. кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, к.ю.н.; **Грідіна К. В.**, викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Гудим І. В.**, викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; **Терещенко О. О.**, викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

О-72 Основи юридичної клінічної практики: тлумачний термінологічний словник ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Л. Р. Наливайко. Дніпро : ДДУВС, 2020. 400 с.

ISBN 978-617-7665-88-4

Тлумачний термінологічний словник «Основи юридичної клінічної практики» закріплює здобутки юридичної клінічної практики та сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про основні закони функціонування та розвитку юридичної клінічної практики в Україні. Словник містить більше ніж 1000 впорядкованих термінів, категорій, понять. Узагальнення та систематизація відповідних термінів є потребою сучасного освітнього та правозастосовного процесу.

Для студентів та викладачів закладів вищої юридичної освіти.

ISBN 978-617-7665-88-4

© Укладачі, 2020

© ДДУВС, 2020

ПЕРЕДМОВА

Особливості юридичної професії вимагають постійного підвищення теоретичних знань і вмілої реалізації їх на практиці. Саме тому при вищих навчальних закладах створюється юридичні клініки. Вони виступають базою для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ реагує на сучасні тенденції та існуючі потреби в сфері надання якісної юридичної освіти, тому на його базі з 2001 року створена і функціонує Юридична клініка «Істина», яка спершу функціонувала в якості Центру правової допомоги «Істина», а в 2013 році реорганізована в юридичну клініку.

Основною метою створення та діяльності юридичної клініки є формування у здобувачів вищої освіти навичок практичної діяльності за фахом, здобуття ними теоретичних знань та практичних умінь професії юриста, формування у них поваги до принципів права, підвищення рівня правової культури населення, а також надання громадянам соціально вразливих верств населення безоплатної первинної правової допомоги.

Юридична клініка «Істина» є членом Асоціації юридичних клінік України і активно співпрацює з органами публічної влади, міжнародними організаціями (партнерами) та громадськими об'єднаннями.

Студенти-консультанти юридичної клініки безпосередньо надають правові консультації, постійно підвищують свої знання та мають високий рівень практичних навичок, що дає їм змогу якісно надавати безоплатну правову допомогу. Постійну допомогу і підтримку їм надають кваліфіковані викладачі, які разом зі студентами комплексно підходять до вирішення питань, з якими звертаються клієнти.

Крім того, в роботі Юридичної клініки «Істина» активну участь приймають як запрошені практичні працівники, які із задоволенням долучаються до консультування клієнтів, проведення майстер-класів, тренінгів, інтерактивів, так і організації, з якими налагоджений тісний контакт для досягнення позитивного результату у вирішенні питань клієнтів юридичної клініки.

З метою надання безоплатної правової допомоги з питань захисту прав і свобод людини при юридичній клініці працює гаряча лінія – Call-центр Юридичної клініки «Істина», який виконує допоміжну консульта-

тивну функцію та гендерний консультаційно-інформаційний центр, який виконує консультативну функцію при юридичній клініці для осіб, які потребують безоплатної первинної правової та психологічної допомоги і постраждали від проявів гендерної нерівності, гендерного насильства, зокрема насильства в сім'ї.

Окрему увагу Юридична клініка «Істина» приділяє науковим дослідженням у сфері юридичної клінічної діяльності, результати яких відображаються в опублікуванні низки наукових праць, фахових наукових статей та тез наукових доповідей у збірниках матеріалів конференцій на теренах України та в зарубіжних країнах.

Таким чином, функціонування та діяльність Юридичної клініки «Істина» має багатоаспектний характер, який проявляється в поєднанні юридичної практики, юридичної клінічної діяльності, навчальної та наукової діяльності.

Оскільки сучасна юридична дійсність включає велику кількість явищ і процесів, існує необхідність ґрунтовного аналізу і розроблення відповідного термінологічного апарату.

Метою видання тлумачного термінологічного словника «Основи юридичної клінічної практики» є закріплення здобутків юридичної клінічної практики, надбання навичок роботи з правом на практиці. Це сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про основні закони функціонування та розвитку юридичної клінічної практики в Україні, усвідомленню ролі та місця юридичних клінік у сфері надання юридичних послуг.

Тлумачний термінологічний словник є допоміжним ресурсом щодо вивчення навчальної дисципліни «Основи юридичної та клінічної практики», яка покликана забезпечити набуття студентами практичних навичок у виявленні юридичних фактів та їх формалізації у вигляді процесуальних доказів, складанні юридичних документів, наданні юридичних консультацій клієнтам та вчиненні певних юридично значимих дій на їхню користь на безоплатній основі. Системне опанування студентами базової юридичної клінічної термінології не тільки полегшить вивчення інших дисциплін правничого спрямування, а й сприятиме формуванню правової свідомості та правової культури сучасного фахівця-юриста.

База термінологічного словника має не лише помітне практичне значення, а й покликана формувати глибоке правове мислення учасників юридичного клінічного руху.

Як допоміжний ресурс, термінологічний словник дасть змогу формалізувати та грамотно складати юридичні документи, надавати юри-

дичні консультації клієнтам на поняттєвому рівні, професійно оперуючи юридичними термінами, підвищувати правову та етичну культуру студентів.

Словник містить більше ніж 1000 впорядкованих термінів, категорій, понять, які вживаються у різних контекстах і значеннях. Вони містяться в міжнародних документах, кодексах та законах України, підзаконних нормативно-правових актах України, науковій та інформаційній літературі. Узагальнення та систематизація відповідних термінів є потребою сучасного освітнього та правозастосовного процесу.

Словник розрахований на якнайширше коло читачів і буде корисним для всіх, хто прагне оволодіти найновітнішими знаннями в галузі надання безоплатної правової допомоги, опанувавши найсучаснішу правову лексику.

Матеріал тлумачного термінологічного словника згруповано у статті, розташовані в алфавітному порядку. Для зручності користування був розроблений алфавітний покажчик термінів. Крім тлумачення лексичного значення термінів, у словнику міститься додаткова інформація: назви термінів англійською мовою з їх англомовною транскрипцією, джерела, в яких використовуються терміни, а також вказані взаємопов'язані поняття. В кінці словника подається список використаних джерел і літератури.

Тлумачний термінологічний словник «Основи юридичної клінічної практики» виступає допоміжним навчальним компонентом в частині підготовки юриста, має певною мірою універсальний характер, розрахований на викладачів, студентів, курсантів різних навчальних закладів, юристів-практиків і всіх, хто цікавиться проблематикою юридичної клінічної діяльності в Україні.

А а	Н н
Б б	О о
В в	П п
Г г	Р р
Ґ ґ	С с
Д д	Т т
Е е	У у
Є є	Ф ф
Ж ж	Х х
З з	Ц ц
И и	Ч ч
І і	Ш ш
Ї ї	Щ щ
Й й	Ь ь
К к	Ю ю
Л л	Я я
М м	

А

АБОЛІЦІЯ

(англ. abolition [æbə'liʃən])

– (1) скасування закону або рішення; (2) ліквідація посади або відмова від неї; (3) закриття кримінальної справи до винесення вироку; (4) відстоювання честі – офіційне спростування наклепу.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліквідація».

АБРОГАЦІЯ

(англ. abrogation [abrə'geɪʃ(ə)n])

– скасування застарілого закону і прийняття нового.

Джерело: Велика українська енциклопедія / укладачі: В. Л. Бабка, М. М. Шумило; за ред. д. і. н., проф. А. М. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон».

АБСЕНТЕЇЗМ

(англ. absenteeism [æbsən'ti:zəm]).

– зумисне ухилення від участі у виборах, зборах акціонерів з метою перешкоди прийняттю окремих рішень, вияву протесту.

Джерело: Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча система».

АБСОЛЮТНІ ПРАВА

(англ. absolute rights [absəlu:t raɪts])

– суб'єктивні права, носіям яких (фізичним і юридичним особам) протистоїть невизначене коло певним чином зобов'язаних осіб. Абсолютні права реалізуються в абсолютних правовідносинах. Абсолютними є правовідносини власності, авторства на твори науки, літератури і мистецтва, на винаходи, промислові зразки, відносини з приводу таких духовних благ, як життя, здоров'я, честь, гідність тощо. Тим чи іншим абсолютним правам кореспондують відповідні абсолютні суб'єктивні обов'язки, зміст яких полягає в утриманні кожної особи від порушення названих прав. Абсолютне суб'єктивне право здійснюється особистою діяльністю його носія або уповноваженою ним особою у випадках, передбачених законом. Це, однак, не означає, що абсолютні права є безмежними. Їх носій має також дотримуватися правил, які встановлюють межі здійснення абсолютного суб'єктивного права.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С. І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єктивне право», «право».

АБСОЛЮЦІЯ

(англ. *absolution* [æbsə'luʃən])

– постанова суду, за якою підсудний звільняється від покарання

Джерело: Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «постанова», «обвинувачений (підсудний)», «покарання».

АБСТРАКТНІ ПРАВОЧИНИ

(англ. *abstract transactions* ['æbstrækt træ'n'zækʃən])

– (1) це вольова дія суб'єктів цивільного права, що характеризує внутрішнє суб'єктивне бажання особи, і за цією ознакою правочин відрізняють від юридичних вчинків, правові наслідки яких наступають в силу закону незалежно від волі його суб'єктів.

Джерело: Щодо форми правочинів: роз'яснення від 19.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-11>;

– (2) правочини, які зберігають юридичну силу тоді, коли підстава їх укладення взагалі відсутня або коли вона не є обов'язковою (напр., вексель, банківська гарантія).

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С. І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правочин».

АВАЛЬ

(англ. *aval* [ə'væl])

– вексельне доручення, за яким аваліст, тобто особа, що його здійснила, бере на себе відповідальність перед власником векселя за виконання зобов'язань будь-якою із відповідальних за векселем осіб: акцептантом, векседавцем, індосантом. Оформляється А. або гарантійним написом аваліста на векселі чи додатковому аркуші (алонж), або видачею окремого документа. Обсяг і характер відповідальності аваліста відповідає обсягу і характеру відповідальності особи, на яку подано А. Аваліст, який оплатив вексель, має право вимагати відшкодування платежу з тієї особи, за яку він надав А., а також з осіб, відповідальних перед останнім. А. збільшує надійність векселя і таким чином сприяє вексельному обігу.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вексель», «банк», «індосант».

АВАНС

(англ. *advance* [əd'vɑ:ns])

– попередньо виплачена грошова сума в рахунок майбутніх платежів за матеріальні цінності, на виконання робіт, надання послуг. А. виплачується підприємствами (організаціями) працівникам у рахунок заробітної плати, на господарські витрати, витрати на відрядження, для придбання малоцінного майна. Між підприємствами та організаціями виплата А. допускається під час

укладання господарських чи підрядних контрактів, договорів з метою надання договірним сторонам більшої взаємодовіри. Тим самим гарантується попереднє перерахування грошей виконавцеві для покриття його початкових видатків, пов'язаних з виконанням програм (робіт), передбачених умовами договору. Розмір А., строки виплати та порядок погашення визначаються угодами (контрактами) між сторонами. На практиці у вигляді А. сплачується частина майбутньої суми оплати, що становить 10 – 15 % її загального обсягу. У зовнішній торгівлі під авансовим платежем розуміється будь-який платіж, проведений покупцем-замовником до моменту відвантаження товару чи надання послуг. Повний А. виплачується досить рідко і є найневигоднішою для імпортера формою розрахунків (для експортера – навпаки). А. обов'язковий при поставках на умовах кредиту і становить, як правило, 10 – 25 % вартості контракту. Повернення А. при невиконанні зобов'язань експортером забезпечується банківською гарантією. Як і завдаток, А. є матеріальним підтвердженням реальності умов укладення договору, але, на відміну від завдатку, він не є способом забезпечення виконання зобов'язань. При виконанні договірного зобов'язання А. зараховується у рахунок остаточного платежу за договірними зобов'язаннями. При розторгненні договору А. повертається повністю або частково залежно від умов договору.

Джерело: Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «гроші».

АВІЗО

(англ. advise [əd'vaɪs])

– офіційне письмове повідомлення одного контрагента іншому про здійснення певних грошових операцій або про зміни у взаєморозрахунках чи відправці товарів; повідомлення про перерахунки грошей (зняття з рахунку тощо), залишки коштів на рахунку, про відкриття акредитива. Залежно від характеру операцій А. бувають дебетові і кредитові. В А. зазначаються його номер, дата, характер виконаної операції, сума, номер рахунку платника й організації, котра одержує кошти тощо. У банківській практиці найчастіше застосовується у взаємних розрахунках. Таке А. є розпорядженням однієї установи банку іншій здійснити банківські операції (перерахувати на рахунки клієнта кошти) або списати з його рахунку відповідні суми. Для оптимізації операцій застосовуються зведені А., складені на підставі багатьох розрахункових документів. Зазвичай як А. використовуються копії документів, що оформляють відповідну операцію – копії меморіальних ордерів, платіжних доручень, вимог тощо; іноді використовуються спеціальні бланки. Відомості про операції по рахунках і залишки на рахунках подаються за формою, погодженою з клієнтом в договорі відповідного банківського рахунку. Такі А. іноді називаються А. на паперових носіях і відправляються способом, який встановлюється в договорі з клієнтом або банком-кореспондентом. Банкам-кореспондентам А. зазвичай надсилаються поштою (поштові А.), іноді доставляються кур'єром та вручаються під розписку відповідальній особі кореспондента. Відомості

про операції та залишки по рахунках видаються представнику клієнта на його вимогу. Для економії часу використовують телеграфні та електронні А. Телеграфні А. зазвичай мають зведений характер, тобто відображають відомості не про одну, а про кілька операцій; вони відправляються, будучи забезпеченими спеціальним шифром – телеграфним банківським кодом або ключем, який дозволяє встановити, що А. дійсно виходить від його відправника. Електронні А. пересилаються Інтернет-зв'язком і представляють собою файли, що містять відомості про всі операції, здійснені за день. Застосування електронних А. повинно бути прямо узгоджено договором кореспондентського рахунку, що не звільняє банк-відправник від подальшого подання А. на паперових носіях (зазвичай це робиться раз на місяць). Якщо ж договір кореспондентського рахунку не містить умови про обов'язок виконувати електронне А., то банк, що отримав таке А. має право не виконувати розпорядження, які містяться в ньому до отримання А. на паперових носіях.

Джерело: Митна енциклопедія: у двох томах / за ред. І. Г. Бережнюк. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 472 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «вексель», «переказ грошей».

АВТОНОМІЯ

(англ. *autonomy* [ɔ: 'tɒnəmi])

– форма децентралізації держ. влади в унітарній державі на рівні її адміністративно-територіальної одиниці, яка характеризується історичними, географічними, економічними, національно- побутовими та іншими особливостями. Виникає не внаслідок акта самовизначення її населення, а надається державою. Воля населення певного регіону до автономії, матеріалізована у певній об'єктивній формі, може лише враховуватися державою, але жодних правових наслідків не має. Автономізація областей та інших регіонів не порушує унітарної суті країни, не перетворює її на федерацію, хоч і відкриває простір широкій ініціативі, активній участі регіонів у здійсненні внутрішньої політики держави, сприяє найоптимальнішому поєднанню загальнодерж. та місцевих інтересів. На відміну від суб'єктів федерації, автономні територіальні утворення хоч і мають власні органи законодавчої та виконавчої влади, законодавство і деякі інші формальні ознаки державності (символіку, внутрішнє громадянство тощо), проте державами чи державно-територіальними утвореннями вважатися не можуть – адже визначальною рисою будь-якої держави є наявність державного суверенітету.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна влада», «унітарна держава».

АВТОР

(англ. *author* ['ɔθər])

– фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

Джерело: Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «авторське право».

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

(англ. copyright ['kɔpɪraɪt])

– галузь права, яка охороняє особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва.

Джерело: Велика Українська бібліотека / за ред. А. М. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «автор».

АГРАРНЕ ПРАВО

(англ. agrarian law [ə'greəriən lɔ:])

– комплексна галузь права, якою регулюються суспільні відносини, що складаються у процесі виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, зберігання та реалізації. Ця галузь сформувалася в результаті трансформації колгоспного права у сільськогосподарське, а останнього – в аграрне у зв'язку з ускладненням і змінами в характері відповідних суспільних відносин у системі агропромислової інтеграції.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «галузь права».

АДВАЛОРНЕ ВІДРАХУВАННЯ

(англ. advalory calculation [kælkjə'leɪʃən])

– мито або податок, які стягуються у вигляді відсотків від вартості товару.

Джерело: Термінологічний словник, 2020. URL: https://studopedia.com.ua/1_208352_termInologIchniy-sloVnik.html.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «мити», «податок».

АДВОКАТ

(англ. advocate' [ædvəkeɪt])

– фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах і в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адвокатська діяльність».

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. advocacy ['ædvəkəsi])

– незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адвокат».

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ

(англ. advocate's secret ['ædvəkɪts 'si:kɪt])

– (1) будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта; (2) питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання; (3) зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДВОКАТСЬКЕ БЮРО

(англ. advocate bureau ['ædvəkɪt 'bjʊərəʊ])

– юридична особа, створена одним адвокатом, що діє на підставі статуту. Найменування адвокатського бюро повинно включати прізвище адвоката, який його створив.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

(англ. advocate union ['ædvəkɪt 'ju:niən])

– юридична особа, створена шляхом об'єднання двох або більше адвокатів (учасників), що діє на підставі статуту.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДВОКАТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. lawyer's self-government ['lɔ:ʃə(r) ,self'gʌvənmənt])

– це гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ

(англ. advocate's request ['ædvəkɪts rɪ'kwest])

– письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських

об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ

(англ. the Bar of Ukraine [ðə ba:r ɒv ju:'kreɪn])

– недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність».

АДЕНДУМ

(англ. addendum [ə'dendəm])

– додаток до двосторонньої угоди (договору), який доповнює умови договору або уточнює їх, конкретизує, тлумачить.

Джерело: Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір».

АДМІНІСТРАТИВНА СПРАВА

(англ. administrative case [əd'mɪnɪstrətɪv keɪs])

– переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна юрисдикція», «адміністративне право», «адміністративний позов», «адміністративний процес», «адміністративний суд».

АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ

(англ. administrative jurisdiction [əd'mɪnɪstrətɪv ˌdʒʊərɪs'dɪkʃən])

– діяльність органів державного управління та їх службових осіб у вирішенні індивідуальних адміністративних спорів та застосуванні відповідних юридичних санкцій в адміністративному порядку (без звернення до суду). А. ю. є складовою правоохоронної діяльності органів управління. Вона здійснюється за правилами адміністративного процесу з урахуванням підвідомчості справ про адміністративні правопорушення в такій послідовності: порушення адміністративної справи, розгляд її по суті, прийняття рішення, оскарження та перегляд рішення, виконання рішення. **Джерело:** Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне право», «адміністративний позов», «адміністративний процес», «адміністративний суд».

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

(англ. administrative legislation [əd'mɪnɪstrətɪv ˌlɛdʒɪs'leɪʃən])

– сукупність нормативно-правових актів, що регламентують суспільні відносини, які виникають у процесі державного управління та у зв'язку зі здійсненням державними органами діяльності управлінського характеру
Джерело: Адміністративне право України: Академічний курс: підруч. Том 1. Загальна частина/ за ред. В. Б. Авер'янов. Київ, 2004. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна юрисдикція», «адміністративне право».

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

(англ. administrative law [əd'mɪnɪstrətɪv lɔː])

– одна з галузей публічного права, яка регулює суспільні відносини, що виникають у сфері організації, а також діяльності органів публічної адміністрації, спрямованої на забезпечення та захист прав і свобод громадян.
Джерело: Андрійко О. Ф. Адміністративне право. Велика українська енциклопедія, 2019. URL: <https://vue.gov.ua>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «галузь права».

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ПРОСТУПОК)

(англ. administrative offense (misdemeanor) [əd'mɪnɪstrətɪv ə'fens (ˌmɪsdɪ'miːnər)])

– протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна юрисдикція», «адміністративне право», «адміністративний процес».

АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ

(англ. administrative penalty [əd'mɪnɪstrətɪv 'penəlti])

– міра відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне правопорушення (проступок)».

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

(англ. administrative justice [əd'mɪnɪstrətɪv 'dʒʌstɪs])

– діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративний суд», «адміністративна справа».

АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ

(англ. administrative act [əd'mɪnɪstrətɪv ækt])

– прийняте суб'єктом рішення індивідуальної дії, спрямоване на набуття, зміну чи припинення прав та обов'язків особи.

Джерело: Велика українська енциклопедія / укладачі: В. Л. Бабка, М. М. Шумило; за ред. д. і. н., проф. А. М. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адміністративне право».

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОГОВІР

(англ. administrative agreement [əd'mɪnɪstrətɪv ə'grɪ:mənt])

– дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією зі сторін угоди.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне право», «договір».

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ

(англ. administrative claim [əd'mɪnɪstrətɪv kleɪm])

– звернення до адміністративного суду про захист прав, свобод та інтересів або на виконання повноважень у публічно-правових відносинах.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна юрисдикція», «адміністративний процес», «адміністративний суд».

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС

(англ. administrative procedure [əd'mɪnɪstrətɪv prə'si:dʒə(r)])

– це правовідносини, що складаються під час розгляду й вирішення судом публічно-правових спорів, зарахованих до адміністративної юрисдикції.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня

2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна юрисдикція», «адміністративне право», «адміністративний позов», «адміністративний суд».

АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД

(англ. administrative court [əd'mɪnɪstrətɪv kɔ:t])

– суд, до компетенції якого Кодексом адміністративного судочинства України віднесено розгляд і вирішення адміністративних справ.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адміністративна справа», «адміністративна юрисдикція».

АДМІНІСТРАТИВНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ

(англ. administrative and preventive measures [əd'mɪnɪstrətɪv ænd prɪ'ventɪv 'meʒəz])

– дії державних органів, спрямовані на попередження, профілактику правопорушень, ухилення від виконання юридичних чи інших обов'язків, забезпечення суспільної безпеки.

Джерело: Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. У 2-х томах: Том 1. Загальна частина / за ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне право», «адміністративне правопорушення (проступок)».

АКРЕДИТИВ

(англ. letter of credit ['letə(r) əv 'kredit])

– це договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Джерело: Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова від 21.01.2004 № 22 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2019. № 127.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк», «договір».

АКТ

(англ. act [ækt])

– документ, складений групою осіб для засвідчення встановлених фактів або подій. Акти оформлюються за результатами ревізій фінансово-господарської діяльності, під час приймання-передавання справ, списання майна тощо.

Джерело: Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти: Наказ від 25.06.2018 № 676 *Офіційний вісник України*. 2018. № 76. Ст. 2558.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ».

АКТ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

(англ. The act of declaration of independence of Ukraine [ði ækt ɒv ˌdɛklə'reɪʃən ɒv ˌɪndɪ'pendəns ɒv ju:'kreɪn])

– політико-правовий документ Верховної Ради України, схвалений 24 серпня 1991 року.

Джерело: Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «Верховна Рада України».

АКТИ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ

(англ. acts of civil status [ækt əv 'sɪvl 'steɪtəs])

– цивільний стан особи – правове положення конкретного громадянина як носія різноманітних прав та обов'язків, у т. ч. майнових та особистих немайнових, яке визначається фактами та обставинами як природного, так і соціально-громадського характеру. Акти цивільного стану індивідуалізують особу, вказують на її ім'я, вік, сімейний і громадянський стан. Актами цивільного стану законодавство визнає події та дії, що нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків. Актами цивільного стану є народження фізичної особи, встановлення її походження, набуття громадянства, вихід з громадянства та його втрата, досягнення відповідного віку, надання повної цивільної дієздатності, обмеження цивільної дієздатності, визнання особи недієздатною, шлюб, розірвання шлюбу, усиновлення, зміна імені, інвалідність, смерть тощо. Не всі події і факти підлягають реєстрації, напр., обмеження дієздатності особи не реєструється. Державній реєстрації підлягають народження фізичної особи та її походження, громадянство, шлюб, розірвання шлюбу, зміна імені, смерть. Реєстрація актів цивільного стану провадиться відповідно до закону спеціальними державними органами реєстрації актів громадянського стану, які реєструють кожен відповідну подію чи дію, що відбулась.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С.І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

АКТИВИ

(англ. assets ['æsets])

– (1) кошти, майно, майнові та інші права, на які накладено або може бути накладено арешт у кримінальному провадженні або які конфісковані за рішенням суду у кримінальному провадженні

Джерело: Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 1. ст. 2;

– (2) ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Джерело: Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від

16.07.1999 № 996-XIV (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 44. Ст.354;

– (3) у фінансовому праві А. розглядаються як сукупність майна, інтелектуальної власності, грошових ресурсів, що належать підприємству, установі, організації, у які вкладено засоби власників та інших осіб. У банківській діяльності А. – це ресурси, контрольовані банком у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому. Крім того, А. – це будь-який об'єкт, право контролю якого закріплене за банком, який відповідає хоча б одній з таких вимог: 1) дає дохід банківській установі; або 2) може бути обмінений на інший об'єкт, який, у свою чергу, буде давати дохід банківській установі. При веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності до А. відносять: нараховану дебіторську заборгованість за процентним доходом, відстрочену кредиторську заборгованість за витратами і премію за придбаними цінними паперами, але не відносять витрати, збитки та внутрішньобанківські розрахунки. Загальна сума А. – це сума всіх категорій А., які зазначені вище, мінус сума всіх контрактивних рахунків типу резервів під можливі збитки від кредитної діяльності та дисконт за придбаними цінними паперами. А. бувають таких видів: грошові та активи банку, депозитарні та дохідні, ліквідні та матеріальні, «мертві» та надлишкові, неліквідні та нематеріальні, оборотні та необоротні, паперові, пенсійні та інші.
Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за ред. Л. К. Воронова. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «майнові права», «особисті немайнові права».

АКТИВИ СТРАХОВИКА

(англ. assets of the insurer ['æs.et əv də in 'ʃɔ:.rər])

– фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика, визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати в порядку, передбаченому Законом України «Про страхування».

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування».

АКТИВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

(англ. active suffrage [æktiv 'sʌfrɪdʒ əv])

– право громадян голосувати на виборах (обирати). Вік надання А. в. п. звичайно встановлюється конституцією. В Україні А. в. п. надано всім громадянам, що досягли 18 років (за винятком осіб, визнаних судом недієздатними).

Джерело: Виборче право України: підручник / за ред. В. Ф. Нестерович. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «право», «виборча система».

АКЦЕПТ

(англ. acceptance [æk'sept(ə)ns])

– відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про його прийняття. Акцепт повинен бути повним і безумовним (ч.1 ст.642 ЦК). Це означає, що акцептант повністю погоджується із запропонованими умовами договору і повідомляє про це оферента. Якщо пропозицію укласти договір зроблено із зазначенням строку для відповіді, то договір вважається укладеним за умови, що особа, яка зробила пропозицію, одержала від другої сторони відповідь про прийняття пропозиції протягом цього строку (ч.1 ст.643 ЦК).

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С. І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «оферта», «зобов'язальне право».

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. joint-stock company [dʒɔɪnt-stɒk 'kʌmpəni])

– (1) господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій, крім випадків, визначених законом.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарське товариство», «акція».

АКЦІЯ

(англ. share [ʃɛː]; stock [stɒk]; equity ['ɛkwɪti])

– (1) іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. А. є неподільною. Порядок реалізації прав співвласників А. визначається Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

Джерело: Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. ст. 268;

– (2) іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів та право на отримання ча-

стини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України, Законом «Про акціонерні товариства» та законодавством про інститути спільного інвестування. Емітентом А. є тільки акціонерне товариство. А. існують виключно в бездокументарній формі. А. має номінальну вартість, установлену в національній валюті. Мінімальна номінальна вартість А. не може бути меншою, ніж одна копійка. Акціонерне товариство розміщує тільки іменні А. У разі існування А. у документарній формі – власникові А. видається сертифікат А. У сертифікаті зазначаються вид цінного паперу, найменування акціонерного товариства, серія та номер сертифіката, міжнародний ідентифікаційний номер цінного паперу, тип і клас А., номінальна вартість, кількість А., що належать власникові сертифіката, ім'я (найменування) власника, підпис керівника емітента, засвідчений печаткою емітента. Акціонерне товариство розміщує А. двох типів – прості та привілейовані. Прості А. надають їх власникам однакові права та право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством, на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації тощо. Прості А. не підлягають конвертації у привілейовані А. або інші цінні папери акціонерного товариства. Привілейовані А. надають їх власникам переважні, стосовно власників простих А., права на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, а також надають права на участь в управлінні акціонерним товариством. Акціонерне товариство має право розміщувати привілейовані А. різних класів (з різним обсягом прав). Залежно від умов розміщення привілейовані А. певних класів можуть бути конвертовані у прості А. або у привілейовані А. інших класів. Частка привілейованих А. у статутному капіталі акціонерного товариства не може перевищувати 25 %. Реєстрацію випуску А. здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку в установленому нею порядку. Обіг А. дозволяється після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати розміщення А. та видачі свідоцтва про реєстрацію випуску А. А. є неподільною. Порядок реалізації прав співвласників А. визначається Цивільним кодексом України та Законом «Про акціонерні товариства». Акціонер приватного та публічного товариства має переважне право на придбання А. додаткової емісії. Переважним правом акціонера визнається: 1) право акціонера – власника простих А. на придбання у процесі приватного розміщення товариством простих А. пропорційно частці належних йому простих А. у загальній кількості емітованих простих А.; 2) право акціонера – власника привілейованих А. на придбання у процесі приватного розміщення товариством привілейованих А. цього або нового класу, якщо А. такого класу надають їх власникам перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат у разі ліквідації товариства, пропорційно частці належних акціонеру привілейованих А. певного класу в загальній кількості привілейованих А. цього класу.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко,

С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. С. 503.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «прибуток», «дивіденд».

АЛІБІ

(англ. alibi [ˈalɪbi])

– в кримінальному процесі – обставина, що виключає перебування обвинуваченої (підозрюваної) особи на місці злочину в момент його вчинення.

Обов'язки перевірки А. лежать на слідчих органах, прокуратурі і суді.

Джерело: Юридичний словник, 2017. URL: <http://pravo-porada.com.ua/yurydychniy-slovník/67-aa/266-alibi>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

АЛІМЕНТИ

(англ. alimony payments [ˈælɪməni ˈpeɪmənt])

– грошові зобов'язання між членами однієї сім'ї, які виплачуються протягом тривалого часу. А. в Україні – це частка доходу матері або батька, яка добровільно чи примусово за рішенням суду щомісячно виплачується одним із батьків на користь другого для утримання дитини (дітей) у грошовій або натуральній формі.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «члени сім'ї».

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. alternative obligation [ən əlˈtɜːnətɪv ˌɒblɪˈgeɪʃən])

– боржник зобов'язаний вчинити одну з двох або кількох дій. Боржник має право вибору предмета зобов'язання, якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства, не впливає із суті зобов'язання або звичаїв ділового обороту.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язальне право», «зобов'язання».

АМНІСТІЯ

(англ. amnesty [ˈæmnɪsti])

– повне або часткове звільнення від відбування покарання певної категорії осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили.

Джерело: Про застосування амністії в Україні Закон України від 01.10.1996 № 392/96-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 48. Ст. 263.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «покарання», «кримінальне провадження».

АНАЛОГИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

(англ. drugs and psychotropic substances analogs [drʌgz ənd saɪkəʊˈtrɒpɪk ˈsʌbstənsɪz ˈænəlɒgz])

– заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні,

не включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють.

Джерело: Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. ст.60.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «наркотичні засоби», «прекурсори наркотичних засобів та психотропних речовин».

АНАЛОГІЯ ЗАКОНУ

(англ. analogy of law [dʲi ə'nælədʒi tʌ lɔː])

– специфічний спосіб прийняття юридично значущого рішення у разі прогалин у законодавстві, що стосуються відповідного конкретного випадку. Таке рішення приймається на основі закону, яким регулюються аналогічні чи близькі за змістом суспільні відносини. Застосування А. з. не є довільним і ґрунтується на певних принципах прийняття рішення: у межах повноважень органу правозастосування; за процедурою і у формі, які встановлені законом; відповідно до змісту закону; на основі знань про юридичні факти, передбачені гіпотезою норми застосовуваного закону. За допомогою А. з. орган правозастосування прогалин у законодавстві не усуває, а лише долає їх. Однак застосування закону за аналогією є сигналом для законодавця щодо необхідності усунення таких прогалин. У сфері цивільного права застосування А. з. передбачене законом. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 8 ЦК, якщо цивільні відносини не врегульовані ЦК, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами ЦК, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С.І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прогалина в законодавстві», «засоби подолання прогалин в законодавстві».

АНАЛОГІЯ ПРАВА

(англ. analogy of the law [dʲi ə'nælədʒi tʌ ðə lɔː])

– застосування щодо суспільних відносин, не регламентованих у правовому порядку безпосередньо, загальних принципів національної чи міжнародної систем права. В Україні А. п. має допоміжний характер і обмежену сферу застосування, яка звужується у процесі розвитку і вдосконалення законодавства. Може застосовуватися у цивільному праві, зокрема, згідно з ч. 2 ст. 8 ЦК, у разі неможливості використати аналогію закону для регулювання цивільних відносин – вони регулюються відповідно до загальних засад цивільного законодавства.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С.І., 2009. 436 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прогалина в законодавстві», «засоби подолання прогалин в законодавстві».

АНКЕТА

(англ. questionnaire [ˌkwɛstʃəˈneər])

– документ встановленої форми для проведення інтерв'ю, що містить перелік питань і тверджень, необхідних для виявлення компетенцій, завдань, функцій, рівня кваліфікації тощо, необхідних для здійснення державним службовцем посадових обов'язків, закріплених за цією посадою та передбачених у посадовій інструкції (положенні про структурний підрозділ).

Джерело: Про затвердження Методики проведення аналізу посад державної служби категорій «Б» та «В» у центральних органах виконавчої влади: Наказ від 17.08.2018 № 199-18. *Офіційний вісник України*. 2018. № 78. Ст. 2617.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

АНТИДЕМОКРАТИЧНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЖИМ

(англ. anti-democratic state regime [ˈænti-ˌdɛməˈkrætɪk steɪt reɪˈzi:m])

– державний режим, згідно з яким суттєво ускладнюються можливості реалізації прав і свобод громадян, а реальна влада зосереджується в руках однієї особи чи групи осіб, не контрольованої народом.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна влада», «політичний (державний) режим».

АПАРАТ ДЕРЖАВИ

(англ. apparatus of the state [ˈdiːˌæpəˈreɪtəs ɒv ðə steɪt])

– система державних органів, які наділені державно-владними повноваженнями й реалізують завдання та функції держави.

Джерело: Державне управління: теорія і практика: підручник / за ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 432 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна», «державний орган».

АПАТРИД

(англ. stateless person [ˈsteɪtləs ˈpɜːs(ə)n])

– особи без громадянства, тобто ті, що не мають громадянства будь-якої держави. Апатридизм (тобто безгромадянство) найчастіше виникає внаслідок розбіжностей у законодавстві різних країн про громадянство, спричиняється втратою громадянства на підставах закону або позбавлення громадянства. Правове становище А. визначається законодавством країни перебування (за деякими винятками), прирівнюється до правового становища громадян цієї країни, але А. не користуються повною мірою політичними та іншими правами й дипломатичним захистом будь-якої країни. На зменшення кількості А. і надання їм змоги користуватися основними правами і свободами спрямовані Конвенція про статус біженців (1951), Конвенція про статус апатридів (1954), Конвенція про громадянство заміжньої жінки (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 1957 р.) і Конвенція про скорочення безгромадянства (1961). В Україні правовий статус А. визначається Законами України «Про громадянство України» (2001) та «Про правовий статус іноземців та осіб без

громадянства» (2011).

Джерело: Українська Радянська Енциклопедія, 2020. URL: <https://leksika.com.ua/11641022/ure/apatridi>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянство».

АПЕЛЯЦІЯ

(англ. appeal [ə'pi:l])

– оскарження ухвали, постанови нижчої інстанції (зазвичай судової) перед вищою; одна з форм оскарження судового рішення, що не набрало законної сили, у кримінальній, цивільній або господарській справі. Справа розглядається по суті судом апеляційної інстанції у межах, викладених в договорах скарги. Термін А. має такі значення: звернення до вищого суду з метою перегляду рішення нижчого суду, який розглядав справу; скарга у вищий суд про скасування або зміну рішення нижчого суду.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012 № 4651-VI (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України...» від 30.03.2020 № 540-IX). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. Ст. 368-5.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд апеляційної інстанції».

АРЕШТ

(англ. seize [si:z], detention [di'tenʃən])

– (1) заборона переказу, перетворення, розпорядження чи переміщення майна, на основі рішення, ініційованого компетентним органом влади чи судом відповідно до механізму замороження. Проте, на відміну від дій із замороження, А. відбувається за допомогою механізму, що дозволяє компетентним органам чи суду взяти на себе контроль за відповідним майном. Арештоване майно залишається власністю фізичної чи юридичної особи, що має частку в такому майні на момент А., в той час як компетентний орган чи суд мають право на володіння, адміністрування чи управління арештованим майном.

– (2) арешт грошових коштів в очікуванні подальших дій;

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

– (3) тримання засудженого в умовах ізоляції. Встановлюється на строк від одного до шести місяців.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «гроші», «засуджений».

АРЕШТ МАЙНА

(англ. arrest of property [ə'rest əv 'prɒpərti])

– тимчасове, до скасування у встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом

злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. А. м. скасовується у встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку. Завданням А. м. є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «арешт», «майно», «злочин».

АРХІВ

(англ. archive ['ɑ:kɑɪv])

– структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи і діловодства.

Джерело: Про національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII (зі змінами и допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. ст.86.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ».

АСОЦІАЦІЯ

(англ. association [ə,səʊsɪ'eɪʃən])

– (1) організації, існування яких базується на членстві, учасники яких (фізичні та юридичні особи), або їхні обрані представники, є вищим керівним органом. А. створюються для вирішення суспільних завдань чи для обслуговування спільних інтересів всіх учасників. А. може бути юридичною особою, а може не бути, що часто визначається при реєстрації. Зареєстровані А. користуються тими ж перевагами, що і юридичні особи.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

– (2) договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових і матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників А. У статуті А. повинно бути за-

значено, що вона є господарською асоціацією. А. не має права втручатися у господарську діяльність підприємств-учасників А. За рішенням учасників А. може бути уповноважена представляти їхні інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа», «господарське об'єднання», «господарська діяльність», «підприємство».

АУДИТ

(англ. audit ['ɔ:dit])

– перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їхньої звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «аудитор».

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

(англ. financial reporting audit [faɪ'nænsjəl rɪ'pɔ:tiŋ 'ɔ:dit])

– аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам.

Джерело: Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. Ст. 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «аудит».

АУДИТОР

(англ. auditor ['ɔ:ditə])

– фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід і включена до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

Джерело: Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. Ст. 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «аудиторська діяльність», «фізична особа».

АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. audit activity ['ɔ:dit æk'tɪvɪti])

– незалежна професійна діяльність аудиторів і суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

ті, з надання аудиторських послуг.

Джерело: Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. Ст. 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «аудит».

АУКЦІОН (ПУБЛІЧНІ ТОРГИ)

(англ. auction (public bidding) ['ɔ:kʃən ('pʌblɪk 'bɪdɪŋ)])

– публічний спосіб продажу активів з метою отримання максимальної виручки від продажу активів у визначений час і в установленому місці.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «активи».

АУТЕНТИФІКАЦІЯ

(англ. authentication [ɔ:'θentɪkət])

– підтвердження того факту, що певна особа має певну ідентичність та/або має право здійснювати певні види діяльності.

Джерело: Посібник з європейського права у сфері захисту персональних даних. Київ: К.І.С., 2015. 216 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

АФЕКТ

(англ. affect [ə'fekt])

– короткочасний емоційний стан людини, зазвичай спричинений травмуючими переживаннями, в якому вона вважається неосудною або обмежено осудною.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «осудна особа», «обмежено осудна особа».

Б

БАГАТОМАНДАТНИЙ ВИБОРЧИЙ ОКРУГ

(англ. multi-member constituency ['mʌlti 'membə kən'stitʃʊənsɪ])

– виборчий округ, у якому обираються кілька депутатів, і за кожного з них виборець голосує персонально, при цьому голосування може бути організовано за блокової системи, системи обмеженого вотуму, системи єдиного непереданого голосу.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча система».

БАЗОВА (БАЗИСНА) СТАВКА

(англ. prime rate [praɪm reɪt])

– ставка процента, від величини якої вираховується значення змінної процентної ставки під час її переоцінки. Як правило, використовують як базові, так звані «безризикові» ставки (на зразок LIBOR), прайм-рейт (ставка процента для першокласних найбільш надійних позичальників), або «специфічні» ставки на зразок собівартості залучених коштів банку. В Україні як Б. с. може використовуватися облікова ставка Національного банку.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. 503 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «Національний банк України».

БАНДИТИЗМ

(англ. gangsterism ['gæŋstərɪzəm])

– організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «кримінальне провадження».

БАНК

(англ. bank [bæŋk])

– юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «Національний банк України», «фізична особа».

БАНК-ЕМІТЕНТ

(англ. issuing bank ['iʃ.u: bæŋk])

– банк, що видав розрахунковий чек (розрахункову чекову книжку).

Джерело: Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 50. ст.564.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

БАНКІВСЬКА ГАРАНТІЯ

(англ. bank guarantee [bæŋk ,gærən'ti:])

– документ, який видається банком і адресований конкретному кредитору організації. Згідно з Б. г. банк бере на себе зобов'язання погасити можливу заборгованість фірми перед кредитором за вимогою кредитора при настанні визначених умовах договору. При цьому банк зобов'язується виплатити кредитору «тверду», заздалегідь обумовлену суму. Особливість такої угоди полягає в тому, що на момент оформлення Б. г., самого зобов'язання перед кредитором в організації ще не існує, тобто кредитор є потенційним. Причому в майбутньому заборгованість за придбані товари, роботи або послуги може так і не з'явитися.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 672 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. banking activity ['bæŋkɪŋ æk'tɪvɪtɪ])

– залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ

(англ. banking system of Ukraine ['bæŋkɪŋ 'sɪstɪm ɒv ju:'kreɪn])

– складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» та інших законів України.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «Національний банк України».

БАНКІВСЬКА ТАЄМНИЦЯ

(англ. bank secrecy [bæŋk 'si:krisɪ])

– інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку. Банківською таємницею, зокрема, є:

1) відомості про банківські рахунки клієнтів, у т. ч. кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; 3) фінансово-економічний стан клієнтів; 4) системи охорони банку та клієнтів; 5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи-клієнта, її керівників, напрями діяльності; 6) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проєкту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; 7) інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; 8) коди, що використовуються банками для захисту інформації; 9) інформація про фізичну особу, яка має намір укласти договір про споживчий кредит, отримана під час оцінки її кредитоспроможності. Інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду, становить Б. т. Інформація про банки чи клієнтів, отримана Національним банком України відповідно до міжнародного договору або за принципом взаємності від органу банківського нагляду іншої держави для використання з метою банківського нагляду або запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, чи фінансуванню тероризму, становить Б. т.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «Національний банк України».

БАНКІВСЬКИЙ ВКЛАД (ДЕПОЗИТ)

(англ. deposit [dɪˈpɒzɪt])

– угода, відповідно до якої одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором. Слово «депозит» походить від лат. depositum – переданий на зберігання. У банківській практиці Б. в. розглядають як гроші або інші кошти в готівковій чи безготівковій формі, у національній або іноземній валюті, передані власником (фізичною або юридичною особою) або третьою особою до банку для зберігання або з метою одержання доходу (процентів) на встановлених договором умовах, з обов'язковим поверненням вкладнику. Договір Б. в. укладається в письмовій формі. Договір Б. в., в якому вкладником є фізична особа, є публічним договором. До відносин банку та вкладника за рахунком, на який внесений вклад, застосовуються положення про договір банківського рахунка. Письмова форма договору Б. в. вважається дотриманою, якщо внесення грошової суми підтверджено договором Б. в. з видачею ощадної книжки або сертифіката чи іншого документа, що відповідає вимогам, встановленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності (банківськими правилами) та звичаями ділового обороту. Б. в. поділяють на: вклади на вимогу (видача вкладу на першу вимогу) та строкові вклади (повернення вкладу зі спливом встановленого договором строку). Договором може бути передбачено внесення грошової суми на інших умовах її повернення.

Залучення депозиту також може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «депозит (вклад)».

БАНКІВСЬКИЙ ДЕНЬ

(англ. banking day ['bæŋkɪŋ deɪ])

– робочий день, протягом якого банк здійснює банківські операції. У системі електронних платежів Національного банку України Б. д. позначається календарною датою як проміжок часу, протягом якого виконуються технологічні операції, пов'язані з проведенням міжбанківських електронних розрахункових документів через систему електронних платежів Національного банку України, за умови, що підсумки розрахунків за цими документами відображаються на кореспондентських рахунках банків (філій) у територіальному управлінні на ту саму дату.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ

(англ. bank loan [bæŋk ləʊn])

– (1) позичковий капітал банку у грошовій формі та в банківських металах, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання;

– (2) форма фінансового кредиту, який банк надає своєму позичальнику на певний строк на умовах повернення та платності;

– (3) будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми. З точки зору банку Б. к. – це кредитна операція, яка здійснюється відповідно до кредитної угоди про надання кредиту та супроводжується записами на банківських рахунках з відповідним відображенням їх у балансах кредитора та позичальника. Б. к. є інструментом стимулювання розвитку економіки. Основними функціями Б. к. є перерозподільча, створення кредитних засобів обігу, відтворювальна та стимулююча.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

БАНКРУТСТВО

(англ. bankruptcy ['bæŋkrəptsi])

– визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному Законом України "Про відновлення

платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" , грошові вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 672 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «неплатоспроможність», «боржник».

БЕЗВІДКЛИЧНИЙ АКРЕДИТИВ

(англ. irrevocable letter of credit [ɪ'revəkəbəl 'letə(r) əv 'kredit])

– акредитив, який не може бути змінений або анульований без згоди банку-емітента, підтверджуючого банку (якщо він є) та бенефіціара.

Джерело: Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова від 21.01.2004 № 22. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 908.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк-емітент», «акредитив».

БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. inaction [ɪn'æk.ʃən])

– певна форма поведінки особи, яка полягає у невиконанні нею дій, які вона повинна була і могла вчинити відповідно до покладених на неї посадових обов'язків згідно із законодавством України.

Джерело: Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній аудиторській службі України та її міжрегіональних територіальних органах: Наказ від 24.11.2016 № 149 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2017. № 7. ст. 228.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення», «кримінальна відповідальність».

БЕЗЛІЦЕНЗІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. unlicensed activity [ʌn'laisənst æk'tɪvəti])

– провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії на її провадження, у т. ч. провадження ліцензіатом частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, іншої, ніж та, на яку йому надано ліцензію.

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «ліцензія», «ліцензована діяльність».

БЕЗНАДІЙНИЙ КРЕДИТ

(англ. bad credit [bæd 'kredit])

– прострочений або неповернений кредит, за яким є документальне підтвердження про неможливість стягнення; неповернений кредит, за яким минув строк позовної давності; прострочений кредит, за яким кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про визнання кредиту безнадійним; неповернений кредит, крім випадків, коли кредитним комітетом прийнято обґрунтоване рішення про відстрочення визнання кредиту безнадійним.

Джерело: Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне

регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Розпорядження від 25.12.2003 № 177 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України* від 2004. № 3. Ст. 139.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кредит».

БЕЗОПЛАТНА ВТОРИННА ПРАВОВА ДОПОМОГА

(англ. free secondary legal aid [fri: 'sekəndəri li:gəl eid])

– вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя і включає такі види правових послуг, як: надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації; захист; здійснення представництва інтересів осіб у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Джерело: Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «безоплатна правова допомога», «безоплатна первинна правова допомога».

БЕЗОПЛАТНА ПЕРВИННА ПРАВОВА ДОПОМОГА

(англ. free primary legal aid [fri: 'praɪməri 'li:gəl eid])

– вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Джерело: Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «безоплатна правова допомога», «безоплатна вторинна правова допомога».

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

(англ. free legal aid [fri: 'li:gl eid])

– правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Джерело: Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «безоплатна первинна правова допомога», «безоплатна вторинна правова допомога».

БЕЗОПЛАТНИЙ ПРАВочИН

(англ. free transaction [fri: træn 'zæk.fən])

– правочин, в якому майнового відшкодування або іншого зустрічного надання за виконане зобов'язання не передбачено, напр., договір позички.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правочин».

БЕЗПЕРЕРВНЕ ПРОЖИВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

(англ. continuous residence on the territory of Ukraine [kən'tɪnjuəs 'rezɪdəns ɒn] ðə 'terɪtəri əv ju:'kreɪn])

– проживання в Україні особи, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а в сумі за рік – 180 днів. Не є порушенням вимоги про безперервне проживання виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу або зміна особою місця проживання на території України.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «свобода пересування та вільного вибору місця проживання», «державний кордон».

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ КЕРІВНИК

(англ. direct supervisor [di'rekt 'sju:pəvaɪzə])

– найближчий керівник, якому прямо підпорядкований державний службовець.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державний службовець».

БЕЗПОСЕРЕДНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

(англ. immediate trial [ɪ'mi:diət 'traɪəl])

– безпосередність є важливим принципом цивільного процесуального права. Вона належить до міжгалузевих принципів, які функціонують, і тотожна змістом як у цивільному, так і в кримінальному процесі. Даний принцип діє не тільки під час провадження в судах першої інстанції, а також і в інших судових інстанціях. Нормативне вираження цього принципу полягає в тому, що суд при розгляді справи повинен, як правило, сприймати докази по справі з першоджерел і досліджувати їх безпосередньо. Саме внаслідок безпосереднього сприйняття усіх обставин справи та їх перевірки доказами у судді може сформуватися обґрунтоване внутрішнє переконання про те, як цю справу слід вирішити.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судовий процес».

БЕЗПОСЕРЕДНЯ ДЕМОКРАТІЯ

(англ. immediate democracy [ɪ'mi:diət di'mɒkrəsi])

– система форм безпосереднього вільного волевиявлення народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні шляхом прямої його участі у формуванні представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування і безпосередньому прийнятті владних рішень з передбачених Конституцією та законами України питань.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Укра-

їнська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 672 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «демократія», «демократичний режим», «демократична держава», «інститут демократії».

БЕЗПРИТУЛЬНА ОСОБА

(англ. homeless person ['həʊmləs 'pɜːsn])

– повнолітня особа, яка проживає на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, в інших місцях, непризначених та непридатних для проживання, у т. ч. жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані.

Джерело: Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 № 2623-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 26. ст.354.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «місце проживання».

БЕЗРОБІТНІ

(англ. unemployed [ˌʌnɪm'plɔɪd])

– особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.

Джерело: Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зайнятість населення».

БЕЗСТРОКОВИЙ ПРАВочИН

(англ. permanent transaction ['pɜːmənənt træn'zækʃən])

– не визначено моменту припинення прав та обов'язків (такий правочин, зазвичай, негайно набирає чинності та припиняється на вимогу однієї зі сторін), напр., безстроковий договір позики. У цивільному праві можуть існувати й інші види класифікаційних ознак поділу правочинів. Для того, щоб правочин мав юридичну силу він повинен відповідати цілому ряду обов'язкових умов, які в цивільному праві називаються умовами дійсності правочину.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правочин».

БЕЗХАЗЯЙНА РІЧ

(англ. derelict ['derɪlɪkt])

– річ, яка не має власника або власник якої невідомий.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «річ».

БІЖЕНЕЦЬ

(англ. refugee [ˌref.ju'dziː])

– особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, націо-

нальності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 12. Ст. 134.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «статус біженців», «посвідчення біженця», «за ява про визнання біженцем або особою, яка потребує особового захисту».

БІОМЕТРИЧНА ВЕРИФІКАЦІЯ

(англ. biometric verification [ˌbaɪəʊ'metrɪk verɪfɪ'keɪʃn])

– здійснення пошуку за принципом “один до одного” між біометричними даними (параметрами), отриманими від особи в даний момент, і біометричними даними (параметрами), наявними у відомчих інформаційних системах суб'єктів національної системи.

Джерело: Про затвердження Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1073. *Офіційний вісник України*. 2018. № 178.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «інформація про фізичну особу (персональні дані)».

БІПАТРИД

(англ. bipatrid)

– правове становище фізичної особи, яка одночасно перебуває у громадянстві двох чи більше країн

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянство».

БІРЖОВИЙ РИНОК

(англ. stock market [stɒk 'mɑːkɪt])

– оптовий ринок цінних паперів з обмеженим колом відомих учасників, для яких установлені правила допуску до торгівлі цінними паперами, правила здійснення біржових угод та процедури вирішення спірних питань.

Джерело: Біржовий ринок: бібліографічний огляд / за ред. С. М. Родіонова. Київ: НУБіП України, 2017. 7 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «біржові операції», «фондова біржа», «цінний папір».

БІРЖОВІ ОПЕРАЦІЇ

(англ. stock exchange operations [stɒk ɪks'tʃeɪndʒ ˌɒpə'reɪʃən])

– біржовою операцією визнається угода, що відповідає сукупності умов:
а) якщо вона представляє собою купівлю-продаж, поставку та обмін товарів,

допущених до обігу на товарній біржі; б) якщо її учасниками є члени біржі; в) якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня.

Джерело: Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 № 1956-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. N 10. ст.139.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «біржовий ринок», «фондова біржа», «цінний папір».

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. charitable activity ['ʃærɪtəbl æk'tɪvɪti])

– добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара.

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «благодійник», «благодійна організація».

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. charitable organization ['ʃærɪtəbl ɔ:'gənəɪ'zeɪʃən])

– юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», як основну мету її діяльності.

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «благодійна діяльність».

БЛАГОДІЙНА ПОЖЕРТВА

(англ. charity donation ['ʃærɪti dəʊ'neɪʃən])

– безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «благодійник», «кошти», «майно», «благодійна діяльність».

БЛАГОДІЙНА ПРОГРАМА

(англ. charity program ['ʃærəti 'prəʊgræm])

– комплекс благодійних заходів у сферах, визначених Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «благодійник», «благодійна діяльність».

БЛАГОДІЙНИЙ ГРАНТ

(англ. charitable grant ['tʃærɪtəbl̩ grɑːnt])

– цільова допомога у формі валютних цінностей, яка має бути використана бенефіціаром протягом строку, визначеного благодійником.

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «благодійник», «кошти», «майно», «благодійна діяльність».

БЛАГОДІЙНИК

(англ. benefactor ['benɪfæktər])

– дієдатна фізична особа або юридична особа приватного права (у т. ч. благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності

Джерело: Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 47. Ст. 798.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «благодійник», «благодійна діяльність», «благодійна організація».

БЛИЗЬКІ ОСОБИ

(англ. close persons [kləʊs 'pɜːsnz])

– особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у т. ч. особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

БЛИЗЬКІ РОДИЧІ ТА ЧЛЕНИ СІМ'Ї

(англ. close relatives and family members [kləʊs 'relətɪvz ənd 'fæmɪli 'membəz])

– чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно прожи-

вають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у т. ч. особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

БОРГОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. debt obligation [det ˌɒblɪˈgeɪʃən])

– зобов'язання позичальника перед кредитором за кредитом (позикою), що виникло внаслідок випуску і розміщення боргових цінних паперів та/або укладання кредитних договорів.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «боржник», «кредитор», «кредит», «зобов'язання».

БОРЖНИК

(англ. debtor ['detə])

– юридична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, який має заборгованість хоча б перед однією фінансовою установою, що не є пов'язаною з боржником особою, та ініціює проведення процедури фінансової реструктуризації відповідно до Закону України «Про фінансову реструктуризацію», у т. ч. комунальні та державні підприємства, крім фінансових установ та казенних підприємств.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредитор», «кредит», «зобов'язання», «зобов'язальне право».

БЮДЖЕТ

(англ. budget ['bʌdʒɪt])

– план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет держави», «бюджет місцевого самоврядування».

БЮДЖЕТ ДЕРЖАВИ

(англ. state budget [steɪt 'bʌdʒɪt])

– план формування та використання фінансових ресурсів країни для забезпечення завдань і функцій, які здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, які сформовані з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устрою і врегульовані нормами права, складають бюджетну систему України. Доходи

бюджету складаються з податків, неподаткових та інших надходжень на безповоротній основі, включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги та власні надходження бюджетних установ, справляння яких передбачено законодавством України. Видатки бюджету можуть перевищити його доходи, що є причиною виникнення дефіциту бюджету. Дефіцит бюджету покривається, переважно, за рахунок внутрішніх і зовнішніх державних запозичень. У процесі формування та виконання Б. д. значна роль належить банківській системі. Національний банк України зберігає та обслуговує обіг державних цінних паперів, здійснює кліринг та розрахунки за угодами з ними. Як учасник Національної депозитарної системи, Національний банк України виконує функції депозитарію та зберігача державних цінних паперів. Грошово-кредитна політика Національного банку України на основі певних механізмів координується з бюджетно-податковою політикою Уряду.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. 503 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. budgets of local self-government ['bʌdʒɪts əv 'lɔʊkəl 'self' glʌvnmənt])

– бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у т. ч. районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

(англ. budgets of the united territorial communities ['bʌdʒɪts əv ðə 'jʊ'naitɪd ,terɪ'tɔ:riəl kə'mju:nɪtɪz])

– бюджети об'єднаних територіальних громад, створених згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, а також бюджети об'єднаних територіальних громад, визнаних Кабінетом Міністрів України спроможними в порядку, встановленому законом.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТНЕ АСИГНУВАННЯ

(англ. budgetary appropriation ['bʌdʒɪtəri ə ,prəʊprɪ'eɪʃən])

– повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТНЕ ВІДШКОДУВАННЯ

(англ. budget reimbursement ['bʌdʒɪt ˌriːɪmˈbɜːsmənt])

– відшкодування від’ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТНЕ ЗОБОВ’ЯЗАННЯ

(англ. budgetary commitment ['bʌdʒɪtəri kəˈmɪtmənt])

– будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «бюджетне асигнування», «бюджет».

БЮДЖЕТНЕ ПРАВО

(англ. budget law ['bʌdʒɪt lɔː])

– система встановлених державою загальнообов’язкових правових норм, що регулюють майнові та пов’язані з ними немайнові суспільні відносини, які складаються в процесі бюджетної діяльності держави та територіальних громад. Предмет бюджетного права – відносини, що виникають та існують у процесі утворення, розподілу та перерозподілу державного та місцевих бюджетів і регламентуються нормами фінансового права/

Джерело: Бюджетне право України / за ред. І. І. Бабін. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. С. 13-15.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

(англ. budget process ['bʌdʒɪt ˈprəʊses])

– регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет», «бюджетне право».

БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ

(англ. budget system ['bʌdʒɪt ˈsɪstəm])

– організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв’язок між окремими ланками бюджетної системи. Б. у. України визначається з урахуванням державного устрою і адміністративно-територіального

поділу України.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів: 2-е вид., переробл. і доповн. / за ред. Л. К. Воронова Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет», «бюджетне право», «бюджетний процес».

БЮДЖЕТНІ КОШТИ (КОШТИ БЮДЖЕТУ)

(англ. budget funds ['bʌdʒɪt fʌndz])

– належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет», «бюджетний процес».

БЮДЖЕТНІ УСТАНОВИ

(англ. budget institutions ['bʌdʒɪt ɪnstɪ'tjuːʃənz])

– органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет», «бюджетний процес».

В

ВАЛОВА МІГРАЦІЯ

(англ. gross migration [grɒs maɪ'greɪʃn])

– механічні переміщення людей через кордони тих чи інших територій зі зміною місця проживання назавжди, на більш-менш тривалий час або з регулярним поверненням до нього.

Джерело: Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «еміграція», «іміграція».

ВАЛЮТНА ОПЕРАЦІЯ

(англ. currency transaction ['kʌrənsi træn'zækʃən])

– операція, пов'язана з переходом права власності на валютні цінності та (або) права вимоги і пов'язаних з цим зобов'язань, предметом яких є валютні цінності, між резидентами, нерезидентами, крім операцій, що здійснюються між резидентами, якщо такими валютними цінностями є національна валюта, торгівля валютними цінностями, транскордонний переказ валютних цінностей та транскордонне переміщення валютних цінностей.

Джерело: Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2028. № 30. Ст. 239.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «валютні кошти».

ВАЛЮТНІ КОШТИ

(англ. currency ['kʌrənsi resɔːrs])

– це національна валюта (гривня), іноземна валюта та банківські метали.

Джерело: Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2028. № 30. Ст. 239.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «валютна операція».

ВАРТІСТЬ

(англ. cost [kɔːst])

– суспільно визнаний еквівалент цінності об'єкта оцінки, виражений у грошовій формі. Під час оцінки визначається певний вид вартості об'єкта оцінки як ймовірна сума грошей, яка може бути отримана за об'єкт оцінки (за яку може бути здійснений обмін об'єкта оцінки) на дату оцінки.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. С. 503.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «гроші».

ВАРТІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ ПІД ЗАКЛАДНУ

(англ. the cost of mortgage lending [ðə kɒst v 'mɔːgɪdʒ 'lendiŋ])

– вартість майна, як визначено пруденційним оцінюванням майбутньої ліквідності майна, враховуючи довготривалі постійні аспекти майна, нормальні та місцеві ринкові умови, поточне використання та альтернативні відповідні ви-

ди використання майна.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за ред. Л. К. Воронова. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кредит».

ВАРТІСТЬ ПРОПОЗИЦІЇ

(англ. the cost of the offer [ðə kɒst ɒv ði 'ɒfə])

– ціна, офіційно заявлена продавцем (товаровиробником), яка зумовлює безвідкличну пропозицію продажу заявленого товару.

Джерело: Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст.527.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «оферта», «гроші», «договір купівлі-продажу».

ВАХТОВИЙ РЕЖИМ РОБОТИ

(англ. rotational work [rəʊ'teɪʃənəl wɜ:k])

– метод організації робіт, коли змінний (вахтовий) персонал, проживаючи у тимчасово створених вахтових селищах далеко від постійного місця проживання, регулярно доставляється згідно з графіком до місця роботи з особливим режимом праці. Застосовуються два способи В. м.: традиційний та експедиційний. Традиційним В. м. виконуються роботи у нафтовій, газовій, лісовій промисловості та в геології. Експедиційний В. м. застосовується в особливих випадках, коли вахтовий персонал на шляху до об'єктів робіт долає значні відстані, пов'язані з рельєфними (географічними) труднощами, перетинаючи водні, гірські та інші перешкоди, різні кліматичні зони та часові пояси. Тривалість вахт – від двох тижнів до двох місяців. При перевахтовках, як правило, замінюється весь персонал основного виробництва. В. м. базується на міжрайонному та міжрегіональному використанні робочої сили.

Джерело: Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «постійне місце проживання».

ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ

(англ. commissioning [kə'mɪʃənɪŋ])

– комплекс заходів, які направлені на прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів нерухомого майна.

Джерело: Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. ст.343.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість)».

ВЕБ-КЛІЄНТ

(англ. web client [web 'klaɪənt])

– програмний комплекс, що інтегрується до програмного забезпечення державного електронного інформаційного ресурсу отримувача та забезпечує формування і передавання запитів та отримання відповідей за допомогою шлюзів безпечного обміну.

Джерело: Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інфор-

маційних ресурсів: Постанова від 10 травня 2018 № 357 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2018. № 41. Ст. 1450.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «клієнт».

ВЕКСЕЛЬ

(англ. bill of exchange/promissory note [bɪl ɒv ɪks'tʃeɪndʒ / 'prɒmɪs(ə)rɪ nəʊt])

– (1) цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю). В. можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі. Особливості видачі та обігу В., здійснення операцій з В., погашення В.

Джерело: Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. ст. 268;

– (2) цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити у визначений строк визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

Джерело: Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України від 16.12.2002 № 508 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2003. № 10. Ст. 444.

– (3) цінний папір у вигляді довгострокового зобов'язання, складеного у письмовому вигляді за певною формою. В. дає особі, якій його видано, тобто векселетримачу, безумовне, підтримуване законом право на одержання (повернення) наданого ним на зазначений строк і на певних умовах грошового боргу. В. дає особі, якій він виданий, що іменується векселедержателем, безумовне, підтримуване законом право на одержання від векселедавця (простий В.) або іншого вказаного платника (переказний В.) зазначеної у векселі суми. Уперше В. з'явився в Італії у XIII ст. в результаті розвитку міжнародної торгівлі та банківської справи. Прообразом В. були ордери (накази) платежу, позичкові листи, розписки про надані суми. Спочатку В. використовувався для здійснення валютообмінних операцій і безпеки транспортування повноцінних грошей: банкір випишував свідоцтво про отримання грошової суми, при пред'явленні якого кореспонденту банкіра за кордоном – клієнт отримував кошти у місцевій валюті. Із розвитком вексельного права сфера використання В. розширюється, він перетворюється в універсальний кредитний, платіжний і розрахунковий документ.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. С. 503.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «векселедавець».

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

(англ. Verkhovna Rada of Ukraine [verkhovna rada ɒv ju:'kreɪn])

– єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

ВЕРХОВНИЙ СУД

(англ. Supreme Court [sju: 'pri:m kɔ:t])

– найвищий суд у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «система судоустрою».

ВЗАЄМОДІЮЧІ СТОРОНИ

(англ. interacting parties intər 'æ:k 'pa:tiz])

– залежні один від одного в досягненні позитивних результатів сторони. Позитивні результати можуть бути матеріальними або ж психологічними (виграш у статусі, владі тощо).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

ВИБІР ПРАВА

(англ. choice of law [tʃɔɪs ʌv lɔ])

– право учасників правовідносин визначити, право якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом.

Джерело: Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. ст.422.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

ВИБОРИ

(англ. election [ɪ 'leɪʃən])

– визначений Конституцією України спосіб формування представницьких органів законодавчої влади та самоврядування.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виборча система», «виборче право».

ВИБОРНІ ОСОБИ

(англ. elected individuals [ɪ 'lektɪd ɪndɪ 'vɪdʒʊəlz])

– Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча система», «виборче право».

ВИБОРЧА ДІЛЬНИЦЯ

(англ. polling station ['pɒlɪŋ 'steɪʃən])

– встановлене законом формування для проведення виборів, голосування та підрахунку голосів на визначеній території.

Джерело: *Виборче право України: підручник / за ред. В. Ф. Нестерович. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.*

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виборча система».

ВИБОРЧА КВОТА

(англ. quota ['kwəʊtə])

– кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата при встановленні результатів виборів, що проводяться за пропорційною виборчою системою. Обчислюється шляхом ділення сумарної кількості голосів виборців, поданих за кандидатів у народні депутати України, внесених до виборчих списків політичних партій, виборчих блоків політичних партій, що отримали три і більше відсотків голосів виборців, на число депутатських мандатів.

Джерело: *Виборчий Кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-ІХ (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст.48.*

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виборча система», «виборче право».

ВИБОРЧА КОМІСІЯ

(англ. election commission [ɪ'lekʃən kə'mɪʃən])

– встановлений виборчим законом орган для організації та проведення виборів депутатів різного рівня в Україні (від Центральної виборчої комісії до окружної та дільничної). Склад, порядок роботи та компетенції виборчої комісії формуються згідно з вимогами виборчого закону.

Джерело: *Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 37-38. ст.366.*

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виборча система», «виборче право».

ВИБОРЧА СИСТЕМА

(англ. election system [ɪ'lekʃən 'sɪstɪm])

– порядок організації і проведення виборів до представницьких органів державної влади та до органів місцевого самоврядування та на інші суспільні посади, що забезпечує реалізацію певній групі громадян (нині – тим, які досягли визначеного віку, раніше також за ін. ознаками – майновими, статевими, расовими і т. ін.) своїх виборчих прав. Основними видами сучасних В. с. є мажоритарна, пропорційна та змішана (мажоритарно-пропорційна або пропорційно-мажоритарна).

Джерело: *Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.*

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборче право».

ВИБОРЧЕ ПРАВО

(англ. right to vote [raɪt tu: vəʊt])

– 1) встановлене традицією, конституцією або законом право громадянина обирати або бути обраним до складу представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування чи на інші суспільні посади, на пр., на посаду голови держави. Раніше В. п. громадян обмежувалося, як правило, статевим та майновим цензом. У сучасному світі найбільш розповсю-

дженими є віковий ценз і ценз осілості;

– 2) невід’ємна частина конституційного права, що представляє собою систему правових норм, які регулюють сусп. відносини в процесі формування складу представницьких органів держ. влади та органів місц. самоврядування шляхом відкритого або закритого голосування. Предметом регулювання В. п. є організація та етапи проведення виборів, порядок вирішення суперечок, вимоги до виборців та кандидатів на виборні посади тощо.

Джерело: Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «вибори».

ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ

(англ. ballot paper ['bælət 'peɪpə])

– форма, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в день виборів Президента України, а також форма виборчого бюлетеня для повторного голосування. Затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять два дні до дня виборів. Текст виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня повторного голосування. Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією.

Джерело: Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37-38. ст.366.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча дільниця».

ВИБОРЧИЙ КОРПУС

(англ. electoral corps [ɪ'lektərəl kɔː])

– сукупність виборців, які беруть участь у голосуванні. Це тільки ті, хто фактично використовує своє активне право, а не всі ті, хто має його юридично (занесені до списку виборців) або потенційно (формально володіють виборчим правом, але з якихось причин до списку виборців не занесені).

Джерело: Головатий М. Політологічний словник, 2019. URL : <https://subject.com.ua/political/dict/234.html>.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборче право».

ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

(англ. election commissions for local elections [ɪ'leɪʃən kə'mɪʃənz fɔr 'ləʊkəl ɪ'leɪʃənz])

– спеціальні колегіальні органи, уповноважені організувати підготовку та проведення відповідних місцевих виборів і забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства України про місцеві вибори.

Джерело: Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37-38. ст.366.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча комісія».

ВИБОРЧІ ПРОЦЕДУРИ

(англ. election procedures [ɪˈlɛkʃ(ə)n prəˈsi:dʒə])

– заходи держави щодо організації і проведення виборів, «виборчий закон у дії»; регулює і регламентує виборчу кампанію.

Джерело: Ільницький М. С. *Виборчі процедури як складова виборчого процесу*, 2018. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3323/Vyborchi%20protsedury%20yak%20skladova%20vyborchoho%20protsesu_%20Ilnytskyi_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вибори», «виборча система».

ВИДАЧА ЛІЦЕНЗІЇ

(англ. issuance of a license [ˈɪʃuːəns əv ə ˈlaɪsəns])

– внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань запису про право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «ліцензія», «ліцензування».

ВИДАЧА ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ)

(англ. issuance of a person (extradition) [ˈɪʃuːəns əv ə ˈpɜːsn (,ɛkstrəˈdɪʃən)])

– видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кримінальна відповідальність», «міжнародна правова допомога».

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

(англ. types of administrative penalties [taɪps əv əd'mɪnɪstrətɪv 'penltɪz])

– 1) попередження; 2) штраф; 2.1) штрафні бали; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 5.1) громадські роботи; 6) виправні роботи; 6.1) суспільно корисні роботи; 7) адміністративний арешт; 8) арешт з утриманням на гауптвахті.

Джерело: Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (зі змінами і допов). *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 6. Ст. 35.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адміністративне стягнення».

ВИДИ ПОКАРАНЬ

(англ. punishment types ['pʌnɪʃmənt taɪps])

– 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання».

ВИКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. teaching activity ['tiːʃɪŋ æk'tɪvɪti])

– діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «компетентність».

ВИКЛЮЧНЕ ПРАВО

(англ. exclusive right [ɪk'skluːsɪv ɪk'skluːsɪv])

– абсолютне право, що належать лише визначеній законом особі з виключенням можливості користування цими правами будь-якою ін. особою.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «абсолютні права», «авторське право».

ВИКЛИК СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ

(англ. call by the investigator [kɔːl baɪ diː ɪn'vestɪgeɪtə 'prɒsɪkjʊ:tə])

– виклик слідчим, прокурором під час досудового розслідування підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження в установлених Кримінальним процесуальним кодексом України випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ВИКОНАВЕЦЬ (СПІВВИКОНАВЕЦЬ)

(англ. executor (co-executor) [ɪg'zɛkjətə (kəʊ-ɪg'zɛkjətə)])

– особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений Кримінальним кодексом України.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «співучасть у злочині».

ВИКОНАВЕЦЬ ЗАПОВІТУ

(англ. executor of the will [ɪg'zɛkjətər ʌv ðə wɪl])

– особа, яка стежитиме за додержанням розпоряджень, що містяться у заповіті, і виступатиме своєрідним гарантом здійснення волі спадкодавця **Джерело:** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадкування», «заповіт».

ВИКОНАВЕЦЬ ЗЛОЧИНУ

(англ. the perpetrator of the crime [ðə 'pɜːpɪtreɪtər ɒv ðə kraɪm])

– особа, яка безпосередньо вчинила злочин.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «співучасть у злочині».

ВИКОНАВЧА ВЛАДА

(англ. executive [ɪg'zɛkjətɪv])

– одна з трьох гілок державної влади, яка відповідно до конституційного принципу поділу державної влади покликана розробляти і втілювати державну політику щодо забезпечення виконання законів, управління сферами суспільного життя, насамперед державним сектором економіки. У відносинах із законодавчою і судовою владою вона користується певною самостійністю.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ЗАВЕРШАЛЬНА СТАДІЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ І ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ТА РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ (ПОСАДОВИХ ОСІБ)

(англ. executive proceeding as a court proceeding final stage and compulsory execution of court decisions and decisions of other authorities (officials) [ɪg'zɛkjətɪv prə'siːdɪŋ æz ə kɔːt prə'siːdɪŋ 'faɪnl steɪdʒ ənd kəm'pʌlsəri ,eksɪ'kjuːʃən əv kɔːt dɪ'sɪʒənz ənd dɪ'sɪʒənz əv 'lðə ɔː'θɔːrɪtɪz (ə'fɪʃəlz)])

– сукупність дій, визначених Законом України «Про виконавче провадження», органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і прово-

дяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, Законом України «Про виконавче провадження», іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», а також рішеннями, які відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» підлягають примусовому виконанню.

Джерело: Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 № 1404-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «строки у виконавчому провадженні».

ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

(англ. fulfillment of obligations [fʊl'fɪlmənt əv ,əblə'geɪʃənz])

– вчинення боржником або іншою особою на користь кредитора або третьої особи певної дії або утримання від дії, яка становить предмет виконання зобов'язання. Виконання зобов'язання як правомірна дія, що спрямована на припинення зобов'язання, по своїй суті є правочином. Внаслідок цього на виконання зобов'язання мають поширюватися загальні вимоги щодо правочинів.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання», «зобов'язальне право».

ВИКРИВАЧ

(англ. exposer [ɪk'spəʊzə])

– фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «корупція».

ВИМАГАННЯ

(англ. extortion [ɪks'tɔːʃən])

– вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «близькі родичі та члени сім'ї», «злочин».

ВИМУШЕНА ЗУПИНКА

(англ. forced stop [fɔːs stɒp])

– перебування іноземця або особи без громадянства на території України понад установлений законодавством строк для транзитного проїзду через її територію у зв'язку з надзвичайними обставинами (стихійне лихо, хвороба тощо) за наявності документа, що підтверджує причину та тривалість затримки.
Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ВИМУШЕНИЙ ПРОГУЛ

(англ. forced truancy [fɔːst 'tru(:)ənsi])

– час, протягом якого працівник з вини власника або уповноваженого ним органу був позбавлений змоги працювати.

Джерело: Юридичний словник-довідник, 2020. URL: <https://subject.com.ua/pravo/dict/133.html>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудоий договір».

ВИНА

(англ. fault [fɔːlt])

– психічне ставлення особи до дії, що вчиняється, чи бездіяльності, передбаченої Кримінальним кодексом України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «умисел», «необережність».

ВИННІ ОСОБИ

(англ. guilty persons ['gɪlti 'pɜːsənz])

– особи, які відповідно до покладених на них обов'язків та законодавства були відповідальні за фінансово-господарські операції, проведені з порушенням законодавства, та/або дії (бездіяльність) яких призвели до такого порушення.

Джерело: Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: Постанова від 20.04.2006 № 550. *Офіційний вісник України*. 2006. № 16. Ст. 1206.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бездіяльність».

ВИПАДКОВІ УМОВИ ДОГОВОРУ

(англ. random contract terms ['rændəm 'kɒntrækt tɜːm])

– узгоджені сторонами умови, що приймаються в доповнення до звичайних умов і відображають особливості взаємин сторін і специфічні вимоги до предмету договору, порядку його виконання, відповідальності за невиконання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ВИПИСКА З ЄДИНОГО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ

(англ. extracts from a Single State Register of Legal Entities, Individuals of Entrepreneurs and Public Formations ['ekstræktz frəm ə 'sɪŋgl steɪt 'redʒɪstər ɒv 'li:gəl 'entɪtɪz, ɪndɪ'vɪdʒʊəlz ɒv ɒntrəprə'nɪz:z ænd 'pʌblɪk fɔ:'meɪʃənz])

– документ в електронній або у випадку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», у паперовій формі, який формується та оновлюється за результатами проведення реєстраційних дій і містить відомості про юридичну особу або її відокремлений підрозділ, фізичну особу-підприємця (у т. ч. про взяття на облік в органах державної статистики та державної фіскальної служби, видачу ліцензії та документів дозвільного характеру) або громадське формування, що не має статусу юридичної особи.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа-підприємець», «юридична особа».

ВИПЛАТА ВИНАГОРОДИ ВИКРИВАЧЕВІ

(англ. payment of remuneration to whistleblower [peɪmənt ɒv rɪmjʊ:nə'reɪʃn tu: 'wɪsl'bləʊə])

– виплата винагороди у вигляді 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або від завданого державі збитку після ухвалення обвинувального вироку суду, але не більше трьох тисяч мінімальних заробітних плат, встановлених на час вчинення злочину, за повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю, якщо грошовий розмір предмета злочину або завдані державі збитки від такого злочину в п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «викривач».

ВИПЛАТИ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(англ. payments upon termination of employment ['peɪmənts ə'pɒn tɜ:mi'neɪʃən ɒv ɪm'plɔɪmənt])

– виплати працівнику (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті по закінченні трудової діяльності працівника.

Джерело: Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 665.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «виплати при звільненні».

ВИПЛАТИ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ

(англ. dismissal pay [di'smis.əl 'peɪ])

– виплати працівнику, які підлягають сплаті за рішенням підприємства про звільнення працівника до досягнення ним пенсійного віку або за рішенням працівника про звільнення за власним бажанням до досягнення ним пенсійного віку.

Джерело: Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 665.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «звільнення з роботи з ініціативи власника», «звільнення з роботи з ініціативи працівника».

ВИПРАВДАНИЙ

(англ. justified person ['dʒʌstɪfaɪd 'pɜːsn])

– обвинувачений, виправдувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «обвинувачений (підсудний)».

ВИПРАВДУВАЛЬНИЙ ВИРОК

(англ. the acquittal [ði ə'kwɪtl])

– рішення суду першої інстанції про винність або невинність особи.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вирок», «виправданий».

ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНОГО

(англ. convict reformation ['kɒnvɪkt ,refə'meɪʃən])

– процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки.

Джерело: Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3-4. Ст. 21.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «засуджений».

ВИПРАВНИЙ ЦЕНТР

(англ. correctional center [kə'rekʃənl 'sentər])

– центри, що виконують покарання у вигляді обмеження волі стосовно осіб, засуджених за злочини невеликої та середньої тяжкості, а також засуджених, яким даний вид покарання призначено відповідно до статей 82, 389 Кримінального кодексу України.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «виправлення засудженого».

ВИПРАВНІ РОБОТИ

(англ. corrective work [kə'rektɪv 'wɜ:k])

– застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. В. р. призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Джерело: Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073- X (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 6. Ст.35);

– покарання у вигляді виправних робіт встановлюється на строк від шести місяців до двох років і відбувається за місцем роботи засудженого. Із суми заробітку засудженого до виправних робіт провадиться відрахування в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «покарання», «адміністративні стягнення».

ВИПРОБУВАЛЬНИЙ ТЕРМІН

(англ. probationary period [prə'beɪʃnəri 'pɪəriəd])

– період часу, протягом якого роботодавець перевіряє працівника на придатність до виконання певної роботи. Умова про випробування працівника під час прийняття на роботу відноситься до додаткових умов трудового договору.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудоий договір», «термін».

ВИРОК

(англ. sentence ['sentəns])

– рішення суду першої інстанції про винність або невинність особи.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд першої інстанції», «вина»

ВИСЛУГА РОКІВ

(англ. years of service [jɪəz ɒv 'sɜ:vɪs])

– період трудової діяльності, який вираховується роками і при окремих умовах надає право на пенсію та відповідні пільги (додаткові відпустки, грошові виплати тощо).

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «пенсійна виплата».

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА

(англ. expert conclusion ['ekspɜ:t kən'klu:ʒən])

– докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх резуль-

татами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «експерт», «слідчий суддя».

ВИХІДНА ДОПОМОГА

(англ. terminal wage ['tɜ:.mi.nəl weɪdʒ])

– грошова виплата працівникові, який звільнений з роботи не з власної ініціативи, яку виплачує роботодавець у випадках, передбачених законом або сторонами. Основним завданням вихідної допомоги є матеріальне забезпечення звільненого працівника в період пошуку ним нової роботи.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «звільнення з роботи з ініціативи власника».

ВІДКЛИКАННЯ ДЕПУТАТА

(англ. recall of the deputy [rɪ'kɔ:l ɒv ði: 'depjʊtɪ])

– визначена чинним законодавством процедура відсторонення депутата від його обов'язків.

Джерело: Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 28.11.2019 № 93-IV (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. ст. 290.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депутат», «мандат депутата».

ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ

(англ. heritage discovery ['herɪtɪdʒ dɪs'klʌvəri])

– виникнення спадкового правовідношення при встановленні певних юридичних факторів (смерті особи або оголошення її померлою, внаслідок безвісної Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадщина», «спадкування».

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

(англ. responsibility of minors [rɪs pɒnsə'bɪlɪtɪ ɒv 'maɪnəz])

– встановлена законодавством України юридична відповідальність молодих людей, які не досягли 18 років, за вчинені ними правопорушення.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення», «неповнолітня особа».

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЦИВІЛЬНА

(англ. civil responsibility ['sɪvl rɪs pɒnsə'bɪlɪtɪ])

– встановлені законом юридичні наслідки за невиконання або неналежне виконання особою обов'язків, зобов'язань, що пов'язані з порушенням цивільних прав другої сторони.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ВІДПОВІДАЧ

(англ. defendant [dɪ'fendənt])

– суб'єкт владних повноважень, а у випадках, визначених законом, й інші особи, до яких звернена вимога позивача.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позивач».

ВІДПУСТКА

(англ. vacation [və'keɪʃən])

– час відпочинку, який обчислюється в календарних днях і надається працівникам зі збереженням місця роботи і заробітної плати. Основним законом, що регулює відпустки, є Закон України «Про відпустки».

Джерело: Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст.4.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудовий договір».

ВІДРАХУВАННЯ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

(англ. payroll deductions ['peɪrəʊl dɪ'dɪkʃənz])

– відрахування із заробітної плати у випадках, передбачених законодавством.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заробітна плата».

ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

(англ. removal from office [rɪ'mu:vəl frəm 'ɒfɪs])

– відсторонення особи від її службових обов'язків може бути здійснено щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу/

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «службові особи».

ВІДУМЕРЛІСТЬ СПАДЩИНИ

(англ. inheritance of heritage [ɪn'herɪtəns ɒv 'herɪtɪdʒ])

– у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з

часу відкриття спадщини. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцем відкриття спадщини. Територіальна громада, яка стала власником відумерлого майна, зобов'язана задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця, що заявлені відповідно до статті 1277 Цивільного кодексу України. Спадщина, не прийнята спадкоємцями, охороняється до визнання її відумерлою відповідно до статті 1283 Цивільного кодексу України.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадщина», «спадкування».

ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА

(англ. alienation of property [ˌeɪljəˈneɪʃən əv ˈprɒpərti])

– будь-які дії платника податків, унаслідок вчинення яких такий платник податків у порядку, передбаченому законом, втрачає право власності на майно, що належить такому платнику податків, або право користування, зокрема, природними ресурсами, що у визначеному законодавством порядку надані йому в користування.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і доповн.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «податок», «майно».

ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ РІШЕННЯМИ, ДІЯМИ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ

(англ. compensation for damage illegal decisions, actions or omissions [kɒmpənˈseɪʃn fɔː ˈdæmɪdʒ ɪ ˈliːgəl dɪˈsɪʒən or ækʃn])

– шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «відшкодування шкоди».

ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ ПОТЕРПІЛОМУ

(англ. compensation for damage to the victim [kɒmpənˈseɪʃn fɔː ˈdæmɪdʒ ɪː ˈvɪktɪm])

– це відшкодування шкоди на будь-якій стадії кримінального провадження, завданої підозрюваним, обвинуваченим у кримінальному правопорушенні або в іншому суспільно небезпечному діянні потерпілому, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «відшкодування шкоди».

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ

(англ. compensation for damages [kɒmpen'seɪʃən fɔː 'dæmɪdʒɪz])

– форма цивільної відповідальності за порушення зобов'язань. Відрізняється від поняття «відшкодування шкоди» тим, що в цьому випадку боржник відшкодовує кредиторів збитки, які виникли у разі невиконання або неналежного виконання першим своїх зобов'язань.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язання».

ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБИ, ЯКА ПОТЕРПІЛА ВІД ЗЛОЧИНУ

(англ. compensation for property damage to a crime victim [ˌkɒmpen'seɪʃən fə(r) 'prɒpəti 'dæmɪdʒ tə e kraɪm 'vɪktɪm])

– вид неоговореного зобов'язання, в силу якого майнова шкода, завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, відшкодовується державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо така особа є неплатоспроможною.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / за ред. С. К. Даниленко. Одеса: ОДУВС, 2016. с. 32.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «злочин».

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

(англ. compensation for non-pecuniary damage [ˌkɒmpen'seɪʃən fə(r) nɒn-ri'kjuːnjəri 'dæmɪdʒ])

– моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини такої особи. Незалежно від вини моральна шкода відшкодовується у випадках, визначених Цивільним кодексом України.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / за ред. С. К. Даниленко. Одеса: ОДУВС, 2016. с. 32.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

(англ. compensation for damage [ˌkɒmpen'seɪʃən fə(r) 'dæmɪdʒ])

– неоговорене зобов'язання, в силу якого майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / за ред. С. К. Даниленко. Одеса: ОДУВС, 2016. с. 32.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

ВІЗУВАННЯ

(англ. sigh sighting [saɪt 'saɪtɪŋ])

– підписання документа посадовою особою для засвідчення погодження з його змістом або для зобов'язання всіх, кому він адресований, виконувати ви-

кладене в ньому.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

ВКЛАД (ДЕПОЗИТ)

(англ. deposit [di'pɒzɪt])

– (1) кошти в готівковій або у безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30;

– (2) кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти.

Джерело: Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 50. ст.564.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кошти», «клієнт».

ВЛАСНИК

(англ. owner ['əʊnə])

– фізична або юридична особа (декілька юридичних осіб, які об'єдналися для спільного придбання об'єкта), що володіє (володіють) об'єктом у період дії зобов'язань.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «власність».

ВЛАСНІСТЬ

(англ. property ['prɒpəti])

– (1) конкретні, історично зумовлені суспільні відносини окремих індивідів та їх колективів з приводу привласнення засобів і продуктів праці шляхом усунення від них усіх інших осіб. Зміст економічних відносин власності становлять володіння, користування і розпорядження матеріальними благами.

Джерело: Даниленко С. К. Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права Одеса: ОДУВС, 2016. с. 32;

– (2) історично зумовлена суспільна форма володіння матеріальними та нематеріальними благами, яка виражає суспільні та виробничі взаємовідносини між людьми в процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Джерело: Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «власник».

ВНУТРІШНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

(англ. internal functions of the state [ɪn'tɜːnl 'fʌŋkʃənz ɒv ðə steɪt])

– державні функції, що здійснюються у межах держави і виявляють її внутрішню політику.

Джерело: Правознавство: навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою / за ред. В. В. Молдован, Л. І. Чулінда. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна», «функції держави».

ВНУТРІШНІЙ ТРУДОВИЙ РОЗПОРЯДОК

(англ. internal labor regulations [ɪn'tɜːnl 'leɪbə 'rɛgju'leɪʃənz])

– система врегульованих нормами права відносин, що складаються на конкретному підприємстві в процесі виконання трудових обов'язків.

Джерело: Правила внутрішнього трудового розпорядку, 2016. URL: <http://dspif.gov.ua/news/217-pravila-vnutrshnogo-trudovogo-rozporjadku.html>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «колективний договір».

ВОЛОДІЛЕЦЬ ІНФОРМАЦІЇ

(англ. information owner [ɪnfə'meɪʃən 'əʊnə])

– фізична або юридична особа, якій належать права на інформацію.

Джерело: Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94- ВР (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інформація».

ВОЛОДІННЯ

(англ. possession [pə'zɛʃən])

– фактичне, законне, або протиправне перебування майна у конкретної фізичної чи юридичної особи.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право власності».

Г

ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ ПРАВА

(англ. sectoral principles of law [ˈsektərəl ˈprɪnsəpəlz ɒv lɔː])

– керівні засади, що виражають найважливіші сторони і зміст визначеної галузі права і тільки їй притаманні.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «принципи права», «галузь права».

ГАЛУЗЬ ПРАВА

(англ. branch of law [brɑːn(t)ʃ ɒv lɔː])

– сукупність норм права, що регулює якісно однорідну сферу (рід) суспільних відносин і володіє тільки їй властивим режимом правового регулювання і є підсистемою системи права.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право», «норма права».

ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ

(англ. guarantees of legality [ˌgærən'tiːz ɒv li(:)'gælɪti])

– (1) система матеріальних і нематеріальних умов і засобів, які забезпечують реальність законності. Види гарантій законності: економічні, політичні, ідеологічні, спеціальні (правові);

– (2) система умов, засобів, способів, що закріплені в чинному законодавстві та спрямовані на забезпечення режиму законності.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законність».

ГАРАНТІЇ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ

(англ. guarantees of rights and obligations [ˌgærən'tiːz ɒv raɪts ænd ˌɒblɪ'geɪʃənz])

– засоби й умови, які реально забезпечують повне і неухильне здійснення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків суб'єктів.

Джерело: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єктивне право», «юридичний обов'язок».

ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ

(англ. guarantees of the rights and freedoms of the individual [ˌgærən'tiːz ɒv raɪts ænd ˈfriːdəmz ɒv ðiː ɪndɪˈvɪdʒʊ(ə)])

– сукупність (або система) конкретних засобів, умов, способів, принципів, методів, що мають юридичний, загальнообов'язковий характер, завдяки яким можливе найповніше і всебічне забезпечення ефективного здійснення охоро-

ни та захисту прав і свобод особи.

Джерело: Права людини і громадянина: навч. посіб. / за ред. П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. Київ, 2004.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «основні права людини», «права людини».

ГАРАНТІЙНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. warranty obligations ['wɒrənti 'ɒblɪ'geɪʃənz])

– зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання – резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою), залученим під державну чи місцеву гарантію.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійний випадок».

ГАРАНТІЙНИЙ ВИПАДОК

(англ. warranty case ['wɒrənti keɪs])

– одержання банком-гарантом/банком-контргарантом вимоги бенефіціара, що становить належне представлення, протягом строку дії або до дати закінчення дії гарантії/контргарантії, що свідчить про порушення принципалом базових відносин.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах від 15.12.2004 № 639 (із змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2005. № 3. Ст. 156.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійне зобов'язання».

ГАРАНТІЙНИЙ СТРОК

(англ. guarantee term [gə'raɪnti 'ti: tɜ:m])

– це строк, протягом якого виробник бере на себе зобов'язання про здійснення безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг.

Джерело: Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 30. ст.379.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійне зобов'язання», «гарантійний випадок».

ГАРАНТІЙНИЙ ТЕРМІН ЕКСПЛУАТАЦІЇ

(англ. warranty period of operation ['wɒr(ə)nti 'pɪəriəd ɒv ɪpə'reɪʃ(ə)n])

– термін, протягом якого гарантується використання товару, в т. ч. комплектуючих виробів, за призначенням за умови дотримання споживачем правил користування і протягом якого виробник (продавець, виконавець) виконує гарантійні зобов'язання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійне зобов'язання», «гарантійний випадок».

ГАРАНТІЙНИЙ ТЕРМІН ЗБЕРІГАННЯ

(англ. warranty period of storage ['wɒr(ə)nti 'piəriəd ɒv 'stɔ:ri:dʒ])

– термін, протягом якого споживчі властивості товару не повинні погіршуватися за умови дотримання вимог нормативних документів. Гарантійний термін зберігання обчислюється від дати виготовлення товару і закінчується датою, визначеною виробником.

Джерело: Про затвердження Порядку гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів: Постанова від 11 квітня 2002 р. № 506 (із змінами і доповн.). *Офіційний вісник України*. 2002. № 16. Ст. 861.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійний випадок», «гарантійний термін експлуатації».

ГАРАНТІЯ

(англ. guarantee [ˌgærən'ti:])

– (1) зобов'язання, зазвичай з боку банку, щодо виконання зобов'язань іншої сторони або виплати певної суми грошей після пред'явлення визначених документів, що вказують на невиконання деяких зобов'язань гарантованою стороною.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

– (2) спосіб забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого банк-гарант бере на себе грошове зобов'язання перед бенефіціаром сплатити кошти в разі настання гарантійного випадку. Зобов'язання банку-гаранта перед бенефіціаром не залежить від базових відносин, які забезпечуються такою гарантією (їх припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли посилення на такі базові відносини безпосередньо міститься в тексті гарантії.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах від 15.12.2004 № 639 (із змінами і доповн.). *Офіційний вісник України*. 2005. № 3. Ст. 156.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гарантія», «гарантійний випадок», «документ».

ГАРАНТІЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

(англ. guarantee of solvency [gærən'ti:z' ɒv 'sɒlvənsi])

– довідка основного обслуговуючого банку претендента, яка підтверджує, що за даними банку він виконує свої фінансові зобов'язання за договорами і проти нього не порушено справу про банкрутство та довідка міжнародного аудитора за останні три роки про платоспроможність претендента.

Джерело: Банківські гарантії, 2017. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100004967-bankivski-garantiyi>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банкрутство», «неплатоспроможність».

ГЕНЕРАЛЬНА ДОВІРЕНІСТЬ

(англ. general power of attorney ['dʒenərəl 'paʊər ɒv ə'tɜ:ni])

– видається на загальне управління майном довірителя. Г. д. уповноважує

особу на виконання не будь-якої окремої угоди чи будь-яких категорій, а на укладення будь-яких угод. Закон вимагає, щоб довіреність була складена у письмовій формі, тому поза письмової формою немає довіреності. Довіреності, які видаються громадянам, повинні бути посвідчені уповноваженими на це особами. Так, щодо угод, які вимагають нотаріальної форми, довіреність повинна бути посвідчена державним чи приватним нотаріусом.

Джерело: Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст.383.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «довіреність», «довіритель», «повірений».

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПІДРЯДНИК

(англ. general contractor ['dʒɛn(ə)r(ə)l kən'træktə])

– якщо із закону або договору не витікає зобов'язання підрядника виконати обумовлену договором роботу особисто, підрядник має право залучити до виконання роботи (або окремих її етапів чи видів) інших осіб – субпідрядників. У цьому разі підрядник виступає генеральним підрядником, укладає угоди з субпідрядниками і несе відповідальність за виконання ними своїх зобов'язань перед замовником. Г. п. відповідає перед субпідрядником за невиконання або неналежне виконання замовником своїх обов'язків за договором підряду, а перед замовником – за порушення субпідрядником свого обов'язку. Замовник і субпідрядник не мають права пред'являти один одному вимоги, пов'язані з порушенням договорів, укладених кожним з них із Г. п., якщо інше не встановлено договором або законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір підряду».

ГЕРБ УКРАЇНИ

(англ. emblem of Ukraine ['ɛmbləm ɒv ju:'kreɪn])

– закріплений у законодавстві офіційний умовний знак, який через графічне та кольорове зображення окремих фігур і символів виражає коло певних ідей політичного характеру та символізує суверенітет держави.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «Конституція України», «державний суверенітет».

ГІПОТЕЗА

(англ. hypothesis [haɪ'pɒθɪsɪs])

– частина правової норми, в якій зазначаються обставини, вказуються умови, при настанні яких можна чи необхідно виконувати правило, що міститься в диспозиції.

Джерело: Проблеми теорії держави і права: навчальний посібник. 3-тє вид. змін. й доп. / за ред. М. В. Кравчук. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права», «диспозиція», «санкція».

ГЛАВА ДЕРЖАВИ

(англ. head of state [hed əv steɪt])

– найвища посадова особа (рідше – колегіальний орган), яка вважається найвищим представником держави і, як правило, носієм виконавчої влади. В парламентських монархіях главою держави є монарх (король, імператор), влада якого зазвичай успадковується. В країнах з республіканською формою правління Г. д. – президент, який обирається на виборах. У президентських республіках Г. д. є главою виконавчої влади: він призначає главу уряду й міністрів, є верховним головнокомандувачем збройних сил, має право помилування, вето, нагороджує орденами й медалями, скликає сесії парламентів, має право розпуску парламенту, користується правом законодавчої ініціативи та ін. В парламентських республіках президент обирається парламентом і, як правило, не має реальної виконавчої влади, а його правовий статус нагадує значною мірою статус монарха в парламентській монархії.

Джерело: Політологія (теорія та історія політичної науки): навчальний посібник / за ред. П. Л. Шляхун. Київ: Либідь 2005. 576 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна влада», «виконавча влада».

ГЛАСНІСТЬ

(англ. publicity [pʌb'lisɪti])

– політичний термін, що позначає політику максимальної відвертості (відкритості) у діяльності державних установ і свободи інформації.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «транспарентність».

ГЛАСНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

(англ. publicity of the trial [pʌb'lisɪti ɒv ði: 'tri:əl])

– один із конституційних принципів кримінального процесу, який полягає в тому, що розгляд цивільних і кримінальних справ у всіх судах України проводиться у відкритих для всіх громадян, які досягли 16 років, засіданнях суду. Преса та інші засоби масової інформації можуть висвітлювати хід і результати цих засідань та вільно коментувати їх.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «принципи права», «судовий процес».

ГОЛОВУЮЧИЙ

(англ. presiding [pri'zaidɪŋ])

– суддя, який розглядає справу одноособово, а при колегіальному розгляді справи – суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суддя».

ГОНОРАР АВТОРСЬКИЙ

(англ. author's fee [ˈɔːθə(r) fiː])

– винагорода, що за авторським правом виплачується авторам за використання їхніх літературних творів, творів мистецтва, технічних винаходів тощо.

Джерело: Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «автор», «авторське право».

ГОРИЗОНТАЛЬНА СТРУКТУРА ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. horizontal structure of legislation [ˌhɒrɪˈzɒntl̩ ˈstrʌktʃə(r) əv ˌledʒɪˈsleɪʃən])

– відображає поділ законодавства залежно від предмета правового регулювання та обсягу нормативного матеріалу.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «законодавство», «правове регулювання».

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. economic activity [ˌiːkəˈnɒmɪk ækˈtɪvɪti])

– (1) діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Джерело Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

– (2) діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, дорученням та агентськими договорами.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112;

– (3) будь-яка діяльність, в т. ч. підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкти господарювання», «підприємство».

ГОСПОДАРСЬКА КОМПЕТЕНЦІЯ

(англ. economic competence [ˌiːkəˈnɒmɪk ˈkɒmpɪtəns])

– сукупність прав та обов'язків, які безпосередньо закріплені чинним законодавством за господарським суб'єктом.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарська діяльність», «суб'єкти господарювання».

ГОСПОДАРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

(англ. economic association [ˌi:kə'nɒmɪk ə,səʊsɪ'eɪʃən])

– об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «об'єднання підприємств», «підприємство», «господарська діяльність».

ГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО

(англ. economic company [ˌi:kə'nɒmɪk 'kʌmpəni])

– юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками. Господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД

(англ. economic court [ˌi:kə'nɒmɪk kɔ:t])

– незалежний орган у вирішенні всіх господарських спорів, що виникають між юридичними особами, державними та іншими органами, а також у розгляді справ про банкрутство.

Джерело: Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд», «господарські спори».

ГОСПОДАРСЬКІ СПОРИ

(англ. economic disputes [ˌi:kə'nɒmɪk dɪ'spju:ts])

– правові спори, що виникають між суб'єктами господарської діяльності при укладенні й виконанні господарських договорів, а також спори про відшкодування збитків, спричинених неналежним виконанням чи невиконанням останніх.

Джерело: Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарська діяльність», «суб'єкти господарювання».

ГОТУВАННЯ ДО ЗЛОЧИНУ

(англ. crime preparing [kraɪm pri'reɪɪŋ])

– підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змі-

нами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ГРАБІЖ

(англ. robbery ['rɒbəri])

– відкрите викрадення чужого майна.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «злочин».

ГРИВНЯ

(англ. hryvnia ['(h)rɪvnē-ə])

– законний платіжний засіб, обов'язковий до приймання за номінальною вартістю на всій території України, грошова одиниця України.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «грошова одиниця», «грошова система».

ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА І ПОРЯДОК

(англ. public safety and order ['pʌblɪk 'seɪftɪ ənd 'ɔ:də])

– стан захищеності інтересів людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних криміногенною ситуацією, стихійним лихом, катастрофами, аваріями, пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними подіями.

Джерело: Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08.07.2011 № 3673-VI (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 9. ст.64.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «надзвичайна ситуація», «національна безпека України».

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. non-governmental organization [nɒn-ˌɡʌvən'mentl ɔ:ɡənai'zeɪʃən])

– громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

Джерело: Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадське об'єднання».

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА

(англ. public union ['pʌblɪk 'ju:njən])

– громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Джерело: Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадське об'єднання».

ГРОМАДСЬКЕ МІСЦЕ

(англ. public place ['pʌblɪk pleɪs])

– частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно чи за запрошенням або за плату, постійно, періодично або час від часу, в т. ч. під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.

Джерело: Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. ст.565.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадська безпека і порядок».

ГРОМАДСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

(англ. public associations ['pʌblɪk ə,səʊsɪ'eɪʃənz])

– добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Джерело: Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадська спілка», «громадська організація».

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

(англ. public organizations ['pʌblɪk ɔ:g(ə)nɪ'zeɪʃ(ə)n])

– добровільні об'єднання людей, утворені для досягнення їхніх особистих і громадських цілей, діючі на засадах самофінансування, самоврядування і самоокупності.

Джерело: Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадська спілка», «громадське об'єднання».

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ

(англ. public work ['pʌblɪk 'wɜ:k])

– полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування.

Джерело: Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне стягнення», «юридична відповідальність».

ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ

(англ. public hearing ['pʌblɪk 'hiəriŋ])

– форма безпосереднього волевиявлення членів територіальних громад, що передбачає їх право зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час чого члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування.

Джерело: Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-

ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «місцеве самоврядування», «територіальна громада».

ГРОМАДСЬКІ ФОРМУВАННЯ

(англ. public formations ['pʌblɪk fɔ: 'meɪʃənz])

– політичні партії, структурні утворення політичних партій, громадські об'єднання, місцеві осередки громадського об'єднання зі статусом юридичної особи, професійні спілки, їх об'єднання, організації профспілки, передбачені статутом профспілки та їх об'єднання, творчі спілки, місцеві осередки творчих спілок, постійно діючі третейські суди, організації роботодавців, їх об'єднання, відокремлені підрозділи іноземних неурядових організацій, представництва, філії іноземних благодійних організацій.

Джерело: Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «політична партія», «громадська спілка», «громадське об'єднання».

ГРОМАДЯНИН

(англ. citizen ['sɪtɪz(ə)n])

– особа, яка перебуває у юридичному взаємозв'язку з певною державою, що знаходить свій вияв у наявності в особи відповідного громадянства. Громадянство України – постійні правові взаємовідношення особи та української держави, які знаходять свій вияв у їхніх взаємних правах та обов'язках. Право на громадянство є невід'ємним правом людини. Ніхто не може бути позбавлений громадянства або права змінити громадянство. Українська держава забезпечує охорону прав, свобод та інтересів своїх громадян як усередині країни, так і за її межами.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянство», «громадянин України».

ГРОМАДЯНИН УКРАЇНИ

(англ. citizen of Ukraine ['sɪtɪzn əv ju: 'kreɪn])

– особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянство», «громадянин».

ГРОМАДЯНСТВО

(англ. citizenship ['sɪtɪzən ʃɪp])

– правовий інститут, який характеризує взаємовідносини конкретної особи з державою, під юрисдикцією якої вона перебуває, незалежно від того, проживає особа на території даної держави чи знаходиться за її межами. Громадянство ґрунтується на принципах походження громадянина даної держави

(«право крові») чи факту народження в межах території певної держави («право ґрунту»), а також визначається шляхом натуралізації, тобто прийняття до громадянства на основі персонального клопотання або завдяки особливим заслугам особи перед державою. Для більшості сучасних держав характерно поєднання цих двох принципів.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянин».

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

(англ. civil society ['sɪv(ə)l sə'saɪtɪ])

– спільність вільних, рівноправних людей, кожному з яких держава забезпечує юридичні можливості бути власником, користуватися економічною свободою і надійним соціальним захистом, а також брати участь у політичному житті.

Джерело: Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правова держава», «демократична держава».

ГРОШІ

(англ. money ['mʌni])

– економічна категорія, що відображає складну систему суспільних відносин, перш за все економічних, між державою, суб'єктами господарювання та фізичними особами як учасниками відтворювальних процесів з приводу встановлення цінкових співвідношень між окремими товарами, здійснення платежів і розрахунків, накопичення та збереження фінансових ресурсів, а також руху капіталу як усередині країни, так і за її межами. Інколи Г. розглядають у дуже вузькому значенні як національні знаки вартості, які випускає держава примусовим курсом, що характеризує юридичний, а не економічний підхід. Визначення сутності Г. є одним з найбільш складних і дискусійних питань економічної теорії. До останнього часу було прийнято вважати, що вітчизняні вчені орієнтуються на розроблений К. Марксом класичний підхід до визначення суті Г. як товару особливого роду, заснований на розумінні Г. як економічної категорії відповідно до трудової теорії вартості. Проте в останні роки у зв'язку з практичним використанням у системі монетарного регулювання виключно сучасного варіанта кількісної теорії Г. відбувся різкий перехід багатьох вітчизняних учених на позиції саме цієї теорії. Історія виникнення та розвитку Г. свідчить, що вони пройшли довгий шлях еволюції від товарних Г. до забезпечених, потім до фіатних (символічних) кредитних Г., на яких сьогодні базуються всі сучасні грошові системи. Проте вони, як і раніше, залишаються сутнісною формою ринкового господарства, знаком вартості, тільки виконують цю роль як ідеальний знак загального еквівалента. З переходом до нового етапу товарного виробництва Г., як економічна категорія, не зникають. Змінюється їх форма, види, функції, модифікується сутність, змінюються методи визначення ціни, потреби в Г. тощо. Після демонетизації золота, коли остаточно був втрачений зв'язок між цінами на золото та

цінами інших товарів, банківська система повністю перейшла на використання кредитних Г. Незважаючи на відмінності в підходах різних наукових шкіл, у сучасній науці переважає точка зору, що Г. є продуктом товарного виробництва і відображають суспільні відносини. К. Маркс характеризував суть Г. як систему уречевлених суспільних відносин. У його теорії Г. – це особливий товар, що стихійно виділився з товарного світу, загальний еквівалент, специфічна форма вартості всіх інших товарів – «кристалізація мінової вартості». Відповідно до марксистської точки зору, «сутність Г. як економічної категорії знаходить прояв у єдності трьох їх властивостей: загальної безпосередньої обмінюваності; самостійної форми мінової вартості; зовнішньої речової міри праці». Г. за своєю природою є історично певною формою економічних відносин. Це історична категорія, що виникла з розвитком товарних відносин. Разом із тим, це категорія, що розвивається, яка на кожному етапі товарного виробництва наповнюється новим змістом. У сучасній практиці всі Г. мають кредитний характер, тобто є кредитними за визначенням. Тому, коли ми говоримо про форми Г., то їх цілком обґрунтовано слід назвати кредитними. Коли ж йдеться про сутнісні характеристики Г. та про характер їх емісії, таке розуміння кредитних Г. вже недостатньо повно відображає сучасну грошову систему. Заснована на механізмах часткового резервування та рефінансування, банківська система здатна сама емітувати Г. та завдяки грошовому мультиплікатору збільшувати їх пропозицію. Тому основна частина Г., що обертається в економіці, по своїй економічній природі є депозитними Г., тобто створеними самою банківською системою.

Джерело: Гроші та кредит: підручник. 4-е вид. / за ред. М. І. Савлук. Київ: КНЕУ, 2006. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «грошова система».

ГРОШОВА ОДИНИЦЯ

(англ. monetary unit ['mʌn.ɪ.tri 'ju:nɪt])

– встановлений у законодавчому порядку грошовий знак. Це один із елементів національної грошової системи. Г. о. служить для вимірювання та відображення цін усіх товарів. Г. о., як правило, діляться на дрібні пропорційні частини. У більшості країн існує десятинна система ділення 1:10:100.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «грошова система», «товар», «ціна».

ГРОШОВА СИСТЕМА

(англ. monetary system ['mʌnɪt(ə)ri 'sɪstəm])

– (1) форма організації грошового обігу в країні, що склалася історично; (2) грошові знаки країни, грошові одиниці, правила емісії та форми обігу грошей, грошові відносини, законодавчо встановлені у країні. Г. с. – це сукупність стійких, закріплених національним законодавством відносин між суб'єктами грошового ринку з приводу здійснення грошового обігу, функціонування грошового ринку та виконання грошима своїх функцій. У науковій літературі вважають, що Г. с. як спосіб організації грошового обігу почали

формуватися в Європі в XVI – XVII ст. в результаті посилення державної влади та формування національних ринків, хоча окремі їх елементи з'явилися значно раніше. Г. с. класифікують залежно від матеріалу, який виконував функції грошей, від того, в якій формі функціонують гроші – як товар чи як знак вартості. Відповідно, виділяють такі типи Г. с.: 1) товарні; 2) металістичні (біметалістичні та монометалістичні); 3) фідучіарні. Однак грошовий стандарт сформувався у вигляді повноцінної Г. с. лише в XX ст., а тому до власне Г. с. можна віднести лише монометалістичний та фідучіарний стандарти.

Джерело: Мищенко С. В. *Современные проблемы теории денег и денежного обращения: монография.* Київ: ЦНИ НБУ, 2011. 230 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «гроші».

ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

(англ. cash collateral [kæʃ kə'lat(ə)r(ə)l])

– форма забезпечення кредиту, яка полягає у створенні та підтримці резервного фонду, з якого можуть бути здійснені виплати у разі втрат і вимог кредиторів щодо погашення відповідних зобов'язань.

Джерело: Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. 503 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредит», «гроші».

ГРОШОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. monetary obligation ['mʌniətəri ˌɒblɪ'geɪʃən])

– зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань належать також зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), крім страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, зобов'язання, що виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами поставки, зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та мають бути виражені у грошових одиницях.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України.* 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «боржник», «договір».

ГРОШОВЕ СТЯГНЕННЯ

(англ. monetary penalty ['mʌniətəri 'penltɪ])

– вид покарання, що накладається: під час досудового розслідування – ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, прокурора чи за власною ініціативою, а під час судового провадження – ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України.* 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

Д

ДАНИ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

(англ. state land cadastre data [teɪt lænd kə'dæstə 'deɪtə])

– сукупність відомостей і документів про місце розташування та правовий режим земельних ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну та якісну характеристики, розподіл серед власників землі та землекористувачів, підготовлених відповідно до закону.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельний кадастр».

ДАТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ

(англ. date of contract execution [deɪt əv 'kɒntrækt ,eksɪ'kju:ʃən])

– дата підписання документа, який підтверджує виконання сторонами зобов'язань, що передбачені договором, та/або дата настання останньої з таких подій, які можуть відбуватися у будь-якій послідовності: перехід права власності на цінні папери або інші фінансові інструменти, що є об'єктами цивільних прав за договором, або здійснення оплати за договором, якщо сторони не домовилися про інше.

Джерело: Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Рішення від 12.12.2006 № 1449 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2007. № 6. Ст. 235.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язання», «договір».

ДАТА УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ

(англ. date of contract conclude [deɪt əv 'kɒntrækt kən'klu:d])

– дата досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов договору та підписання відповідного договору щодо операцій з цінними паперами або іншими фінансовими інструментами (крім договору позики).

Джерело: Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Рішення від 12.12.2006 № 1449 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2007. № 6. Ст. 235.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язання», «договір».

ДВОСТОРОННІЙ ДОГОВІР

(англ. bilateral agreement [ˌbaɪ'lætərəl ə'grɪ:mənt])

– договір, у якому правами та обов'язками наділені обидві сторони договору.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДЕКЛАРАЦІЯ

(англ. declaration [ˌdeklə'reɪʃən])

– декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачена Законом України «Про запобігання корупції».

Джерело: Порядок формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення від 10.06.2016 №3 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 55. Ст. 1931.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «корупція», «Національне антикорупційне бюро України».

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ВІДМОВУ ВІД ІНОЗЕМНОГО ГРОМАДЯНСТВА

(англ. declaration of waiver of foreign nationality [dɛklə'reɪʃ(ə)n ɒv 'weɪvə ɒv 'fɔrɪn nɑʃə'nælɪti])

– документ, у якому іноземець, який узяв зобов'язання припинити іноземне громадянство і в якого існують незалежні від нього причини неотримання документа про припинення іноземного громадянства (підданства) або іноземних громадянств (підданств), засвідчує свою відмову від громадянства (підданства) іншої держави або громадянств (підданств) інших держав.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання припинити іноземне громадянство».

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ВІДСУТНІСТЬ ІНОЗЕМНОГО ГРОМАДЯНСТВА

(англ. declaration of absence of foreign nationality [dɛklə'reɪʃ(ə)n ɒv 'abs(ə)ns ɒv 'fɔrɪn nɑʃə'nælɪti])

– документ, в якому особа повідомляє про відсутність у неї іноземного громадянства (підданства) або громадянств (підданств) з обґрунтуванням причин такої відсутності.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «єдине громадянство».

ДЕКРЕТ

(англ. decree [dɪ'kri:])

– правовий акт Кабінету Міністрів України, із застосуванням якого реалізуються делеговані Парламентом повноваження законодавчої влади (у випадках, передбачених законодавством).

Джерело: Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст.4.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «делеговані повноваження», «виконавча влада».

ДЕЛЕГОВАНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

(англ. delegated powers ['delɪgeɪtɪd 'paʊəz])

– повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самовря-

дування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

Джерело: Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виконавча влада», «місцеве самоврядування».

ДЕЛЕГОВАНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНУ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

(англ. delegated authority of the body of self-organization of the population [ˈdeliɡeɪtɪd əˈθɔːrɪti ɒv ðiː ˈbɒdi ɒv ˌself ˈɡɒv(ə)nɪz(ə)ʃ(ə)n])

– повноваження сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, якими вона додатково наділяє орган самоорганізації населення.

Джерело: Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. ст.254.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «місцеве самоврядування».

ДЕЛІКТ

(англ. delict [dɪˈlɪkt])

– (1) правопорушення, тобто незаконна дія, проступок, злочин. Залежно від норм, які порушено, розрізняють Д.: цивільно-правові (заподіяння шкоди майну фізичної чи юридичної особи та ін.); адміністративно-правові (порушення правил дорожнього руху, дрібне хуліганство та ін.); трудові (порушення трудового законодавства); дисциплінарні (прогул, запізнення на роботу та ін.); кримінально-правові (хуліганство, вбивство, інші злочини). Д. є підставою для притягнення фізичних і юридичних осіб, що його вчинили, до юридичної відповідальності;

– (2) правопорушення, яке завдає шкоди суспільству, державі або особі. Таке правопорушення є підставою для притягнення правопорушника до відповідальності, передбаченої законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення», «юридична відповідальність».

ДЕЛІКТНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. tort liability [ˈtɔːt ˌlaɪəˈbɪlɪti])

– наслідок позадоговірного завдання шкоди, що пов'язується з виникненням деліктного зобов'язання. За деліктним зобов'язанням правопорушник зобов'язаний у повному обсязі відшкодувати завдану шкоду, а інша сторона має право вимагати від заподіювача виконання цього зобов'язання. На відміну від договірної відповідальності, деліктна відповідальність є наслідком порушення загального правила – не завдавати шкоди іншому, тобто абсолютного права особи. Наслідком реалізації Д. в. є відновлення первинного стану потерпілого. Зобов'язання з відшкодування завданої шкоди – це позадоговірні зобов'язання, що виникають внаслідок порушення особистих немайнових і

майнових прав потерпілого. Такі зобов'язання мають абсолютний характер і спрямовані на забезпечення найбільш повного відновлення цих прав за рахунок заподіювача шкоди або за рахунок інших осіб, на яких законом покладено обов'язок її відшкодування.

Джерело: Отрадна О. О. Деліктна відповідальність, 2013. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/Unzap_2013_3_24.pdf.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «делікт», «юридична відповідальність».

ДЕЛІКТОЗДАТНІСТЬ

(англ. tort [tɔrt])

– (1) здатність суб'єкта нести юридичну відповідальність за невиконання обов'язків або за вчинення різних правопорушень;

Джерело: Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015;

– (2) закріплена у законодавстві здатність суб'єкта нести юридичну відповідальність за вчинене правопорушення.

Джерело: Пасічник А. В. Правосуб'єктність фізичних осіб. Щодо визначення поняття адміністративної деліктоздатності. *Юридична Україна*. 2009. № 11–12. С. 41–46.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правоздатність», «дієздатність», «делікт».

ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

(англ. democratic state [dɛmə'krætɪ steɪt])

– держава, заснована на здійсненні народовладдя шляхом забезпечення прав громадян, їх рівної участі у формуванні державної влади і контролю за її діяльністю.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «самоврядування» «демократія».

ДЕМОКРАТИЧНИЙ РЕЖИМ

(англ. democratic regime [dɛmə'krætɪk rei'zi:m])

– вид державного режиму, який характеризується широкою участю народу у формуванні і здійсненні державної влади, зв'язаністю держави правом, повагою до прав людини, сприянням вільному функціонуванню громадянського суспільства.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «демократичний режим», «демократія».

ДЕМОКРАТІЯ

(англ. democracy [di'mækrəsē])

– спосіб урядування, при якому найвища влада належить народові. Відома ще з часів Давньої Греції і в перекладі з грецької означає «влада народу». У ранній період свого існування в Давній Греції Д. розумілася як особлива форма або різновид організації держави, при якому владою володіє не одна особа (як при монархії, тиранії), і не група осіб (як при аристократії, олігархії), а всі громадяни, що користуються рівними правами на управління державою.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «демократичний режим».

ДЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

(англ. Human Rights Day ['hju:mən raɪts deɪ])

– встановлений ООН на честь прийняття 1948 р. Загальної декларації прав людини. Відзначається щорічно 12 грудня, як у багатьох інших країнах світу.

Джерело: Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «права людини».

ДЕПАРТИЗАЦІЯ

(англ. departization [di:pa:ti'zeɪʃ(ə)n])

– заборона створювати осередки політичних партій в органах державної влади, прокуратури, збройних силах, на державних підприємствах, в установах, організаціях; припинення діяльності вже існуючих партійних осередків у цих органах.

Джерело: Багатомовний юридичний словник-довідник / за ред. І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична партія».

ДЕПОЗИТ (ВКЛАД)

(англ. deposit [di'pɒzɪt])

– кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку. Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів. Правила здійснення депозитних операцій встановлюються: для банківських депозитів – Національним банком України відповідно до законодавства, для депозитів (внесків) до інших фінансових установ – державним органом, визначеним законом.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа», «Національний банк України», «строк».

ДЕПОЗИТАРНИЙ ДОГОВІР

(англ. depository agreement [di'pɒzɪtəri ə'grɪ:mənt])

– договір між зберігачем та обраним ним депозитарієм, за яким депозитарій веде для зберігача рахунки у цінних паперах, на яких відображаються операції з цінними паперами, переданими зберігачем.

Джерело: Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 39. Ст.517.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депозит», «договір».

ДЕПОРТАЦІЯ

(англ. deportation [ˌdi:pɔ:'teɪʃən])

– примусове виселення народів, етнічних, етноконфесійних, соціальних або інших груп населення з місць їхнього постійного проживання з політичних, класових, соціальних, релігійних, національних мотивів.

Джерело: Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років: Закон України від 17.04.1991 № 962-ХІІ (зі змінами і допов). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 22. ст.262.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «антидемократичний режим».

ДЕПУТАТ

(англ. deputy [ˈdɛpjʊti])

– повноважний та відповідальний представник народу у парламенті країни чи виборців свого виборчого округу та населення регіону у відповідних місцевих радах народних депутатів. Депутат покликаний виражати й захищати суспільні інтереси та інтереси своїх виборців, брати активну участь у здійсненні законодавчої та контрольної функції представницького органу.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депутатське запитання», «депутатський запит», «депутатське звернення».

ДЕПУТАТСЬКА ГРУПА

(англ. deputy group [dɛ 'dɛpjʊti gru:p])

– об'єднання депутатів законодавчого (представницького) органу за територіальними, партійними та іншими ознаками для досягнення певної мети і ефективного виконання депутатських повноважень.

Джерело: Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. ст. 133.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «депутат».

ДЕПУТАТСЬКЕ ЗАПИТАННЯ

(англ. deputy question [ˈdɛpjʊti 'kwɛstʃ(ə)n])

– засіб одержання депутатом місцевої ради інформації або роз'яснення з тієї чи іншої проблеми. Відповідь на запитання може бути оголошено на сесії ради або дано депутату місцевої ради в індивідуальному порядку. Запитання не включається до порядку денного сесії, не обговорюється і рішення по ньому не приймається.

Джерело: Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 28.11.2019 № 93-IV (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. ст. 290.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депутатський запит», «депутатське звернення».

ДЕПУТАТСЬКЕ ЗВЕРНЕННЯ

(англ. deputy appeal [ˈdɛpjʊti ə'pi:l])

– викладена в письмовій формі вимога депутата місцевої ради з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю, до місцевих органів виконавчої

влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на території відповідної ради, здійснити певні дії, вжити заходів чи дати офіційне роз'яснення з питань, віднесених до їхньої компетенції.

Джерело: Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 28.11.2019 № 93-IV (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. ст. 290.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депутатське запитання», «депутатський запит».

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

(англ. deputy request ['depjəti ri'kwɛst])

– підтримана радою вимога депутата місцевої ради до посадових осіб ради і її органів, сільського, селищного, міського голови, керівників підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, які розташовані або зареєстровані на відповідній території, а депутата міської (міста обласного значення), районної, обласної ради – також до голови місцевої державної адміністрації, його заступників, керівників відділів і управлінь з питань, які віднесені до відання ради.

Джерело: Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 10. Ст. 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «депутатське запитання», «депутатське звернення».

ДЕРЖАВА

(англ. state [steɪt])

– (1) територіальна організація публічної влади, яка об'єднує населення на засадах громадянства, здійснюється апаратом управління шляхом ухвалення та реалізації законів та інших правових актів;

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) особлива форма організації співжиття численних спільнот людей, яка характеризується наявністю таких основних ознак, як: 1) система спеціальних органів та установ, що у своїй сукупності утворюють державний управлінський механізм (держ. апарат); 2) право (тобто обов'язкові правила поведінки, встановлені й санкціоновані Д.), за допомогою якого Д. як політ. влада закріплює певний порядок сусп. відносин, а також структуру й порядок діяльності держ. апарату; 3) визначена тер., кордонами якої обмежується влада певної Д.

Джерело: Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суверенітет».

ДЕРЖАВНА ВЛАДА

(англ. state power [steɪt'paʊə])

– публічно-політичні відносини панування і підкорення між суб'єктами, що спираються на державний примус.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «примус», «влада».

ДЕРЖАВНА ЗРАДА

(англ. treason [tri:zn])

– діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України/

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет», «імпічмент», «шпигунство».

ДЕРЖАВНА МОВА

(англ. state language [steit 'lɑŋgwɪdʒ])

– (1) закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, громадських органах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики;

– (2) закріплена законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, установах та організаціях, на підприємствах, у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики тощо.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державне управління».

ДЕРЖАВНА МОНАРХІЯ

(англ. state monarchy [steit 'mɒnəki])

– така форма правління, де глава держави – монарх (імператор в XVI–XVIII ст.) і займає цю посаду довічно; державна влада здійснюється одноосібно і не передбачає відповідальності перед населенням.

Джерело: Сафронов В. Е. Конституційне право зарубіжних країн, 2015. URL: https://stud.com.ua/65492/pravo/formi_pravlinnya_tipologiya.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «форма правління», «монархія».

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ТА ЇХ ОБТЯЖЕНЬ

(англ. state registration of real rights to real estate and their encumbrances [steit ri 'stri:kʃənz ɒv riəl i 'steit deə in 'kʌmbrənsɪz])

– офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «речові права», «нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість)».

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

(англ. civil service ['sɪvəl 'sɜːvɪs])

– (1) публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у т. ч. розроблення та проведення експертизи проєктів програм, концепцій, стратегій, проєктів законів та інших нормативно-правових актів, проєктів міжнародних договорів; 2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; 3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; 4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; 5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; 6) управління персоналом державних органів; 7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43;

– (2) професійна діяльність осіб, які обіймають посади в органах державної влади, установах і на підприємствах щодо практичного виконання їх функцій.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «публічна служба», «державний службовець».

ДЕРЖАВНЕ (КОМУНАЛЬНЕ) ГОСПОДАРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

(англ. state (communal) economic association [steɪt ('kɒmjʊnəl), i:kə'nɒmɪk ə, səʊsɪ'eɪʃən])

– об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законом випадках, рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або рішенням компетентних органів місцевого самоврядування.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «об'єднання підприємств», «підприємство».

ДЕРЖАВНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. state joint-stock company [steɪt dʒɔɪnt-stɒk 'kʌmpəni])

– відкрите акціонерне товариство, що створюється в порядку, передбаченому законодавством про підприємства і господарські товариства, не менше 75 %

акцій якого належать державі.

Джерело: Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «акціонерне товариство».

ДЕРЖАВНЕ ЗАМОВЛЕННЯ

(англ. state order [steit 'o:də])

– засіб державного регулювання економіки шляхом формування на контрактній (договірній) основі складу та обсягів продукції, необхідної для державних потреб, розміщення державних контрактів на їх поставку (закупівлю) серед підприємств, організацій та інших суб'єктів господарської діяльності України всіх форм власності.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «публічна закупівля».

ДЕРЖАВНЕ КАЗНАЧЕЙСТВО УКРАЇНИ

(англ. State Treasury of Ukraine [steit 'trez(ə)ri ðv ju: 'krein])

– Державна казначейська служба України (до 28.03.2011 р. – Державне казначейство України) – центральний орган виконавчої влади України, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів. Є учасником системи електронних платежів Національного банку України. Діяльність служби спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за ред. Л. К. Воронова. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «Міністерство фінансів України».

ДЕРЖАВНЕ КОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. state commercial enterprise [steit kə 'mz:ʃəl 'entəpraiz])

– суб'єкт підприємницької діяльності, що діє на основі статуту або модельного статуту і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном згідно з Господарським кодексом України та іншими законами, прийнятими відповідно до зазначеного Кодексу.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право господарського відання».

ДЕРЖАВНЕ ОБВИНУВАННЯ

(англ. public prosecution ['pʌblɪk prɒsɪ 'kjʊ:ʃn])

– процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012

№ 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

ДЕРЖАВНЕ ОBOB'ЯЗКОВЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

(англ. state compulsory social insurance [steɪt kəm'pʌl.səɹ.i 'səʊʃl in'ʃʊərəns])

– система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Джерело: Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49-51. Ст.376.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «соціальний захист (забезпечення)», «страхування».

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. state enterprise [steɪt 'entəpraɪz])

– підприємство, що діє на основі державної власності, або підприємство, у статутному капіталі якого частка державної власності становить 50 і більше відсотків.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ДЕРЖАВНЕ УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. state unitary enterprise [steɪt 'ju:nɪt(ə)ri 'entəpraɪz])

– утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління. Орган державної влади, до сфери управління якого входить підприємство, є представником власника і виконує його функції у межах, визначених Господарським кодексом України та іншими законодавчими актами.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

(англ. governance ['gʌvənəns])

– складова політичного управління і одночасно поєднує політичні й адміністративні засоби. Д. у. – це управління суспільством і окремими його елементами (групами, організаціями, інститутами) у різних суспільних сферах з метою забезпечення реалізації основних суспільних і державних цілей.

Джерело: Політологія: навч. посіб. / за ред. С. Д. Гелей, С. М. Рутар. Київ: Знання, 2007. 309 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «управління», «методи управління».

ДЕРЖАВНИЙ АПАРАТ

(англ. machinery of the state [mə'ʃi:nəri əv ðə steɪt])

– центральна частина механізму держави, юридично оформлена система всіх державних органів, які здійснюють управління суспільством, виконують завдання та функції держави.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «механізм держави», «функції держави».

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

(англ. state debt [steɪt det])

– загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «боргове зобов'язання».

ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН

(англ. state border [steɪt 'bɔ:də])

– лінія, що визначає межі сухопутної і водної території України. Вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, є кордоном повітряного простору і надр України.

Джерело: Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 № 1777-XII (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст.5.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет».

ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН

(англ. state authority [steɪt ə:'θɔ:rtɪ])

– орган державної влади, в т. ч. колегіальний державний орган, інший суб'єкт публічного права, незалежно від наявності статусу юридичної особи, якому згідно із законодавством надані повноваження здійснювати від імені держави владні управлінські функції, юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ТА ЇХ ОБМЕЖЕНЬ

(англ. State Register of Real Estate Rights and Their Restrictions [steɪt 'redʒɪstə(r) əv riəl i'steɪt raɪt ənd ðeə(r) ri'strɪkʃən])

– єдина державна інформаційна система, яка містить відомості про речові

права на нерухоме майно, їх обмеження, суб'єктів речових прав, технічні характеристики об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд тощо), кадастровий план земельної ділянки, а також відомості про правочини, вчинені щодо таких об'єктів нерухомого майна;

– державна інформаційна система відомостей про права, об'єкти та суб'єкти прав на нерухоме майно.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна реєстрація прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

ДЕРЖАВНИЙ РЕЖИМ

(англ. state regime [reɪ 'zi:m steɪt])

– порядок здійснення державної влади; Д. р. віддзеркалює не формальні аспекти організації державної влади, а її змістовні характеристики.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ

(англ. civil servant ['sɪvl 'sɜ:vənt])

– громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна служба», «публічна служба».

ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРНІТЕТ

(англ. state sovereignty [steɪt 'sɒvrənti])

– верховенство державної влади всередині країни та її незалежність і рівноправність у зовнішньополітичній сфері. Осн. ознаки Д. с.: верховенство – передбачає верховну владу держави на влас. тер., її територ. цілісність і недоторканність; неподільність – засвідчує неможливість існування в країні двох верхов. влад, а отже двох суверенітетів.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет», «державна влада».

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ

(англ. state system [steɪt 'sɪstɪm])

– територіальна організація державної влади, поділ її на певні складові частини з метою найкращого управління суспільством, взаємозв'язок окремих

складових частин держави між собою і її спільними вищими (центральними) державними органами.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна влада», «державне управління».

ДЕРЖАВНІ КОШТИ

(англ. public funds [ˈpʌblɪk ˈfʌndz])

– кошти державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, державні кредитні ресурси, а також кошти національного банку України, державних цільових фондів, пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, які спрямовуються на придбання товарів, робіт і послуг, що забезпечують діяльність цих органів

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст. 572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджетні кошти (кошти бюджету)».

ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА

(англ. state enterprises [steɪt ˈentəpraɪzɪz])

– вид державних організацій, які безпосередньо реалізують завдання та функції держави у сфері матеріального виробництва. До Д. п. відносяться державні підприємства з виробництва товарів, надання послуг, торгівлі, громадського харчування тощо.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ

(англ. state symbols [steɪt ˈsɪmbəlz])

– встановлені конституцією або спеціальними законами особливі розпізнавальні знаки держави, в яких уособлюється її суверенітет, а в окремих випадках символізується певний історичний або ідеологічний зміст/

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суверенітет», «Конституція України».

ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ

(англ. state institutions [steɪt ˌɪnstɪˈtjuːʃənz])

– державна організація, що здійснює безпосередню практичну діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави в різних сферах: економічній, соціальной, культурній, освітній, охорони здоров'я та ін.

Джерело: Теорія держави і права у схемах і визначеннях: навч. посіб. / за ред. О. В. Бабкіна, К. Г. Волинка. Київ: МАУП, 2004. 144 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «установа», «функції держави».

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ПРИМУС

(англ. state-legal force [steɪt- 'li:ɡəl fɔ:s])

– регламентований нормами права вплив, який справляється уповноваженими органами державної влади шляхом використання юридичних засобів обмеження прав і свобод суб'єктів з метою безумовного виконання ними вимог норм і принципів права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «орган державної влади».

ДЕ-ФАКТО

(англ. de facto)

– у міжнародному праві одна з форм визнання держави або уряду, що означає офіційне, але не остаточне визнання.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «де-юре».

ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ

(англ. deformation of legal conscience [ˌdi:fo:'meɪʃən əv 'li:ɡl 'kɒn.ʃəns])

– викривлене ставлення до права та юридичної практики, створення ціннісної орієнтації щодо юридично значущої поведінки.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правосвідомість».

ДЕ-ЮРЕ

(англ. de jure)

– згідно із законом, формально; у міжнародному праві – офіційне визнання держави або уряду, що веде до встановлення дипломатичних та інших відносин між державами.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «де-факто».

ДЖЕРЕЛО ПРАВА

(англ. source of law [sɔ:s əv lɔ:])

– визнана в конкретному суспільстві офіційна форма (спосіб) зовнішнього вираження закріплення норм права, посилення на яку підтверджують їхнє існування.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права», «право».

ДИВІДЕНД

(англ. dividend ['dɪvɪdənd])

– (1) частина чистого прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами у вигляді доходу на придбані акції. Величина доходу

залежить від розміру чистого прибутку, кількості випущених акцій, їх виду (звичайні та привілейовані). Д. на звичайні акції прямо пропорційний прибуткові акціонерного товариства в даному році. За привілейованими акціями розмір Д. встановлюється заздалегідь у вигляді твердого відсотка від номінальної ціни акції. Д. визначально впливає на курс акції, оскільки останній прямо пропорційний величині Д., виплачуваного по акціях. Від Д. залежить також ліквідність акцій. Виплата Д. здійснюється переважно грішми, але може провадитись і додатковими акціями;

– (2) частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір Д.

Джерело: Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «акціонерне товариство».

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

(англ. discretionary powers [di'skreʃ(ə)n(ə)ri 'paʊəz])

– сукупність прав і обов'язків державних органів, їх посадових осіб, що дають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково зміст рішення або вибрати один з кількох варіантів прийняття рішень, передбачених проектом акта.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «повноваження».

ДИСКРИМІНАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. discrimination of business entities [dɪskrɪmɪ'neɪʃn ɒv 'bɪznɪs 'entɪtɪ])

– прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), направлених на обмеження чи позбавлення права на здійснення господарської діяльності та ставлять суб'єкта господарювання у гірше становище порівняно з іншими суб'єктами господарювання.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкти господарювання».

ДИСПОЗИЦІЯ

(англ. disposition [dɪspə'zɪʃ(ə)n])

– елемент норми права, що вказує на правило поведінки, якому має відповідати поведінка суб'єкта/

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гіпотеза», «санкція».

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. disciplinary responsibility [ˌdɪsəˈplɪnəri rɪˌspɒnsɪˈbɪlɪti])

– обов’язок порушника трудової дисципліни притерпіти негативні наслідки правового, організаційного чи матеріального характеру.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ДИСЦИПЛІНАРНЕ СТЯГНЕННЯ

(англ. disciplinary penalties [ˌdɪsəˈplɪnəri penaltɪs])

– заходи правового впливу до порушників трудової дисципліни, що зобов’язують їх притерпіти негативні правові наслідки

Джерело: Про дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. Ст.233.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «дисциплінарна відповідальність».

ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОСТУПОК

(англ. disciplinary misconduct [ˌdɪsəˈplɪnəri ˌmɪsˈkɒndʌkt])

– протиправне, винне невиконання або неналежне виконання працівником покладених на нього трудових обов’язків.

Джерело: Про дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. Ст.233.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення», «дисциплінарна відповідальність».

ДИТИНА

(англ. child [tʃaɪld])

– (1) будь-яка фізична особа віком до вісімнадцяти років.

Джерело: Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст.173.

– (2) особа віком до 18 років.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

– (3) особа до досягнення нею повноліття.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «малолітня дитина», «неповнолітня дитина».

ДІЄЗДАТНІСТЬ

(англ. legal capacity [ˈliːg(ə)l kəˈpæsɪti])

– передбачена нормами права здатність суб’єкта своїми діями набувати і здійснювати суб’єктивні права та юридичні обов’язки;

– здатність своїми діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов’язки. Мати Д. означає мати здатність особисто здійснювати різні юридичні дії: укладати договори, видавати довіреності тощо, а також відпо-

відати за заподіяну майнову шкоду за невиконання договірних та інших обов'язків.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правоздатність».

ДІЄЗДАТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. legal capacity of a legal entity ['li:g(ə)l kə'pasiti ɒv 'li:g(ə)l 'entiti])

– (1) юр. ос. набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до закону та установчих документів. Порядок створення органів юр. ос. встановлюється законом та установчими документами. У передбачених законом випадках юр. ос. може набувати цивільних прав та обов'язків і здійснювати їх через своїх учасників. Ст. 122 Цивільного Кодексу України встановлено, що кожен учасник повного товариства має право діяти від імені товариства. Органи, які за законом чи установчими документами юр. ос. виступають від її імені, мають діяти в інтересах юр. ос., яку вони представляють, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень. Юр. ос. може мати як один орган (директор), так і декілька одночасно (голова правління, правління). Зазначені органи можуть бути як колегіальними, так і одноособовими. У зв'язку з цим на практиці непоодинокими є випадки, коли, напр., угоду від імені юр. ос. укладають органи, які на це не мають права. Ст. 92 Цивільного Кодексу України вперше ввела правило на випадок укладення органом юр. ос. угоди з перевищенням повноважень, встановлених установчими документами. У відносинах із третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юр. ос. не має юридичної сили, крім випадків, коли юр. ос. доведе, що третя особа знала чи за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження. Цивільних прав і обов'язків для юр. ос. можуть набувати її представники, які діють на підставі довіреності. Члени органу юр. ос., які порушують свої обов'язки щодо представництва, несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юр. ос.;

– (2) передбачає можливість для юр. ос. набувати цивільних прав та брати на себе цивільні обов'язки. Юр. ос. набуває цивільних прав та бере на себе цивільні обов'язки через свої органи, які діють відповідно до закону або установчих документів.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «дієздатність», «юридична особа».

ДІЗНАННЯ

(англ. preliminary investigation [pri'liminəri in'vesti'geɪʃən])

– форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «досудове розслідування».

ДІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИВИХ АКТІВ ЗА КОЛОМ ОСІБ

(англ. action of legal acts by persons ['æksjən əv 'li:gəl ækts baɪ 'pɜ:rsənz])

– здатність акта створювати юридичні наслідки для тих чи інших суб'єктів права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «нормативно-правовий акт».

ДІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У ПРОСТОРИ

(англ. action of legal acts in space ['æksjən əv 'li:gəl ækts ɪn speɪs])

– поширення його впливу на певну територію, державу в цілому чи певний регіон.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «нормативно-правовий акт».

ДІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОВИХ АКТІВ У ЧАСІ

(англ. action of legal acts in time ['æksjən əv 'li:gəl ækts ɪn taɪm])

– фактичний вплив на суспільні відносини у часі, тобто терміном дії або часом, протягом якого нормативно-правовий акт має юридичну силу. Дія нормативно-правового акту у часі обмежена моментом набрання ним юридичної сили та моментом втрати останньої.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «нормативно-правовий акт».

ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА

(англ. voluntary refusal ['vɒləntərɪ rɪ'fju:zəl])

– остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ДОБРОВІЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

(англ. voluntary insurance ['vɒləntərɪ ɪn'sʊərəns])

– страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови і порядок здійснення Д. с. визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог Закону України «Про страхування». Конкретні умови страхування визначаються при укладенні договору страхування відповідно до законодавства.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страхувальники», «страховики».

ДОБРОСОВІСНИЙ НАБУВАЧ МАЙНА

(англ. conscientious purchaser of property [ˌkɒnʃiˈɛnʃəs ˈpɜːtʃəsər ɒv ˈprɒpəti])

– набувач, який не знав і не повинен був знати про незаконність свого володіння.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / за ред. С. К. Даниленко Одеса: ОДУВС, 2016. с. 32.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майно».

ДОВІДКА ПРО ЗВЕРНЕННЯ ЗА ЗАХИСТОМ В УКРАЇНІ

(англ. certificate of protection in Ukraine [səˈtɪfɪkət ɒv prəˈtɛkʃ(ə)n ɪn juːˈkreɪn])

– документ, що засвідчує законність перебування особи на території України на період, що розпочинається з моменту звернення особи з відповідною заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і є дійсною для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» та іншими законами України, до остаточного визначення статусу такої особи чи залишення нею території України.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «біженець», «статус біженця».

ДОВІРЕНІСТЬ

(англ. power of attorney [ˈpaʊə(r) əv əˈtɜːni])

– письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Д. на вчинення правочину представником може бути надана особою, яку представляють (довірителем), безпосередньо третій особі.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «представництво», «довіритель», «повірений».

ДОВІРИТЕЛЬ

(англ. settlor [ˈsetlə])

– юридична або фізична особа, яка передає банку повноваження власника щодо належних їй векселів відповідно до умов договору, укладеного між ними.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України від 16.12.2002 № 508 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2003. № 10. Ст. 444.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «представництво», «довіреність», «повірений».

ДОВІРЧЕ УПРАВЛІННЯ

(англ. trust managing [trʌst ˈmænɪdʒɪŋ])

– надання довірителями трастовим установам свого майна без передачі права власності на нього для подальшого інвестування цих коштів від імені влас-

ників і за їх дорученням на різних фінансових ринках з метою отримання прибутку або одержання інших доходів чи переваг. У зарубіжній практиці під довірчими (трастовими) операціями переважно розуміють операції банків і небанківських фінансових установ з управління майном і виконання інших послуг за дорученням і на користь клієнтів на правах його довіреної особи. Д. у. активами в США та Великій Британії характеризують поняттям «trust». У континентальній Європі переважно використовують термін «довірче управління». У світовій практиці зустрічаються такі види трастів: 1) забезпечувальний – використовується при опосередкуванні реалізації кредитором заставленого майна або позбавленні боржника права його викупу за рішенням суду; 2) охоронний – застосовується у разі тривалого збереження майна з метою одержання довірительом доходу від його управління; 3) дискреційний – якщо довірена особа самостійно визначає час і розмір виплат довірительу доходу, одержаного від управління переданим майном; 4) благодійний – який характеризується необмеженим терміном передачі майна в Д. у. та невизначеним колом вигодонабувачів і може мати різне призначення – допомога інвалідам, сиротам, підтримка соціальних програм тощо; 5) голосуючий – використовується для концентрації пакетів акцій або інших майнових прав з метою забезпечення контрольного пакета та права вирішального голосу в управлінні компанією. У вітчизняній літературі «траст» характеризується як особлива форма розпорядження власністю, що визначає права на майно, яке передається в трастове управління, на розподіл прибутку, отриманого в результаті цього управління, і є відносинами між засновником трасту, довірчим власником (розпорядником) і бенефіціаром. Д. у. майном та фінансовими активами може здійснюватися в трьох формах: повне Д. у., Д. у. за узгодженням, Д. у. за наказом. Повне Д. у. передбачає вчинення довіреною особою дій щодо предмета Д. у. самостійно в межах, визначених довірчим договором, з обов'язковим повідомленням довірителя про кожну вчинену дію. Д. у. за узгодженням передбачає вчинення дій щодо предмета Д. у. за умови обов'язкового попереднього узгодження з довірительом кожної вчиненої довіреною особою дії. Д. у. за наказом передбачає вчинення довіреною особою дій щодо предмета Д. у. лише за умови видання довірительом наказу у формі та порядку, передбачених довірчим договором. Залежно від характеру розпорядження майном – послуги з Д. у. поділяють на: 1) активні, коли майно, що перебуває у розпорядженні довіреної особи, може видозмінюватися, напр., шляхом його продажу, надання в позику або заставу без додаткової згоди довірителя; 2) пасивні, коли майно не може бути видозмінене або використане довіреною особою без згоди довірителя. Фінансові установи, що здійснюють Д. у., за свою діяльність отримують комісійні у вигляді фіксованої суми або як відсоток від вартості операції чи як відсоток від одержаного прибутку. Послуги з Д. у. для фізичних осіб, які надаються довіреними особами, класифікують за чотирма групами: 1) заповідальний траст – розпорядження майном клієнтів за заповітом чи спадщиною (одержання рішення суду; збір та інвентаризація майна; сплата адміністративних витрат і податків; здійснення розрахунків з кредиторами; розподіл майна між спадкоємцями

тощо); 2) прижиттєвий траст – управління майном, грошовими коштами та іншими фінансовими активами відповідно до угоди (зберігання та інвестування активів, розпорядження одержаним доходом, оформлення страхування і внесення страхових платежів, депозитні операції з готівкою, облікові операції, виплата доходів, аналіз ефективності використання майна тощо); 3) опікунство та забезпечення зберігання майна та фінансових активів; 4) агентські послуги – встановлення договірних зобов'язань між принципалом і третьою особою (збереження активів, купівля-продаж цінних паперів, погашення облігацій, сплата податків, оформлення страхових полісів, оплата рахунків, укладання від імені клієнта договорів, отримання кредитів, купівля-продаж іноземної валюти тощо). На сьогодні для фізичних осіб найбільшу частку в трастових операціях складають агентські послуги – різноманітні операції з цінними паперами, отримання грошей під заставу, оренда сейфів, оплата рахунків довірительів, сплата податків та оформлення всіх видів доходів за дорученням клієнтів. До послуг з Д. у. для юридичних осіб належать: тимчасове управління справами компанії у випадку зміни власників, реорганізації, ліквідації тощо; агентські послуги; депозитарні послуги; розпорядження активами, включаючи управління нерухомістю; інвестиційні послуги, у т. ч. інвестування коштів, формування інвестиційних портфелів, придбання пакетів акцій тощо; створення різноманітних фондів компанії та управління ними (страхових і резервних фондів, для погашення боргів, сплати відсотків, податків, викупу облігацій; виплати дивідендів акціонерам, пенсій, винагород працівникам, забезпечення функціонування благодійних фондів тощо). Надання послуг з Д. у. здійснюється шляхом виконання наступних фінансових операцій: 1) формування інвестиційного портфеля та управління активами інвестора, розміщеними в Д. у., на його замовлення; 2) отримання платежів за дорученням клієнта, напр., процентів, дивідендів, орендних платежів тощо; 3) укладання договорів на брокерське обслуговування, купівля-продаж цінних паперів від імені та за дорученням клієнта, проведення розрахунків з покупцями та продавцями; 4) зберігання цінних паперів; 5) виконання заявок клієнта на пошук контрагента по угодах або цінних паперах, податкове планування, пошук та придбання нерухомості, антикваріату, постійне інформування клієнта про стан ринку цінних паперів; 6) формування інвестиційної стратегії з урахуванням побажань клієнта, диверсифікація структури активів на основі використання різних інвестиційних інструментів; 7) створення окремих фондів компанії та управління ними тощо. У вітчизняній практиці найбільшого поширення набули довірчі операції банків і небанківських установ щодо інвестування коштів на грошовому ринку та ринку капіталів. Відмінність між управлінням активами інститутів спільного інвестування та Д. у. полягає в тому, що при спільному інвестуванні кошти клієнтів акумулюються в один загальний фонд для подальшого управління ними за однією стратегією, а в індивідуальному Д. у. управління портфелем інвестора відбувається за стратегією, розробленою особисто для конкретного довірителя з урахуванням його запитів. При цьому винагорода управляючого залежить безпосередньо від кінцевого результату інвестування. Д. у. здійснюється на

підставі довірчого договору, укладеного в письмовій формі між довірительом і довіреною особою.

Джерело: Ринок фінансових послуг: навч. посібн. / за ред. С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. Київ: Знання, 2010. 532 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «довіритель», «повірений».

ДОВІЧНА ПЕНСІЯ

(англ. lifetime pension ['lɪfspaɪn 'pɛnʃ(ə)n])

– пенсійні виплати, які здійснюються страховою організацією на підставі договору страхування Д. п. протягом життя фізичної особи періодично після досягнення нею пенсійного віку відповідно до законодавства про страхування.

Джерело: Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 13. Ст. 67.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «пенсійна виплата».

ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

(англ. life imprisonment [laɪf ɪm'prɪznmənt])

– найсуворіший з усіх видів основних покарань. Цей вид покарання застосовується судом тільки тоді, коли воно вказане в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «покарання», «кримінальна відповідальність».

ДОВІЧНЕ УТРИМАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

(англ. lifespan in civil law ['lɪfspaɪn ɪn 'sɪv(ə)l lɔː])

– самостійний вид зобов'язань, які виникають внаслідок укладення договору про Д. у. За вказаним договором одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно. Договір Д. у. укладається в письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню. Договір Д. у., за яким передається набувачеві у власність нерухоме майно, підлягає державній реєстрації. Відчужувачем у договорі Д. у. може бути фізична особа, незалежно від її віку та стану здоров'я. Набувачем у договорі Д. у. може бути повнолітня дієздатна фізична або юридична особа. У договорі Д. у. (догляду) можуть бути визначені всі види матеріального забезпечення, а також усі види догляду (опікування), якими набувач має забезпечувати відчужувача. Матеріальні блага, якими щомісяця повинен забезпечуватися відчужувач, мають бути оцінені в грошах. Договір Д. у. (догляду) може бути розірваний за рішенням суду: 1) на вимогу відчужувача або третьої особи, на користь якої він був укладений, у разі невиконання або неналежного виконання набувачем своїх обов'язків, незалежно від його вини; 2) на вимогу набувача. Договір Д. у. (догляду) припиняється зі смертю відчужувача. У разі припинення юридичної особи – набувача з визначенням правонаступників до них переходять права та обов'язки за договором Д. у.

(догляду).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

ДОГОВІР

(англ. contract ['kɒntrækt])

– домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «угода».

ДОГОВІР БАНКІВСЬКОГО РАХУНКУ

(англ. bank account agreement [bæŋk ə'kaʊnt ə'grɪ:m(ə)nt])

– цивільно-правовий договір, за яким банк зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунка та проведення інших операцій за рахунком.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «банк», «кошти».

ДОГОВІР БУДІВЕЛЬНОГО ПІДРЯДУ

(англ. construction contract [kən'strʌkʃən 'kɒn, trækt])

– цивільно-правовий договір, за яким підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проєктно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проєктно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір підряду».

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ

(англ. gift contract [gift 'kɒntrækt])

– цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР ДОРУЧЕННЯ

(англ. contract of agency ['kɒntrækt ɒv 'eɪdʒ(ə)nsɪ])

– цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «правочин», «цінний папір»

ДОГОВІР ЗБЕРІГАННЯ

(англ. storage contract ['stɔrədʒ 'kɑn, trækt])

– цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклажодавцем) і повернути її поклажодавцеві у схоронності. Договором зберігання, в якому зберігачем є особа, що здійснює зберігання на засадах підприємницької діяльності (професійний зберігач), може бути встановлений обов'язок зберігача зберігати річ, яка буде передана зберігачеві в майбутньому. Д. з. є публічним, якщо зберігання речей здійснюється суб'єктом підприємницької діяльності на складах (у камерах, приміщеннях) загального користування.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «правочин».

ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

(англ. contract of sale ['kɒntrækt əv seɪl])

– договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ

(англ. lease contract [li:s 'kɒntrækt])

– договір, за яким одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР НАЙМУ

(англ. contract of engagement ['kɒntrækt ɒv m'geɪdzm(ə)nt])

– цивільно-правовий договір, за яким наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір».

ДОГОВІР ПІДРЯДУ

(англ. contract agreement ['kɒntrækt ə'grɪ:m(ə)nt])

– цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір».

ДОГОВІР ПОЗИКИ

(англ. contract of loan ['kɒntrækt ɒv ləʊn])

– цивільно-правовий договір, за яким одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР ПРИЄДНАННЯ

(англ. adhesion contract [əd'hi:zən 'kɒntrækt])

– договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

(англ. services supply agreement ['sɜ:vɪsɪz sə'plai ə'grɪ:mənt])

– договір, за яким одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

(англ. contract on the provision of legal assistance ['kɒntrækt ɒn ðə prə'vɪzən əv 'li:gəl ə'sistəns])

– домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «представництво», «адвокат».

ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ

(англ. insurance contract [ɪn'sʊərəns 'kɒntrækt])

– (1) договір, за яким одна сторона (страховик) зобов'язується у разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено Д. с. (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «страхування», «страхувальники», «страховики».

ДОДАТКОВІ ПОКАРАННЯ

(англ. additional punishments [ə'dɪʃənl 'pʌnɪʃmənts])

– позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна. Штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю можуть застосовуватися як основні, так і як додаткові покарання.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «покарання», «види покарань», «основні покарання».

ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(англ. evidence in criminal proceedings ['evidəns in 'krɪmɪnl prə'si:diŋz])

– фактичні дані, отримані у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «слідчий», «прокурор», «слідчий суддя».

ДОКАЗИ В СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(англ. evidence in an administrative offense case ['evidəns in ən əd'mɪnɪstrətɪv ə'fens keɪs])

– будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у т. ч. тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у т. ч. тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами. Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Джерело: Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України* 2020. № 6. Ст. 35.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне правопорушення (проступок)», «адміністративна справа».

ДОКУМЕНТ

(англ. document ['dɒkjʊmənt])

– (1) спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №

4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

– (2) матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі.

Джерело: Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 № 2657-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст.650.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «інформація», «кримінальне провадження».

ДОКУМЕНТИ, ЩО ЗАСВІДЧУЮТЬ ОСОБУ

(англ. documents of identification [ˈdɒkjʊmənts əv aɪˌdentɪfɪˈkeɪʃən])

– паспорт громадянина України, для громадян інших країн – паспортний документ, посвідка на проживання особи без громадянства та інші, визначені законодавством, документне

Джерело: Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від 21.01.2004 № 22. *Офіційний вісник України*. 2004. № 13. Ст. 908.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

(англ. domestic violence [dəˈmɛstɪk ˈvaɪələns])

– діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Джерело: Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 01.01.2020 № 2671-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «жертва насильства в сім'ї».

ДОМАШНІЙ АРЕШТ

(англ. house arrest [haʊs əˈrest])

– заборона підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)»

ДОПИТ

(англ. interrogation [ɪntərəˈgeɪʃn])

– слідча (розшукова) дія, що проводиться з метою збирання доказів шляхом отримання зафіксованих у словесній формі в протоколі й іншими передбаченими законом способами показань допитаної особи про відомі їй обставини

кримінального правопорушення або такі обставини, що мають чи можуть мати значення для кримінального провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗУ

(англ. admissibility of evidence [ədmi:sə'bi:lɪtɪ Òv 'evidəns])

– придатність їх для використання у кримінальному процесі за формою, на відміну від їх належності – придатність для використання за змістом.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «докази в кримінальному провадженні».

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

(англ. pre-trial investigation [pri:-'traɪəl ɪn'vestɪ'geɪʃən])

– стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ДОСУДОВЕ СЛІДСТВО

(англ. pre-trial examination [pri:-'traɪəl ɪg,zæmɪ'neɪʃən])

– форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «досудове розслідування», «злочин».

ДОХОДИ, ОДЕРЖАНІ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

(англ. proceeds of crime [ˈprəʊsi:dz əv kraɪm])

– будь-яка вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмиванню) доходів, яка може складатися з рухомого чи нерухомого майна, майнових та немайнових прав, незалежно від їх вартості.

Джерело: Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 44. Ст. 277.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

Е

ЕКВАЙРІНГ

(англ. acquire [ə'kwair̩])

– діяльність щодо технологічного, інформаційного обслуговування торговців та виконання розрахунків з ними за операції, які здійснені із застосуванням спеціальних платіжних засобів.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «розрахунковий чек».

ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ

(англ. economic crime [i:kə'na:mik kri:m])

– сукупність різних видів навмисних посягань на економічні відносини, що охороняються державою незалежно від форм власності й видів діяльності суб'єктів, які виконують певні функції у сфері виробництва, обміну, обслуговування, а також осіб, пов'язаних з регулюванням цієї діяльності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «економічні відносини».

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

(англ. economic policy of the state [i:kə'na:mik 'pɑ:ləsi of ze steit])

– система соціально-економічних ідей та цілей розвитку країни, основні завдання, засоби їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «органи державної влади».

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

(англ. economic theory [i:kə'nə:mik 'θiəri])

– теорія, яка вивчає закономірності, принципи виробництва, накопичення, обміну та розподілу матеріальних благ.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «економічні відносини».

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

(англ. economic relations [i:kə'na:mik ri'leiʃənz])

– суспільні відносини, що складаються з приводу власності на засоби виробництва, у процесі самого виробництва, а також розподілу, обміну та споживання матеріальних і духовних благ.

Джерело: Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підруч. для студ. екон. спец. вищих закладів освіти / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Каніщенко, А. А. Чухно; за ред. Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко. Київ: Вища школа, 1999. 743 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

ЕКОНОМІЧНІ ГАРАНТІЇ

(англ. economic guarantees [i:kə'na:mik ,gerən'ti:z])

– економічна система суспільства, в основу якої покладено принципи свободи економічної діяльності, рівності усіх форм власності, зокрема й комунальної.

Джерело: Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підруч. для студ. екон. спец. вищих закладів освіти / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Каніщенко, А. А. Чухно; за ред. Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко. Київ: Вища школа, 1999. 743 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «економічні відносини».

ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ

(англ. economic interests [i:kə'na:mik'intrəsts])

– реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій щодо задоволення динамічних систем індивідуальних потреб суб'єктів господарської діяльності.

Джерело: Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підруч. для студ. екон. спец. вищих закладів освіти / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Каніщенко, А. А. Чухно; за ред. Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко. Київ: Вища школа, 1999. 743 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «економічна політика держави».

ЕКОЦИД

(англ. ecocide)

– масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин», «юридична відповідальність».

ЕКСГУМАЦІЯ

(англ. exhumation [ɛkshju:'meɪʃən])

– виймання трупа з місця його поховання, коли виникає необхідність у проведенні первинного або повторного огляду трупа, пред'явленні його для впізнання, проведенні експертизи (у т. ч. додаткової і повторної). Е. здійснюється на підставі постанови слідчого, яка має бути затверджена прокурором, з участю судово-медичного експерта і в присутності понятих.

Джерело: Про затвердження Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання: Наказ від 09.06.2006 № 193. *Офіційний вісник України*. 2006. № 33. Ст. 2398.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

ЕКСПЕРТ

(англ. expert ['ekspɜ:t])

– (1) особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінально-

го правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88;

– (2) особа, яка має необхідні спеціальні знання для дачі висновку з питань, що досліджуються, і призначена особою, яка провадить дізнання, слідчим, прокурором, суддею (судом) постановою (ухвалою) як експерт для провадження судової експертизи.

Джерело: Кримінальний процес України: навч. посіб. / за ред. Є. Г. Коваленко. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 576 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «експертиза», «слідчі (розшукові) дії».

ЕКСПЕРТ З ПИТАНЬ ПРАВА

(англ. an expert on questions of law [an ekspɜ:t on 'kwɛstʃən of lɔ:])

– особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права.

Джерело: Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 1618-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «слідчий», «прокурор».

ЕКСПЕРТИЗА

(англ. examination [ɪg,zæmɪ'neɪʃn])

– (1) діяльність фахівців-експертів, які мають відповідні кваліфікаційні сертифікати і за дорученням замовника надають звіти щодо відповідності проектних рішень вимогам законодавства, державним нормам, стандартам, будівельним нормам і правилам та які несуть відповідальність за достовірність наданих звітів.

Джерело: Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. ст.232;

– (2) дослідження будь-якого питання обізнаною особою (експертом) з метою надання висновку.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «експерт».

ЕКСПЕРТИЗА СУДОВА

(англ. court examination [kɔ:t ɪg,zæmɪ'neɪʃən])

– дослідження питань, що мають важливе значення для правильного вирішення судової справи, яке здійснюється експертом (спеціалістом з певної галузі знань) відповідно до процесуального законодавства.

Джерело: Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. ст.232.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «експерт».

ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ

(англ. exploitation of children [eksplɔɪ'teɪʃən of 'tʃɪldrən])

– експлуатація дітей, які не досягли віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання їх праці з метою отримання прибутку.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «дитина».

ЕКСПОРТ

(англ. export [ɪk'spɔ:rt])

– продаж або передача на інших законних підставах товарів іноземним суб'єктам господарської та іншої діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів за межі митного кордону України, включаючи реекспорт товарів, у т. ч.: продаж або передача товарів в Україні посольству чи представнику будь-якої юридичної особи іноземної держави, іноземцю чи особі без громадянства; продаж або передача в Україні чи за її межами права управління (контролю) товарами відповідно юридичній особі іноземної держави чи її представнику, іноземцю чи особі без громадянства, у т. ч. через засоби зв'язку; розкриття технології іноземцю чи особі без громадянства; фактичне відвантаження товарів з метою подальшої їх передачі або переміщення за межі України.

Джерело: Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 23. Ст.148.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «товар», «товари».

ЕКСТРАДИЦІЙНИЙ АРЕШТ

(англ. extradition arrest [ˌɛkstrə'dɪʃən ə'rest])

– застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції).

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «видача особи (екстрадиція)».

ЕЛЕКТРОННА АДРЕСА

(англ. e-mail address [i:-meɪl ə'dres])

– адреса електронної пошти платника податків, що складається з ідентифікатора, позначки «@» та доменного імені, що використовується платником податків для листування з державними, у т. ч. контролюючими органами та повідомляється шляхом внесення адреси електронної пошти до облікових даних платника податків, зокрема в електронному кабінеті.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лист».

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ

(англ. electronic document [ɪlek'trɒnɪk 'dɒkjʊmənt])

– документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити документа, в т. ч. й електронний цифровий підпис, який може бути сформований, переданий, збережений і перетворений

електронними засобами у візуальну форму чи на папері.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «електронний цифровий підпис».

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДПИС

(англ. electronic signature [ɪlek'trɒnɪk 'sɪɡnɪʃə])

– електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис.

Джерело: Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст.400.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «електронний документ».

ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС

(англ. electronic digital signature [ɪlek'trɒnɪk 'dɪdʒɪtl 'sɪɡnɪʃə])

– вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Е. ц. п. накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «електронний підпис».

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ

(англ. electronic evidence [ɪlek'trɒnɪk 'eɪvɪdəns])

– інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в т. ч. в мережі Інтернет).

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «електронний документ».

ЕМБАРГО

(англ. embargo [ɪm'ba:rgoʊ])

– заборона чи обмеження експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, членом яких є Україна, або до держав, щодо яких проводиться відповідна національна політика.

Джерело: Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV VIII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 23. Ст.148.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «експорт», «товар», «товари».

ЕМІГРАЦІЯ

(англ. emigration [ˌɛmɪˈɡreɪʃən])

– вимушена чи добровільна зміна місця проживання окремих груп людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і виростили, в інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин.

Джерело: Про затвердження зразків деяких документів, які подаються для набуття громадянства України іноземцями та особами без громадянства, які брали (беруть) участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони України, та громадянами Російської Федерації, які зазнали переслідувань через політичні переконання: Наказ від 16.08.2012 № 715. *Офіційний вісник України*. 2012. № 72. Ст. 2907.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «емігрант».

ЕМІСІЯ

(англ. emission [ɪˈmɪʃən])

– випуск паперових грошей та цінних паперів державними установами та акціонерними товариствами.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «цінний папір».

ЕМІТЕНТИ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

(англ. underwriter [ˌʌndəˈraɪtə])

– особи, які від свого імені випускають цінні папери й зобов'язуються виконувати обов'язки, що випливають з умов їх випуску. Емітентом цінних паперів є держава в особі уповноваженого органу, юридичні особи, у випадках, передбачених законодавством – фізичні особи.

Джерело: Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. ст. 268.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «емісія».

ЕМФІТЕВЗИС

(англ. emphyteusis [emphyteusis])

– право користування чужою земельною ділянкою, яке встановлюється договором між власником земельної ділянки і особою, яка виявила бажання користуватися цією земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право користування».

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. efficiency of legal regulation [ɪˈfɪʃənsi ɒv ˈliːgəl ˌrɛɡjʊˈleɪʃən])

– спроможність правового регулювання приводити до максимально можливих позитивних результатів за рахунок обґрунтованих, розумних і доцільних витрат та обмежень.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правове регулювання».

Є

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

(англ. European court of human rights [ˌjʊərəˈpiən kɔːt ʌv ˈhjuːmən raɪts])

– створено Європейською конвенцією про захист прав людини та основних свобод з метою забезпечення поваги до зобов’язань, що випливають з Конвенції для держав, які є її учасниками. Україна визнала юрисдикцію цього Суду стосовно звернень своїх громадян, ратифікувавши Конвенцію 17 липня 1997 р. Рішення Європейського Суду з прав людини є обов’язковими на території України.

Джерело: Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

Зв’язок з іншими термінами: див. терміни «конвенція», «права людини».

ЄДИНЕ ГРОМАДЯНСТВО

(англ. single citizenship [ˈsɪŋɡəl ˈsɪtɪzən ˌʃɪp])

– конституційний принцип, що означає визнання державою за своїми громадянами тільки громадянства даної держави і невизнання іншого громадянства (автономного утворення, суб’єкта федерації, іншої держави).

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «громадянство».

ЄДИНИЙ ВНЕСОК НА ЗАГАЛЬНООБОВ’ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

(англ. the only contribution to comprehensive state social insurance [ðə ounli ˌkɒntriˈbjʊːʃn steɪt ˈsəʊʃl ɪnˈʃʊərəns])

– консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов’язкового державного соціального страхування в обов’язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат за діючими видами загальнообов’язкового державного соціального становища.

Джерело: Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: Наказ від 05.08.2106 № 2432/5 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 64. Ст. 2182.

Зв’язок з іншими термінами: див. термін «соціальне страхування».

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДЕМОГРАФІЧНИЙ РЕЄСТР

(англ. Unified state demographic register [ˈjuːnɪfaɪd steɪt ˌdiːməˈgræfɪk ˈredʒɪstə])

– електронна інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення визначеної Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» інформації про особу та про документи, що оформлюються із засто-

суванням засобів Реєстру, із забезпеченням дотримання гарантованих Конституцією України свободи пересування і вільного вибору місця проживання, заборони втручання в особисте та сімейне життя, інших прав і свобод людини та громадянина.

Джерело: Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст.716.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інформація про фізичну особу (персональні дані)».

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ (ЄДРПОУ)

(англ. Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine [ˈjuːnɪfaɪd steɪt ˈredʒɪstə əv ˈentəpraɪzɪz ənd ˌɔːgənəɪˈzeɪʃənz əv juːˈkreɪn])

– автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання даних про всіх юридичних осіб, відокремлені підрозділи юридичних осіб, що знаходяться на території України, а також відокремлені підрозділи юридичних осіб України, що знаходяться за межами України.

Джерело: Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 № 2614-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 43. Ст.608.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа», «підприємство».

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ

(англ. Unify state register of legal entities, individuals-entrepreneurs and public formations [ˈjuːnɪfaɪ steɪt ˈredʒɪstə əv ˈliːgəl ˈentɪtɪz ˌɪndɪˈvɪdʒuəlz - ˌɒntɹəprəˈnɜːz ənd ˈpʌblɪk fɔːˈmeɪʃənz])

– єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи.

Джерело: Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «фізична особа-підприємець», громадське формування».

ЄДИНИЙ МАЙНОВИЙ КОМПЛЕКС

(англ. the only property complex [ðə ounli ˈprɒpəti ˈkɒmpleks])

– підприємство, що використовується для здійснення підприємницької діяльності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ЄДИНИЙ РЕЄСТР БОРЖНИКІВ

(англ. Unified debtor register [ˈjuːnɪfaɪd ˈdeɪtə ˈredʒɪstə])

– систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в

режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна.

Джерело: Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 № 1404-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «боржник».

ЄДИНИЙ РЕЄСТР ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

(англ. Unified pre-trial investigations register ['ju:nɪfaɪd pri:-'traɪəl ɪn'vesti'geɪʃənz 'redʒɪstə])

– створена за допомогою автоматизованої системи електронна база даних, відповідно до якої здійснюються збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних, зазначених у п. 1 гл. 2 розділу I «Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру, з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким врегульовано питання захисту персональних даних та доступу до інформації з обмеженим доступом.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: Наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 46. Ст. 1674.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «досудове розслідування».

ЄДИНИЙ РЕЄСТР ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

(англ. Unified register of state property objects ['ju:nɪfaɪd 'redʒɪstə əv steɪt 'prɒpəti 'ɒbdʒɪkts])

– автоматизована система збирання, обліку, накопичення, оброблення, захисту та надання інформації про нерухоме майно, у т. ч. передане в оренду (лізинг), концесію або заставу, державних підприємств, установ та організацій, а також про корпоративні права держави та державне майно, що не увійшло до статутного капіталу господарських структур.

Джерело: Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 46. ст.456.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «власність».

ЄДНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

(англ. unity of government ['junəti əv 'gʌvərmənt])

– наявність єдиної системи органів державної влади (законодавчої, виконавчої, судової), які мають єдині цілі та завдання діяльності, що забезпечує певний ступінь управління суспільством.

Джерело: Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: Наказ від 05.08.2106 № 2432/5 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 64. Ст. 2182.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

Ж

ЖЕРТВА НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

(англ. victim of domestic violence [ˈvɪktəm ʌv də'mɛstɪk 'vaɪələns])

– член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Джерело: Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 14.10.2014 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 18. Ст.73.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «домашнє насильство», «фізичне насильство», «члени сім'ї».

ЖЕРТВА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

(англ. victim of human trafficking [ˈvɪktəm ʌv 'hju:mən 'træfɪkɪŋ])

– фізична особа, яка потерпіла від торгівлі людьми, в т. ч. залучена в торгівлю людьми або утримується в підневільному стані, незалежно від його процесуального статусу, а також наявності або відсутності його згоди на пропозицію, вербування, перевезення, передачу, продаж, експлуатацію або інші дії, пов'язані з торгівлею людьми.

Джерело: Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст.173.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «торгівля людьми».

ЖИТЛО

(англ. dwelling [ˈdwɛlɪŋ])

– будь-яке приміщення, яке знаходиться в постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «житловий будинок», «місце проживання».

ЖИТЛО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. housing of individual [ˈhaʊzɪŋ ʌv ˌɪndə'vɪdʒəwəl])

– житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «житловий будинок», «місце проживання фізичної особи».

ЖИТЛОВЕ ПРАВО

(англ. housing law [ˈhaʊzɪŋ lɔ])

– сукупність правових норм, що регулюють житлові правовідносини між громадянами та громадян із державними та громадськими організаціями у процесі реалізації конституційного права людини і громадянина на житло.

Джерело: Загальні основи житлового права України, 2019. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9426>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «житло», «норма права».

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК

(англ. house [haʊs])

– будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами й призначена для постійного в ній проживання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «житло».

ЖИТЛОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(англ. Housing Code of Ukraine ['haʊzɪŋ kəʊd əv ju'kreɪn])

– (1) законодавчий акт, яким регулюються житлові та ін. пов'язані з ними соціальні відносини.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.;

– (2) єдиний законодавчий акт, що регулює житлові відносини в Україні, пов'язані з гарантіями і забезпеченням права громадян держави на житло. Житловий Кодекс України передбачає правові заходи по належному використанню та забезпеченню житлового фонду усіх форм власності.

Джерело: Житловий кодекс України: Закон України від 30.06.1983 (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1983, Додаток до № 28, ст.573.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство», «кодекс».

ЖИТЛОВИЙ ФОНД

(англ. housing fund ['haʊzɪŋ fʌnd])

– певна сукупність житлових будинків, а також житлових приміщень в інших будівлях (нежитлових), які знаходяться на території України і призначені для проживання громадян.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «житловий будинок».

ЖИТЛОВИЙ ФОНД СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

(англ. housing fund for social purpose ['haʊzɪŋ fʌnd fɔr 'soʊʃəl 'pɜ:pəs])

– сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту.

Джерело: Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. ст. 159.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «житловий фонд», «соціальний захист (забезпечення)».

ЖИТЛОВО-БУДІВЕЛЬНИЙ КООПЕРАТИВ

(англ. housing and construction cooperative ['haʊzɪŋ ænd kən'strʌkʃən koo'opə'reɪtɪv])

– юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі об'єднання їхніх майнових пайових внесків для участі в будівництві або реконструкції житлового будинку (будинків) і наступної його (їх) експлуатації.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «житло», «кооператив».

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА

(англ. housing and communal enterprises ['haʊzɪŋ ænd kəm'junəl 'entərpraɪzɪz])

– суб'єкти господарювання, які безпосередньо виробляють, створюють та/або надають житлово-комунальні послуги.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкти господарювання», «житлово-комунальні послуги».

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

(англ. housing and communal services ['haʊzɪŋ ænd kəm'junəl 'sɜrvəsəz])

– результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил.

Джерело: Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 1. Ст.1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «житлово-комунальні підприємства».

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. vital activities ['vaɪtl æk'tɪvɪ.ti])

– повсякденна діяльність, здатність організму особи здійснювати діяльність у спосіб і в межах, звичайних для людини.

Джерело: Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 2-3. ст. 36.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

ЖУРНАЛ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

(англ. court session journal [kɔ:t 'seʃən 'dʒɜ:nl])

– документ, що ведеться в суді у порядку здійснення цивільного, кримінального та адміністративного судочинства, кримінального провадження одночасно з фіксуванням судового засідання технічними засобами.

Джерело: Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 *Офіційний вісник України*. 2012. № 77. Ст. 296.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове засідання».

З

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАБОВ'ЯЗАНЬ

(англ. ensuring to performance obligations [esurin te reformanse obligaishen])

– передбачені законом або договором спеціальні заходи, спрямовані на додаткове стимулювання належного виконання зобов'язання боржником.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

(англ. collateral [kə'lat(ə)r(ə)l])

– цінні папери або інше забезпечення, передане позичальником кредитору в заставу за наданий кредит чи за іншими борговими зобов'язаннями. У випадку, коли позичальник не виконує свої зобов'язання щодо обслуговування боргу, кредитор може звернути стягнення на предмет застави, вступити у володіння ним і реалізувати його для забезпечення виконання фінансових зобов'язань позичальника.

Джерело: Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

(англ. securing a claim [si'kjʊərɪŋ ə kleɪm])

– спеціальні заходи, передбачені цивільно-процесуальним законодавством. За заявою осіб, які беруть участь у справі, суддя або суд можуть вжити заходів щодо З. п. Забезпечення позову допускається у будь-якій стадії розвитку судочинства по справі, якщо невжиття заходів щодо З. п. може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення суду.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 2. 744 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позов».

ЗАБОРОНА ВИСЛАННЯ АБО ПРИМУСОВОГО ПОВЕРНЕННЯ

(англ. prohibition of expulsion or return [ˌprɒhɪ'bɪʃən ɒv ɪks'pʌlʃən ə: rɪ'tʃ:ɪn])

– недопущення видворення (добровільного чи примусового), видачі (екстрадиції), передачі, іншого примусового переміщення особи, на яку поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», за межі України.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «видача особи (екстрадиція)».

ЗАВДАТОК

(англ. deposit [di'pɒzɪt])

– грошова сума або рухоме майно, що видається кредиторів боржником у рахунок належних з нього за договором платежів на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «забезпечення виконання зобов'язань».

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

(англ. Universal Declaration of Human Rights ['dʒenərəl ,deklə'reɪʃən ɒv 'hju:mən raɪts])

– перший міжнародно-правовий документ, що проголосив основні права і свободи людини. Прийнятий 10 грудня 1948 Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй.

Джерело: Енциклопедія історії України: Т. 6. / за ред. В. А. Смолій. Інститут історії України. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2009. 790 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «права людини».

ЗАГАЛЬНИЙ (ФІЛОСОФСЬКИЙ) ПІДХІД

(англ. philosophical approach [ˌfɪlə'sɒfɪkəl ə'prəʊtʃ])

– наявність концептуальних ідей і вихідних понять, які визначають сенс і весь зміст дослідження.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «філософія».

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРАВА

(англ. general law principles ['dʒenərəl lɔ: 'prɪnsəplz])

– принципи, що притаманні праву в цілому, діють у всіх галузях та інститутах права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «принципи права».

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ (англ. compulsory state pension insurance [kɒmpʊsɔri steɪtə pɛnʃən ɪnsʊərəns])

– система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення через грошові щомісячні виплати фізичним особам у разі настання певного віку, втрати годувальника, настання інвалідності та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків фізичними особами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом/

Джерело: Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49-51. Ст.376.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «соціальний захист (забезпечення)», «соціальне страхування».

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

(англ. employment [ɪmˈplɔɪmənt])

– діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Джерело: Правове забезпечення зайнятості населення України, 2020. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_36131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заробітна плата».

ЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН

(англ. completed crime [kəmˈpli:tɪd kraɪm])

– діяння, яке містить всі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального кодексу України.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «склад злочину».

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ

(англ. higher education institution [hɑd ɛduˈkeɪʃən ɪnˈstɪtjuːʃən])

– окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Джерело: Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заклад освіти».

ЗАКЛАД ОСВІТИ

(англ. educational institution [ˌedjuːˈkeɪʃənəl ɪnˈstɪtjuːʃən])

– юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заклад вищої освіти».

ЗАКОН

(англ. law [lɔː])

– нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної законодавчої влади або самого народу, що регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення, втілює основні права людини та інші загальнолюдські цінності та має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів.

Джерело: Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «законодавчий процес», «кодекс».

ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. the law on criminal responsibility [di: lə: on kɹɪmɪnəl rɪspɒnsə 'bɪlɪtɪ])

– закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотню дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у т. ч. на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «закон», «кримінальна відповідальність».

ЗАКОННІ ДЖЕРЕЛА ІСНУВАННЯ

(англ. legal sources of existence [legal sɔ:rsɪz ev ekzɪstəns])

– заробітна плата, прибуток від підприємницької діяльності або власності, пенсія, стипендія, аліменти, соціальні виплати та допомога, власні фінансові заощадження або фінансова допомога від членів сім'ї, інших фізичних та юридичних осіб, що мають законні доходи.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заробітна плата», «прибуток».

ЗАКОННІ ПРЕДСТАВНИКИ

(англ. legal representatives [legal rɛprɪzəntaɪvz])

– (1) батьки, усиновителі, батьки-вихователі, прийомні батьки, патронатні вихователі, опікуни, піклувальники, представники закладів, які виконують обов'язки опікунів і піклувальників.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65;

– (2) батьки, усиновителі, батьки-вихователі, опікуни, піклувальники, представники закладів, які виконують обов'язки опікунів і піклувальників.

Джерело: Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. ст.197; Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «представництво».

ЗАКОННІ ПРЕДСТАВНИКИ ДИТИНИ, РОЗЛУЧЕНОЮ ІЗ СІМ'ЄЮ

(англ. legal representatives of a child separated from the family ['li:gəl ,rɛprɪ 'zɛntətɪvz ɒv ə 'faɪld 'sɛpəreɪtɪd frɒm ðə 'fæmɪli])

– орган опіки та піклування, опікуни та піклувальники, призначені відповідно до законодавства України, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, адміністрація закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «законні представники», «дитина».

ЗАКОННІ ПРЕДСТАВНИКИ ОСОБИ ВІКОМ ДО ВІСІМНАДЦЯТИ РОКІВ

(англ. legal representatives of a person under the age of eighteen ['li:gəl ,rɛprɪ'zɛntətɪvz ɒv ə 'pɜ:sn 'lʌndə ði eɪdʒ ɒv ,eɪ'ti:n])

– один із батьків, усиновителів, дід чи баба, повнолітні брат чи сестра, опікуни чи піклувальники, призначені такими до прибуття в Україну, або інша повнолітня особа, яка до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження взяла на себе відповідальність за виховання дитини.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законні представники».

ЗАКОННІСТЬ

(англ. legality [li:'gæləti])

– (1) багатоаспектне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що характеризує організацію функціонування суспільства і держави на правових засадах.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.;

– (2) відповідності Конституції та законам України, міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Джерело: Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон».

ЗАКОНОДАВСТВО

(англ. legislation [ˌledʒɪs'leɪʃən])

– система усіх правових норм, якими регулюються суспільні відносини в державі.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «законодавча влада», «закон».

ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА

(англ. legislature ['lɛdʒɪsleɪtʃə])

– складова частина владних структур України, основною функцією якої є законотворчість і організація контролю за дотриманням чинного законодавства усіма структурами держави, об'єднаннями громадян та громадянами. Головним законодавчим органом Української держави є Верховна Рада.

Джерело: Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. ст. 133.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

ЗАКОНОДАВЧА ІНІЦІАТИВА

(англ. legislative initiative [ˈlɛdʒɪslətɪv ɪˈnɪʃɪətɪv])

– право внесення уповноваженими державними органами й особами законопроекту в законодавчу установу згідно з установленим порядком.

Джерело: Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. ст. 133.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавчий процес».

ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

(англ. legislative regulation [ˈlɛdʒɪslətɪv ˌrɛɡjʊˈleɪʃən])

– встановлення у законодавчих актах положень, правил, норм поведінки, що регулюють певне коло суспільних відносин. Законодавча функція – основний напрям діяльності Верховної Ради України по виробленню, прийняттю, зміні чи скасуванню закону.

Джерело: Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. ст. 133.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавчий процес».

ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС

(англ. legislative process [ˈlɛdʒɪslətɪv ˈprəʊsɪs])

– нормативно-регламентована сукупність послідовно здійснюваних дій щодо розробки, прийняття (зміни) законів та інших законодавчих актів і їх оприлюднення.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон», «нормативно-правовий акт».

ЗАКОНОПРОЕКТ

(англ. bill [bɪl])

– проекти законів, постанов Верховної Ради, які містять положення нормативного характеру.

Джерело: Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. ст. 133.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон».

ЗАКОННИЙ ПРЕДСТАВНИК ПІДОЗРЮВАГОГО, ЗАСУДЖЕНОГО

(англ. legal representative of a suspect or convicted person [liːgəl reprɪˈzɛntətɪv of a suspect or kənˈvɪktɪd pɜːsn])

– особа, яка є законним представником, що залучається до участі в процесуальній дії разом із підозрюваним, обвинуваченим для неповнолітньої або особи, що визнана у встановленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підозрюваний», «засуджений».

ЗАКОРДОННА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. foreign organization [ˈfɔːrɪn ˌɔːgənəɪˈzeɪʃən])

– організація, яка зареєстрована за межами України.

Джерело: Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 № 1582-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст.343.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

ЗАКОРДОННИЙ УКРАЇНЕЦЬ

(англ. foreign Ukrainian [ˈfɔːrən juːˈkreɪ.ni.ən])

– особа, яка є громадянином іншої держави або особою без громадянства, а також має українське етнічне походження або є походженням з України.

Джерело: Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 № 1582-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст.343.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ЗАКРИТЕ ЗБЕРІГАННЯ

(англ. closed storage [kləʊzd ˈstɔːrɪdʒ])

– зберігання векселів шляхом надання довірителю депозитного вічка у сховищі (сейфі) банку без будь-яких інструкцій щодо дій банку з векселями.

Джерело: Про затвердження Порядку формування та зберігання реєстраційних справ: Наказ від 18.11.2016 № 1499/29629. *Офіційний вісник України*. 2016 р. № 90, ст. 2949.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «вексель», «банк».

ЗАКРИТТЯ ТЕНДЕРІВ

(англ. closing of tenders [ˈkləʊzɪŋ ɒv ˈtendəz])

– відбувається після укладення договору про проведення енергетичних об'єктів між замовником і підрядником – переможцем тендерів або у випадку відхилення замовником тендерів усіх тендерних пропозицій.

Джерело: Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст. 89.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тендер (торги)».

ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ

(англ. leaving in danger [liːv ɪn ˈdeɪndʒə])

– завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу, а також у разі, коли він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «кримінальна відповідальність».

ЗАМАХ НА ЗЛОЧИН

(англ. criminal attempt ['krɪmɪnl ə'tempt])

– (1) вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального кодексу України, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі;

– (2) визнається умисна дія, безпосередньо спрямована на вчинення злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ЗАМІЩЕННЯ

(англ. replacement [rɪ'pleɪsmənt])

– виконання працівником разом зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, обов'язків тимчасово відсутнього працівника.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудоий договір».

ЗАПИТ НА ІНФОРМАЦІЮ

(англ. request for information [rɪ'kwɛst fɔ:r ɪnfə'meɪʃən])

– прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

Джерело: Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст.314.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «публічна інформація».

ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ

(англ. preventive measure [prɪ'ventɪv 'meɪʒə])

– заходи процесуального примусу попереджувального характеру, пов'язані з позбавленням або обмеженням свобод підозрюваного, обвинуваченого, які за наявності підстав та в порядку, встановленому законом, застосовуються під час кримінального провадження слідчим суддею, судом з метою забезпечення їхньої належної процесуальної поведінки.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ЗАПОВІДАЛЬНИЙ ВІДКАЗ

(англ. testamentary refusal [ˌtɛstə'mɛnt(ə)rɪ rɪ'fju:z(ə)l])

– (1) право заповідача у заповіті покласти на спадкоємця зобов'язання передати іншій особі – відказоодержувачеві у власність або за іншим речовим правом майнове право або речі, що входить або не входить до складу спадщини.

– (2) адресоване спадкоємцю розпорядження, яким на останнього покладається обов'язок вчинити певну дію на користь однієї чи кількох осіб (відка-зоодержувачів).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «заповіт», «спадкування».

ЗАПОВІТ

(англ. will [wɪl])

– розпорядження громадянина на випадок смерті про належне йому майно (у т. ч. гроші, цінні папери), зроблене у встановленій законом формі.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування».

ЗАПОВІТ З УМОВОЮ

(англ. conditional bequest [kən'diʃənl bi'kwɛst])

– заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Умова, визначена в заповіті, має існувати на час відкриття спадщини.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заповіт», «спадкування».

ЗАРОБІТНА ПЛАТА

(англ. salary [sæləri])

– винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Джерело: Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст.121.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «мінімальна заробітна плата».

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ КОЛІЗІЙ У ЗАКОНОДАВСТВІ

(англ. means of overcoming conflicts in law [mi:nz ov 'əʊvə'klɪmɪŋ 'kɒnflɪkts ɪn lɔ:])

– їх переборення в конкретному випадку в процесі правозастосування. В сучасній юр. літ-рі обґрунтовують можливість існування трьох основних способів подолання юр. к. Один із них має нормативно-правовий, другий – процедурно-правовий, третій – превентивно-правовий характер.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «колізії в законодавстві», «колізійна норма», «колізійне право».

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ ПРОГАЛИН У ЗАКОНОДАВСТВІ

(англ. means of overcoming gaps in legislation [mi:nz ɒv ˌɒvə'kleɪŋ gæps ɪn ˌlɛdʒɪs'leɪʃən])

– повна або часткова відсутність правових норм, якими, виходячи з принципів права, мають бути врегульовані певні суспільні відносини.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «прогалина в законодавстві».

ЗАСТАВА

(англ. bail [beɪl])

– (1) внесення коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, під умовою звернення внесених коштів у доход держави в разі невиконання цих обов'язків. Можливість застосування З. щодо особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, може бути визначена в ухвалі слідчого судді, суду у випадках, передбачених ч. 3 або 4 ст. 183 Кримінального процесуального кодексу України.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88;

– (2) це спосіб забезпечення виконання зобов'язання. У силу З. кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого З., одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «забезпечення виконання зобов'язання», «кримінальне провадження».

ЗАСТАВНА

(англ. mortgage ['mɔ:ɡɪdʒ])

– борговий цінний папір, який засвідчує безумовне право його власника на отримання від боржника виконання за основним зобов'язанням, за умови, що воно підлягає виконанню в грошовій формі, а в разі невиконання основного зобов'язання – право звернути стягнення на предмет іпотеки. З. оформлюється, якщо її видача передбачена іпотечним договором. Після державної реєстрації іпотеки оригінал З. передається іпотекодержателю, якщо інший порядок передачі З. не встановлено іпотечним договором. З. не є емісійним цінним папером. Першим власником З. є особа, яка на момент видачі З. відповідно до умов іпотечного договору має статус іпотекодержателя. Якщо інше не передбачено іпотечним договором, оригінал З. передається такому іпотекодержателю.

Джерело: Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 (зі змінами і допов.). *Відомості Вер-*

ховної Ради України. 2019. № 42. Ст. 237; Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «цінний папір».

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

(англ. warning [wɔːrniŋ])

– одностороння письмова заява, зроблена при підписанні, ратифікації, затвердженні, прийнятті міжнародного договору або приєднанні до нього, якою висловлюється бажання виключити або змінити юридичну дію певних положень договору щодо їхнього застосування до України.

Джерело: Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «укладення міжнародного договору України».

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВОВИХ НОРМ

(англ. application of legal rules [ˌæplɪ'keɪʃ(ə)n ɒv 'li:gəl ru:lz])

– (1) правова форма діяльності уповноважених суб'єктів стосовно забезпечення реалізації норм права щодо конкретних життєвих випадків шляхом ухвалення індивідуально-правових рішень.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / за ред. О. В. Петришина Харків: Право, 2015. 265 с.;

– (2) здійснювана в процедурно-процесуальному порядку владно-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правозастосування», «норма права».

ЗАСУДЖЕНИЙ

(англ. convict ['kɒnvɪkt])

– обвинувачений, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «обвинувачений (підсудний)».

ЗАХИСНИК

(англ. defender [dɪ'fendə])

– адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію).

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №

4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)», «засуджений», «виправданий».

ЗАХИСТ

(англ. advocacy [ˈædvəkəsi])

– вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адвокатська діяльність».

ЗАХИСТ ІНВЕСТИЦІЙ

(англ. investment protection [ɪnˈvɛstmənt prəˈtɛkʃən])

– комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, ефективній діяльності об'єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у т. ч. права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій.

Джерело: Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. ст.646.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інвестиції».

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. measures to ensure criminal proceedings [ˈmeɪzəz tə ɪnˈʃʊə ˈkrɪmɪnl prəˈsiːdɪŋz])

– 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 4-1) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 5) тимчасовий доступ до речей і документів; 6) тимчасове вилучення майна; 7) арешт майна; 8) затримання особи; 9) запобіжні заходи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «запобіжні заходи», «кримінальне провадження».

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

(англ. procedural coercion measures [prəˈsiːdʒ(ə)rəl kəʊˈzːʃn ˈmeɪzə])

– процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених КАСУ випадках та

направлені на усунення перешкод у здійсненні адміністративного судочинства. Заходи процесуального примусу застосовуються судом, як правило, негайно після вчинення порушення.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адміністративне судочинство».

ЗАЯВА

(англ. application [ˌæplɪˈkeɪʃn])

– офіційне звернення особи (чи кількох осіб) в установу чи до посадової особи, не пов'язане, на відміну від скарги, з порушенням прав і законних інтересів громадянина і не містить тому вимог про усунення таких порушень. Це може бути заява про прийом на роботу, про звільнення за власним бажанням, про надання відпустки, про надання житлової площі, а також, напр., заява, що містить пропозиції щодо ліквідації недоліків у роботі підприємств, установ та організацій. Конституція України закріплює право громадян на внесення в державні і громадські організації пропозицій щодо поліпшення їхньої роботи. Заяви подаються в письмовій чи усній формі; розглядаються в установленому законодавством порядку.

Джерело: Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. ст.256.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «скарга», «пропозиція».

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАННЯ БІЖЕНЦЕМ АБО ОСОБОЮ, ЯКА ПОТРЕБУЄ ДОДАТКОВОГО ЗАХИСТУ

(англ. application on recognition of a refugee or a person who needs additional protection [ˌæplɪˈkeɪʃn ɒn ˌrɛkəgˈnɪʃən ɒv ə ˌrɛfju(:)'dʒi: ɔ:r ə ˈpɜ:sn hu: ni:dz ə ˈdɪʃənl prəˈtɛkʃən])

– заява-анкета встановленого зразка, в якій іноземець або особа без громадянства просить визнати його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, із зазначенням та обґрунтуванням однієї з підстав для такого визнання.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 12. Ст. 134.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «біженець».

ЗАЯВНИК

(англ. applicant [ˈæplɪkənt])

– фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

ЗБИТКИ

(англ. losses ['lɒsɪz])

– втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «матеріальні збитки».

ЗВИЧАЙ

(анг custom ['kʌstəm])

– (1) правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) соціальна норма, яка складається внаслідок її тривалого й одноманітного застосування в певних життєвих ситуаціях.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правовий звичай».

ЗВІД ЗАКОНІВ

(англ. code of laws [kəʊd ɒv lɔːz])

– зібрання в одному нормативно-правовому акті всього чинного законодавства держави, розташованого у хронологічному порядку або за галузями права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «систематизація законодавства».

ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ З ІНІЦІАТИВИ ВЛАСНИКА

(англ. dismissal from work on the initiative of the owner [dɪs'mɪsəl frɒm wɜ:k ɒn ði ɪ'nɪʃiətɪv ɒv ði 'əʊnə])

– (1) власник підприємства, установи організації або уповноважений ним орган чи фізична особа, яка використовує найману працю, на відміну від працівника, позбавлений права на свій розсуд розривати трудовий договір за будь-яких обставин.

Джерело: Бойко М. Журнал «Довідник кадровика» №3-5, 2010. URL: <https://www.kadrovik.ua/content/pripinennya-trudovogo-dogovoru-z-iniciativi-robotodavcyu>;

– (2) розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу на підставах і в порядку, передбаченому законодавством.

Джерело: Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст.121.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудоий договір».

ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ З ІНІЦІАТИВИ ПРАЦІВНИКА

(англ. dismissal from work on the initiative of the employer [dɪs'mɪsəl frɒm wɜ:k ɒn ði ɪ'nɪʃiətɪv ɒv ði ɪm'plɔɪə])

– одна з підстав припинення трудового договору, коли працівник протягом двотижневого терміну попереджає власника про своє звільнення, а за наявності поважних причин останній зобов'язаний звільнити працівника у терміни, вказані ним у заяві.

Джерело: Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст.121.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудоий договір».

ЗВОРОТНА ДІЯ ЗАКОНУ

(англ. reverse of the law [rɪ'vɜ:sɪv ðə lɔ:])

– поширення дії закону на випадки, що мали місце до набуття ним чинності. Згідно із зак-вом України закон, як правило, зворотної сили не має, тобто не поширюється на правовідносини, які виникли до його видання.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. 2020. URL: <https://leksika.com.ua>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон».

ЗГОДА СУБ'ЄКТА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

(англ. personal data subject consent ['pɜ:snl 'deɪtə 'sɪbdʒɪkt kən'sent])

– добровільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поінформованості) щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди. У сфері електронної комерції згода суб'єкта персональних даних може бути надана під час реєстрації в інформаційно-телекомунікаційній системі суб'єкта електронної комерції шляхом проставлення відмітки про надання дозволу на обробку своїх персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, за умови, що така система не створює можливостей для обробки персональних даних до моменту проставлення відмітки.

Джерело: Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. ст. 481.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «персональні дані».

ЗЕМЕЛЬНА ДІЛЯНКА

(англ. land plot [lænd plɒt])

– частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем, з визначеними щодо неї правами.

Джерело: Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельне право».

ЗЕМЕЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

(англ. land legislation [lænd 'lɛdʒɪs 'leɪʃən])

– включає Земельний кодекс України, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин. Завданням З. з. є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних

громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Джерело: Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельне право».

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

(англ. land law [lænd lo:])

– (1) сукупність земельно-правових норм, які на засадах юридичної рівності форм власності на землю регулюють земельні відносини з метою її раціонального використання та охорони.

Джерело: Правознавство: підручник / за заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Київ: КНЕУ, 2003. 767 с.;

– (2) галузь права, що регулює земельні відносини з метою створення, закріплення та вдосконалення ефективного земельного ладу країни, заснованого на рівноправності різних форм власності на землю, який забезпечує раціональне використання, відтворення та охорону земель, розвиток різних форм господарювання на землі, реалізацію й захист земельних прав громадян та їх об'єднань.

Джерело: Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельне законодавство».

ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР

(англ. land cadaster [lænd kə'dæstə])

– єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами.

Джерело: Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст.61.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельна ділянка».

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС

(англ. land code [lænd coud])

– систематизований законодавчий акт, що регулює земельні відносини на території держави. Земельний кодекс України встановлює завдання земельного законодавства, склад земель України, форми власності на землю та користування нею, регулює порядок передання земель у власність або надання її в користування, вилучення (викуп) земель, ведення державного земельного кадастру, землеустрою тощо.

Джерело: Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельне законодавство».

ЗЕМЕЛЬНИЙ СЕРВІТУТ

(англ. appurtenant easement [ə'pɜ:tinənt 'i:zmənt])

– право обмеженого користування чужою земельною ділянкою або її части-

ною. Таке право може бути встановлене на користь власника сусідньої земельної ділянки (земельні сервітути) або на користь певної особи (особисті сервітути). З. с. обмежує право власності на землю чи право користування землею. З. с. встановлюється рішенням органів державної влади та місцевого самоврядування, договорами (угодами) між власниками земельних ділянок, рішенням суду. Він може полягати у праві проходу або проїзду через чужу земельну ділянку, прокладанні та експлуатації ліній електропередач, зв'язку і трубопроводів та ін. З. с. обмежує право власності на земельну ділянку і є безстроковим.

Джерело: Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «земельна ділянка», «сервітут».

ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

(англ. land use [lænd ju:z])

– система господарського та іншого використання землі, що склалась у країні під дією об'єктивних чинників або запроваджена державою.

Джерело: Економічна енциклопедія: Т. 1 / за ред. С. В. Мочерний. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «земельна ділянка», «право користування».

ЗЕМЛЕУСТРІЙ

(англ. land management [lænd 'mænidzmənt])

– сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Джерело: Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. ст.282.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельний кадастр».

ЗЕМЛІ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

(англ. lands of populated items [lændz ɒv 'pɒpjələitɪd 'aɪtəmz])

– всі землі в межах міської, селищної смуги та сільських населених пунктів. Ці землі обмежуються від інших категорій земель єдиного земельного фонду встановленням їх адміністративних кордонів. Міська смуга є зовнішньою межею міста, що відокремлює його землі від прилеглих земель інших категорій. Знаходяться у віданні міських, сільських, селищних рад. З. н. п. – територіальна база для забудови житловими, комунально-побутовими, промисловими, транспортними та іншими будівлями та спорудами в цілях задоволення житл.-комун., культ.-побут. та інших потреб населення, що проживає на цій території.

Джерело: Кузін Н. Особливості регулювання використання земель населених пунктів у сучасних умовах. *Юридичні науки*. 2019. № 3. С. 87–90.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «земельна ділянка».

ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

(англ. agricultural land [ˌægrɪˈkʌltʃərəl lænd])

– найбільш важлива і значна частина єдиного земельного фонду. Це землі, які надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, для розміщення відповідної виробничої інфраструктури.

Джерело: Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення, 2019. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/agrар-pravo/67.php>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «землеустрій».

ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

(англ. abuse of power or official position [əˈbjuːs əv ˈpaʊə ə əˈfɪʃəl rəˈzɪʃən])

– умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ

(англ. abuse of powers [əˈbjuːs ɒv ˈpaʊəz])

– умисне, з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб використання всупереч інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми службовою особою такої юридичної особи своїх повноважень, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ

(англ. abuse of right [əˈbjuːs əv raɪt])

– неправомірне суспільно шкідливе діяння правоможної особи, що спрямоване на задоволення її інтересу, але суперечить призначенню такого права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкт правовідносин».

ЗЛОЧИН

(англ. crime [kraɪm])

– передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність», «склад злочину».

ЗЛОЧИН НЕВЕЛИКОЇ ТЯЖКОСТІ

(англ. crime of little gravity [kraɪm əv 'lɪtl 'grævɪtɪ])

– злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ЗЛОЧИН СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ

(англ. crime of medium gravity [kraɪm əv 'mi:djəm 'grævɪtɪ])

– злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ЗЛОЧИННА НЕДБАЛІСТЬ

(англ. criminal negligence ['krɪmɪnl 'neglɪdʒəns])

– необережність, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачати.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вина», «необережність».

ЗЛОЧИННА САМОВПЕВНЕНІСТЬ

(англ. criminal self-confidence ['krɪmɪnl self kɒnfɪdəns])

– необережність, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вина», «необережність».

ЗМІШАНИЙ ДОГОВІР

(англ. mixed contract [mɪkst 'kɒntrækt])

– договір, в якому містяться елементи різних договорів. До відносин сторін у З. д. застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться у З. д., якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті З. д.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО

(англ. contract law [ˈkɒntrækt lɔː])

– інститут цивільного права, що регулює відносини, які виникають при реалізації зобов'язального правовідношення.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. obligation [ˌɒblɪˈgeɪʃən])

– (1) правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Джерело: Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і доповн.). *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 665.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

(англ. an obligation of the state is in the field of human rights [ən ˌɒblɪˈgeɪʃən ɒv ðə steɪt ɪz ɪn ðə fiːld ɒv ˈhjuːmən raɪt])

– це обов'язки держави, які вимагають від національних органів влади застосувати необхідні засоби для гарантування прав людини. Ці засоби можуть бути юридичними.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «права людини».

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРИПИНИТИ ІНОЗЕМНЕ ГРОМАДЯНСТВО

(англ. obligation to terminate foreign citizenship [ˌɒblɪˈgeɪʃən tuː ˈtɜːmɪneɪt ˈfɔːrɪn ˈsɪtɪznʃɪp])

– письмово оформлена заява іноземця про те, що в разі набуття громадянства України він припинить громадянство (підданство) іншої держави або громадянства (підданства) інших держав і протягом двох років з моменту набуття ним громадянства України подасть документ про припинення громадянства (підданства) іншої держави або громадянств (підданств) інших держав до органу, що видав йому тимчасове посвідчення громадянина України.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «іноземні громадяни».

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. foreign economic activity ['fɔrɪn ,i:kə'nɒmɪk æk'tɪvɪtɪ])

– діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. entities foreign economic activity ['entɪtɪz 'fɔrɪn ,i:kə'nɒmɪk æk'tɪvɪtɪ])

– господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, зазначеним у ч. 1 ст. 139 Господарського кодексу України, та/або робочою силою.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ)

(англ. foreign economic agreement (contract) ['fɔrɪn ,i:kə'nɒmɪk ə'grɪ:mənt ('kɒntrækt)])

– домовленість двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їхніх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зовнішньоекономічна діяльність».

ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ

(англ. counterclaim [kaʊntərkleɪm])

– (1) вимога відповідача до позивача, тобто зустрічна вимога, що розглядається сумісно з позовом. Зазвичай, пред'явивши З. п., відповідач ставить окремі вимоги відхилити вимоги позивача, таким чином задовольнивши З. п., можна виключити вимоги позивача.

Джерело: Зустрічний позов, 2019. URL: <https://yurporada.kiev.ua/uk/poradi-iurist-v/vstrechniy-isk.html>;

– (2) самостійна позовна вимога відповідача до позивача, що заявляється в суді або господарському суді в розпочатому процесі для розгляду разом з первинним позовом; засіб захисту відповідача проти пред'явленого до нього позову. З. п. незалежно від його підсудності, пред'являється в суд, який розглядає вже заявлений позов, з дотриманням загальних вимог пред'явлення позову.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позов».

I

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ

(англ. personal identification ['pɜːsənl aɪˌdentɪfɪˈkeɪʃən])

– заходи, пов'язані зі встановленням органами виконавчої влади особи заявника, який звернувся із заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не має документів, що посвідчують його особу, або такі документи фальшиві.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «органи виконавчої влади», «біженець».

ІМ'Я ГРОМАДЯНИНА

(англ. name of a citizen [neɪm əv əˈsɪtɪzn])

– відповідно до Цивільного процесуального кодексу України громадянин здобуває і здійснює права та обов'язки в суспільстві під власним іменем, до якого входять прізвище, ім'я та по батькові. Громадянин має право змінити власне ім'я згідно з чинним законодавством. Зміна імені не є умовою припинення або порушення його прав та обов'язків, здобутих під попереднім іменем. Ім'я, надане громадянину під час народження, а також зміна імені реєструються відповідним актом громадянського стану.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянин України», «фізична особа».

ІМ'Я ОСОБИ

(англ. person's name ['pɜːsnz neɪm])

– прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи.

Джерело: Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст.716.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

ІММІГРАНТ

(англ. immigrant [ˌɪmɪˈɡreɪnt])

– іноземець чи особа без громадянства, який отримав дозвіл на імміграцію і прибув в Україну на постійне проживання або, перебуваючи в Україні на законних підставах, отримав дозвіл на імміграцію і залишився в Україні на постійне проживання.

Джерело: Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. ст.197.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства», «імміграція».

ІММІГРАЦІЙНА КАРТКА

(англ. immigration card [ˌɪmɪˈɡreɪʃən kɑːrd])

– документ, що містить інформацію про іноземця або особу без громадянства, які в'їжджають в Україну чи виїжджають за її межі, та заповнюється у випадках і порядку, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері захисту державного кордону.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства», «імміграція».

ІММІГРАЦІЯ

(англ. immigration [ɪmɪˈɡreɪʃən])

– прибуття в Україну чи залишення в Україні у встановленому законом порядку іноземців та осіб без громадянства на постійне проживання.

Джерело: Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. ст.197.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ІМПЕРАТИВНА НОРМА

(англ. imperative norm [ɪmˈpɛrətɪv nɔːm])

– норма, яка містить категоричні веління держави здійснювати чітко означені дії, не допускати ніяких відхилень від вичерпного переліку прав і обов'язків суб'єктів. Інакше кажучи імперативні норми (зобов'язальні і заборонні) прямо вказують правила поведінки, містять абсолютно визначене правило.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

ІМПЕРІЯ

(англ. empire [ˈɛmpaɪər])

– складна багатонаціональна держава, що утворилася шляхом завоювань чи приєднань нових територій, в якій залежність її складових частин від верховної влади є абсолютною.

Джерело: Словник юридичних термінів: навч. посіб. / за ред. В. П. Марчук. Київ: МАУП, 2003. С. 120.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «форма держави».

ІМПІЧМЕНТ

(англ. impeachment [ɪmˈpiːtʃmənt])

– усунення президента з поста на основі прийнятого парламентом за спеціальною процедурою рішення про його звинувачення у державній зраді або скоєнні іншого злочину.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна зрада», «злочин».

ІМПОРТ

(англ. import ['ɪmpɔ:t])

– (1) купівля або отримання на інших законних підставах від іноземних суб'єктів господарської та іншої діяльності товарів із ввезенням або без ввезення цих товарів в Україну, включаючи їх купівлю для власного споживання філіями та представництвами установ і організацій України, що знаходяться за її межами, а також дипломатичними представництвами та консульськими установами України за кордоном.

Джерело: Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 23. Ст.148.

– (2) ввезення у країну товарів іноземного виробництва;

– (3) завезення з-за кордону на комерційній основі товарів, призначених для споживання, капіталів, а також операцій (послуг) матеріального характеру, що здійснюються іноземними виробничими організаціями.

Джерело: Економічний словник: словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «товари».

ІНВЕСТИЦІЇ

(англ. investments [ɪn'vestmənts])

– (1) господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112;

– (2) довгострокові вкладення капіталу в будь-яке підприємство з метою одержання прибутку. Інвестиції поділяються на державні та приватні, прямі та портфельні; на послуги, житлове будівництво; реальні (прямі), інтелектуальні, фінансові та інвестиції для заміни зношених основних фондів;

– (3) довгострокове вкладення капіталу (коштів) у різні галузі економіки переважно за межами країни, а також майнові й інтелектуальні цінності, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок чого утворюється прибуток чи досягається соціальний ефект.

Джерело: Економічний словник: словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «кошти», «майно», «захист інвестицій».

ІНВЕСТИЦІЙНА ДЕКЛАРАЦІЯ

(англ. investment declaration [ɪn'vestmənt ,deklə'reɪʃən])

– документ, який визначає інвестиційну політику недержавного пенсійного фонду, основні напрями та обмеження інвестування активів недержавних пенсійних фондів/

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29 травня 2003 №

1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47-48. ст.372.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «інвестиція».

ІНДЕКСАЦІЯ ГРОШОВИХ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

(англ. indexation of monetary income of the population [ˌɪndɛk'seɪʃən ɒv 'mʌnɪt(ə)rɪ 'ɪnkʌm ɒv ði: pɒpju'leɪʃ(ə)n])

– встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодувати подорожчання споживчих товарів і послуг.

Джерело: Про індексацію грошових доходів населення: *Закон України* від 03.07.1991 № 1282-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 42. ст.551.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «продукція (плоди, доходи)».

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ АКТ

(англ. individual act [ˌɪndɪ'vɪdʒʊəl ækt])

– акт (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України *Закон України* від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкт владних повноважень».

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЕНСІЙНИЙ РАХУНОК

(англ. individual retirement account [ˌɪndɪ'vɪdʒʊəl rɪ'taɪərmənt ə'kaʊnt])

– персоніфікований рахунок учасника пенсійного фонду, який ведеться в системі персоніфікованого обліку у визначеному законом порядку з метою обліку накопичених на користь учасника пенсійних коштів.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: *Закон України* від 29 травня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47-48. ст.372.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «система недержавного пенсійного забезпечення».

ІНДИВІДУАЛЬНО ВИЗНАЧЕНА РІЧ

(англ. the thing is individually defined [ðə θɪŋ z ˌɪn.dɪ'vɪd.ju.ə.li dɪ'faɪn])

– річ, яка відрізняється притаманними лише їй властивостями й характеристиками, що дають змогу вирізнити її із загальної маси інших однорідних речей (напр., оригінал картини, книга з автографом). Це унікальні речі, які існують в одному примірнику, вони є незамінними. Саме тому у випадках, коли предметом зобов'язання є індивідуально визначена річ і виконання його стало неможливим, таке зобов'язання за законом припиняється.

Джерело: Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «річ», «зобов'язання».

ІНДОСАМЕНТ

(англ. endorsement [in'dɔ:smənt])

– передатний напис власника на звороті векселя або чека, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи. Індосамент виконує передатну, забезпечувальну й легітимаційну функцію; за його допомогою переходять права за векселем від однієї особи до іншої, перетворює індосанта в індосата (боржника) за векселем, який відповідає перед векселедержателем за акцепт векселя і платіж. Індосамент дає змогу встановити законного держателя векселя.

Джерело: Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вексель», «чек», «індосант», «індосат».

ІНДОСАНТ

(англ. indosant)

– юридична особа, на користь якої переводяться вексель, чек за передатним написом. Володіє векселем у зв'язку з індосаментом.

Джерело: Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «вексель», «чек», «індосамент».

ІНДОСАТ

(англ. indosat)

– юридична особа, якій за індосаментом передані всі права за векселем.

Джерело: Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «індосамент», «вексель».

ІНДОСАЦІЯ

(англ. indosation)

– переказ векселя індосантом індосату шляхом передатного напису на звороті векселя.

Джерело: Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вексель», «індосант», «індосат».

ІНІЦІАТИВНА ГРУПА

(англ. initiative group [ɪ'nɪʃətɪv gru:p])

– добровільне об'єднання громадян, що є офіційним представником певного кандидата у передвиборній кампанії. Створюється для збирання підписів на його підтримку.

Джерело: Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст.91.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «місцеве самоврядування».

ІНКАСО

(англ. inkaso [in' kasɔ:])

– здійснення банком за дорученням клієнта операцій з розрахунковими та супровідними документами з метою одержання платежу або передавання розрахункових та/чи супровідних документів проти платежу, або передавання розрахункових та/чи супровідних документів на інших умовах.

Джерело: Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова від 21.01.2004 № 22. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 908.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «клієнт», «документ».

ІНКОРПОРАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. incorporation of legislation [ɪn'kɔ:pə'reɪʃən ,ledʒɪs'leɪʃən])

– форма систематизації, коли нормативні акти певного рівня об'єднуються повністю або частково у видавані для широкого користування збірники або зібрання у визначеному порядку.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «систематизація законодавства».

ІНОЗЕМЕЦЬ

(англ. foreigner ['fɔ:ɡɪnə])

– особа, яка не перебуває в громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянство», «іноземні громадяни».

ІНОЗЕМНІ ГРОМАДЯНИ

(англ. foreign citizens ['fɔ:rən 'sɪtɪzən])

– особи, які перебувають на території однієї держави, а мають громадянство іншої держави. Правила в'їзду і виїзду, правове становище І. г. під час перебування на території даної держави визначається законодавством цієї держави та укладеними нею міжнародними договорами з країнами, громадянство яких ці І. г. мають.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянство», «іноземець», «особа без громадянства».

ІНСТАНЦІЯ СУДОВА

(англ. judicial authority [dʒu:'dʃ.əl ə'θɔ:rəti])

– державний судовий орган, наділений конституційними повноваженнями на розгляд і вирішення кримінальних, цивільних та інших справ та перевірку правильності їх вирішення.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12.

Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд», «система судоустрою», «суд першої інстанції», «суд апеляційної інстанції», «суд касаційної інстанції».

ІНСТИТУТ ДЕМОКРАТІЇ

(англ. institute of democracy ['ɪnstɪtju:t ov dɪ'mɒkrəsi])

– юридично оформлений самостійний елемент державної влади, метою запровадження якого є організація і здійснення народовладдя.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «демократія», «демократичний режим», «демократична держава».

ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. institute of legislation ['ɪnstɪtju:t ov 'ledʒɪs'leɪʃən])

– сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових приписів, спрямованих на регулювання відповідної відокремленої сукупності суспільних відносин

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

ІНСТИТУТ ПРАВА

(англ. institute of law ['ɪnstɪtju:t ovlə:])

– відокремлена група норм права, які регулюють суспільні відносини певного виду.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

ІНСТРУКЦІЯ

(англ. instruction [ɪn'strʌkʃn])

– 1) підзаконний нормативний акт, що видається міністерствами, керівниками інших центральних та місцевих органів державного управління в межах їхньої компетенції на основі і для виконання законів, указів, постанов і розпоряджень уряду та актів вищестоящих органів державного управління;

– 2) зведення правил, які регламентують виробничо-технічну діяльність.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підзаконний нормативно-правовий акт».

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

(англ. intellectual property [ɪntəl'ektʃuəl 'prɑ:pərti])

– виключні права на результати людської розумової діяльності. Поняття І. в. було введено Конвенцією про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 р. Інститут права І. в. традиційно поділяється на авторське право (твори літератури, мистецтва, науки) і право промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслу-

говування, фірмові найменування, зазначення походження товарів, ноу-хау).

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «авторське право».

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЗАКОНУ

(англ. interpretation of the law [ɪnˌtɜːprɪˈteɪʃn əv ðə lɔː])

– діяльність державних органів, різних організацій, окремих громадян щодо з'ясування і роз'яснення дійсного змісту загальнообов'язкової волі законодавця, вираженої в нормах права. Мета І. з. – правильне застосування приписів, що містяться в нормах права, в конкретних життєвих випадках. За юридичною силою тлумачення закону буває офіційне та неофіційне. За обсягом І. з. може бути буквальна, обмежувальна, поширювальна; за прийомами – граматична, логічна, систематична, історична.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь. 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права», «нормативно-правовий припис», «офіційне тлумачення правових актів», «неофіційне тлумачення правових актів».

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ АКТ

(англ. interpretative act [ɪnˈtɜːprɪtətɪv ækt])

– правовий акт уповноваженого суб'єкта, який містить роз'яснення юридичних правил.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншим терміном: див. термін «інтерпретація закону».

ІНФЛЯЦІЯ

(англ. inflation [ɪnˈfleɪʃən])

– надмірне збільшення маси паперових грошей, що перебувають в обігу, порівняно з масою реально пропонованого товару й послуг, ціни на які зростають через падіння купівельної спроможності грошей.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «індексація доходів населення».

ІНФОРМАЦІЙНА ПОСЛУГА

(англ. information service [ɪnfəˈmeɪʃ(ə)n ˈsɜːvɪs])

– здійснення певного технологічного процесу науково-інформаційної діяльності й доведення отриманого кінцевого результату до споживачів задля задоволення їхніх інформаційних потреб.

Джерело: Про затвердження типових форм первинного обліку науково-інформаційної діяльності та Інструкції про порядок їх використання і застосування: Наказ від 07.08.98 № 272/219. *Офіційний вісник України*. 1998. № 46. Ст. 1705.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інформація».

ІНФОРМАЦІЯ

(англ. information [ˌɪnfəˈmeɪʃən])

– будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Джерело: Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 № 2657-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст.650.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інформаційна послуга».

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ (ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ)

(англ. information about an individual (personal data) [ˌɪnfəˈmeɪʃən əˈbaʊt ən ˌɪndɪˈvɪdʒʊəl ('pɜːsnl 'deɪtə)])

– відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

Джерело: Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 № 2657-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст.650.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа», «персональні дані».

ІНШІ ВИДИ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

(англ. other types of legal assistance [ˈlðə taɪps əv ˈliːgəl əˈsɪstəns])

– види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адвокатська діяльність», «правова допомога».

ІПОТЕКА

(англ. mortgage [ˈmɔːɡɪdʒ])

– вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому законом. І. виникає на підставі договору, закону або рішення суду. І. може бути забезпечене виконання дійсного зобов'язання або задоволення вимоги, яка може виникнути в майбутньому на підставі договору, що набрав чинності. І. має похідний характер від основного зобов'язання і є дійсною до припинення основного зобов'язання. Обтяження нерухомого майна іпотекою підлягає державній реєстрації в порядку, встановленому законом. Предметом І. можуть бути один або декілька об'єктів нерухомого майна.

Джерело: Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 42. Ст. 237.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «забезпечення виконання зобов'язання».

ІПОТЕЧНИЙ ДОГОВІР

(англ. mortgage agreement ['mɔ:ɡɪdʒ ə'ɡri:m(ə)nt])

– предмет іпотеки, за яким є майнові права на об'єкт незавершеного будівництва, посвідчується нотаріусом на підставі документів, що підтверджують майнові права на цей об'єкт.

Джерело: Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 42. Ст. 237.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «іпотека».

ІПОТЕЧНИЙ ЖИТЛОВИЙ КРЕДИТ

(англ. mortgage home loan ['mɔ:ɡɪdʒ həʊm ləʊn])

– особлива форма кредиту, пов'язана з наданням позик під заставу нерухомого майна – землі, виробничих або житлових будівель тощо. Іпотечні позики надаються на довгостроковій основі. Іпотечний кредит стає можливим лише за умови приватної власності на землю і нерухомість.

Джерело: Шарова С. В. Визначення проблем іпотечного кредитування в період економічної кризи. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. С. 123–130.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іпотека», «кредит».

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ

(англ. essential terms of the contract [ɪ'senʃ(ə)l tɜ:mz ɒv ði: 'kɒntrækt])

– умови про предмет договору; умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

К

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

(англ. Cabinet of Ministers of Ukraine ['kæbɪnɪt əv 'mɪnɪstəz əv ju:'kreɪn])

– вищий орган у системі органів виконавчої влади. КМУ відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України. КМУ у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державний орган», «виконавча влада».

КАЗНАЧЕЙСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. treasury obligations ['trɛzəri ɒblɪ'geɪʃən])

– боргові цінні папери на пред'явника, що емітуються державою в особі її уповноважених органів, розміщуються тільки на добровільних засадах серед фізичних і юридичних осіб і засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу, відповідно до умов їх випуску.

Джерело: Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. ст.238.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «бюджет держави».

КАЗУАЛЬНЕ ТЛУМАЧЕННЯ

(англ. casual interpretation ['kæzjuəl ɪn'tɜ:pri'teɪʃən])

– офіційне роз'яснення норм права, обов'язкове лише для конкретного випадку та для осіб, стосовно яких воно здійснюється. Зазначений вид тлумачення норм права обумовлений конкретним випадком (казусом) і його мета – правильне вирішення конкретної справи, яка вже має місце. Напр., вирок суду, в якому обґрунтовується вид і міра покарання за вчинений злочин.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / за ред. Є. О. Гіда, Є. В. Білозьорова, А. М. Завального. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «легальне тлумачення».

КАСАЦІЙНА ІНСТАНЦІЯ

(англ. cassation instance [kæ'seɪʃən 'ɪnstəns])

– окр. ланка в системі заг. судів України, завданням якої є перевірка правильності вироків, рішень, ухвал та постанов суду першої інстанції з правового (законність) і фактичного (обґрунтованість) боку за матеріалами, наявними у справі і додатково поданими сторонами та ін. особами, які беруть участь у справі (ст. 310 Цивільного процесуального кодексу України).

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Україн-

ська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд касаційної інстанції».

КАСАЦІЙНА СКАРГА

(англ. cassation complaint [kæ'seɪʃn kəm'pleɪnt])

– подається учасниками процесу до касаційної інстанції на вирок або судове рішення, яке набрало законної сили. К. с. на вирок подається засудженим, його захисником і законним представником, виправданим, потерпілим, його представником, цивільним позивачем і цивільним відповідачем та їхніми представниками в частині цивільного позову в місячний строк з моменту проголошення вироку, а засудженим, який перебуває під вартою – протягом того ж строку з моменту вручення йому копії вироку. К. с. на судове рішення мають право подати протягом одного місяця з наступного дня після проголошення рішення сторони їхні представники та інші особи, які брали участь у справі. Якщо строк оскарження пропущено з поважних причин, суд має право відновити його.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд касаційної інстанції».

КАСАЦІЯ

(англ. cassation [kæ'seɪʃən])

– перегляд, скасування вищою інстанцією судової ухвали, вироку, що не набрали чинності закону.

Джерело: Словник української мови / ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 4. С. 114.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «касаційна інстанція».

КАТУВАННЯ

(англ. torture ['tɔːtʃə])

– умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

КВАЛІФІКАЦІЯ

(англ. qualification [ˌkwɑːlɪfɪ'keɪʃn])

– офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «компетентність».

КВИТАНЦІЯ

(англ. receipt [rɪ'si:t])

– фінансовий документ, розписка в офіційній формі встановленого формату про прийом грошових коштів, будь-яких документів, цінностей тощо. У техніці передачі даних – сигнал, що підтверджує прийняття інформації.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003, Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

КВОТА

(англ. quota ['kwɒtə])

– частка або дозволена норма будь-чого. Існують такі різновиди квот:

1) податкова К. – розмір податку, що встановлюється з кожної одиниці оподаткування; 2) встановлена синдикатом або картелю частка кожного учасника об'єднання в загальному виробництві або продажу продукції; 3) зовнішньоекономічні К.: а) К. (контингенти) глобальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується; б) К. (контингенти) групові – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується; в) К. експортна (імпортна) – граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи вартісних одиницях; г) К. (контингенти) індивідуальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватись або з якої він (вони) може імпортуватись; д) К. антидемпінгові – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом встановленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру; е) К. компенсаційні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування та/або компенсаційних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом встановленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру; є) К. спеціальні – граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом встановленого строку та який визначається в натуральних та/або вартісних одиницях виміру.

Джерело: Про затвердження Умов прийому для здобуття вищої освіти в 2020 році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.10.2019 № 1285. *Офіційний вісник України*. 2019. № 97. Ст. 3249.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «імпорт», «експорт».

КЕРІВНИК ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ДЕРЖАВНОМУ ОРГАНІ

(англ. the head of Public service in public authority [ðə hed əv 'pʌblɪk 'sɜːrvɪs ɪn 'pʌblɪk ə'θɔːrəti])

– посадова особа, яка займає вищу посаду державної служби в державному органі, до посадових обов'язків якої належить здійснення повноважень з питань державної служби та організації роботи інших працівників у цьому органі.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна служба», «державний орган».

КЕРІВНИК ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

(англ. head of the pretrial investigation body [hed of ðiː pre'traɪəl investɪ'geɪʃn bɒdi])

– начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань та його заступники, які діють у межах своїх повноважень.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «досудове розслідування».

КЕРІВНИК ОРГАНУ ПРОКУРАТУРИ

(англ. head of the Prosecutor's office [hed of ðiː 'prɒsɪkjʊ.tərɪs])

– посадова особа, що має певні права та розподіл обов'язків у межах повноважень, передбачених КПК України.

Джерело: Про затвердження Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні: Наказ Генеральної прокуратури України від 28.03.2019 №51. *Офіційний вісник України*. 2019. № 27. Ст. 955.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «прокуратура України».

КЛІЄНТ

(англ. client ['klaɪənt])

– фізична або юридична особа, держава, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в інтересах яких здійснюється адвокатська діяльність.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

КЛОПОТАННЯ

(англ. petition [pə'tɪʃən])

– письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Джерело: Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. ст.256.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «скарга», «заява».

КОДЕКС

(англ. code [kəʊd])

– систематизований законодавчий акт, у якому містяться норми певної галузі права (напр., Цивільний К., Кримінальний К.). Правові норми в К. викладаються в порядку, який відображає систему даної галузі права.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «звід законів», «закон».

КОДИФІКАЦІЯ

(англ. codification [kə'dɪfɪ'keɪʃn])

– вид систематизації законодавства, що здійснюється через об'єднання й перероблення нормативного матеріалу зі змінами його внутрішнього змісту в єдиний внутрішньо узгоджений акт, яким, напр., є відповідний кодекс.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «систематизація законодавства», «кодекс».

КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. codification of legislation [kə'dɪfɪ'keɪʃn ledʒɪs'leɪʃn])

– вид систематизації, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, що містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему і створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акта.

Джерело: Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за заг. ред. О. В. Петришина., С. П. Погребняка. Харків: Право, 2014. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кодифікація», «законодавство».

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР

(англ. collective agreement [kə'lektɪv ə'grɪ:mənt])

– локальний акт, що регулює трудові, виробничі й соціально-побутові відносини й укладається між колективом найманих працівників і власником або уповноваженим ним органом. Ініціатором з розробки, укладання і зміни К. д. може бути будь-яка із сторін. В К. д. фіксуються взаємні зобов'язання роботодавця і працівників з таких питань: форма, система і розмір оплати праці, грошові винагороди, допомога, компенсація, доплата; механізм регулювання оплати праці, виходячи з росту цін, інфляції; зайнятість, охорона праці, у т. ч. жінок і підлітків; медичне й соціальне страхування, дотримання інтересів працівників у разі приватизації підприємства; екологічна безпека та охорона здоров'я працівників па виробництві; пільги працівникам, які поєднують з роботою навчання та ін.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір».

КОЛЕКТИВНИЙ ТРУДОВИЙ СПІР (КОНФЛІКТ)

(англ. collective labor dispute (conflict) [kə'lektiv 'leɪbə dɪs'pju:t ('ka:nflikt)])

– розбіжність, що виникли між сторонами соціально-трудових відносин щодо: а) встановлення нових або зміни існуючих умов праці та виробничого побуту; б) укладення чи зміна колективного договору, угоди; в) виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень; г) невиконання вимог законодавства про працю.

Джерело: Про порядок вирішення колективних трудових спорів: Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. ст.227.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «трудовий договір», «колективний договір», «внутрішній трудовий розпорядок».

КОЛІЗІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ

(англ. collisions in legislation [kə'liʒənz in 'ledʒɪs'leɪʃən])

– відносини, що виникають тільки між нормами права, закріпленими в законодавстві.

Джерело: Погребняк С. Про колізії в законодавстві. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. С. 26–33.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «засоби подолання колізій в законодавстві».

КОЛІЗІЙНА НОРМА

(англ. conflict norm ['ka:nflikt nɔ:rm])

– норма, що встановлює право якої держави має застосовуватись до правовідносин міжнародного характеру, а саме: якщо їх учасником є іноземний громадянин або іноземна юридична особа; якщо їх об'єктом є річ, що знаходиться за кордоном; якщо юридичні факти, з якими пов'язані виникнення, зміна або припинення правовідносин, мали місце за кордоном. Одним із ефективних засобів застосування К. н. є договори України з іноземними державами про правову допомогу

Джерело: Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. ст.422.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «колізійне право».

КОЛІЗІЙНЕ ПРАВО

(англ. law of conflict [lɔ: əv 'ka:nflikt])

– сукупність норм, що вирішують колізії між законами різних держав. К. п. є складовою міжнародного приватного права.

Джерело: Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. ст.422.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «колізійна норма».

КОЛІЗІЯ ЗАКОНІВ

(англ. collision of laws [kə'liʒ.ən əv lɔ:])

– розбіжність між змістом (зіткнення) двох або більше формально чинних нормативних актів, які прийнято з одного й того самого питання. Якщо є розбіжності між актами, прийнятими одним і тим самим правотворчим органом,

застосовується акт, прийнятий пізніше (мається на увазі, що наступні акти повинні скасовувати застарілі акти з цього ж питання). У разі розходження між загальним і спеціальним актами застосовується спеціальний. Якщо розходяться акти, прийняті різними органами, то застосовується прийнятий вищим органом. Нарешті, якщо не можна скористатись жодним із зазначених правил, слід ініціювати прийняття відповідним органом нової норми, яка б усунула К. з.

Джерело: Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. ст.422.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «колізійна норма».

КОМАНДИТНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. limited partnership ['lɪmɪtɪd 'pɑːtnəʃɪp])

– (1) товариство, в якому разом з одним чи більше учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один чи більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників).

– (2) господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники).

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (3) товариство, в якому разом з учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками), є один чи кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарське товариство», «зобов'язання», «майно».

КОМЕРЦІЙНИЙ КРЕДИТ

(англ. commercial credit [kə'mɜːrʃl 'kredɪt])

– кредит, що надається у товарній формі, визначає відносини з приводу перерозподілу матеріальних фондів і характеризує угоду між суб'єктами господарської діяльності. Об'єктом К. к. виступають реалізовані товари, виконані роботи, надані послуги, щодо яких продавцем надається відстрочка платежу. К. к. оформляється векселем.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредит», «господарська діяльність», «вексель».

КОМІСІЯ ПО ТРУДОВИМ СПОРАМ

(англ. commission on labor disputes [kə'miʃn ɒn 'leɪbər di'spju:t])

– первинний орган для розгляду індивідуальних трудових спорів, що обирається загальними зборами трудового колективу з числом працюючих не менше 15 осіб.

Джерело: Трудові спори та порядок їх розгляду: навч. посіб. / за заг. ред. П. А. Бущенко, А. М. Слюсар; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 110 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «колективний трудовий спір (конфлікт)», «внутрішній трудовий розпорядок», «трудовий договір».

КОМПАНІЯ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

(англ. asset management company ['æset 'mænɪdʒmənt 'kɒmpəni])

– юридична особа, яка провадить професійну діяльність з управління активами на підставі відповідної ліцензії на провадження такої діяльності.

Джерело: Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 13. Ст. 67.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «ліцензія».

КОМПЕНСАЦІЯ

(англ. compensation [ˌkɒmpen'seɪʃən])

– виплата зобов'язаною особою грошової суми або передача іншого майна внаслідок скоєння нею протиправної дії, невиконання зобов'язання або за інших умов, зазначених в законі або договорі/

Джерело: Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою: Закон України від 17.04.2004 № 1223-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст. 896.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язання», «договір».

КОМПЕТЕНТНІСТЬ

(англ. competency ['kɒmpɪtənsi])

– динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заклад вищої освіти».

КОМПЕТЕНЦІЯ

(англ. competence ['kɒmpɪtəns])

– сукупність предметів відання, завдань, повноважень, прав та обов'язків посадової особи або державного чи громадського органу, що визначаються Конституцією. К. залежить від завдань, які покладені на посадову особу або державний чи громадський орган, виду органу в механізмі держави, а також від взаємовідносин з іншими органами.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь. 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державний орган», «службові особи».

КОМУНАЛЬНЕ УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. communal unitary enterprise ['kɒmjʊnl 'ju:nɪt(ə)ri 'entəpraɪz])

– підприємство, що утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління. Орган, до сфери управління якого входить К. у. п., є представником власника – відповідної територіальної громади і виконує його функції у межах, визначених Господарським кодексом України та іншими законодавчими актами.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

(англ. utilities [ju:'tɪləti])

– результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреб фізичної чи юридичної особи у забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством/

Джерело: Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 23. Ст. 211.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарська діяльність», «законодавство».

КОНВЕНЦІЯ

(англ. convention [kən'venʃn])

– міжнародний багатосторонній договір зі спеціального питання (напр., консульська К., патентна К., митна К.). Найчастіше К. підписуються під час укладання угод економічного, юридичного та гуманітарного характеру.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь. 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «угода».

КОНКЛЮДЕНТНІ ДІЇ

(англ. implied actions [ɪm'plaɪ 'ækfən])

– у цивільному праві – дії особи, що виявляють її волю встановити правовідношення, але не у формі усного чи письмового волевиявлення, а своєю поведінкою, щодо якої можна зробити певний висновок про конкретний намір. До К. д. належить використання автоматів, придбання через касира розфасованих товарів тощо. У деяких прямо передбачених законом випадках мовчання особи породжує юридичні наслідки.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

КОНСЕНСУС

(англ. consensus [kən'sen.səs])

– загальна згода, що характеризується відсутністю серйозних заперечень з суттєвих питань у більшості заінтересованих сторін та досягається в результаті процедури, спрямованої на врахування думки всіх сторін і зближення розбіжних поглядів. К. не обов'язково є одноставним.

Джерело: Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 14 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. ст.1058.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міжнародна фінансова організація».

КОНСОЛІДАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. consolidation of legislation [kən.sa:lɪ'deɪʃn ledzɪs'leɪʃn])

– вид систематизації, що здійснюється шляхом зведення декількох близьких за змістом нормативно-правових актів у новий єдиний нормативно-правовий акт без зміни їхнього змісту.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими словами: див. терміни «систематизація законодавства».

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

(англ. Constitutional Court of Ukraine [ˌkɒnstɪ'tjuːʃənəl kɔːrt əv ju:'kreɪn])

– орган конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України.

Джерело: Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. ст.376.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «система судоустрою», «Конституція України».

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ

(англ. constitutional principles of person's legal status [ˌkɒnstɪ'tjuːʃənəl 'prɪnsəplz əv 'pɜːsn 'liːgəl 'steɪtəs])

– сукупність прав та обов'язків особи, які визначені та гарантовані Конституцією і законами України, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Джерело: Конституційне право України: навч. посіб. / за ред. Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня. Дніпропетровськ.: ТОВ «ЛізуновПрес», 2012. 472 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правовий статус особи».

КОНСТИТУЦІЯ

(англ. constitution [kɒnstɪ'tjuːʃən])

– (1) основний закон держави, в якому регламентуються найважливіші відносини у сферах державного устрою, організації та функціонування органів держави, правового статусу особи.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Україн-

ська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с.;

– (2) основний закон держави, який закріплює її суспільний і державний устрій, основні права, свободи і обов'язки громадян, систему і принципи організації і діяльності органів державної влади, виборчу систему тощо.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими словами: див. термін «Конституція України».

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

(англ. Constitution of Ukraine [ˌkɒnstɪˈtʃuːʃən ɒv juːˈkreɪn])

– Основний Закон української держави, який закріплює суспільно-політичний і державний устрій, права, свободи та обов'язки громадян України.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «конституція».

КОНСУЛЬТАНТИ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

(англ. consultants of legal clinic [kənˈsʌltənt əv ˈliːgl ˈkɪnɪk])

– студенти старших курсів, що навчаються за напрямом «Право» та надають правову допомогу під керівництвом викладачів-кураторів/

Джерело: Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова допомога».

КОНТРАБАНДА

(англ. smuggling ['smʌɡlɪŋ])

– переміщення товарів, валюти, цінностей та інших предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, що вчинене у великих розмірах спеціально організованою групою осіб.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «митний контроль».

КОНТРАКТ

(англ. contract ['kɒntrækt])

– угода двох чи більше осіб з метою встановлення, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків. Термін «контракт» є синонімом договору.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «угода», «договір».

КОНФЕДЕРАЦІЯ

(англ. confederation [kənˌfedə'reɪʃn])

– союз декількох держав, об'єднаних угодою про взаємні гарантії, який хара-

ктеризується збереженням повної юридичної і політичної незалежності всіх його членів.

Джерело: Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: підручник / за ред. Круш П. В., Кожемяченко О. О. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 320 с.

Зв'язок з іншими словами: див. термін «форма держави».

КОНФІДЕНЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

(англ. confidential information [ˌkɒnfɪ'denʃəl ɪnfər'meɪʃn])

– інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Джерело: Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 № 2657-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст.650.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкт владних повноважень», «інформація».

КОНФІСКАЦІЯ

(англ. confiscation [ˌkɒnfɪs'keɪʃən], seizure ['si:zə])

– (1) покарання або захід, призначені судом після розгляду справи стосовно кримінального злочину чи кримінальних злочинів, результатом якого є остаточне позбавлення власності.

Джерело: Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: Конвенція від 08.11.1990 № 995. *Офіційний вісник України*. 2011. № 41, / № 95, 2010. Ст. 3374/ ст. 1705;

– (2) санкція за вчинене правопорушення;

– (3) безоплатне вилучення майна на користь держави у власника за рішенням (вироком) суду як санкція за вчинене правопорушення, що не пов'язано із зобов'язальним правом.

Джерело: Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.;

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання».

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА

(англ. property confiscation ['prɒpərti ˌkɒnfɪs'keɪʃən])

– примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються. К. м. встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині Кримінального кодексу України. Перелік майна, що не підлягає конфіскації, визначається законом України;

– (2) примусове безоплатне вилучення у власність держави майна юридичної особи і застосовується судом у разі ліквідації юридичної особи згідно з Кримінальним кодексом України.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змі-

нами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (3) позбавлення особи права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення у випадках, встановлених законом. Конфісковане майно переходить у власність держави безоплатно. Обсяг та порядок К. м. встановлюються законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

КОНФІСКАЦІЯ ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ СТАВ ЗНАРЯДДЯМ ВЧИНЕННЯ АБО БЕЗПОСЕРЕДНІМ ОБ'ЄКТОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

(англ. object confiscation that became an instrument of carrying out or a direct object of an administrative offense ['ɒbdʒɪkt ˌkɒnfɪs'keɪʃən ðæt bɪ'keɪm ən 'ɪnstrʊmənt əv 'kæriŋ ɔʊt ə ə di'rekt 'ɒbdʒɪkt əv ən əd'mɪnɪstrətɪv ə'fens])

– примусова безоплатна передача предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, у власність держави за рішенням суду. Конфіковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України. Порядок застосування конфіскації, перелік предметів, які не підлягають конфіскації, встановлюються Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами України.

Джерело: Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради України*. 07.12.1984 № 80731-X (зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довілля щодо посилення відповідальності за дії...» від 13.04.2020 № 556-IX). *Відомості Верховної Ради України*. 2020.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне правопорушення (проступок)», «адміністративне стягнення».

КОНФІСКАЦІЯ ЯК АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

(англ. confiscation as an administrative penalty for customs rules violation [ˌkɒnfɪs'keɪʃən æz ən əd'mɪnɪstrətɪv 'penltɪ fə 'kʌstəmz ru:lz ˌvaɪə'leɪʃən])

– примусове вилучення товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Митного кодексу України, і безоплатна передача їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративне правопорушення (проступок)», «адміністративне стягнення».

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

(англ. conflict of interest ['kɒnflɪkt əv 'ɪntrɪst])

– (1) наявні та потенційні суперечності між особистими інтересами і посадовими чи професійними обов'язками особи, що можуть вплинути на добросо-

вісне виконання нею своїх повноважень, об'єктивність та неупередженість прийняття рішень.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30;

– (2) суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282;

– (3) суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами аудитора (посадових осіб аудиторської фірми) та його (їх) професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання ним (ними) своїх професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним (ними) дій.

Джерело: Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. Ст. 50;

– (4) будь-який вид стосунків, який не відповідає інтересам банку або може перешкоджати об'єктивному виконанню обов'язків відповідальної особи. Публічний конфлікт у керівництві банку – відсутність згоди та наявність протиріч між органами управління банку, які негативно впливають на ефективне управління банком і загрожують інтересам кредиторів (вкладників) банку та про які стало відомо необмеженому колу осіб.

Джерело: Банківська енциклопедія: енциклопедія. За заг. ред. С. Г. Арбузова, Ю. В. Колобова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. С. 503.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «адвокатська діяльність», «аудитор», «банк».

КООПЕРАТИВ

(англ. cooperative [kəʊ'pɹəɹətɪv])

– юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Джерело: Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. ст.35.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

КОРПОРАТИВНА НОРМА

(англ. corporate norm [kɔ:rpəɹət nɔ:rm])

– правила поведінки, які встановлені в корпорації (підприємстві, установі, організації) для регулювання відносин між людьми, спрямовані на досягнення цілей її функціонування і виражені в її статутах, положеннях, рішеннях.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.

Зв'язок з іншими словами: див. термін «норма права».

КОРПОРАТИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. corporate enterprise ['kɔ:pərit 'entəpraiz])

– утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у т. ч. через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в т. ч. засновані на приватній власності двох або більше осіб.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

КОРПОРАТИВНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ФОНД

(англ. corporate pension fund ['kɔ:pərit 'pensjɪn fʌnd])

– недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники/

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29 травня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47-48. ст.372.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «професійний пенсійний фонд».

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА

(англ. corporate rights ['kɔ:pərit raɪt])

– права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право власності», «юридична особа», «прибуток».

КОРУПЦІЯ

(англ. corruption [kə'ɹʌpʃən])

– (1) зловживання службових осіб владою з метою особистої наживи.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.;

– (2) дія або бездіяльність при виконанні обов'язків або у зв'язку з цими обов'язками в результаті вимагання чи прийняття подарунків, обіцянок або стимулів чи їх незаконне отримання кожного разу, коли має місце така дія чи бездіяльність.

Джерело: Кодекс поведінки посадової особи щодо підтримання правопорядку: прийнятий

Резолюцією 34/169 Генеральної асамблеї ООН від 17.12.1979 № 995_282. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_282;

– (3) порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявилися в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності.

Джерело: Панченко М. В. Особливості суміщення та сумісництва професій (посад) в органах СБ України. *Європейські перспективи*. 2012. С. 133;

– (4) прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, давання чи отримання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду й можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056;

– (5) використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зловживання владою або службовим становищем».

КРАДІЖКА

(англ. theft [θeft])

– таємне викрадення державного, колективного чи індивідуального майна. Викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб/

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

КРАЇНА ГРОМАДЯНСЬКОЇ НАЛЕЖНОСТІ

(англ. country of nationality ['kʌntri əv ,næʃ.ən'æɪ.ə.ti])

– країна, громадянином (підданим) якої є особа. За умови, якщо особа має понад одне громадянство, вона не вважається такою, що не має захисту країни своєї громадянської належності, якщо без будь-якої поважної причини, що впливає з обґрунтованих побоювань, вона не скористалася захистом однієї з країн, громадянином (підданим) якої вона є.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянство».

КРАЇНА ПОПЕРЕДНЬОГО ПОСТІЙНОГО ПРОЖИВАННЯ ОСОБИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

(англ. country of the previous permanent residence of the stateless person without citizenship ['kʌntri əv ðə 'pri:vɪəs 'pɜ:mənənt 'rezɪdəns əv ðə 'steɪt.ləs 'pɜ:rsn wɪ 'ðaʊt sɪtɪzənʃɪp])

– країна, в якій особа без громадянства постійно проживала до прибуття в Україну.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «особа без громадянства».

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ

(англ. country of origin ['kʌntri əv 'ɔ:ɪdʒɪn])

– країна чи країни громадянської належності для іноземця або країна попереднього постійного проживання особи без громадянства.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ

(англ. emergency [i'mɜ:rdʒənsi])

– дія, що хоч і підпадає під ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом, але вчинена у стані, коли інші дії були неможливими, для усунення небезпеки інтересам держави, громадським інтересам, особі чи правам людини.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кримінальна відповідальність».

КРЕДИТ

(англ. credit ['kredit])

– грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Джерело: Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 1. ст. 2.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредитний договір».

КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР

(англ. credit agreement ['kredit ə'grɪ:mənt])

– договір, за яким банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути

кредит та сплатити проценти.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «кредитор», «позичальник», «кредит», «банк».

КРЕДИТОР

(англ. creditor ['kreditə])

– (1) юридична або фізична особа, яка має підтверджені в установленому порядку вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, у т. ч. щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також контролюючі органи – щодо податків і зборів.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і доповн.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

– (2) фізична особа, фізична особа-підприємець, юридична особа, органи стягнення, які мають документально підтверджені вимоги до боржника щодо його грошових зобов'язань.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «фізична особа», «боржник», «банкрутство».

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

(англ. account payable [ə'kaʊnt 'peɪəbl])

– сума зобов'язань банку юридичним і фізичним особам на певну дату щодо надання активів, послуг, інших зобов'язань банку.

Джерело: Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку: Постанова Національного банку України від 11.09.2017 № 89 (зі змінами і доповн.). *Офіційний вісник України*. 2017. № 80. Ст. 2471.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, СТРОК ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЯКОЇ МИНУВ

(англ. account payable, action limitation period of which has expired [ə'kaʊnt 'peɪəbl 'æksjən 'lɪmɪ'teɪʃən 'prɪɪəd əv wɪtʃ 'hæz ɪks'paɪəd])

– прострочена кредиторська заборгованість, щодо якої кредитором втрачено право звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Джерело: Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ: Порядок, Наказ від 02.04.2014 № 372. *Офіційний вісник України*. 2016. №8. Ст. 405.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кредиторська заборгованість».

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ

(англ. credit worthiness ['kredit 'wɜ:ðɪnəs])

– наявність у позичальника банку передумов для отримання кредиту та його

здатність повернути кредит і відсотки за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки.

Джерело: Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банк», «кредит».

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. criminal liability ['krɪmɪnəl ˌlaɪə'bɪlɪti])

– вид юридичної відповідальності, основним змістом якої є покладання на винного примусового обов'язку зазнати у встановленому законом порядку державного осуду його особи, а також у випадку призначення понести передбачене кримінальним законом покарання.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. criminal proceedings ['krɪmɪnəl prə'siːdɪŋz])

– досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «досудове розслідування».

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ

(англ. buying sale [baɪ seɪl])

– договір, за яким одна сторона (продавець) зобов'язується передати майно (річ, товар) у власність іншій стороні (покупцеві), яка має прийняти майно і сплатити певну грошову суму.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

Л

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ

(англ. legalization [ˌliːgələˈzeɪʃn])

– узаконення, надання законної сили, перехід на легальні відносини; в міжнародному праві – підтвердження достовірності та юридичної сили документа, виданого в іноземній державі.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

(англ. legalization of income received by a criminal way [ˌliːgələˈzeɪʃn ɒvˈɪnkam rɪˈsiːvd baɪ əˈkrɪmɪnl weɪ])

– вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «легалізація».

ЛЕГАЛЬНЕ ТЛУМАЧЕННЯ

(англ. legal interpretation [ˈliːgəl ɪnˌtɜːprɪˈteɪʃən])

– вид офіційного тлумачення нормативно-правових актів, що здійснюється суб'єктами, які не видали певних норм права, але законом спеціально уповноважені давати їх загальнообов'язкове роз'яснення. Напр., Конституційний Суд України не видає законів України, але уповноважений їх тлумачити.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тлумачення правового акта», «норма права», «нормативно-правовий акт».

ЛИСТ

(англ. letter [ˈletə])

– поштове відправлення у вигляді поштового конверта з вкладенням письмового повідомлення або документа, розміри і масу якого встановлено відповідно до законодавства України.

Джерело: Про поштовий зв'язок: Закон України від 04.10.2001 № 2759-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 6. ст.39.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

ЛІЗИНГ

(англ. leasing ['li:siŋ])

– специфічна форма фінансування з метою придбання устаткування, обладнання, техніки, споживчих товарів тривалого користування; операція здійснюється за посередництвом спеціалізованої фінансової (лізингової) компанії.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІЗИНГ БЕЗ ЕКІПАЖУ

(англ. leasing without crew ['li:siŋ wi'ðaut kru:])

– лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта – лізингоодержувача, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів.

Джерело: Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст.536.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІЗИНГ З ЕКІПАЖЕМ

(англ. leasing crew ['li:siŋ kru:])

– лізинг, за умовами якого повітряне судно включено до сертифіката експлуатанта – лізингодавця, який несе відповідальність за забезпечення безпеки польотів.

Джерело: Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст.536.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. leasing activity ['li:siŋ æk'tiviti])

– вид підприємницької діяльності, пов'язаний з вкладенням інвестицій для придбання майна й передачі його в лізинг.

Джерело: Модельний закон про лізинг від 14.04.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/14171>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лізинг».

ЛІЗИНГОВА ОПЕРАЦІЯ

(англ. leasing operation ['li:siŋ ɔpə'reiʃən])

– господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів або землі у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за орендну плату та на визначений строк/

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лізингова діяльність».

ЛІЗИНГОВИЙ КРЕДИТ

(англ. leasing credit ['li:siŋ 'kredit])

– відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладанням лізингової угоди. Лізинг є формою майнового кредиту.

Джерело: Банківська система: підручник / за заг. ред. С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 400 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лізинг».

ЛІЗИНГОВИЙ ПЛАТІЖ

(англ. leasing payment ['li:siŋ 'peɪmənt])

– платіжна операція лізингоодержувача (фінансова, майнова або інша) на адресу лізингодавця, що включає в себе вартість амортизації предмета лізингу, плату за залучені кредитні ресурси на реалізацію лізингової угоди, лізингову маржу і ризикову премію та інші платежі відповідно до договору лізингу і національного законодавства.

Джерело: Про міждержавний лізинг: Конвенція від 25.11.1998 № 997_179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІЗИНГОДАВЕЦЬ

(англ. lessor [le'sɔ:])

– юридична особа, яка передає право володіння та користування предметом лізингу лізингоодержувачу/

Джерело: П Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. ст.68.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІЗИНГООДЕРЖУВАЧ

(англ. lessee [le'si:])

– фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця.

Джерело: Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. ст.68.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір лізингу».

ЛІКВІДАТОР

(англ. liquidator ['likwɪdeɪtə])

– юридична або фізична особа, яка здійснює функції щодо припинення діяльності банку та задоволення вимог кредиторів.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліквідаційна процедура».

ЛІКВІДАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА

(англ. liquidating procedure ['likwɪdeɪtɪŋ prə'si:dʒə])

– є заключною в справі про банкрутство і вийти з неї можна тільки одним

шляхом – через мирову угоду. В процедурі ліквідації немає фінансового оздоровлення – тут вже реалізовується майно боржника.

Джерело: Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «ліквідація», «ліквідатор».

ЛІКВІДАЦІЯ

(англ. liquidation [ˌlɪkwɪˈdeɪʃən])

– припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна **Джерело:** Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліквідаційна процедура», «банкрутство».

ЛІСОВИЙ СЕРВІТУТ

(англ. forest easement [ˈfɒrɪst ˈiːzmənt])

– право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною лісовою ділянкою.

Джерело: Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст.99.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право користування», «сервітут».

ЛІСТИНГ

(англ. listing [ˈlɪstɪŋ])

– внесення цінних паперів до списку цінних паперів, які котируються на фондовій біржі або можуть бути предметом укладання договорів у торговельно-інформаційній системі.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок визначення чистої вартості активів пенсійного фонду: рішення від 11.08.2004 № 339 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2005. № 4. Ст. 263.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цінний папір», «фондова біржа».

ЛІЦЕНЗІАР

(англ. licensor [ˈlaɪsənsə])

– орган, уповноважений Кабінетом Міністрів України видавати ліцензії на певні види підприємницької діяльності.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок та умови видачі інформації з Єдиного ліцензійного реєстру: Наказ Ліцензійної палати при міністерстві економіки України від 15.11.1996 № 4 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 1998. № 2 ст.55.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІАТ

(англ. licensee [ˌlaɪsənˈsiː])

– суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження встановленого законом виду господарської діяльності/

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІЙНА ПРОДУКЦІЯ

(англ. licensed production ['ləɪsənst prə'dʌkʃən])

– продукція, виготовлена з використанням об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який надані згідно з ліцензійним договором чи ліцензією на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Джерело: Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: «Інст. інтел. власн. і права», 2008. 248 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ДОГОВІР

(англ. licensed contract ['ləɪsənst 'kɒntrækt])

– одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог Цивільного кодексу України та інших законів.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «ліцензіат», «ліцензіар», «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ПЛАТІЖ

(англ. licensed payment ['ləɪsənst 'peɪmənt])

– плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. До ліцензійних платежів належать паушальний платіж, роялті та комбінований платіж.

Джерело: Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: «Інст. інтел. власн. і права», 2008. 248 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензійний договір».

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ

(англ. licensed condition ['ləɪsənst kən'dɪʃən])

– нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії.

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензійна діяльність».

ЛІЦЕНЗІЯ

(англ. license ['ləɪsəns])

– (1) документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, в електронному вигляді або на паперовому носії;

– (2) право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської дія-

льності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «ліцензія відкрита», «ліцензія генеральна».

ЛІЦЕНЗІЯ ВІДКРИТА

(англ. license opened ['laɪsəns 'əʊpənd])

– дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІЯ ГЕНЕРАЛЬНА

(англ. general license ['dʒenərəl 'laɪsəns])

– відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції по певному товару (товарах) та/або з певною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару (товарах).

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗІЯ СПЕЦІАЛЬНА

(англ. special license ['speʃəl 'laɪsəns])

– належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару (товарів), який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛІЦЕНЗУВАННЯ

(англ. licensing ['laɪsənsɪŋ])

– засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів/

Джерело: Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «ліцензія».

ЛОКАЛЬНИЙ НОРМАТИВНИЙ АКТ

(англ. local normative act [lɒkəli nəːrmətɪv ækt])

– нормативно-правовий документ, що приймається і діє у межах підприємств, установ та організацій.

Джерело: Діденко І. В. Локальні нормативні акти, 2020. URL: <http://advokat->

didenko.com.ua/ua/glossary/597/.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нормативно-правовий акт».

ЛОМБАРД

(англ. pawnshop ['pɔːnʃɑːp])

– фінансова установа, яка відповідно до законодавства приймає від населення на зберігання ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та надає позички під заставу таких виробів.

Джерело: Гаврилова Н. В. Оцінка діяльності ломбардних установ в Україні. *Наукові записки*. № 12. 2019. С. 96–101.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фінансова установа».

ЛОТ

(англ. lot [lɑːt])

– одиниця арештованого майна, що виставляється для продажу на електронних торгах або торгах за фіксованою ціною.

Джерело: Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 76. Ст. 2558.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державне замовлення».

М

МАЙНО

(англ. property ['prɒpərti])

– (1) окрема річ, предмет матеріального світу, який задовольняє потреби людей і щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки; сукупність рухомих і нерухомих речей (земельні ділянки й розташовані на них об'єкти, переміщення яких без непропорційної шкоди їх призначенню є неможливим), які знаходяться у власності юридичної, фізичної особи, держави чи органу місцевого самоврядування або належать суб'єкту на праві господарського відання або оперативного управління, гроші й цінні папери;

– (2) сукупність речей і майнових прав па одержання речей або матеріального задоволення від інших осіб;

– (3) сукупність речей, майнових прав та обов'язків, що характеризують майнове становище того, хто їх має.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «річ», «активи».

МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

(англ. property insurance ['prɒpərti ɪn'sʊərəns])

– цивільно-правові відносини щодо захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з настанням страхових випадків за рахунок грошових фондів, що формуються зі страхових внесків. М. с. здійснюється на основі договорів майнового страхування, які укладає громадянин чи юридична особа зі страховою організацією.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «страхування».

МАЙНОВИЙ КОМПЛЕКС

(англ. property complex ['prɑ:pərti kəm'pleks])

– господарський об'єкт із завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг) з наданою йому земельною ділянкою, на якій він розміщений, автономними інженерними комунікаціями, системою енергопостачання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «земельна ділянка».

МАЙНОВИЙ ПОРУЧИТЕЛЬ

(англ. insurance guarantor ['prɑ:pərti ,gærən'tɔ:r])

– особа, яка передає в іпотеку нерухоме майно для забезпечення виконання зобов'язання іншої особи.

Джерело: Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 (зі змінами і доповн.). *Відомості Вер-*

ховної Ради України. 2019. № 42. Ст. 237.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «іпотека», «право власності», «боржник».

МАЙНОВІ ПРАВА

(англ. property rights ['prɒpəti raɪts])

– (1) суб'єктивні права учасників правовідносин, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном. М. п. – це правомочності власника, право господарського відання, право оперативного управління, право авторів, винахідників та інших на винагороду, спадкові права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.;

– (2) будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у т. ч. права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та права вимоги.

Джерело: Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 47. ст.251.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «річ», «суб'єктивне право».

МАЙНОВІ САНКЦІЇ

(англ. insurance sanction [ɪnsʊərəns 'sæŋkʃn])

– передбачені законом засоби впливу на правопорушника, пов'язані з настанням для нього негативних правових наслідків майнового характеру.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «санкція».

МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. small business enterprise [smɔː 'bɪznəs 'entəpraɪz])

– визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесяти мільйонів гривень.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підприємство».

МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ ПІДПРИЄМЕЦЬ

(англ. small and medium enterprise [smɔːl ænd 'miːdiəm 'entəpraɪz])

– суб'єкт господарювання, дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній фінансовий рік чи вартість активів якого не перевищує суми, еквівалентної 500 тисячам євро, визначеної за курсом Національного банку України, що діяв в останній день фінансового року, якщо на ринках, на яких діє цей підприємець, є конкуренти із значно більшою ринковою часткою.

Джерело: Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № № 2210-III

(зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкти малого підприємництва», «суб'єкти середнього підприємництва».

МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНА СІМ'Я

(англ. needy family ['ni:di 'fæmli])

– сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї.

Джерело: Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 50 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 35. Ст. 290.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «сім'я», «члени сім'ї».

МАЛОЛІТНЯ ДИТИНА

(англ. minor child ['maɪnə 'tʃaɪld])

– дитина до досягнення нею чотирнадцяти років.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «дитина».

МАЛОЛІТНЯ ОСОБА

(англ. younger person ['jʌŋə 'pɜ:sn])

– особа, яка не досягла чотирнадцяти років.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

МАНДАТ

(англ. mandate ['mændeɪt])

– (1) повноваження, доручення, наказ, документ, що стверджує повноваження певної особи;

– (2) документ (у виборчому праві), що стверджує повноваження депутата, надані йому виборцями.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

МАНДАТ ДЕПУТАТА

(англ. deputy mandate ['dɛpjʊti 'mændeɪt])

– документ, що підтверджує повноваження депутата, надані йому внаслідок волевиявлення виборців.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «депутат».

МАРЖА

(англ. margin ['mɑ:.dʒɪn])

– термін, який використовується у банківській, біржовій, страховій, торгове-

льній діяльності і означає різницю між відсотковими ставками, курсами цінних паперів, ставками страхових внесків і відшкодувань, цінами товарів. У банківській діяльності М. може означати різницю між ставками за залученнями та виданими кредитами; ставками за кредитами різних категорій позикоодержувачів; сумою забезпечення, під яку надано кредит, і сумою виданого кредиту. В термінових фондових операціях М. називається різниця між курсом цінних паперів на день укладення і на день виконання угоди, а також між ціною покупця і ціною продавця. У торговельній діяльності М. – це різниця між купівельною ціною і ціною продажу.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банківська діяльність», «цінний папір», «ціна», «товар».

МАСОВІ ЗАВОРУШЕННЯ

(англ. mass disorder [mæs dis'ɔ:də])

– завжди дії натовпу, який діє стихійно, хоча може бути й керованим цілком чи в окремих частинах.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадська безпека і порядок».

МАТЕРИНСЬКА КОМПАНІЯ

(англ. parent company ['reərent 'kɒmpəni])

– (1) юридична особа, яка є власником іншої юридичної особи або здійснює контроль над такою юридичною особою, як пов'язана особа.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

– (2) юридична особа, яка контролює іншу юридичну особу (дочірню компанію).

Джерело: Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

МАТЕРИНСЬКИЙ БАНК

(англ. parent bank ['reərent bæŋk])

– український банк, серед дочірніх та/або асоційованих компаній якого є банк та/або інша фінансова установа та який не є дочірньою компанією іншого українського банку або банківської холдингової компанії.

Джерело: Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст.30.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

МАТЕРІАЛИ ЕКСПЕРТИЗИ

(англ. materials of expertise [mə'tɪəriəlz ɒv ,ekspɜ:'ti:z])

– усі матеріали та документи, які отримані під час проведення експертизи

Джерело: Про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації: Положення

від 16.05.2007 № 93(зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2007. № 52. Ст. 2153.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «експертиза».

МАТЕРІАЛЬНЕ ПРАВО

(англ. material law [mə'tɪriəl lɔ])

– правові норми, за допомогою яких держава здійснює вплив на суспільні відносини прямим, безпосереднім правовим регулюванням. Норми М. п. закріплюють форми власності, визначають порядок створення і структуру державних органів, встановлюють правовий статус громадян, підстави і межі відповідальності за правопорушення тощо. Об'єктом М. п. є майнові, трудові, сімейні та інші відносини. Захист М. п. здійснюється у формах, передбачених і регламентованих процесуальним правом.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «речове право».

МАТЕРІАЛЬНИЙ АКТИВ

(англ. material asset [mə'tɪəriəl 'æset])

– основні засоби та оборотні активи у будь-якому вигляді (включаючи електричну, теплову та іншу енергію, газ, воду), що не є коштами, цінними паперами, деривативами і нематеріальними активами.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «активи».

МАТЕРІАЛЬНІ ЗБИТКИ

(англ. material damage [mə'tɪəriəl 'dæmɪdʒ])

– втрати, яких юридична та/або фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням або пошкодженням її майна внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, а також витрати, які особа здійснила або повинна здійснити для відновлення свого порушеного права на безперешкодне користування майном. Розмір матеріальних збитків та механізм їх відшкодування визначаються в порядку, визначеному законодавством.

Джерело: Деякі питання ведення обліку дорожньо-транспортних пригод: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424-2019-%D0%BF>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «збитки».

МАТЕРІАЛЬНІ НОСІЇ СЕКРЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

(англ. material media of secret information [mə'tɪəriəl 'mi:diə ɒv 'si:krit ,ɪnfə'meɪʃən])

– матеріальні об'єкти, у тому числі фізичні поля, в яких відомості, що становлять державну таємницю, відображені у вигляді текстів, знаків, символів, образів, сигналів, технічних рішень, процесів тощо.

Джерело: Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 16 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «інформація».

МЕДИЧНА СУБСИДІЯ

(англ. medical subsidy ['mɛdɪkəl 'sʌbsɪdi])

– безготівкова допомога, яка надається за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів для оплати необхідних пацієнту медичних послуг та лікарських засобів.

Джерело: Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2802-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст.19.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «субсидія».

МЕТА ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

(англ. the purpose of the imposition of martial law [ðə 'rɜːrəs ɒv ði 'ɪmpə'zɪʃən ɒv 'mɑːʃəl lɔː])

– створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Джерело: Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. ст.250.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «міжнародний збройний конфлікт».

МЕТОД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. method of legal regulation ['mɛθəd ɒv 'liːgəl ,rɛgju'leɪʃən])

– сукупність прийомів і засобів, за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини визначеного виду.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правове регулювання», «механізм правового регулювання», «тип правового регулювання».

МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

(англ. methods of implementation of state functions ['mɛθədz ɒv ɪmplɪmən'teɪʃən ɒv steɪt 'fʌŋkʃənz])

– засоби, способи і прийоми, за допомогою яких здійснюється спеціальні види діяльності держави по реалізації її функцій. Виокремлюють такі методи: а) правотворчого виду діяльності; б) управлінські (виконавчо-розпорядчі); в) правоохоронні; г) методи організаційної діяльності держави за здійсненням її функцій.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «функції держави».

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ

(англ. management methods ['mænɪdʒmənt 'mɛθədz])

– система, сукупність способів, засобів впливу суб'єкта управління на об'єкт для досягнення певного результату.

Джерело: Менеджмент: підручник/ за ред. В. М. Діденко. Київ: Кондор, 2008. 584 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «управління».

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ

(англ. state mechanism [*steit mekənizm*])

– система всіх державних організацій, що здійснюють покладені на них законодавством завдання і функції.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. mechanism of legal regulation [*mekənizm li:gəl regju'leifən*])

– комплексна категорія, яка є «сукупністю всіх правових засобів, організованих послідовним чином, за допомогою яких забезпечується результативний спеціально-юридичний вплив на суспільні відносини».

Джерело: Теорія держави і права: елементарний курс / за ред. Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. 432 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правове регулювання».

МЕХАНІЗМ СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ

(англ. the mechanism of checks and balances [*mekənizm kən'trəul ænd 'kauntə bælən(t)s*])

– є фундаментальним елементом демократії та правової держави, що забезпечує належний рівень політичних свобод та захисту прав людини і громадянина. Ступінь реалізації цих принципів характеризує ступінь розвиненості демократичної держави та є однією з найважливіших цінностей у системі демократії.

Джерело: Система стримувань і противаг у сфері державно-управлінських відносин: наук.-метод. рек. / за заг.ред. В. А. Ребкало, В. А. Шахов. Київ: НАДУ, 2008. 72 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «механізм держави».

МЕЦЕНАТСТВО

(англ. patronage [*patrənij*])

– добровільна безкорислива матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними особами набувачів благодійної допомоги

Джерело: Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16.09.1997 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «благодійна діяльність».

МЕЦЕНАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. philanthropic activities [*ˌfɪlən'θrɒpɪk æk'tɪvɪtɪz*])

– благодійна діяльність у сферах освіти, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень, яка здійснюється у порядку, визначеному цим Законом та іншими законами України.

Джерело: Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16.09.1997 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «благодійна діяльність».

МИРОВА УГОДА

(англ. amicable agreement ['æmɪkəbl ə'grɪ:mənt])

– (1) укладена в цивільному процесі і затверджена судом угода між сторонами про умови припинення спору на підставі взаємних поступок. Письмова М. у. додається до справи, а усна – заноситься до протоколу судового засідання і підписується сторонами. Суд може не затвердити М. у., якщо вона суперечить закону чи порушує чий-небудь права та інтереси, які охороняються законом. Якщо М. у. не реалізується добровільно, вона може бути реалізована примусово.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник/ за ред. В.Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

– (2) угода, що укладається сторонами з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок і може стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, що мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.

Джерело: Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 1618-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «угода», «кредитор», «боржник».

МИТНА БЕЗПЕКА

(англ. customs security ['kʌstəmz sɪ'kjʊərɪti])

– стан захищеності митних інтересів України.

Джерело: Разумова О. Поняття митної безпеки в контексті забезпечення національної безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. № 3. 2019. С. 165–168.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «мито».

МИТНА ДЕКЛАРАЦІЯ

(англ. customs declaration ['kʌstəmz ,deklə'reɪʃən])

– документи, на підставі яких декларуються товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України підприємствами, та інші товари, що відповідно до законодавства України декларуються шляхом поданням митної декларації, передбаченої для підприємств, а також порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними.

Джерело: Положення про митні декларації: постанова Кабінету міністрів України від 21.05.2012 № 450. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/tipi-deklaratsiy-ta-zagalni-vimogi-do-/62662.html>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «мито», «митні платежі».

МИТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

(англ. customs legislation ['kʌstəmz ,deklə'reɪʃən])

– закони та інші нормативно-правові акти щодо імпорту, експорту і транзиту товарів або будь-якої іншої митної процедури, які регламентують стягнення митними органами мита, інших податків, зборів або нарахувань, або засоби застосування заборон, обмежень і контролю.

Джерело: Про взаємну допомогу в митних справах: Угода між Кабінетом Міністрів Укра-

їни і Урядом Чорногорії від 17.06.2009 № 892_003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400_008.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «мити», «митні платежі».

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ

(англ. customs control ['kʌstəmz kən'trəʊl])

– сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Джерело: Петрик О. А., Мариніч І. О. Роль незалежного аудиту в проведенні постмитного контролю. *Technology audit and production reserves*. 2015. № 1/6. С. 57-60.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «митні режими».

МИТНИЙ СКЛАД

(англ. customs warehouse ['kʌstəmz 'weəhaʊs])

– митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «митні режими», «мити».

МИТНІ ПЛАТЕЖІ

(англ. customs payments ['kʌstəmz 'peɪmənts])

– податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «мити».

МИТНІ РЕЖИМИ

(англ. customs regimes ['kʌstəmz rei'zi:mz])

– 1) імпорт (випуск для вільного обігу); 2) реімпорт; 3) експорт (остаточне вивезення); 4) реекспорт; 5) транзит; 6) тимчасове ввезення; 7) тимчасове вивезення; 8) митний склад; 9) вільна митна зона; 10) безмитна торгівля; 11) переробка на митній території; 12) переробка за межами митної території; 13) знищення або руйнування; 14) відмова на користь держави.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «імпорт», «експорт», «митний склад».

МИТО

(англ. duty ['du:ti])

– загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «митні платежі».

МІЖГАЛУЗЕВА АНАЛОГІЯ

(англ. cross-industry analogy [krɔ:s-indəstri ə'nælədzi])

– є застосуванням до конкретних відносин нормативного припису, який регулює подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних, споріднених галузях.

Джерело: Загальна теорія держави і права: підручник / за ред. Цвік М.В. Харків: Право, 2009. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прогалина в законодавстві», «засоби подолання прогалин в законодавстві».

МІЖДЕРЖАВНИЙ ЛІЗИНГ

(англ. inter-state leasing [in'tz:-steit 'li:sɪŋ])

– складова частина міжнародного лізингу, в якому беруть участь лізингові компанії та господарюючі суб'єкти двох і більше держав-учасниць цієї Конвенції.

Джерело: Про міждержавний лізинг: Конвенція від 25.11.1998 № 997_179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лізинг».

МІЖНАРОДНА КООПЕРАЦІЯ

(англ. international cooperation [,intə'næʃənl kəʊ'prə'reɪʃən])

– взаємодія двох або більше суб'єктів господарської діяльності, серед яких хоча б один є іноземним, при якій здійснюється спільна розробка або спільне виробництво, спільна реалізація кінцевої продукції та інших товарів на основі спеціалізації у виробництві проміжної продукції (деталей, вузлів, матеріалів, а також устаткування, що використовується у комплексних поставках) або спеціалізації на окремих технологічних стадіях (функціях) науково-дослідних робіт, виробництва та реалізації з координацією відповідних програм господарської діяльності.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

(англ. international legal assistance [,intə'næʃənl 'li:gəl ə'sistəns])

– проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду

або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова допомога».

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. international financial organization [ˌɪntə(:)'næʃənl faɪ'nænsjəl ɔ:gənəɪ'zeɪʃən])

– сукупність фінансових активів, зобов'язань, інструментів і механізмів діяльності фінансових організацій, створених на міждержавному рівні. Важливою ознакою для віднесення будь-якої організації до міжнародної публічної фінансової організації є саме характер її створення – на основі міждержавних угод.

Джерело: Право міжнародних організацій: підручник / за заг.ред. А. Х. Абашидзе. Москва: Юрайт, 2019. С.505.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міжнародна фінансова установа».

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА УСТАНОВА

(англ. international financial institution [ˌɪntə'næʃənl faɪ'nænsjəl ɪnstɪ'tju:ʃən])

– юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

Джерело: Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міжнародна фінансова організація».

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК

(англ. international exchange market [ˌɪntə'næʃənl ɪks'tʃeɪndʒ 'mɑ:ki:t])

– один із сегментів міжнародного фінансового ринку. Він є специфічно оформленим механізмом, що обслуговує і регулює міжнародну систему валютних операцій на основі попиту і пропозиції.

Джерело: Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник/ за ред. С. Я. Боринець. Київ: Знання, 2004. 409 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «валютні кошти».

МІЖНАРОДНИЙ ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ

(англ. international armed conflict [ˌɪntə(:)'næʃənl ɑ:md 'kɒnflɪkt])

– будь-яке зіткнення між двома або більше державами із застосуванням збройних сил.

Джерело: Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міноборони України від 23.03.2017 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

МІЖНАРОДНИЙ ПАКТ ПРО ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

(англ. the International Covenant on Civil and Political Rights [ði ,ıntə(:)'næʃənl 'klvənənt ɒn sivil ənd pə 'litikəl raits])

– прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1968р. Один із освоенних документів міжнародного товариства з проблем забезпечення і захисту основних прав і свобод людини. Складається з шести частин та 63 статей, що деталізують поняття про громадянські і політичні права та визначають способи міжнародного гарантування прав, зафіксованих у Пакті. Має доповнення 46 у вигляді факультативного протоколу, який визначає порядок його забезпечення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «укладення міжнародного договору України».

МІЖНАРОДНИЙ ПАКТ ПРО ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ І КУЛЬТУРНІ ПРАВА

(англ. the International Covenant on Economic Social and Cultural Rights [ði ,ıntə(:)'næʃənl 'klvənənt ɒn ,i:kə'nɒmɪk 'səʊʃəl ənd 'kʌltʃərəl raits])

– прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 1966р. Знаходиться в єдиному пакеті із Загальною декларацією прав людини і Міжнародним пактом про громадянські й політичні права. Складається з п'яти частин і 31 статті, якими сформульовано поняття про обов'язки, покладені на кожну державу у додержанні й гарантіях реалізації основних прав людини в економічній, соціальній та культурній сферах. Ратифікований Україною.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «укладення міжнародного договору України».

МІЖНАРОДНИЙ СУД ООН

(англ. UN International Court [,un ,ıntə(:)'næʃənl kɔ:t])

– один з головних органів ООН, діяльність якого визначено статутом цієї міжнародної організації та власним статутом. Складається із 15 суддів, кожен з яких є громадянином різних держав. Члени М. с. обираються строком на дев'ять років, але протягом трьох років їхній склад поновлюється на третину, при недопущенні повторного обрання. Головне завдання М.с. – вирішення спорів між державами на основі положень міжнародного права. Однак розгляд справ допускається лише за згодою на це конфліктуючих держав.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «Організація Об'єднаних Націй (ООН)».

МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ

(англ. international sanctions [,ıntə'næʃənl 'sæŋkʃənz])

– санкції, які визнаються Україною відповідно до міжнародних договорів України або рішень міждержавних об'єднань, міжнародних, міжурядових організацій, участь у яких бере Україна, а також іноземних держав (у порядку,

визначеному Кабінетом Міністрів України) щодо замороження активів визначених осіб або обмеження будь-якого доступу до них.

Джерело: Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 1702-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст.171.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «укладення міжнародного договору України».

МІКРОПІДПРИЄМСТВА

(англ. microenterprises ['maɪkrəʊ 'entəpraɪzɪz])

– підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 350 тисяч євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро; середня кількість працівників – до 10 осіб.

Джерело: Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підприємство».

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА

(англ. minimum wage ['mɪnɪmət weɪdʒ])

– встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заробітна плата», «розмір мінімальної заробітної плати».

МІНІСТЕРСТВО

(англ. ministry ['mɪnɪstri])

– центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України.

Джерело: Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. ст. 385.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «виконавча влада».

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ (МВС)

(англ. Ministry of Internal Affairs of Ukraine (MIA) ['mɪnɪstri əv ɪn'tɜːnl ə'feɪz əv ju:'kreɪn])

– центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у таких сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної

безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Джерело: Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2972.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міністерство».

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

(англ. Ministry of economy, trade and agriculture development of Ukraine [ˈmɪnɪstri əv ɪˈkɒnəmi treɪd ənd ˈæɡ.rɪ.kəl.tʃər dɪˈveləpmənt əv juːˈkreɪn])

– є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, державну промислову політику, державну військово-промислову політику, державну інвестиційну політику, державну зовнішньоекономічну політику, державну політику у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, управління об'єктами державної власності, реалізації майна (майнових прав, інших активів) або прав на нього на конкурентних засадах у формі аукціонів, у тому числі електронних аукціонів, та здійснення контролю за її реалізацією, розвитку підприємництва, державно-приватного партнерства, інтелектуальної власності, інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, державних та публічних закупівель, а також державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів.

Джерело: Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» від 20.08.2014 № 459 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2019. № 74. Ст. 2588.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міністерство».

МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ (МІНІНФРАСТРУКТУРИ)

(англ. Ministry of Infrastructure of Ukraine (Mininfrastructure) [ˈmɪnɪstri ɒv ˈɪnfɹəˌstrʌktʃər əv juːˈkreɪn])

– центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мінінфраструктури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах автомобільного, залізнич-

ного, морського та річкового транспорту, надання послуг поштового зв'язку, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері авіаційного транспорту та використання повітряного простору України, розвитку, будівництва, реконструкції та модернізації інфраструктури авіаційного, морського та річкового транспорту, дорожнього господарства, навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства, торговельного мореплавства, з питань безпеки на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті, а також державного нагляду (контролю) за безпекою на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті (крім сфери безпеки, мореплавства, суден, флоту, рибної промисловості).

Джерело: Положення про Міністерство інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2015. № 54. Ст. 1755.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міністерство».

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ (МІНФІН)

(англ. Ministry of Finance of Ukraine (MoF) ['ministri əv faɪ'næns əv ju:'kreɪn])
– центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мінфін є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, державну політику у сфері державного пробірної контролю, бухгалтерського обліку та аудиту, випуску і проведення лотерей, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, забезпечує формування державної політики у сфері організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності та забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку.

Джерело: Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2014. № 69. Ст. 1936.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міністерство».

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ (МІН'ЮСТ)

(англ. Ministry of Justice of Ukraine (MoJ) ['ministri əv 'dʒʌstɪs əv ju:'kreɪn])
– центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і ко-

ординується Кабінетом Міністрів України. Мін'юст є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства та використання електронного цифрового підпису, у сфері нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) (далі – виконання рішень), державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, у сфері правової освіти населення; забезпечує формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації.

Джерело: Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. Ст. 1455.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міністерство».

МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

(англ. residence ['rez.ɪ.dəns])

– житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо) у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «місце проживання фізичної особи».

МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. individuals place of residence [,ɪndɪ'vɪdʒuəlz pleɪs əv 'rezɪdəns])

– житло, в якому фізична особа проживає постійно або тимчасово. Місцем проживання фізичної особи у віці від десяти до чотирнадцяти років є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я тощо, в якому вона проживає, якщо інше місце проживання не встановлено за згодою між дитиною та батьками (усиновлювачами, опікуном) або організацією, яка виконує щодо неї функції опікуна. Місцем проживання фізичної особи, яка не досягла десяти років, є місце проживання її батьків (усиновлювачів) або одного з них, з ким вона проживає, опікуна або місцезнаходження навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, в якому вона проживає. Місцем проживання недієздатної особи є місце проживання її опікуна або місцезнаходження відповідної організації, яка виконує щодо неї функції опікуна. Фізична особа може мати кілька місць проживання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа», «місце проживання».

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. local self-government ['ləʊkl self 'gʌvənmənt])

– право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право. 2015, 368 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «представницький орган місцевого самоврядування».

МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. legal entity location ['li:gəl 'entɪtɪ læʊ'keɪʃən])

– фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

МІТИНГ

(англ. meeting ['mi:tɪŋ])

– масове зібрання людей для публічного обговорення політичних чи інших невідкладних питань соціального, економічного характеру, висловлення ставлення до дій органів державної влади, місцевого самоврядування, окремих службових осіб і організацій, певних подій суспільно-політичного життя.

Джерело: Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. За ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 513 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «Конституція України».

МІФ

(англ. myth [mɪθ])

– стародавня народна оповідь про явища природи, історичні події тощо або фантастичні оповідання про богів, обожнених героїв, уявних істот.

Джерело: Знаки української етнокультури: словник-довідник / за ред. В. В. Жайворонок Київ: Довіра, 2006. 370 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «звичай».

МОНАРХІЯ

(англ. monarchy ['mɒnəki])

– форма державного правління, при якій вища державна влада здійснюється однією особою і передається у спадок.

Джерело: Словничок юридичних термінів: навчальний посібник / за ред. В. П. Марчук Київ: МАУП, 2003. С.120.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «форма правління».

МОНОПОЛІЗАЦІЯ

(англ. monopoly [mə'na:pəli])

– досягнення суб'єктом господарювання монопольного (домінуючого) становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища.

Джерело: Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 42. Ст. 237.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкти господарювання».

МОРАЛЬ

(англ. morality [mə'ræliiti])

– (1) система загальних правил поведінки людини (соціальних норм), заснованих на критеріях добра і зла, порядності і непорядності, справедливості і несправедливості.

Джерело: Теорія держави і права: підручник/ за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) внутрішній, духовний регулятор нашої життєдіяльності, що дозволяє судити про добро і зло, гарне і погане як навколо нас, так і в собі самому.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2011, 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права».

МОРАЛЬНА ШКОДА

(англ. moral damage ['mɔ:rəl 'dæmɪdʒ])

– полягає: 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «шкода», «мораль».

МОРАТОРІЙ

(англ. moratorium [ˌmɔ:rə'tɔ:riəm])

– (1) відкладення органами держави платежів та інших обов'язкових дій, встановлене на певний час у зв'язку з подіями чи діями непереборної сили.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015, 368 с.

– (2) зупинення виконання боржником вимог залучених кредиторів і пов'язаних осіб боржника та зупинення здійснення заходів з виконання цих вимог, у тому числі зупинення перебігу строку пред'явлення вимоги до поручителів.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредитор», «боржник».

Н

НАБУВАЛЬНА ДАВНІСТЬ

(англ. the acquired prescription [ðə ə'kwaɪəd prɪ'skrɪp.ʃən])

– один із способів набуття права власності на майно. Цей спосіб відомий ще римському праву, де він отримав назву *usucapio*, що означає «придбання в результаті користування».

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право власності», «майно».

НАБУТТЯ СПАДЩИНИ

(англ. inheritance [ɪnh:'ɪrɪtəns])

– перехід майна після смерті громадянина (спадкоємця), якому це майно належало, до інших осіб (спадкоємців) на підставі норм спадкового права/

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування», «спадкоємець», «спадкодавець».

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ

(англ. emergency situation [i'mɜ:rdʒənsi ,sɪtʃu'eɪʃn])

– порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом або іншими чинниками, що призвело (може призвести) до загибелі людей та/або значних матеріальних витрат

Джерело: Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. / за ред. М. В. Кордона. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 172 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ

(англ. budget revenues ['bʌdʒɪt 'revɪnju:z])

– доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Джерело: Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст.572.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «бюджет».

НАЙМАНСТВО

(англ. mercenary ['mɜ:sɪnəri])

– вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання найманців з метою використання у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу,

захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання найманців у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

НАЙМАЧ

(англ. renter ['rentər])

– орендар – сторона в договорі майнового найму, якій у тимчасове користування передається майно за плату. Н. може бути громадянин, організація, установа тощо.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник/ за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість)».

НАЙМОДАВЕЦЬ

(англ. lessor [les'ɔ:r])

– сторона, яка передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір найму».

НАКЛАДНА (КОНОСАМЕНТ)

(англ. invoice ['ɪn.vɔɪs])

– документ, який регулює відносини між перевізником, відправником та одержувачем вантажу, що відправляється залізничним, внутрішнім водним шляхом, повітряним та автомобільним транспортом.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

НАЛЕЖНІ ДОКАЗИ

(англ. proper evidence ['prɒpə 'eɪdəns])

– докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «докази в кримінальному провадженні», «кримінальне провадження».

НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ

(англ. drugs [drʌgz])

– речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Джерело: Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. ст.60.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин», «психотропні речовини».

НАРОД

(англ. people [pi:pl])

– історично змінна спільність соціальних груп, яка включає в себе на різних етапах історії класи і прошарки, що беруть участь у вирішенні проблем суспільного розвитку.

Джерело: Короткий словник політологічних термінів, 2020. URL: <http://politics.ellib.org.ua/encyclopedia-book-7.html>

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «держава».

НАРОДНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ

(англ. people's sovereignty [pi:pl sa:vɹənti])

– право та спроможність народу бути єдиним джерелом державної влади, що зумовлює його повноваження створювати державу, установлювати і змінювати її конституційний лад, обирати органи державної влади, контролювати їхню діяльність, самостійно вирішувати найважливіші питання свого життя.

Джерело: Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Петришина, С. П. Погребняка. Харків: Право, 2014. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «народ», «народовладдя».

НАРОДОВЛАДДЯ

(англ. democracy [di'mɑ:krəsi])

– належність усієї повноти влади в межах території держави народові та здійснення ним цієї влади як безпосередньо, так і через своїх представників у органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Джерело: Наровлянський О. Д. Правознавство: підручник. Київ: Грамота, 2018. 272 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «народ», «демократія».

НАСИЛЬНИЦЬКИЙ ЕКСТРЕМІЗМ

(англ. violent extremism ['vaiələnt iks'tri:miz(ə)m])

– жорстке дотримання ідеологічних релігійних чи політичних засад, що пропагують насильство.

Джерело: Політологія: наука про політику: підручник/ за ред. М. І. Горлач. Київ: Центр учбової літератур, 2009. 840 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет».

НАУКА

(англ. science [saɪəns])

– процес творчої діяльності по отриманню нового знання, і результат цієї діяльності у вигляді цілісної системи знань, сформульованих на основі певних принципів. Сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і систематизація об'єктивних знань про дійсність; одна з форм суспільної свідомості.

Джерело: Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г. О. Бірта., Ю. Г. Бургу. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «заклад вищої освіти».

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ

(англ. nationalization [næʃnəlaɪ'zeɪʃn])

– примусове оплатне вилучення у власність держави і територіальної громади об'єктів права приватної власності, яке застосовується лише як виняток для забезпечення суспільних потреб держави і територіальної громади, на підставі і в порядку, визначених цим Законом.

Джерело: Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. 231 с. URL: <http://sum.in.ua/p/5/231/2>

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право власності».

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

(англ. national security of Ukraine ['næʃənl sɪ'kjʊərɪti əv ju:'kreɪn])

– захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Джерело: Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. ст.241.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет».

НАЦІОНАЛЬНА ВАЛЮТА (ГРИВНЯ)

(англ. national currency (hryvnia) ['næʃənl 'klɹənsɪ (hrɪv'nyä)])

– а) грошові знаки грошової одиниці України – гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу; б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні; в) електронні гроші, номіновані у гривні.

Джерело: Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2028. № 30. Ст. 239.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гроші», «грошова одиниця».

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

(англ. National Police of Ukraine ['næʃənl pə'li:s əv ju:'kreɪn])

– (1) центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтри-

мання публічної безпеки і порядку.

Джерело: Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України* 2015. № 40-41. ст.379;

– (2) є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Джерело: Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. ст.241.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «поліцейський захід».

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

(англ. National School of Judges of Ukraine ['næʃənl sku:l əv 'dʒʌdʒɪz əv ju:'kreɪn])

– державна установа із спеціальним статусом у системі правосуддя, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та здійснює науково-дослідну діяльність.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суддя».

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ

(англ. National Anti-Corruption Bureau of Ukraine ['næʃənl 'ænti-kə'rʌpʃən bjʊə'gəʊ əv ju:'kreɪn])

– державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції.

Джерело: Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. ст.2051.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правоохоронні органи».

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

(англ. National Bank of Ukraine ['næʃənl bæŋk əv ju:'kreɪn])

– (1) центральний банк України, особливий центральний орган державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України. Місцезнаходження Ради Національного банку України, Правління Національного банку України та центрального апарату Національного банку – місто Київ.

Джерело: Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст.238;

– (2) центральний банк держави, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України – гривні.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (3) центральний банк України, особливий орган державного управління, який належить до першого рівня банківської системи й виступає емісійним центром держави, банком банків, банком уряду, органом банківського регулювання і нагляду, органом монетарного та валютного регулювання економіки, передусім забезпечує стабільність національної грошової одиниці.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «грошова система», «грошова одиниця».

НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ

(англ. national sovereignty [næʃnəl 'sɔ:vərənti])

– право та спроможність нації самостійно визначати основні питання власного життя та розвитку.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет».

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

(англ. national interests of Ukraine [næʃnəl 'intrɪsts əv ju:'kreɪn])

– життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Джерело: Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. ст.241.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суверенітет».

НАЦІЯ

(англ. nation [neɪʃən])

– спільність людей, які проживають на одній території, зв'язані загальними економічними відносинами, спільною метою, культурою, одним законодавством, національними інтересами, митними кордонами та іншими ознаками.

Джерело: Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. 231 с. URL: <http://sum.in.ua/p/5/231/2>

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «народ».

НЕГАТОРНИЙ ПОЗОВ

(англ. negative lawsuit ['negətɪv 'lɔ:sju:t])

– позов власника про усунення будь-яких перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження майном, навіть якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням права володіння.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позов».

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

(англ. secret investigative search actions ['si:krit in'vestigətɪv sɜ:tʃ ækʃnz])

– різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кримінальне провадження», «слідчі (розшукові дії)».

НЕДІЄЗДАТНА ОСОБА

(англ. incapacity [ˌɪn.kə'pæs.ə.ti])

– фізична особа, яка може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «недієздатність».

НЕДІЄЗДАТНІСТЬ

(англ. inability [ɪne'biɪləti])

– нездатність суб'єкта права внаслідок малого віку, душевної хвороби чи недоумства здійснювати своїми діями суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Факт недієздатності повнолітньої людини встановлюється лише рішенням суду.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «дієздатність».

НЕДІЙСНІСТЬ ЗАПОВІТУ

(англ. invalidity of the will [ˌɪn.və'lɪd.i.ti əv ðə wɪl])

– заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заповіт».

НЕДОБРОСОВІСНИЙ НАБУВАЧ

(англ. unscrupulous purchaser [ʌn'skruː.pjʊ.ləs 'pɜː.tʃə.sər])

– набувач майна, який знав чи повинен був знати про неправомірність свого вступу у володіння тим чи іншим майном.

Джерело: Даниленко С. К. Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майно».

НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. noncontractual obligations [nɑ:n kən'træktʃu.əl ,ɒb.lɪ'geɪ.ʃən])

– зобов'язання, які виникають за відсутності укладеного між сторонами договору, в силу певних юридичних фактів.

Джерело: Правознавство: підручник / за ред. А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. Київ: Правова єдність ВАВ, 2009. 792 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

НЕДОПУСТИМИ ДОКАЗИ

(англ. inadmissible evidence [ɪnəd'mɪsəbl 'eɪdɪəns])

– докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «докази в кримінальному провадженні».

НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН

(англ. unfinished crime [ˈʌn'fɪnɪʃt kraɪm])

– (1) готування до злочину та замах на злочин.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (2) дії особи, пов'язані з умисним створенням умов для вчинення злочину або з безпосередньою їх спрямованістю на досягнення певного злочинного наслідку, але які не було досягнуто з причин, не залежних від волі винного.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ

(англ. illegal enrichment [ɪ'li:gəl ɪn'ri:tʃmənt])

– набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «функції держави».

НЕКОМЕРЦІЙНЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. non-profit management [nɒn 'prɒfɪtə 'mænɪdʒmənt])

– самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ

(англ. failure to provide assistance ['feɪljə to prə'vaɪd ə'sɪstəns])

– ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний, згідно з установленими правилами, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ

(англ. negligence [neglɪdʒəns])

– друга основна форма вини у кримінальному праві. Необережна форма вини характерна для порушень правил безпеки руху та експлуатації транспорту, порушень вимог законодавства про охорону праці й безпеку виробництва, окремих службових злочинів тощо.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «вина».

НЕОБХІДНА ОБОРОНА

(англ. necessary defense ['nesɪsəri dɪ'fens])

– визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, – якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «вина».

НЕОФІЦІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ АКТІВ

(англ. unofficial interpretation of legal acts [ʌnə'fɪʃl əv 'li:gl ækt])

– з'ясування і роз'яснення їх суті. Це означає переклад абстрактних приписів норм права більш зрозумілою і доступною мовою конкретних понять і висновків. Цим поняттям охоплюється єдність двох процесів: усвідомлення та роз'яснення змісту норм права.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник: / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «тлумачення правового акта».

НЕПЕРЕБОРНА СИЛА, ФОРС-МАЖОР

(англ. independent force [ˌɪndɪˈpendənt fɔːrs])

– надзвичайні й неминучі обставини, через які не можуть бути виконані умови цивільно-правового договору. Внаслідок н.с. одна із сторін договору моволі завдає збитків іншій стороні. Загальними принципами визнання Н.с. є об'єктивний та абсолютний характер обставин; тобто дія факторів, що стали перешкодою для добросовісного виконання умов договору, поширюється на всіх, а не лише на заподіювача шкоди. Неможливість виконання має бути абсолютною, а не утрудненою для боржника. Умови застосування н.с. встановлюються як законодавством, так і договірною практикою. До н.с. належать явища стихійного лиха (землетруси, повені, тощо) або інші обставини, котрі неможливо передбачити чи відвернути (або можна передбачити, але не можна відвернути за сучасного рівня людських знань і можливостей). В усіх цивільно-правових системах н.с. є підставою, що звільняє від відповідальності.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

НЕПІДПРИЄМНИЦЬКІ ТОВАРИСТВА

(англ. non-commercial society [nɒn-kə'mɜːʃəl sə'saɪətɪ])

– товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємницькі товариства».

НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ

(англ. insolvency [ɪnˈsɒlvənsɪ])

– (1) нездатність учасника платіжної системи в строк, встановлений договором або визначений законодавством України, в повному обсязі виконати свої зобов'язання щодо переказу коштів.

Джерело: Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. ст.137;

– (2) фінансовий стан підприємства, організації, за якою вони не можуть своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання перед іншими підприємствами, організаціями, працівниками, державою, банками. Виникає внаслідок різних обставин, пов'язаних із фінансово-господарською діяльністю, що супроводжується виникненням нестачі власних обігових коштів. Тривала н. може призвести до банкрутства підприємства.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «боржник», «кредитор», «платіжна система», «банкрутство».

НЕПОВНА ЦИВІЛЬНА ДІЄДАТНІСТЬ

(англ. incomplete civil capacity [nɑ:t fʊl 'sɪvl kə'pæsəti])

– неповнолітня особа, тобто особа у віці від 14 до 18 років, яка володіє неповною цивільною дієдатністю.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «неповнолітня особа».

НЕПОВНОЛІТНЯ ДИТИНА

(англ. minor child ['maɪnə tʃaɪld])

– дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «дитина».

НЕПОВНОЛІТНЯ ОСОБА

(англ. minor person ['maɪnə 'pɜ:sn])

– малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «малолітня особа».

НЕПОДІЛЬНЕ МАЙНО

(англ. indivisible property [ɪndɪ'vɪzəbl 'prɒpəti])

– це річ, яку неможливо поділити без нанесення шкоди (магнітофон, телевізор).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майно», «річ».

НЕПРАВОМІРНІ УГОДИ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. illegal agreements between business entities [ɪ'li:gəl ə'gri:mənt [bɪ'twi:n bɪznɪs 'entɪti])

– угоди або погоджені дії, спрямовані на: встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок; розподіл ринків за територіальним принципом, обсягом реалізації чи закупівлі товарів, їх асортиментом або за колом споживачів чи за іншими ознаками – з метою їх монополізації; усунення з ринку або обмеження доступу до нього продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкти господарювання».

НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА

(англ. improper advantage [ɪm'prɒpə əd'vɑ:ntɪdʒ])

– грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні

активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гроші», «майно».

НЕПРИБУТКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. non-profit organisation [nɒn-'prɒfɪt ,ɔ:'gənəɪ'zeɪʃən])

– юридична особа або правове утворення чи організація, основною діяльністю якої є залучення, збір або виділення коштів для реалізації благодійних, культурних, освітніх, соціальних чи «братерських» цілей, або для здійснення іншого виду «корисної роботи».

Джерело: Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / за ред. Л. В. Дікань. Київ: Знання, 2010. 395 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

НЕПРИБУТКОВІ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

(англ. non-profit enterprises, institutions and organizations [nɒn-'prɒfɪt 'entəpraɪzɪz ,ɪnstɪ'tju:ʃənz ənd ,ɔ:'gənəɪ'zeɪʃənz])

– неприбуткові підприємства, установи та організації, які не є платниками податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство», «установа», «неприбуткова організація».

НЕПРЯМИЙ УМИСЕЛ

(англ. indirect intent [ɪndɪ'rekt ɪn'tent])

– умисел, якщо особа усвідомлювала суспільне небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільне небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «умисел».

НЕРЕЗИДЕНТ

(англ. non-resident [ˈnɒn'rezɪdənt])

– фізична особа, яка є громадянином іншої держави, іноземна юридична особа, утворена відповідно до законодавства іншої держави.

Джерело: Про затвердження Положення про провадження депозитарної діяльності: рішення від 23.04.2013 № 735. *Офіційний вісник України*, 2013. № 52. Ст. 1910.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридичні особи-нерезиденти», «іноземець».

НЕРЕЗИДЕНТИ

(англ. non-residents [ˈnɒn'rezɪdənts])

– (1) а) фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без

громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України; б) юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі ті, частки участі в яких належать резидентам; в) розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України; г) відокремлені підрозділи юридичних осіб, зазначених у підпункті «в» пункту 9 частини першої цієї статті, що розташовані за межами України та здійснюють підприємницьку діяльність відповідно до законодавства іноземної держави; ґ) інші особи, які не є резидентами відповідно до пункту 9 частини першої цієї статті.

Джерело: Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2028. № 30. Ст. 239;

– (2) це: а) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України; б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; в) фізичні особи, які не є резидентами України.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112;

– (3) а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України; б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних держав та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет; в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552;

– (4) 1) громадяни, які постійно проживають за кордоном; 2) юридичні особи, зареєстровані поза межами території даної держави або місце діяльності яких розташоване за кордоном; 3) усі іноземні дипломатичні, консульські або зовнішньоторговельні представництва, весь особовий склад дипломатичних, консульських і зовнішньоторговельних представств іноземних держав.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадяни», «юридичні особи», «юридичні особи-нерезиденти», «іноземець».

НЕРУХОМІ РЕЧІ (НЕРУХОМЕ МАЙНО, НЕРУХОМІСТЬ)

(англ. immovable things (real property, real estate) [ɪ'mu:vəbl θɪŋz riəl 'prɒpəti riəl is'teɪt])

– земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. Режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «річ».

НЕУСТОЙКА

(англ. forfeit ['fɔ:.fɪt])

– (1) грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторі у разі порушення боржником зобов'язання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) визнається визначена законом або договором грошова сума, яку боржник повинен сплатити кредиторі в разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання, зокрема в разі прострочення виконання.

Джерело: Українське цивільне право: навчальний посібник / за ред. О. В. Дзера. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «боржник», «кредитор», «зобов'язання».

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК

(англ. accident ['æksɪdənt])

– дефект надання медичної допомоги, пов'язаний з випадковим збігом обставин, які лікар, діючи правомірно, у рамках посадових інструкцій і відповідно до прийнятих у медицині методів і способів лікування (діагностики), не міг передбачати і запобігти.

Джерело: Медичне право України: підручник / За заг. ред. С. Г. Стеценка. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудовий договір».

НІКЧЕМНИЙ ПРАВОЧИН

(англ. insignificant contract [ɪn.sɪg'nɪf.ɪ.kənt 'kɑ:ntrækt])

– правочин, вчинення якого не породжує передбачених законом правових наслідків у зв'язку із протиправністю або іншими недоліками юридичного характеру, незалежно від пред'явлення позову про визнання його недійсним. Нікчемний правочин є недійсним незалежно від визнання його таким і від бажання сторін.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правочин».

НОВАЦІЯ

(англ. novation [nə(ʊ)'veɪf(ə)n])

– виконання та припинення діючих договірних зобов'язань шляхом їх заміни новими зобов'язаннями (наприклад, заміна валових зобов'язань на нетто-платіжні). Сторони за новими зобов'язаннями можуть бути тими ж, що й за діючими, або в рамках деяких угод клірингових палат може додатково відбуватися заміщення сторін.

Джерело: Банківський нагляд: підручник / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ, УБС, 2011. 498 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

НОРМА

(англ. norm [nɔ:rm])

– встановлення, порядок, визнаний обов'язковим. Міра чого-небудь.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права».

НОРМА ПРАВА

(англ. legal norm ['li:gəl nɔ:rm])

– (1) загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, встановлене і забезпечене суспільством і державою, закріплене й опубліковане в офіційних актах, спрямоване на регулювання суспільних відносин шляхом визначення прав і обов'язків їх учасників.

– (2) формально-обов'язкове правило фізичної поведінки, яке має загальний характер, встановлюється або санкціонується державою з метою регулювання суспільних відносин і забезпечується їх організацією виховною та примусовою діяльністю.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «закон», «нормативно-правовий акт».

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ

(англ. legal act [li:gel akt])

– (1) письмовий документ правотворчого органу, який містить юридичні норми.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.;

– (2) акт управління (рішення) суб'єкта владних повноважень, який встановлює, змінює, припиняє (скасовує) загальні правила регулювання однотипних відносин, і який розрахований на довгострокове та неодноразове застосування.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закон».

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

(англ. legal contract ['li:gəl 'kən, trækt])

– об'єктивні формально обов'язкові правила поведінки загального характеру, які встановлені за взаємною домовленістю кількох суб'єктів і забезпечуються державою.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «джерело права».

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ ПРИПИС

(англ. normative legal regulation ['nɔ:mətɪv li:gəl regjʊ'leɪʃn])

– безпосередньо виражене в тексті нормативно-правового акта держ.-владне веління. Є первинним елементом системи права та зовнішнім виявом прав, норми.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

НОРМОТВОРЧА ТЕХНІКА

(англ. rulemaking technique [ru:l meɪkɪŋ tek'ni:k])

– сукупність юридично-технічних правил, прийомів, засобів і способів, використовуваних при створенні (формулюванні, впорядкуванні, оформленні) текстів законів, підзаконних актів, нормативно-правових договорів.

Джерело: Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «нормативно-правовий акт».

НОРМОТВОРЧІСТЬ

(англ. rulemaking [rulemaking])

– офіційна діяльність уповноважених суб'єктів держави та громадянського суспільства по встановленню, зміні, призупиненню і скасуванню правових норм, їх систематизації.

Джерело: Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права».

НОТАРІАЛЬНА ТАЄМНИЦЯ

(англ. notarial secrecy [nəʊ'teəriəl 'si:kri:si])

– сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо. Нотаріус та особи, зазначені у статті 1 цього Закону, а також помічник нотаріуса зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю, навіть якщо їх діяльність обмежується наданням правової допомоги чи ознайомленням з документами і нотаріальна дія або дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не вчинялась. Обов'язок дотримання нотаріальної таємниці поширюється також на осіб, яким про вчи-

нені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків чи іншої роботи, на осіб, залучених для вчинення нотаріальних дій у якості свідків, та на інших осіб, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці. Особи, винні в порушенні нотаріальної таємниці, несуть відповідальність у порядку, встановленому законом. Подання нотаріусом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням нотаріальної таємниці. Нотаріус не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Джерело: Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст.383.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нотаріус».

НОТАРІАТ В УКРАЇНІ

(англ. notary in Ukraine ['nəʊtəri in ju:'kreɪn])

– система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Джерело: Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст.383.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нотаріус».

НОТАРІУС

(англ. notary ['nəʊtəri])

– уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Джерело: Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст.383.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нотаріат в Україні».

О

ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

(англ. business associations ['biznəs ə, səʊ.sɪ'ei.ʃən])

– господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ОБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН

(англ. objects of legal relations [ɑ:bdʒekt of 'li:gl rɪ'leɪʃn])

– соціальні цінності, матеріальні і нематеріальні блага, з приводу володіння яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні права і юридичні обов'язки.

Джерело: Теорія держави і права: Елементарний курс / за заг. ред. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. 432 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

(англ. civil rights objects ['sɪvl raɪts 'ɒbdʒɪkts])

– речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами : див. терміни «річ», «цінний папір», «майно», «майнові права».

ОБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО

(англ. objective law [əb'dʒektɪv lɔ])

– нормативний регулятор, який є системою загальнообов'язкових, формально визначених норм, що слугують критерієм правомірності чи неправомірності поведінки особи, тією юридичною основою, на базі якої визначається практикою наявність чи відсутність у особи юридичних прав і обов'язків.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «норма права».

ОБ'ЄКТИВНО НЕПРАВОМІРНЕ ДІЯННЯ

(англ. objective misconduct [əb'dʒektɪv mɪs'kɑ:ndlkt])

– протиправне соціально шкідливе діяння (дія або бездіяльність) особи, що не становить складу правопорушення, але здобуває негативне реагування держави у вигляді примусових заходів. Це, як правило, діяння неделіктоздат-

них осіб, а також невинні діяння деліктоздатних осіб (випадкові дії, що мають зовнішні ознаки правопорушення, але позбавлені елемента вини – «казус»).

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Правова єдність, 2010. 524 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення», «злочин».

ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ

(англ. indictment [in'daɪtmənt])

– процесуальне рішення, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам, передбаченим у статті 291 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «процесуальні рішення», «прокурор», «досудове розслідування».

ОБВИНУВАЧЕНИЙ (ПІДСУДНИЙ)

(англ. accused (criminal defendant) [ə'kju:zd ('krɪmɪnl dɪ'fendənt)])

– особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому статтею 291 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «обвинувальний акт».

ОБВИНУВАЧЕННЯ

(англ. prosecution [ˌprɒsɪ'kju:ʃən])

– твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому цим Кодексом.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «обвинувальний акт».

ОБЛІГАЦІЯ

(англ. obligation [ˌɒblɪ'geɪʃən])

– цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання позичальника перед кредитором відшкодувати йому вартість цього цінного папера в передбачений у ньому строк з виплатою процента (якщо інше не передбачено умовами випуску).

Джерело: Юридичні терміни: глумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «позичальник», «кредитор», «цінний папір», «боргове зобов'язання».

ОБЛІК ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. accounting of legislation [ə kaunt of ledʒɪs 'leɪʃn])

– це вид систематизації, що здійснюється шляхом збирання, фіксування в логічній послідовності та зберігання нормативно-правових актів, підтримання їх у контрольному (актуальному) стані з урахуванням змін, а також створення спеціальних систем їх накопичення і пошуку.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

ОБЛІКОВА СТАВКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

(англ. reference rate of the National Bank of Ukraine ['refrəns reɪt əv ðə 'næʃənl bæŋk əv ju: 'kreɪn])

– один із монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів.

Джерело: Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст.238.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «Національний банк України».

ОБМАН

(англ. deception [dɪ'sepʃən])

– подання правдивих відомостей або навмисне замовчування тих чи інших обставин, повідомлення про які згідно з чинним законодавством, є об'єктивним.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «обман у правочині».

ОБМАН У ПРАВОЧИНІ

(англ. fraud in a transaction [frɔ:d in eɪ træn 'zækʃn])

– певні винні, навмисні дії сторони, яка намагається запевнити іншу сторону про такі властивості й наслідки правочину, які насправді наступити не можуть.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «обман».

ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ

(англ. restriction of freedom [rɪs'trɪkʃən əv 'fri:dəm])

– тримання особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці. Обмеження волі встановлюється на строк від одного до п'яти років.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «види покарань».

ОБМЕЖЕНО ОСУДНА ОСОБА

(англ. partially sane person ['pa:.ʃəl.i seɪn 'pɜ:sn])

– особа, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «осудна особа».

ОБРОБКА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

(англ. personal data processing ['pɜ:snl 'deɪtə 'prəʊsesɪŋ])

– будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем.

Джерело: Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. ст. 481.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «персональні дані».

ОБТЯЖУЮЧІ ОБСТАВИНИ

(англ. aggravating circumstances ['ægrə'veɪtɪŋ 'sɜ:.kəm.stɑ:ns])

– чітко визначені кримінальним законом фактори, які підвищують суспільну небезпеку злочину та особи, котра його вчинила. Наприклад, вчинення злочину особою, яка раніше скоїла злочин, заподіяння злочином тяжких наслідків, підмова або залучення неповнолітніх до вчинення злочину, вчинення злочину з особливою жорстокістю або знущання з потерпілого, вчинення злочину особою, яка перебувала у стані сп'яніння тощо.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «кримінальна відповідальність».

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(англ. circumstances to be proved in criminal proceedings ['sɜ:kəmstənsɪz tu: bi:pru:vd ɪn prə'si:diŋz])

– це обставини, що відносяться до предмета доказування у кримінальному провадженні, як сукупності фактів і обставин об'єктивної дійсності, що мають матеріально-правове, цивільно-правове, кримінальне процесуальне значення і є необхідними і достатніми фактичними обставинами для вирішення кримінального провадження по суті, подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального право-

порушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ОБТЯЖУЮТЬ ПОКАРАННЯ

(англ. circumstances aggravating punishment ['ægrə'veɪtɪŋ ðæt weɪt ði:'rɒnɪʃmənt])

– визначені у Кримінальному кодексі України фактори, які характеризують підвищений ступінь суспільної небезпеки особи винного та вчиненого ним злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання», «види покарань».

ОБСТАВИНИ, ЯКІ ПОМ'ЯКШУЮТЬ ПОКАРАННЯ

(англ. circumstances mitigating punishment ['sɜ:kəmstənsɪz 'mɪtɪgeɪtɪŋ 'rɒnɪʃmənt])

– певні обставини, які пом'якшують покарання, належать як зазначені, так і не зазначені у законі (ст. 66 КК України), але встановлені судом за конкретною справою об'єктивні та суб'єктивні чинники, що не є ознаками конкретного складу злочину і не впливають на його кваліфікацію, проте свідчать про знижений ступінь суспільної небезпеки вчиненого діяння і (або) особи винного і тим самим надають суду право для пом'якшення покарання.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання», «види покарань».

ОБШУК

(англ. search [sɜ:tʃ])

– це слідча (розшукова) дія, змістом якої є примусове обстеження приміщень і споруд, ділянок місцевості, окремих громадян з метою відшукання і вилучення речей, що мають значення у кримінальному провадженні, а також виявлення розшукуваних осіб.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові дії)».

ОГЛЯД

(англ. inspection [ɪnˈspek.ʃən])

– це слідча дія, що полягає у безпосередньому сприйнятті зовнішніх ознак матеріальних об'єктів з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові дії)».

ОДНОМАНДАТНИЙ ВИБОРЧИЙ ОКРУГ

(англ. one-mandatory election district [wʌn-ˈmændətəri ɪˈleɪʃən ˈdɪstrɪkt])

– виборчий округ, від якого обирається один депутат, при цьому голосування може бути організовано за мажоритарною виборчою системою відносної більшості або абсолютної більшості.

Джерело: Виборче право України: підручник / за ред. В. Ф. Нестерович. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «виборча система», «виборча дільниця».

ОЗНАКИ ПРАВА

(англ. signs of law [saɪn ov lɔː])

– справедлива і рівна міра свободи, нормативність, системність, вольовий характер права, погодженість воль, загальнообов'язковість, формальна визначеність, державна забезпеченість.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. separate proceeding ['sep(ə)rət prəˈsiːd])

– це вид неპозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Джерело: Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 1618-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове провадження».

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. operational-search activity [ˌɒpəˈreɪʃənəl sɜːtʃ ækˈtɪvɪti])

– це створений державою чи безпосередньо обраний громадянами держави орган, наділений державно-владними повноваженнями, має притаманну йому структуру і здійснює державно-організаційні, розпорядчі, судові та інші функції відповідно до свого призначення система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із за-

стосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Джерело: Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. ст.303.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «правоохоронні органи».

ОРГАН ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

(англ. public authority ['pʌblɪk ə:'θɔːrɪti])

– це створений державою чи безпосередньо обраний громадянами держави орган, наділений державно-владними повноваженнями, має притаманну йому структуру і здійснює державно-організаційні, розпорядчі, судові та інші функції відповідно до свого призначення.

Джерело: Конституційне право України: навч. посіб. / за ред. Шаптала Н. К. Дніпро: ТОВ «ЛізуновПрес», 2012. 472 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

ОРГАНИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

(англ. penal execution body ['piːnl ˌeksɪ'kjuːʃən 'bɒdi])

– центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, його територіальні органи управління, уповноважені органи з питань пробації.

Джерело: Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3-4. Ст. 21.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «установи виконання покарань».

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

(англ. state executive service bodies [steɪt ɪg'zekjʊtɪv 'sɜːvɪs 'bɒdɪz])

– органи, що виконують покарання у виді конфіскації майна у випадках та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

Джерело: Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3-4. Ст. 21.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «конфіскація майна».

ОРГАНИ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ

(англ. revenue and fee bodies ['revɪnjuː ənd fiː 'bɒdɪz])

– центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митниці та митні пости.

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

Зв'язок з іншими термінами : див. терміни «виконавча влада».

ОРГАНІЗАТОР

(англ. organizer ['ɔːgənəɪzə])

– особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «співучасть у злочині».

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН)

(англ. United Nations [juˈnaɪtəd ˈneɪʃənz])

– міжнародна організація, створена за ініціативою учасників антигітлерівської коаліції на основі добровільного об'єднання зусиль суверенних держав з метою підтримки і зміцнення міжнародного миру, безпеки, розвитку співпраці між ними. Діє на підставі свого Статуту. Заснувала ООН 51 держава, у т.ч. Україна. Головним органом ООН є Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна та Соціальна рада, Міжнародний суд і Секретаріат.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.
Зв'язок з іншими термінами : див. термін «нація», «Міжнародний Суд ООН».

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННА ГРУПА

(англ. organised criminal group ['ɔ:gənaɪzd ˈkrɪmɪnl gru:p])

– (1) вчинення злочину організованою злочинною групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (2) структурно оформлена група в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду.

Джерело: Проти транснаціональної організованої злочинності: Конвенція ООН від 15 листопада 2000 року 995_789. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ

(англ. organized crime ['ɔ:gənaɪzd kraɪm])

– сукупність злочинів, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань.

Джерело: Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. ст.358.

№ 3341-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.44.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ

(англ. examination of the person [ɪgzæmɪˈneɪʃn ɒv ði: pɜ:sn])

– це слідча дія, яка полягає у огляді тіла живої людини, з метою виявлення у

підозрюваного, свідка чи потерпілого слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу, яке здійснюється слідчим та прокурором. Слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідуванню.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові дії)».

ОСНОВНІ ПОКАРАННЯ

(англ. basic punishments ['beɪsɪk 'pʌnɪʃmənts])

– громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «покарання», «види покарань», «додаткові покарання».

ОСНОВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ

(англ. fundamental human rights [ˌfʌndə'mentəl 'hju:mən raɪts])

– певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку у конкретно-історичних умовах. Визначаються досягнутим економічним, духовним, соціальним рівнем розвитку людства. Мають бути загальними і рівними для кожної людини.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «права людини».

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ ПРАВА

(англ. fundamental principles of law [ˌfʌndə'mentl prɪnsəpl of lɔː])

– принципи, на яких ґрунтується право як загальнообов'язковий соціальний регулятор.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «принципи права».

ОСОБА БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

(англ. stateless person ['steɪtləs 'pɜːsn])

– особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянство».

ОСОБИСТА ПОРУКА

(англ. personal guarantee ['pɜːsnl ,gærən'tiː])

– надання особами, яких слідчий, суддя, суд вважає такими, що заслуговують

на довіру, письмового зобов'язання про те, що вони поручаються за виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків відповідно до статті 194 цього Кодексу і зобов'язуються за необхідності доставити його до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «слідчий суддя», «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)», «орган досудового розслідування».

ОСОБИСТА ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ ДРУЖИНИ, ЧОЛОВІКА

(англ. personal private property of wife, husband ['pɜːsnl 'praɪvɪt 'prɒpəti əv waɪf 'hʌzbənd])

– 1) майно, набуте нею, ним до шлюбу; 2) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування; 3) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто; 4) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»; 5) земельна ділянка, набута нею, ним за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її, його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України. Особистою приватною власністю дружини та чоловіка є речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги. Суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є страхові суми, одержані нею, ним за обов'язковим особистим страхуванням, а також за добровільним особистим страхуванням, якщо страхові внески сплачувалися за рахунок коштів, що були особистою приватною власністю кожного з них. Суд може визнати особистою приватною власністю дружини, чоловіка майно, набуте нею, ним за час їхнього окремого проживання у зв'язку з фактичним припиненням шлюбних відносин. Якщо у придбання майна вкладені крім спільних коштів і кошти, що належали одному з подружжя, то частка у цьому майні, відповідно до розміру внеску, є його особистою приватною власністю.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «шлюб».

ОСОБИСТЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. personal commitments ['pɜːsnl kə'mɪtmənts])

– покладення на підозрюваного, обвинуваченого зобов'язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов'язки, передбачені статтею 194 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)», «слідчий суддя».

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА

(англ. personal non-property rights ['pɜːsnl nɒn-'prɒpərti raɪts])

– цивільні права особи, об'єктом яких є блага, що позбавлені майнового змісту, проте нерозривно пов'язані з суб'єктом права, визначені державою та потребують правової охорони (ім'я, авторське ім'я, честь і гідність, здоров'я, тілесна недоторканість тощо).

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами : див. терміни «право».

ОСОБЛИВО ТЯЖКИЙ ЗЛОЧИН

(англ. especially grave crime [ɪs'peʃəli greɪv kraɪm])

– злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ОСУДНА ОСОБА

(англ. sane person [seɪn 'pɜːsn])

– особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ОФЕРТА

(англ. offer ['ɒfə])

– пропозиція укласти договір, адресований одній або конкретним особам із обов'язковим переліком усіх умов. О. зв'язує особу, що її направила, із адресатом з моменту її отримання останнім. Якщо повідомлення про відкладення О. надійшло раніше або одночасно із самою О., вона вважається неотриманою. Якщо О. отримана адресатом, вона не може бути відкликаною протягом

строку, встановленого для її акцепту, якщо інше не обумовлене в самій О. або не впливає із сутності пропозиції чи обстановки, в якій вона була зроблена. Публічна О. – пропозиція, яка містить істотні умови договору і з якої вбачається воля особи, що заявила таку пропозицію, укласти договір на визначених умовах із будь-ким, хто відгукнеться.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами : див. термін «договір».

ОФІЦІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ АКТІВ

(англ. official interpretation of legal acts [ə'fiʃl m,tz:prɪ'teɪʃn of 'li:gl ækts])

– роз'яснення змісту і мети правових норм, яке сформульовано в спеціальному акті уповноваженим органом у рамках його компетенції і має юридичну обов'язкову силу для всіх, хто застосовує норми, що роз'яснюються. Наприклад, правом офіційного тлумачення Конституції України наділений лише Конституційний Суд України.

Джерело: Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тлумачення правового акта».

ОФІЦІЙНИЙ ВАЛЮТНИЙ КУРС

(англ. official exchange rate [ə'fiʃəl iks'tʃeɪndʒ reɪt])

– курс валюти, офіційно встановлений Національним банком України як уповноваженим органом держави.

Джерело: Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст.238.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «валютні кошти», «національна валюта (гривня)».

ОФШОРНА ЗОНА

(англ. offshore zone [ˌɒf'ʃɔ:r zəʊn])

1) країна чи регіон, у якому встановлено пільги (зокрема низькі податки), що викликає зрозумілий інтерес закордонних підприємств.

Джерело: Юридичні терміни: тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.);

2) зона, практично вільна від оподаткування.

Джерело: Економічний словник: словник / за ред. Й. С. Завадський. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нерезидент».

ОХОРОННА ФУНКЦІЯ ПРАВА

(англ. security function of law [sə'kjʊərəti fʌŋkʃn of lɔ:])

– обумовлений соціальним призначенням напрям правового впливу, спрямований на охорону загальнозначущих, найбільш важливих економічних, політичних відносин, подолання явищ, сторонніх даному суспільству.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

II

ПАРЛАМЕНТ

(англ. parliament ['pɑ:ləmənt])

– виборчий законодавчий орган держави.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «законодавча влада», «Верховна Рада України».

ПАСПОРТ

(англ. passport ['pɑ:spɔ:t])

– (1) основний державний документ встановленого зразка, що засвідчує особу громадянина. Паспорт громадянина України одержують усі громадяни держави, які досягли 14 років.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) документ, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. Паспорт є дійсним для укладання цивільно-правових угод, здійснення банківських операцій, оформлення доручень іншим особам для представництва перед третьою особою лише на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Джерело: Про затвердження положень про паспорт громадянина України: Постанова Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 40. Ст.52.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «громадянин України».

ПАСПОРТНИЙ ДОКУМЕНТ ІНОЗЕМЦЯ

(англ. passport document of a foreigner ['pɑ:spɔ:t 'dɒkjumənt əv ei fɔ:ɹ.ən.ər])

– документ, виданий уповноваженим органом іноземної держави або статутною організацією ООН, що підтверджує громадянство іноземця, посвідчує особу іноземця або особу без громадянства, надає право на в'їзд або виїзд з держави і визнається Україною.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «паспорт», «іноземець».

ПАТЕНТ

(англ. patent ['peɪ.tənt])

– охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель).

Джерело: Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. ст. 32.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «службовий винахід», «документ».

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. pedagogical activity [pɛdə'gɒdʒɪkəl æk'tɪvɪti])

– інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «викладацька діяльність».

ПЕНСІЙНА ВИПЛАТА

(англ. pension payment ['penʃn peɪmənt])

– (1) грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одnorазової виплати.

Джерело: Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020.

– (2) грошова виплата учасникові недержавного пенсійного забезпечення або його спадкоємцям, що здійснюється за рахунок накопичених у недержавному пенсійному фонді та облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку грошових коштів у випадках, передбачених цим Законом.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29 травня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47-48. ст.372.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «гроші», «страхування».

ПЕНЯ

(англ. fine [faɪn])

– неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «неустойка».

ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

(англ. excess of power or authority [ek'ses əv 'paʊə(r) ə:(r) ə:'θɒrɪti])

– умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правоохоронні органи».

ПЕРЕДОРУЧЕННЯ

(англ. retrust ['ræstrʌst])

– це передача представником своїх прав та обов'язків іншій особі.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і

доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «представництво».

ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ

(англ. money transfer ['mʌni 'trænsfə(:)])

– рух певної суми грошей з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому у готівковій формі. Ініціатор та отримувач можуть бути однією і тією ж особою.

Джерело: Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. ст.137.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «гроші».

ПЕРЕКЛАДАЧ

(англ. translator [træns 'leɪtə])

– це може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється цивільне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Джерело: Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 1618-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судовий процес».

ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

(англ. reinsurance [ˌriːɪn 'ʃʊːrəns])

– страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика), резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страховий випадок».

ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ

(англ. personal data [pɜːsnl 'deɪtə])

– відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

Джерело: Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. ст. 481.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «обробка персональних даних».

ПИСЬМОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. written proceedings [rɪtɪn prə 'siːdɪŋz])

– розгляд і вирішення адміністративної справи або окремого процесуального питання в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції без повідомлення та (або) виклику учасників справи та проведення судового засідання на підставі матеріалів справи у випадках, встановлених цим Кодексом.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адміністративна справа», «суд».

ПІДБУРЮВАЧ

(англ. instigator ['instigeɪtə])

– особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин», «співучасть у злочині».

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

(англ. upgrading [ʌp'greɪd])

– набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «компетентність», «кваліфікація».

ПІДГАЛУЗЬ ПРАВА

(англ. sub-branch of law [sʌb-brɑ:nʃɒv lɔ:])

– група інститутів галузі права, спрямована на регулювання певного кола однорідних суспільних відносин.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «галузь права», «інститут права».

ПІДЗАКОННИЙ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ

(англ. legislative regulation ['ledʒɪ.slə.tɪv ,regju'leɪʃn])

– акт, що приймається уповноваженими на це суб'єктами нормотворчості на основі законів і не повинен їм суперечити.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нормативно-правовий акт».

ПІДНАЙМ

(англ. sublease [ˌsʌbləse])

– передача в найм наймачем орендованої ним речі третій особі (піднаймачеві).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «найм».

ПІДОЗРЮВАНИЙ

(англ. suspected [səs'pektɪd])

– особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні криміна-

льного правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «сторони кримінального провадження».

ПІДПРИЄМНИЦТВО

(англ. entrepreneurship [ˈɒntɹəprəˈnɜːʃɪp])

– самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ ТОВАРИСТВА

(англ. business companies ['bɪznɪs 'kʌmpənɪz])

– товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «товариство», «непідприємницькі товариства».

ПІДПРИЄМСТВА

(англ. enterprises ['entəpraɪzɪz])

– юридичні особи незалежно від форми власності (у тому числі органи державної влади та установи й організації, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету), філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, у тому числі структурні підрозділи, виділені в процесі приватизації, виборчі фонди (політичних партій, виборчих блоків партій та кандидатів у депутати), представництва юридичних осіб-нерезидентів, іноземних інвесторів, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

Джерело: Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова від 21.01.2004 № 22. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 908.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

ПІДПРИЄМСТВО

(англ. enterprise ['entəpraɪz])

– (1) є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, ра-

хунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційний код та діє на основі статуту, якщо інше не встановлено законом.

Джерело: Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / за ред. В. С. Мілаш. Харків: Право, 2015. 328 с.;

– (2) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (3) єдиний майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. Підприємство як єдиний майновий комплекс є нерухомістю.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (4) самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу).

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкти господарювання».

ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

(англ. enterprise with foreign investments [entəpraɪz wɪð 'fɔrɪn ɪn'vestmənts])

– (1) підприємство, створене відповідно до вимог цього Кодексу, у статутному капіталі якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (2) підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному капіталі якого, за його наявності, становить не менше 10 відсотків.

Джерело: Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. ст. 80.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ПІДПРИЄМСТВО КОЛЕКТИВНОЇ ВЛАСНОСТІ

(англ. collective-owned enterprise [kɒ'lektɪv-əʊnd 'entəpraɪz])

– корпоративне або унітарне підприємство, що діє на основі колективної власності засновника (засновників).

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

ПІДСИСТЕМА ПРАВА

(англ. subsystem of law ['sʌbsɪstəm əv lɔː])

– інтегрована принципами, завданнями і функціями, зумовлена характером інтересів сукупність інститутів і галузей права, які регулюють комплекс суспільних відносин за допомогою подібних методів правового регулювання. Такими підсистемами права є приватне і публічне право, процесуальне і матеріальне право, регулятивне та охоронне право.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «інститут права», «галузь права».

ПІДСТАВИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

(англ. grounds of legal liability [graʊnd əv 'liːgl ,laɪ.ə'bi:l.i.ti])

– певна сукупність обставин, за наявності яких її застосування є можливим.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ПІКЛУВАЛЬНИК

(англ. trustee [trʌs'tiː])

– особа, яка особисто здійснює опіку, безпосередньо спілкуються з підопічним, діють в його інтересах та на його користь.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законні представники».

ПІРАТСТВО

(англ. piracy ['paɪəɹəsi])

– (1) використання об'єктів авторського права і суміжних прав з метою отримання комерційної вигоди без згоди правовласників.

Джерело: Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. / за ред. Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.;

– (2) використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ПЛАГІАТ

(англ. plagiarism ['pleɪdʒəriʒəm])

– (1) оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

Джерело: Про авторське право та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242;

– (2) недозволене запозичення, відтворення (виготовлення одного або більше

примірників) чужого літературного, художнього або наукового твору (чи його частини) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне з нормами моралі та закону.

Джерело: Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. / за ред. Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук. Київ: "Центр учбової літератури", 2014. 276 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «авторське право».

ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ

(англ. payment order ['peɪmənt 'ɔ:də])

– 1. письмове розпорядження платника банкові, що його обслуговує, про списання з його рахунку зазначеної суми на рахунок одержувача коштів. 2. документ, застосовуваний при безготівкових розрахунках за поставлену продукцію на підставі платіжного доручення, що здійснює списання грошей з рахунку платника (покупця) і зараховує їх на рахунок постачальника (отримувача).

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

ПЛАТНИКИ СУДОВОГО ЗБОРУ

(англ. payers of court fee ['peɪ.əɹ əv kɔ:t fi:])

– громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні) та фізичні особи – підприємці, які звертаються до суду.

Джерело: Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 14. ст.87.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судовий збір».

ПОВІДОМЛЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(англ. notice in criminal proceedings ['nəʊtɪs ɪn 'krɪmɪnl prə'si:.dɪŋz])

– процесуальна дія, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «слідчий», «прокурор», «слідчий суддя», «кримінальне провадження».

ПОВІРЕНИЙ

(англ. attorney [ə'tʃ:ni])

– це особа, яка зобов'язується вчинити від імені та за рахунок довірителя певні юридичні дії.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «довіритель».

ПОВНА ЦИВІЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. full civil capacity of an individual [fʊl sɪvl kə'pæsəti əv ən ˌɪndɪ'vɪdʒuəl])

– дієздатність особи в повному обсязі виникає з настанням повноліття, тобто з досягненням особою 18-ти років. Саме з цим віком для осіб будь-якої статі пов'язане настання всіх показників їхньої зрілості, до яких належать зрілість фізична, обумовлена переважно фізіологічним станом, психічна, що означає уміння розумно керувати своїми діями і вчинками, і, нарешті, що не менш важливо, так звана соціальна зрілість, що дозволяє брати самостійну участь у житті суспільства (працювати, обіймати певні посади тощо).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «дієздатність».

ПОВНА ЦИВІЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ

(англ. full civilian capacity [fʊl sə'vɪljən kə'pæsɪti])

– може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «дієздатність».

ПОВНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. no-limited company [nəʊ-'lɪmɪtɪd 'kʌmpəni])

– (1) товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарське товариство».

ПОВНОВАЖЕННЯ

(англ. power ['paʊə(r)])

– сукупність прав і обов'язків державних органів і громад, організацій, а також посад, та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій.

Джерело: Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів: Наказ Міністерства юстиції України від 24.04.2017 № 1395/5.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «делеговані повноваження», «дискреційні повноваження», «публічні повноваження».

ПОВТОРНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ

(англ. recurrence of crimes [rɪ'kɹɪəns əv kɹaɪmz])

– вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ПОДАРУНОК

(англ. gift [gift])

– грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майно».

ПОДАТКОВИЙ НОМЕР ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ

(англ. taxpayer tax number ['tæks peɪə tæks 'nʌmbə])

– 1) код за Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) для платників податків, які включаються до такого реєстру (юридичні особи та відокремлені підрозділи юридичних осіб - резидентів та нерезидентів); 2) реєстраційний номер облікової картки платника податків - фізичної особи, крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією (за наявності) та номером паспорта; 3) реєстраційний (обліковий) номер платника податків, який присвоюється контролюючими органами за структурою, встановленою у пункті 2.3 цього розділу, платникам податків, визначеним у пункті 2.4 цього розділу.

Джерело: Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588. *Офіційний вісник України*. 2012. № 1, том 2, ст. 39.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «податок».

ПОДАТОК

(англ. tax [tæks])

– обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «бюджет».

ПОДІЛ ВЛАДИ

(англ. division of power [dɪ'vɪʒn əv 'paʊə(r)])

– розмежування повноважень між трьома гілками – законодавчою, виконав-

чою та судовою і функціонування механізму взаємних стримувань і проти-ваг.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «механізм стримувань і противаг».

ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

(англ. imprisonment [im'priznmənt])

– ізоляція засудженого та поміщення його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Позбавлення волі встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років, за винятком випадків, передбачених Загальною частиною цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання».

ПОЗИВАЧ

(англ. plaintiff ['pleɪntɪf])

– особа, на захист прав, свобод та інтересів якої подано позов до адміністративного суду, а також суб'єкт владних повноважень, на виконання повноважень якого подано позов до адміністративного суду.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд», «позов».

ПОЗИКА

(англ. loan [ləʊn])

– грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позичальник».

ПОЗИЧАЛЬНИК

(англ. borrower ['bɔr.əʊ])

– той, хто бере у кого-небудь щось у позику.

Джерело: Словник української мови: в 11 томах. Том 6, 1975. С. 815. URL: <http://sum.in.ua/p/6/815/2>.

Зв'язок з іншими термінами: «позика».

ПОЗИЧКА

(англ. dept [det])

– цивільний договір, за яким одна сторона (позикодавець) передає іншій стороні (позичальникові) у власність або оперативне управління гроші або речі,

а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошей або рівну кількість речей того ж роду якості.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позичальник».

ПОЗОВ

(англ. claim [kleim])

– (1) звернення заінтересованої або іншої уповноваженої на те особи до суду з проханням про розгляд спору і захисту суб'єктивних прав.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) звернена через суд до відповідача матеріально-правова вимога про поновлення порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу, який здійснюється в певній, визначеній законом процесуальній формі.

Джерело: Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 1618-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «позивач».

ПОЗОВ ПРО ВИЗНАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

(англ. claim for recognition of property rights [kleim fə: ˌrɛkəgˈnɪʃən ɒv ˈprɒpəti raɪts])

– (1) є позадоговірний позов власника майна про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, що засвідчує його право власності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) самостійно речове право вимоги, що може захищатися за допомогою речово-правового засобу.

Джерело: Цивільне право: підручник. Том 1/ за ред. Є. Н. Абрамова, Н. Н. Аверченко, Ю. В. Байгушева 2010.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «позов», «право власності».

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

(англ. statute of limitations [ˈstætju:t ɒv ˌlɪmɪˈteɪʃənz])

– (1) строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. Загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки. Для окремих видів вимог законом може встановлюватися спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) позовна давність є інститутом цивільного права і може застосовуватися виключно до вимог зі спорів, що виникають у цивільних відносинах та у господарських відносинах.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «строк», «позов».

ПОКАЗАННЯ

(англ. testimony ['testiməni])

– відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підозрюваний», «обвинувачений (підсудний)», «свідок», «потерпілий», «експерт», «кримінальне провадження».

ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ

(англ. indication from other people's words [ɪndɪ'keɪʃn frəm 'lðə pi:pl wɜ:dz])

– це висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «показання».

ПОКАРАННЯ

(англ. punishment ['pʌnɪʃmənt])

– захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин», «види покарань».

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА

(англ. political power [pə'litɪkəl 'paʊə])

– вироблення і проведення в життя політичних програм усіма суб'єктами політичної організації суспільства, а також різними неформальними угрупуваннями.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична партія».

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ

(англ. political party [pə'litɪkəl 'pa:ti])

– (1) добровільне об'єднання людей, що виражає волю певної соціальної групи прагне здобути або утримати державну владу, здійснити вплив на політику держави відповідно зі своєю програмою суспільного розвитку.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Джерело: Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. ст.118;

– (3) специфічна інституція громадянського суспільства, суб'єкт політичної системи, покликаний визначати політичні шляхи і напрями розвитку країни, реалізовувати їх через вибори до представницьких органів влади та діяльність в їх складі, здійснювати контроль за владою.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична система».

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА

(англ. political system [pə'litikəl 'sɪstɪm])

– єдність усіх державних, громадських об'єднань і трудових колективів соціально-неоднорідного (зокрема класового) суспільства. П.с. (у вузькому розумінні) іноді називають політичною організацією суспільства.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична влада».

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

(англ. political system of the society [pə'litɪkl 'sɪstəm əv ðə sə'saɪəti])

– є зумовленою існуючими в суспільстві цінностями цілісною сукупністю політичних організацій, інститутів, ролей, відносин, процесів, норм і принципів політичної організації суспільства, які визначають особливості політичного режиму конкретного суспільства.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична влада».

ПОЛІТИЧНИЙ (ДЕРЖАВНИЙ) РЕЖИМ

(англ. political (state) regime [pə'litikəl (steɪt) reɪ'zi:m])

– сукупність засобів, прийомів і способів реалізації політичної влади, яка характеризується якісною та кількісною мірою участі народу, нації, верст, соціальних груп, окремих громадян у її здійсненні.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «демократичний режим», «антидемократичний режим».

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ

(англ. political relations [pə'litikəl ri'leɪʃənz])

– вид суспільних відносин, які складаються між суб'єктами політичної системи з приводу здійснення політичної влади.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична система».

ПОЛІТИЧНІ ФУНКЦІЇ

(англ. political functions [pə'litikəl 'fʌŋkʃənz])

– основні напрями політичної діяльності політичних суб'єктів. До них належать: а) політичне цілевизначення; б) політична інтеграція суспільства; в) регулювання політичної діяльності; г) забезпечення цілісного управлінського впливу на суспільні процеси.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «політична влада».

ПОЛІТОЛОГІЯ

(англ. politology [pə'litikəl])

– наука про політику, що вивчає політичні явища, процеси, інститути.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «наука».

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЗАХІД

(англ. police measure [pə'li:s 'meɪʒə])

– це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Джерело: Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України* 2015. № 40-41. ст.379.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «Національна поліція України».

ПОМ'ЯКШУЮЧІ ОБСТАВИНИ

(англ. mitigating circumstances ['mitigeɪtɪŋ 'sɜ:kəmstənsɪz])

– умови, за яких у судочинстві враховуються фактори, що збільшують соціальну небезпеку злочину чи правопорушення та особи, котрі їх вчинили. До них належать, наприклад, відвернення винним шкідливих наслідків скоєного злочину, відшкодування завданої втрати чи усунення заподіяної шкоди тощо.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ПОМИЛУВАННЯ

(англ. oblivion [ə'blivēən])

– повне або часткове звільнення засудженого від покарання. В Україні П. здійснюється Президентом.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «покарання».

ПОПЕРЕДЖЕННЯ

(англ. warning ['wɔ:niŋ])

– адміністративне стягнення, яке виражається в офіційній негативній оцінці поведінки з боку державного органу(посадової особи) і є застереженням про недопущення протиправних діянь у майбутньому.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «адміністративні стягнення».

ПОПЕРЕДНІЙ ДОГОВІР

(англ. preliminary agreement [prɪ'limɪnəri ə'gri:mənt])

– є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. breach of obligation [brɪ:tʃ əv ˌɒblɪ'geɪʃən])

– є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «зобов'язання».

ПОСАДА

(англ. position [pə'zɪʃən])

– визначена структурою і штатним розкладом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державний орган».

ПОСАДА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

(англ. civil service position [sɪvl 'sɜ:vɪs pə'zɪʃən])

– визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу з установленими відповідно до законодавства посадовими

обов'язками у межах повноважень, визначених частиною першою статті 1 цього Закону.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «посада», «державна служба».

ПОСАДОВА ОСОБА ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ

(англ. official of the state apparatus [ə'fiʃl əv ðə steit ,æp.ə'rei.təs])

– державний службовець, який наділений публічно-правовим статусом, здійснює державно-владні повноваження, ухвалює обов'язкові для інших осіб рішення.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «посада», «державний службовець».

ПОСВІДКА НА ПОСТІЙНЕ ПРОЖИВАННЯ

(англ. permanent residence permit ['pɜ:mənənt 'rez.i.dəns pə'mit])

– документ, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства та підтверджує право на постійне проживання в Україні.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ПОСВІДКА НА ТИМЧАСОВЕ ПРОЖИВАННЯ

(англ. residence permit ['rez.i.dəns pə'mit])

– документ, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства та підтверджує законні підстави для тимчасового проживання в Україні.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ПОСВІДЧЕННЯ БІЖЕНЦЯ

(англ. refugee ID card [ˌref.ju'dzi: id ka:d])

– є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його біженцем в Україні і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків.

Джерело: Про затвердження Положення про посвідчення біженця: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 202 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2012. № 20. Ст. 761.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «біженець».

ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ДЛЯ ВИЇЗДУ ЗА КОРДОН

(англ. certificate of a stateless person to travel abroad ([certificate 'steit.ləs træv ə'brɔ:d]))

– документ, що посвідчує особу без громадянства під час перетинання нею державного кордону України і перебування за кордоном.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «особа без громадянства».

ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ, ЯКА ПОТРЕБУЄ ДОДАТКОВОГО ЗАХИСТУ

(англ. certificate of the person who needs additional protection [sə'tɪfɪkət ɒv ðə 'pɜːsn huː niːdz ə'dɪʃənəl prə'tekʃən])

– є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його особою, яка потребує додаткового захисту, і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків.

Джерело: Про затвердження Положення про посвідчення особи, якій надано тимчасовий захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 199. *Офіційний вісник України*. 2012. № 20. Ст. 758.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ, ЯКІЙ НАДАНО ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ

(англ. identification of the person granted temporary protection [aɪ,den.ti.fi'keɪ.ʃən əv ðə pɜːsn graːnt tempɹər prə'tekʃn])

– є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його особою, яка потребує тимчасового захисту, і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тимчасовий захист».

ПОСЛУГА

(англ. service ['sɜːvɪs])

– (1) будь-який захід, який одна сторона може надати іншій, що переважно не сприймає на дотик і не призводить до володіння будь-чим.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О.Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с;

– (2) діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб.

Джерело: Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII (із змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 30. ст.379.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «споживач».

ПОСОБНИК

(англ. abettor [ə'betə])

– особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також

особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «співучасть у злочині».

ПОСТАНОВА

(англ. ruling ['ru:lɪŋ])

– письмове рішення суду апеляційної або касаційної інстанції в адміністративній справі, у якому вирішуються вимоги апеляційної чи касаційної скарги.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «рішення суду», «адміністративна справа».

ПОСТІЙНЕ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ

(англ. permanent location ['pɜ:mənənt læʊ'keɪʃən])

– місцезнаходження офіційно зареєстрованого головного органу управління (контори) суб'єкта господарської (зовнішньоекономічної) діяльності.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання»

ПОСТІЙНЕ МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

(англ. permanent residence [pɜ:mənənt rezɪdəns])

– (1) місце проживання на території якої-небудь держави не менше одного року фізичної особи, яка не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом необмеженого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цієї особою службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Джерело: Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

– (2) житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини.

Джерело: Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. ст.232.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «місце проживання», «житло».

ПОТЕРПІЛИЙ

(англ. victim ['vɪktɪm])

– фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фі-

зичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «моральна шкода», «шкода».

ПРАВА ЛЮДИНИ

(англ. human rights ['hju:mən raɪts])

– основні можливості, необхідні для існування і розвитку особи, які визнаються універсальними, невід'ємними та рівними для кожного і мають гарантуватися державою в обсязі міжнародних стандартів.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «основні права людини», «зобов'язання держави у сфері прав людини».

ПРАВА НАЦІЇ

(англ. national rights ['næʃənl raɪts])

– певні можливості кожної нації (іншої етнічної спільності народу), необхідні для нормального її існування і розвитку у конкретно-історичних умовах, об'єктивно зумовлені досягнутим рівнем розвитку людства, які мають бути загальними для всіх народів.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нація».

ПРАВО

(англ. law [lɔ:])

– система загальнообов'язкових, формально визначених, гарантованих, встановлених або санкціонованих державою норм (правил поведінки), які виражають волю домінуючої частини населення соціально неоднорідного суспільства, встановлюють права та обов'язки учасників правовідносин і спрямовані на врегулювання суспільних відносин відповідно до цієї волі, а також до загально-соціальних потреб і охороняються державою.

Джерело: Правознавство: навчальний посібник / за ред. В. С. Богданова. Київ: Кондор, 2011. 474 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державно-правовий примус».

ПРАВО ВИМОГИ

(англ. right of claim [raɪt ɒv kleɪm])

– (1) заміна кредитора в зобов'язанні.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

– (2) права вимоги боргу за кредитними договорами та договорами забезпечення виконання зобов'язання таких вимог.

Джерело: Про затвердження Положення щодо організації продажу активів (майна) бан-

ків, що ліквідуються: Рішення виконавчої дирекції фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 24.03.2016 № 388 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 39.ст. 1506.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «забезпечення виконання зобов'язань».

ПРАВО ВЛАСНОСТІ

(англ. ownership ['əʊnəʃɪp])

– (1) врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном.

Джерело: Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України: Закон України від 28.12.2014 № 76-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 6. Ст.40.

– (2) право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Особливим видом права власності є право довірчої власності, яке виникає внаслідок закону або договору управління майном.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «річ», «власність».

ПРАВО ГОСПОДАРСЬКОГО ВІДАННЯ

(англ. right of economic management [raɪt ɒv 'i:kə'nɒmɪk 'mænɪdʒmənt])

– речове право суб'єкта підприємництва, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом), з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право оперативного управління».

ПРАВО КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

(англ. the right of communal ownership [ðə raɪt əv 'kɒm.ju.nəl əʊ.nə.ʃɪp])

– право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Джерело: Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «територіальна громада».

ПРАВО КОРИСТУВАННЯ

(англ. the right to use [ðə raɪt tu: ju:z])

– юридичне забезпечення можливості власника одержання від речі корисних властивостей для задоволення своїх потреб або одержання від неї плодів і прибутків. Громадяни можуть вести самостійне господарство, створювати приватні підприємства, виготовляти продукцію як для особистих потреб, так і для продажу її інших особам.

Джерело: Правознавство: навч. посіб. / за ред. В. В. Молдована Київ: Центр учбової літератури, 2010. 184 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право власності».

ПРАВО ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

(англ. right of operational management [raɪt ɒv ˌɒpə'reɪʃənl 'mænɪdʒmənt])

– речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленням за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених цим Кодексом та іншими законами, а також власником майна (уповноваженим ним органом).

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право господарського відання».

ПРАВО РЕГРЕСУ

(англ. right of recourse [raɪt ɒv ri 'kɔ:s])

– право зворотної вимоги. Законний векселедержатель має право в разі неможливості отримати платіж за векселем у строк притягнути кожного, хто поставив свій підпис на векселі, до відповідальності та вимагати сплати вексельної суми від кожного з них.

Джерело: Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України від 16.12.2002 № 508 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2003. № 10. Ст. 444.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «вексель».

ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

(англ. joint ownership [dʒɔɪnt 'əʊ.nə.ʃɪp])

– право двох або більше осіб на один об'єкт. Майно, що є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності (спільне майно).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спільна сумісна власність», «спільна часткова власність».

ПРАВО СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ

(англ. right of common joint property [dɔ raɪt əv 'kɒmən dʒɔɪnt 'prɒpəti])

– власність двох і більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності на майно.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право спільної власності».

ПРАВОВА ДЕРЖАВА

(англ. legal state ['li:gl steɪt])

– (1) високий рівень авторитету державності, режим панування права, який

забезпечує права людини і громадянина в економічній і духовній сферах.

Джерело: Теорія держави і права: курс лекцій: навчальний посібник / за ред. О. П. Віхрова, І. О. Віхрова. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 304 с.

– (2) держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення охорони та захист основних прав людини.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

ПРАВОВА ДОКТРИНА

(англ. legal doctrine ['li:gl 'dɒk.trɪn])

– визнані юридичною спільнотою ідеї, концепції та теорії, що використовуються як допоміжний засіб для визначення змісту правових норм.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

ПРАВОВА ДОПОМОГА

(англ. legal assistance [li:gl ə'sɪstəns])

– надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Джерело: Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «безоплатна правова допомога».

ПРАВОВА ІДЕОЛОГІЯ

(англ. legal ideology ['li:gl ,aɪ.di'ɒl.ə.dʒi])

– сукупність ідей, теорій та концепцій, що відображають і оцінюють правову дійсність.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правова культура особистості», «правова культура суспільства».

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

(англ. legal culture of the person ['li:gl 'kʌltʃə(r) əv ðə 'pɜ:sn])

– (1) характеризує ступінь і характер правового розвитку індивіда.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

– (2) властивість, що характеризується загальною повагою до права, достатнім знанням змісту його норм і вмінням їх здійснювати, а також активною, правомірною поведінкою в усіх життєвих ситуаціях.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова культура суспільства».

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА

(англ. legal culture of the society ['li:gl 'kʌltʃə(r) əv ðə sə'saɪəti])

– (1) сукупність факторів, що характеризують рівень правосвідомості, досконалості законодавства, організації роботи по його дотриманню, стан законності і правопорядку. Розрізняють правову культуру суспільства і правову культуру окремих осіб.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.;

– (2) різновид загальної культури, що віддзеркалює систему цінностей, які належать до правової дійсності цього суспільства.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова культура особистості».

ПРАВОВА НОРМА

(англ. legal norm ['li:gəl nɔ:m])

– закріплене у джерелах права правило загального характеру, що визначає стандарт належної чи дозволеної поведінки або наслідки його порушення, ефективна дія якого забезпечується державою.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право», «норма».

ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

(англ. legal behavior ['li:gəl bi'heɪvjə])

– суспільно визначена поведінка суб'єктів права, виявлена зовні і у формі діяння або бездіяння, яка потребує піл актуальним чи потенціальним контролем свідомості, регламентована нормами права, підконтрольна державі та тягне за собою юридичні наслідки. Правова поведінка поділяється на правомірну та протиправну.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права», «юридично значуща поведінка».

ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ

(англ. legal psychology ['li:gl saɪ'kɒl.ə.dʒi])

– сукупність емоцій, почуттів і настанов з приводу права, окремих правових явищ та процесів.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правова культура особистості», «правова культура суспільства».

ПРАВОВА СИСТЕМА

(англ. legal system ['li:gl 'sɪstəm])

– це комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що вини-

кають внаслідок такого регулювання.

Джерело: Теорія держави і права: навч. посіб./ за ред. Н. М. Оніщенко. Київ: Знання, 2008. 333 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правове регулювання».

ПРАВОВА СІМ'Я

(англ. legal family ['li:gl 'fæməli])

– сукупність правових систем, що об'єднані спільністю їх найбільш важливих рис (структура системи права, система джерел права, правова культура і правосвідомість, юридична доктрина та ін.).

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова система».

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. legal regulation ['li:gl ,regju'leɪʃn])

– здійснюване громадянським суспільством або державою за допомогою правових засобів упорядкування, охорона та розвиток суспільних відносин.

Джерело: Теорія держави та права: підручник / за ред. Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

ПРАВОВИЙ АКТ

(англ. legal act [i:gl act])

– (1) офіційний документ, прийнятий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законом формі та порядку, який встановлює норми права для неозначеного кола осіб і розрахований на неодноразове застосування.

Джерело: Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів в органах юстиції та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів: Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5. *Офіційний вісник України*. 2005. № 15. Ст. 799;

– (2) офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженими на це суб'єктами нормотворчості у визначеній формі та за встановленою процедурою, спрямований на встановлення, зміну або скасування норм права.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право», «норма права», «правові відносини».

ПРАВОВИЙ ЗВИЧАЙ

(англ. legal custom ['li:gəl 'klɒstəm])

– (1) джерело права, яке підтверджує юридично обов'язкове правило, що склалося внаслідок його одноманітного тривалого застосування.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.;

– (2) санкціоноване і забезпечуване державою правило поведінки загального характеру.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право», «норма права», «правові відносини», джерело права.

ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК

(англ. legal order ['li:gl 'ɔ:də(r)])

– стан відносно усталеної правової упорядкованості (урегульованості і погодженості), захищеності і безпеки правової системи суспільства, який складається в умовах реалізації принципу верховенства права та авторитету закону (законності), тобто це атмосфера (устрій) нормального, сприятливого, правового життя суспільства, що встановлюється в результаті здійснення приписів правових норм (використання дозволів (прав), виконання обов'язків, додержання заборон) усіма суб'єктами права.

Джерело: Теорія права і держави: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Київ: Алерта; ЦУП, 2011. 524 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правове регулювання».

ПРАВОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ

(англ. legal precedent ['li:gl pres.i.dənt])

– судові рішення з конкретної справи, якому надається загальнообов'язкове значення при розгляді усіх наступних аналогічних справ у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Джерело: Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / За ред. Е. А. Зіня. Київ: Видавництво «Кондор», 2009. 432 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «джерело права», «казуальне тлумачення».

ПРАВОВИЙ СТАТУС

(англ. legal status ['li:gl 'steitəs])

– сукупність суб'єктних прав, юридичних обов'язків і законних інтересів суб'єктів права.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правовий статус особи».

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ

(англ. legal status of a person [li:gl steitəs əv ei pɜ:sn])

– (1) сукупність закріплених у законах та інших правових актах прав, свобод і обов'язків особи, а також гарантій, які забезпечують їх повне і безперешкодне здійснення, захист та поновлення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) сукупність прав, обов'язків, законних інтересів, гарантії їх реалізації, що закріплені у законодавстві і характеризують особу як суб'єкта права.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правовий статус».

ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

(англ. legal relations ['li:gl ri 'lei.ʃən])

– специфічні вольові суспільні відносини, які виникають і здійснюються на основі норм права, учасники яких взаємопов'язані суб'єктивними правами та юридичними обов'язками.

Джерело: Правознавство: навч. посіб. / за ред. В. В. Молдован. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 184 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єктивне право», «юридичний обов'язок».

ПРАВОВІ ПОСЛУГИ

(англ. legal services ['li:gəl 'sɜ:vɪsɪz])

– надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Джерело: Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 №3460-VI *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст.577.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правова допомога», «консультанти юридичної клініки».

ПРАВАЗАСТОСОВНИЙ АКТ

(англ. law enforcement act [lɔ: in 'fɔ:smənt ækt])

– зовнішній прояв владного рішення, що приймається компетентним суб'єктом у результаті розгляду конкретної справи.

Джерело: Теорія держави та права : підручник / за ред. Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правозастосування».

ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ

(англ. law enforcement [lɔ: in 'fɔ:smənt])

– здійснювана в процедурно-процесуальному порядку владна-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правозастосовний акт».

ПРАВАЗДАТНІСТЬ

(англ. capacity [kə 'pæsəti])

– закріплена у законодавстві і забезпечена державою можливість суб'єкта мати юридичні права і нести юридичні обов'язки, здатність фізичних та юридичних осіб бути носіями відповідних прав та обов'язків. Цивільну правоздатність передбачено ЦК України (ст.25), де зазначається, що здатність мати цивільні права і обов'язки визнається однаковою за всіма фізичними особа-

ми. Правоздатність фізичних осіб є загальною. Цивільна правоздатність виникає у момент народження фізичної особи і припиняється в момент її смерті. Усі фізичні особи рівні у здатності мати цивільні права та обов'язки.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єктивне право», «юридичний обов'язок».

ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА

(англ. lawful behavior ['lɔ:ful bi'heivjə])

– (1) вольова поведінка суб'єкта права (діяльність чи бездіяльність), яка відповідає приписам правових норм, не суперечить основним принципам права і гарантується державою. Результат здійснення вимог принципу законності, а сукупність всіх правомірних вчинків у суспільстві – це, по суті, втілення в ньому правопорядку. Така поведінка визначається специфікою прояву: 1) основних ознак правової поведінки, 2) її складу та 3) її видів.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (2) вид юридично значущої поведінки, яка відповідає нормам і принципам права.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридично значуща поведінка».

ПРАВОМІРНИЙ ПРАВОЧИН

(англ. legitimate transaction [lɪ'dʒɪtɪmɪt træ'n'zækʃən])

– є правочин, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правочин».

ПРАВОНАСТУПНИЦТВО

(англ. succession [sək'seʃ.ən])

– належить заміна кредитора, заміна боржника, що відбувається всередині існуючих правовідносин, на підставі договору первісного кредитора чи боржника з особою, яка бажає когось із них заступити.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредитор», «боржник».

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

(англ. law enforcement agencies [lɔ: m'fɔ:smənt 'eɪdʒənsɪz])

– органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони,

інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Джерело: Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст.50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правозастосування».

ПРАВОПОРУШЕННЯ

(англ. offense [ə'fens])

– протиправне, винне, соціально шкідливе діяння деліктоздатної особи, яке тягне за собою юридичну відповідальність.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ПРАВОРОЗУМІННЯ

(англ. legal understanding ['li:gl ,lndə'stændɪŋ])

– інтелектуальний процес осмислення права, певне його бачення, виражене в конкретних концепціях про його функціонування, що письмово викладені й оприлюднені шляхом опублікування. Будь-яка методологія (а їх безліч у теорії права і держави) пов'язана з конкретним праворозумінням (баченням права). По суті, праворозуміння (правоуявлення, правопогляд) є вторинним, похідним від усього правового, що реально діє; воно залежить від особливостей правосвідомості, інтелекту його носія. Тому праворозуміння не можна зводити лише до визначення поняття «право».

Джерело: Теорія права і держави: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Київ: Алерта; ЦУП, 2011.524 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова система».

ПРАВОСВІДОМІСТЬ

(англ. legal consciousness [li:gl kɒn.fəs.nəs])

– (1) система відображення правової дійсності в поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях людей про право, його місце і роль у забезпеченні свободи особи та інших загальнолюдських цінностей.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) сукупність емоцій, почуттів, настанов, ідей, теорій, концепцій, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формуються ставлення до права та юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямів розвитку правової системи.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правова система».

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ

(англ. legal personality ['li:gəl ,pɜ:sə'nælti])

– здатність особи бути суб'єктом права.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правоздатність», «дієздатність», «деліктоздатність».

ПРАВОТЛУМАЧНИЙ АКТ

(англ. interpretation act [ɪnˌtɜːpriˈteɪʃən ækt])

– правовий акт уповноваженого суб'єкта, який містить роз'яснення юридичних правил, що є головною метою його прийняття.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів/ за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тлумачення правового акта».

ПРАВОЧИН

(англ. bargain ['bɑːgən])

– дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

(англ. presentation of a person for identification [prez(ə)n'teɪʃn ɒv eɪ pɜːsn fɔː aɪdentɪfɪ'keɪʃn])

– це самостійна слідча (розшукова) дія, яку проводять з метою встановлення тотожності, подібності або відмінності, наданої для спостереження і прийняття особи з тими, яких свідок, потерпілий, підозрюваний або обвинувачений сприймав як очевидець за певних обставин розслідуваної події.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ РЕЧІ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

(англ. presentation things to identify [prez(ə)n'teɪʃn θɪŋz tuː aɪ'dentɪfaɪ])

– це допит особи, якій пред'являють річ для впізнання, проводить слідчий, прокурор, який приймає рішення щодо потреби й доцільності проведення цієї слідчої дії. Як і в разі пред'явлення для впізнання особи, метою такого опитування є встановлення обставин, за яких особа, що впізнає, бачила річ, які саме ознаки запам'ятала і чи зможе вона впізнати цю річ. Якщо слідча дія проводиться за клопотанням захисника або за підтриманим ним клопотанням підзахисної особи, то запитання щодо характерних властивостей речі, яку має бути пред'явлено для впізнання, з дозволу особи, яка проводить слідчу дію, ставить захисник. Запитання і відповіді на них особи, яка впізнає, заносяться до протоколу. Забороняється будь-кому до проведення впізнання показувати особі, яка впізнає, річ, її зображення та повідомляти іншим способом відомості про її прикмети, знання яких може вплинути на об'єктивність результатів

впізнання.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ТРУПА ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

(англ. identification of the body [ai ,dentifi 'keiʃən ov ðə 'bɒdi])

– це впізнання не трупа як такого, а впізнають невідому особу, труп якої знайдено, або особу, щодо правильності встановлення особи якої існують сумніви, що здійснюється з додержанням вимог, передбачених частинами першою і восьмою статті 228 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

ПРЕДСТАВНИК ЦИВІЛЬНОГО ПОЗИВАЧА, ЦИВІЛЬНОГО ВІДПОВІДАЧА

(англ. representative of the civil plaintiff, civil defendant [reprɪ 'zentətɪv ov ði: sɪvl 'pleɪntɪf sɪvl dɪ 'fendənt])

– це особа, яка має право користуватися процесуальними правами цивільного позивача, цивільного відповідача, інтереси якого він представляє.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «цивільний позов в кримінальному провадженні».

ПРЕДСТАВНИК ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. representative of legal entity for which proceeding is carried out ['reprɪ 'zentətɪv əv li:ɡəl 'entɪtɪ fɔ: wɪtʃ prə 'si:d ɪz kærɪ aʊt])

– особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником; керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами; працівник юридичної особи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «захисник», «кримінальне провадження».

ПРЕДСТАВНИЦТВО

(англ. representative office [reprɪ 'zentətɪv 'ɒfɪs])

– (1) відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і

доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. Не є представником особа, яка хоч і діє в чужих інтересах, але від власного імені, а також особа, уповноважена на ведення переговорів щодо можливих у майбутньому правочинів. Представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (3) вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні.

Джерело: Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокатська діяльність», «клієнт», «юридична особа», «філія».

ПРЕДСТАВНИЦЬКИЙ ОРГАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. representative body of local self-government [reprɪ'zɛntətɪv'bɒdi əv ləʊk self'gʌv.ən.mənt])

– виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Джерело: Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «місцеве самоврядування».

ПРЕЗУМПЦІЯ

(англ. presumption [prɪ'zʌmp.ʃən])

– (1) закріплене в правовій нормі припущення про наявність чи відсутність певних юридичних фактів, побудоване на зв'язку між ними й наявними фактами та підтверджене попереднім досвідом;

– (2) 1. Припущення, яке ґрунтується на ймовірності. 2. Визнання факту юридично достовірним, доки не буде доведено зворотного.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спеціалізовані норми права».

ПРЕКУРСОРИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

(англ. precursors of narcotic drugs and psychotropic substances [pri(:)'kɜ:səz əv nɑ:'kɒtɪk drʌgz ænd 'saɪkəʊ'trɒpɪk 'sʌbstənsɪz])

– речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотич-

них засобів, психотропних речовин, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Джерело: Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. ст.60.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «наркотичні засоби», «психотропні речовини».

ПРИБУТОК

(англ. profit ['prɒfɪt])

– (1) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Джерело: Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 665;

– (2) перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства, підприємця. Прибуток обчислюється як різниця між виручкою від реалізації продукту господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні.

Джерело: Економічний словник / за заг. ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська. Київ: Кондор, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. private joint stock company [praɪvət dʒɔɪnt stɔk kʌmpəni])

– господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Джерело: Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарське товариство», «акціонерне товариство».

ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. private enterprise ['praɪvɪt 'entəpraɪz])

– підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання – юридичної особи.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підприємство», «суб'єкти господарювання».

ПРИВАТНЕ ПРАВО

(англ. private law ['praɪvət lɔ:])

– підсистема права, яка складається з норм, що регулюють відносини, не пов'язані зі здійсненням функцій публічної влади у сфері реалізації приват-

них інтересів, за допомогою диспозитивного методу.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. Іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підсистема права».

ПРИВАТНИЙ ІНТЕРЕС

(англ. private interest ['praɪvɪt 'ɪntrɪst])

– будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «конфлікт інтересів».

ПРИВІД

(англ. forced subpoenaing [fɔːst sə'piː.nɪŋ])

– захід примусу, що застосовується до учасника адміністративного процесу, який порушив обов'язок прибути у судове засідання, з метою забезпечити ефективний і всебічний розгляд адміністративної справи.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове засідання».

ПРИЙМАЮЧА СТОРОНА

(англ. the receiving party [ðə ri'siːv 'paːti])

– зареєстровані в установленому порядку українські, спільні чи іноземні підприємства, установи й організації, а також фізичні особи (громадяни України, іноземці та особи без громадянства), які постійно проживають в Україні або тимчасово тут перебувають у зв'язку з навчанням, стажуванням, роботою тощо, які запрошують чи приймають іноземців та осіб без громадянства і відповідно до вимог законодавства України забезпечують роз'яснення їм прав, свобод і обов'язків, ведуть відповідний облік цих осіб (тільки для юридичних осіб), а також несуть відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні, пересування її територією і виїзд з України після закінчення визначеного терміну їх перебування.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «громадянин України», «іноземець» «особа без громадянства».

ПРИНЦИПИ ПРАВА

(англ. principles of law ['prɪn.sɪ.pəl əv lɔː])

– загальноприйняті норми-ідеї найвищого авторитету, що слугують основними засадами правового регулювання суспільних відносин, спрямовують їх

учасників на встановлення соціального компромісу і порядку.

Джерело: Теорія права і держави: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Київ: Алерта; ЦУП, 2011. 524 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

ПРИРОДНІ МОНОПОЛІЇ

(англ. natural monopoly [nætʃrəl mə'nɒpəlɪ])

– стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Джерело: Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. ст.238.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «монополізація».

ПРИСЯЖНИЙ

(англ. jurymen ['dʒʊərɪmən])

– особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суддя».

ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

(англ. prosecution [prɒsɪ'kju:ʃən])

– стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ПРОГАЛИНА В ЗАКОНОДАВСТВІ

(англ. gap in legislation [gæp ɪn 'ledʒɪ'sleɪ.ʃən])

– повна або часткова відсутність необхідних юридичних норм у чинних законодавчих актах, якими, виходячи з принципів права, мають бути врегульовані певні суспільні відносини.

Джерело: Теорія права і держави: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Київ: Алерта; ЦУП, 2011.524 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «засоби подолання прогалин в законодавстві».

ПРОДУКЦІЯ (ПЛОДИ, ДОХОДИ)

(англ. products (fruits, incomes) ['prɒdʌkts (fru:ts, 'ɪnkʌmz)])

– усе те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю. Продукція, плоди та доходи належать власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «річ».

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

(англ. Prosecutor's Office of Ukraine ['prɒsɪkjʊ:təz 'ɒfɪs ɒv ju:'kreɪn])

– єдина система, яка в порядку, передбаченому цим Законом, здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Джерело: Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст.12.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «прокурор».

ПРОКУРОР

(англ. prosecutor ['prɒsɪkjʊ:tə])

– особа, яка обіймає посаду, передбачену статтею 15 Закону України «Про прокуратуру», та діє у межах своїх повноважень.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «посада», «прокуратура України».

ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. prosecutor's self-administration [prɒsɪkjʊ:təz self-əd'mɪnɪs'treɪʃ(ə)n])

– самостійне колективне вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури з метою: 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів прокуратури, підвищення якості роботи прокурорів; 2) зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність; 3) участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення прокурорів, а також контролю за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; 4) обрання чи призначення прокурорів до складу інших органів у випадках та в порядку, встановлених законом.

Джерело: Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст.12.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прокурор», «прокуратура України».

ПРОПОЗИЦІЯ

(англ. offer [ɒfə(r)])

– певна кількість товару, яку суб'єкт господарювання виробляє (або може виробити) і пропонує (або може пропонувати) для реалізації на ринку, чи реалізує (або може реалізувати) на ринку за запропонованою ціною у межах певної території протягом певного періоду.

Джерело: Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку: Розпорядження антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49. *Офіційний вісник України*. 2002. № 14. Ст. 778.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «товари», «суб'єкти господарювання».

ПРОТОКОЛ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

(англ. protocol of the court session [ˈprəʊtəkəl ɒv də kɔ:t 'seʃən])

– документ, що складається в суді у порядку здійснення господарського судочинства, одночасно з фіксуванням судового засідання технічними засобами.

Джерело: Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 *Офіційний вісник України*. 2012. № 77. Ст. 296.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «судове засідання», «фіксування судового засідання технічними засобами».

ПРОФЕСІЙНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ФОНД

(англ. professional pension fund [prə'feʃənl penʃn [fʌnd])

– пенсійний фонд, засновником (засновниками) якого можуть бути організації роботодавців, їх об'єднання, об'єднання громадян, професійні спілки, їх об'єднання або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду. Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду, а також фізичні особи, які є працівниками організацій роботодавців, їх об'єднань, членами або працівниками професійних спілок, їх об'єднань, які створили такий фонд.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29 травня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «система недержавного пенсійного забезпечення».

ПРОЦЕНТИ

(англ. percentages [pər'sentɪdʒ])

– дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «продукція (плоди, доходи)».

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

(англ. procedural law [prə'si:dʒər lɔ:])

– сукупність норм системи права, що безпосередньо регулюють суспільні відносини і сукупність галузей права, в яких основний акцент робиться на порядок захисту порушеного права в судових органах.

Джерело: Історія держави і права України: акад. курс: підручник / за ред. Б. Й. Тищик, І. Й. Бойко. Київ: Ін Юре, 2015, 808 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «система права», «галузь права».

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ

(англ. procedural costs [prə'si:ɟʒ(ə)rəl kɒsts])

– це всі витрати, здійснені у зв'язку із кримінальним провадженням. Більшість з них держава покладає на себе (утримання органів досудового розслідування, прокуратури, суду, тримання під вартою тощо).

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ПРОЦЕСУАЛЬНІ РІШЕННЯ

(англ. procedural decisions [prə'si:ɟʒərəl di'si:ʒənz])

– усі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «досудове розслідування», «прокурор», «слідчий суддя».

ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ

(англ. procedural deadlines [prə'si:ɟʒərəl 'dɛdlɑɪnz])

– це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «прокурор», «слідчий суддя», «кримінальне провадження».

ПРЯМИЙ УМИСЕЛ

(англ. direct intent [di'rekt in'tent])

– це таке психічне ставлення до діяння і його наслідків, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «вина», «умисел», «непрямий умисел».

ПСИХОТРОПНІ РЕЧОВИНИ

(англ. psychotropic substances ['saɪkəʊ'trɒpɪk 'sʌbstənsɪz])

– речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Джерело: Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від

15.02.1995 № 60/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. ст.60.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «наркотичні засоби», «прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин».

ПУБЛІЧНА ЗАКУПІВЛЯ

(англ. public procurement ['pʌblɪk prə'kʃʊəmənt])

– придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом.

Джерело: Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст. 89.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «товари».

ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ

(англ. public information [pʌblɪk ɪnfə'meɪʃən])

– це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Джерело: Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст.314.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «інформація».

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА

(англ. public service ['pʌblɪk 'sɜ:vɪs])

– діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна служба».

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО

(англ. public joint-stock company ['pʌblɪk dʒɔɪnt-stɔk 'kʌmpəni])

– акціонерне товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру.

Джерело: Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «акціонерне товариство», «господарське товариство».

ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

(англ. public law ['pʌblɪk lɔ:])

– підсистема права, яка складається з норм, що регулюють відносини, пов'язані зі здійсненням функцій публічної влади у сфері реалізації інтересів держави і місцевого самоврядування за допомогою імперативного методу правового регулювання.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підсистема права».

ПУБЛІЧНИЙ ДОГОВІР

(англ. public contract ['pʌblɪk 'kɒntrækt])

– договір, в якому одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ПУБЛІЧНІ ПОВНОВАЖЕННЯ

(англ. public powers [pʌblɪk paʊəz])

– повноваження органів і посадових осіб публічної (політичної) влади: органів державної влади, місцевого самоврядування. 2) документ, яким доручено представляти Україну з метою підготовки тексту міжнародного договору, його прийняття, підписання або ратифікацію.

Джерело: Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «повноваження».

Р

РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ ПРАВА

(англ. implementation of rules of law [ˌɪmplɪmən'teɪʃən ɒv ru:lz ɒv lɔː])

– це втілення встановлених правових норм у діяльність суб'єктів права через виконання юридичних обов'язків, використання суб'єктивних прав, дотримання заборон, застосування норм права.

Джерело: Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С.22-29).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

РЕАЛЬНИЙ ДОГОВІР

(англ. real contract [rɪəl 'kɒntrækt])

– договір, який, крім досягнення згоди сторін, передбачає також передачу речі, вчинення фактичних дій. До реальних договорів належать договори позики, перевезення, дарування.

Джерело: Яворська О.С. Реальні договори в цивільному праві України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 169-175.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

РЕАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

(англ. real conflict of interests [rɪəl 'kɒnflɪkt ɒv 'ɪntrɪsts])

– суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Джерело: Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб. Київ, 2020. URL: <https://old.uinp.gov.ua/methodicmaterial/metodichni-rekomendatsii-z-pitan-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv>.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «конфлікт інтересів».

РЕАЛЬНІ ЗБИТКИ

(англ. real losses ['riːəl 'lɒsɪz])

– витрати, які особа, чиє право порушене, зробила або має зробити для відновлення порушеного права, втрата або пошкодження її майна.

Джерело: Студенников С. Відшкодування збитків: кому, як, у яких випадках. *Останні події, новини зі світу юриспруденції, інформаційні статті*. 2019. URL: <https://barristers.org.ua/news/vidshkoduvannya-zbytktiv-komu-yak-u-yakyh-vypadkah/>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «збитки».

РЕВОЛЮЦІЯ

(англ. revolution [revə'lu:ʃn])

– це докорінна якісна зміна, різкий стрибкоподібний перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового; докорінний переворот у житті суспільства, який приводить до ліквідації віджилого суспільного ладу й утвердження нового.

Джерело: Словник іншомовних слів Мельничука, 2020. URL: <https://slovyk.me>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «форма правління».

РЕЄСТРАЦІЙНА ДІЯ

(англ. registration action [ˌredʒɪ'streɪʃn'ækʃn])

– державна реєстрація прав, внесення змін до записів Державного реєстру прав, скасування державної реєстрації прав, а також інші дії, що здійснюються в Державному реєстрі прав, крім надання інформації з Державного реєстру прав.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «реєстраційна справа».

РЕЄСТРАЦІЙНА СПРАВА

(англ. registration case [ˌredʒɪ'keɪs])

– сукупність документів, на підставі яких проведено реєстраційні дії, а також документів, сформованих у процесі проведення таких реєстраційних дій, що зберігаються у паперовій та електронній формі.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «реєстраційна дія».

РЕЄСТРАЦІЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ

(англ. registration of citizenship of Ukraine [ˌredʒɪs'treɪʃən ɒv 'sɪtɪznʃɪp ɒv ju:'kreɪn])

– внесення запису про набуття особою громадянства України спеціально уповноваженим на те органом у відповідні облікові документи.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «реєстраційна дія», «громадянство».

РЕЗЕРВНИЙ ФОНД

(англ. spare fund [speə fʌnd])

– фонд, сформований відповідно до законодавчих актів України, що регулюють діяльність господарських товариств, з урахуванням вимог цього Закону адміністратором, компанією з управління активами з метою відшкодування збитків, що можуть бути завдані цими юридичними особами під час надання послуг пенсійному фонду внаслідок неналежного виконання зобов'язань перед пенсійним фондом та порушення ними законодавства.

Джерело: Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету:

Постанова КМУ від 29.03.2002 № 415 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2002. № 14, ст. 734.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фонд».

РЕЗОЛЮЦІЯ

(англ. resolution [ˌrɛzəˈluːʃən])

– 1) у деяких державах назва акту, що приймається однією з палат парламенту; 2) рішення, прийняте в результаті обговорення питання на засіданні; 3) напис посадової особи на документі, що вказує на прийняте рішення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

РЕНТА

(англ. rent [rent])

– дохід, що отримується на договірних засадах власником від використання землі, майна, капіталу без здійснення ним підприємницької діяльності, відповідних затрат або додаткових зусиль (від здавання землі або приміщень в оренду, надання кредиту тощо).

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. і допов. / О.О. Грін. Ужгород: ПП Данило С.І, 2009. 436с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право користування».

РЕОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. reorganization [ˌriːɔːrgənəˈzeɪʃən])

– перетворення або зміна структури чи організаційної форми підприємства, установи, організації, закладу тощо, а також перебудова будь-якої системи чи структури управління з огляду на юридичний зміст і наслідки. Реорганізація означає припинення діяльності певних суб'єктів права (юридичної особи, органу державної влади та ін.) і виникнення нових з відповідним обсягом прав та обов'язків. Щодо юридичної особи в Україні законодавчо визначено п'ять форм реорганізації: поділ, злиття, виділення, приєднання і перетворення.

Джерело: Юридична енциклопедія/ ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «підприємство», «установа».

РЕСТИТУЦІЯ

(англ. restitution [ˌrɛstriˈtjuːʃən])

– у цивільному праві повернення сторонами, що уклали угоду, всього одержаного ними за угодою у разі визнання її недійсною. За неможливості повернути одержане в натурі сторони мають відшкодувати його у грошах, якщо інші наслідки недійсності угоди не передбачені законом. Цивільним правом передбачається двостороння р., тобто повернення всього одержаного повинні здійснити обидві сторони угоди.

Джерело: Морозов Є. ВСУ: реституція та/або віндикація при визнанні правочинів недійсним. *Ліга. Блоги*. 2016. URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/22689>).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «угода».

РЕЧОВІ ДОКАЗИ

(англ. material evidence [mə'tiəriəl 'evidəns])

– предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «електронні докази».

РЕЧОВІ ПРАВА

(англ. property rights ['prɒpərti raɪts])

– вид майнових прав, які оформляють та закріплюють належність речей суб'єктам цивільних правовідносин. Відображають статику майнових правовідносин і цим відрізняються від зобов'язальних прав, які оформляють перехід речей від одних суб'єктів до інших, тобто опосередковують динаміку майнових правовідносин.

Джерело: Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст.553.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «учасники цивільних відносин».

РІВНОЗНАЧНА ПОСАДА

(англ. equal position ['i:kwəl pə'zɪʃən])

– посада державної служби, що належить до однієї групи оплати праці з урахуванням юрисдикції державного органу.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна служба», «державний службовець».

РІЧ

(англ. object ['ɒbdʒɪkt])

– предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «речові права».

РОЗБІЙ

(англ. robbery ['rɒbərɪ])

– це напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізичне насильство», «майно», «злочин».

РОЗМІР МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

(англ. the minimum wage [ˈmɪnɪmət weɪdʒ])

– це законодавчо встановлений розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «заробітна плата», «мінімальна заробітна плата».

РОЗРАХУНКОВИЙ ЧЕК

(англ. calculation check [ˌkælkjʊˈleɪʃən tʃɛk])

– документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунка (чекодавця) банку переказати вказану у чеку грошову суму одержувачеві (чекодержателю).

Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «чек», «чекодавець», «чекодержатель».

РОЯЛТІ

(англ. royalty [ˈrɔɪəlti])

– платежі будь-якого виду, одержані у вигляді нагород (компенсацій) за використання або надання дозволу на використання прав інтелектуальної, в тому числі промислової, власності, а також інших аналогічних майнових прав, що визнаються об'єктом права власності суб'єкта господарської діяльності, включаючи використання авторських прав на будь-які твори науки, літератури, мистецтва, записи на носіях інформації, права на копіювання і розповсюдження будь-якого патенту або ліцензії, знака на товари та послуги, права на винаходи, на промислові або наукові зразки, креслення моделі, або схеми програмних засобів обчислювальної техніки, автоматизованих систем або систем обробки інформації, секретної формули або процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

Джерело: Гнатишин Л. Особливості обліку роялті. *Економіка АПК*. 2009. № 3. С. 93–97).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майнові права».

РУХОМЕ МАЙНО

(англ. movables [ˈmuːvəblz])

– майно, відмінне від нерухомого майна; яке можна вільно переміщувати в просторі без заподіяння йому шкоди. До рухомого майна належать також гроші, валютні цінності, цінні папери, майнові права та обов'язки.

Джерело: Митна енциклопедія / за ред. І. Г. Бережнюк. Хмельницький: ПП Мельник А. А. 2013. Т. 2 : М – Я. 536 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «гроші», «цінний папір».

С

САМОВРЯДУВАННЯ

(англ. municipality [mjuːˌnɪsɪˈpæl.ə.ti])

– форма соціального управління, спроможність певного соціального об'єднання самостійно ухвалювати і виконувати рішення з питань власної діяльності на засадах організаційної, юридичної та фінансової автономії.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смо-
родинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «місцеве самоврядування».

САМОПОДАТКУВАННЯ

(англ. self-taxation [self-tæk'seɪʃən])

– форма залучення на добровільній основі за рішенням зборів громадян за місцем проживання коштів населення відповідної території для фінансування разових цільових заходів соціально-побутового характеру.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «податок».

САМОПРАВСТВО

(англ. arbitrariness ['ɑːbɪtrərɪnɪs])

– це самовільне, всупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оспорується окремим громадянином або підприємством, установою чи організацією, якщо такими діями була заподіяна значна шкода інтересам громадян.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

САМОСТРАХУВАННЯ

(англ. self-insurance [self-ɪn'ʃʊərəns])

– (1) форма захисту майнових інтересів створенням децентралізованих резервних фондів (фондів ризику) безпосередньо на підприємствах та в організаціях.

Джерело: Страхові терміни: словник / Ю. В. Алескерова. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2013. 52 с.;

– (2) така форма, яка передбачає самостійне покриття збитків, яке відбувається за допомогою власних коштів. Існують два методи здійснення самострахування: затратний (відбувається фінансування лише невеликих витрат і за допомогою поточних коштів підприємства); фондівий (першочергово відбувається формування спеціальних фондів).

Джерело: Алешко Л. А. Значення та сутність самострахування. Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні : проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених , 11–12 квітня 2014.

Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 117–118.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

САНАЦІЯ

(англ. sanitation [sæni'teɪʃən])

– система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Джерело: Господарське право України: підручник. ч. 1/ за ред. О. Б. Андрєєва, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 340 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «банкрутство», «неплатоспроможність».

САНКЦІЯ

(англ. sanction ['sæŋk.ʃən])

– елемент норм права, що встановлює невиконання наслідки на випадок порушення правила, визначеного в диспозиції.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «норма права», «диспозиція», «гіпотеза».

СВІДОК

(англ. witness ['wɪtnɪs])

– будь-яка особа, про яку є дані, що їй відомі обставини, які стосуються справи, і яка в установленому законом порядку викликана до органу слідства чи до суду як свідок. С. зобов'язаний з'явитися за викликом до суду (у цивільній справі), до органу дізнання, слідчого, прокурора чи суду (у кримінальній справі) і дати правдиві показання. Не можуть бути допитані як С: особи, які через свій фізичний чи психічний вади не здатні правильно сприймати обставини й давати показання; захисник, підозрюваний, обвинуваченого, підсудного – про обставини, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків захисника; представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальній справі або представник сторони чи третьої особи в цивільній справі – представники, які стали відомі у зв'язку з виконанням обов'язків представника. Відмовитися давати показання як С. мають право члени сім'ї, близькі родичі, усиновлені, усиновителі підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, особа, яка своїми показаннями, викрила б своїх членів сім'ї, близьких родичів, усиновленого, усиновителя у вчиненні злочину.

Джерело: Довідник з кримінально-процесуальних питань для надавачів безоплатної первинної правової допомоги, 2017. URL: <https://rm.coe.int/handbook-on-criminal-proceedings-for-primary-legal-aid-employees-provi/168078209c>

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «сторони кримінального провадження».

СВІДОЦТВО

(англ. certificate [sər'tɪfɪkət]), [sə'tɪfɪkɪt])

– (1) юридичний документ, що встановлює особу власника свідоцтва, визначає її право на здійснення професійної діяльності в галузі цивільної авіації та підтверджує наявність у неї потрібних знань, освіти, навичок.

Джерело: Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2003. Т. 6. 736 с.;

– (2) документ, що офіційно підтверджує певний факт, який має юридичну значення (про народження, про шлюб, про смерть), або право особи (С. авторське, про закінчення навчального закладу тощо).

Джерело: Словник термінів документознавства, 2019. URL: <http://dilo.kiev.ua/slovník.html>

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ».

СВОБОДА ДОГОВОРУ

(англ. freedom covenant ['fri:dəm 'klvənənt])

– суть свободи договору розкривається, насамперед, через співвідношення актів цивільного законодавства і договору: сторони у договорі мають право врегулювати ті відносини, які не визначені у положеннях актів цивільного законодавства, а також відступати від положень, що визначені цими актами, і самостійно врегульовувати свої відносини, крім випадків, коли в актах законодавства міститься пряма заборона відступів від передбачених ними положень, або якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їхнього змісту або суті відносин між сторонами. **Джерело:** Свобода договору в цивільному праві України: навч. посіб./ за ред. Луць А. В. Київ, 2004. Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ І ВІЛЬНОГО МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ

(англ. freedom of moving and free accommodation ['frɪdəm ʌv 'muviŋ ænd fri ə,kəmə'deɪʃən])

– право громадянина України, а також іноземця та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, вільно та безперешкодно за своїм бажанням переміщатися по території України у будь-якому напрямку, у будь-який спосіб, у будь-який час, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Джерело: Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. ст.232.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «місце проживання».

СЕРВІТУТ

(англ. servitude ['sɜ:vɪtju:d])

– право користування чужим майном, яке може бути встановлене щодо земельної ділянки, інших природних ресурсів (земельний сервітут) або іншого нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, що не можуть бути задоволені іншим способом.

Джерело: Огляд судової практики Верховного Суду у справах щодо користування земельною ділянкою: сервітут, емфітевзис, суперфіцій / Затверджено на нараді суддів Касаційного цивільного суду від 01 квітня 2019 року/ Київ, 2019. 21 ст. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_zemlya.pdf.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право користування».

СЕРЕДНІ ПІДПРИЄМСТВА

(англ. medium enterprises ['mi:diəm 'entəpraɪzɪz])

– підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передують звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 20 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 40 мільйонів євро; середня кількість працівників – до 250 осіб.

Джерело: Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємства».

СЕРТИФІКАТ

(англ. certificate [sər'tɪfɪkət])

– бланк цінного папера, який видається власнику цінного папера (цінних паперів) і містить визначені законодавством реквізити та назву виду цінного папера (акція, облігація тощо) або найменування «сертифікат акцій (облігацій тощо)» і засвідчує право власності на цінний папір.

Джерело: Фінансове право України: навч. посіб. / за ред. Костенко Ю. О. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 240 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «цінний папір».

СИСТЕМА ГІДНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

(англ. fair remuneration system [feə riːmjʊ:nə'reɪʃən 'sɪstɪm])

– (1) система, що побудована на таких принципах: кожна людина, без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну працю. Кожний працюючий має право на справедливу і задовільну винагороду.

Джерело: Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/995_015;

– (2) гарантування справедливої зарплати і рівної винагороди за працю рівної цінності без будь-якої різниці.

Джерело: Божко В. М. Поняття принципів оплати праці. Вісник Запорізького національного університету. *Юридичні науки*. 2011. № 2 (ч. II). С. 27–35.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заробітна плата».

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. legislation system [ˌledʒɪˈsleɪʃən 'sɪstəm], [ˌledʒɪs'leɪʃən 'sɪstɪm])

– цілісна, внутрішньо узгоджена сукупність чинних нормативно правових актів.

Джерело: Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

(англ. non-state pension system [nɒn-steɪt 'penʃən 'sɪstəm])

– складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29 травня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «пенсійна виплата».

СИСТЕМА ПРАВА

(англ. the system of law [ðə 'sɪstəm ɒv lɔ:])

– інтегрована принципами права, зумовлена сполученням приватних і публічних інтересів сукупність правових норм, внутрішня організація якої характеризується їх єдністю, узгодженістю, диференціацією та групуванням у відносно самостійні структурні утворення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «принципи права».

СИСТЕМА СУДОУСТРОЮ

(англ. court system [kɔ:t 'sɪstɪm])

– 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд».

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. systematization of legislation [sɪstəmətaɪ 'zeɪʃn əv ledʒɪ 'sleɪʃən])

– діяльність із приведення нормативно-правових актів у впорядковану систему.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

СІМ'Я

(англ. family ['fæmɪli])

– первинний та основний осередок суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «члени сім'ї».

СКАРГА

(англ. complaint [kəm'plānt])

– звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Джерело: Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. ст.256.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «заява», «пропозиція».

СКЛАД ЗЛОЧИНУ

(лат. corpus delicti ['kɔ:.pəs de'likti])

– сукупність установлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують певне суспільно небезпечне діяння як злочин.

Джерело: Кримінальне право України, Загальна частина: практикум: / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ: К-НТ, 2006. 437 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

СКЛАД ПРАВОВІДНОСИН

(англ. the composition of the relationship [də ,kɒm.pə'ziʃ.ən əv də ri'leɪʃnʃɪp])

– юридична конструкція, яка включає сукупність елементів, необхідних для його виникнення: об'єкт, суб'єктів, юридичний зміст (права і обов'язки суб'єктів), юридичний факт.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник: / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

СКЛАД ПРАВОПОРУШЕННЯ

(англ. the composition of the offense [də kɒm.pə'ziʃ.ən əv də ə'fens])

– це сукупність визначених законом об'єктивних і суб'єктивних виявів протиправного діяння, за вчинення якого передбачено юридичну відповідальність.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник: / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 2008, 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правопорушення».

СЛІДЧИЙ

(англ. investigator [in'vesti,gātər])

– службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12.

Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «орган досудового розслідування».

СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

(англ. *investigative experiment* [ɪn'vestə,geɪtɪv ɪk'spɛrəmənt])

– відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «слідчі (розшукові) дії».

СЛІДЧИЙ СУДДЯ

(англ. *investigating judge* [ɪn'vestɪgeɪtɪŋ 'dʒʌdʒ])

– суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суддя», «суд першої інстанції».

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

(англ. *investigative (search) actions* [ɪn'vestə,geɪtɪv (sɜːtʃ) 'ækʃənz])

– це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «досудове розслідування».

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

(англ. *Security Service of Ukraine* [sɪ'kjʊərɪti 'sɜːvɪs ɒv ju:'kreɪn])

– державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

Джерело: Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 № 2229-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. ст. 382.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «національна безпека України».

СЛУЖБОВА НЕДБАЛІСТЬ

(англ. *service negligence* ['sɜːvɪs 'nɛɡlɪdʒəns])

– невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, держа-

вним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «службові особи».

СЛУЖБОВЕ ПІДРОБЛЕННЯ

(англ. official forgery [ə'fɪʃəl 'fɔ:dʒəri])

– складання, видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів.

Джерело: Тучков С. С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2005. 215 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

СЛУЖБОВИЙ ВИНАХІД

(англ. employee invention [,emplɔɪ 'i: m'venʃ])

– винахід (корисна модель), створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше, а також з використанням досвіду, виробничого знання секретів виробництва і обладнання роботодавця.

Джерело: Ярошевська Т. Суб'єкти права на службовий винахід. *Право України*. 2006. № 3. С. 71-74.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «трудовий договір».

СЛУЖБОВІ ОСОБИ

(англ. public official ['pʌblɪk ə'fɪʃəl])

– (1) 1) будь-яка особа, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі держави, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від старшинства; 2) будь-яка інша особа, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві держави і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї держави; 3) будь-яка інша особа, що визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці. Однак з метою вжиття деяких конкретних заходів, передбачених главою II Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції «державна посадова особа» може означати будь-яку особу, яка виконує будь-яку державну функцію або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві держави і як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї держави.

Джерело: Антикорупційна політика України: навчальний посібник для членів громадських рад / за ред. Е. Р. Рахімкулов, О. В. Климович, С. І. Панцир, М. В. Чугаєвський, Л. І. Лебедюк. Львів, 2011. 136 с.;

– (2) особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місце-

вого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Джерело: Відповідальність посадових осіб за вчинення корупційних правопорушень, 2019. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/article/99196.jsessionid=EE7301109BE6203186838F84FEC3A2B9>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «посада».

СОЛІДАРНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. *solidarity commitment* [ˌsɒləˈdærəti kəˈmɪtmənt])

– відповідальність кількох боржників перед кредитором, при якій кредиторів надається право на свій розсуд вимагати виконання зобов'язання у повному обсязі або частково від усіх боржників разом або від кожного з них окремо.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «зобов'язання», «юридична відповідальність».

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. *social responsibility* [ˈsəʊʃəl rɪsˌpɒnsəˈbɪlɪti])

– обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення, їх обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання.

Джерело: Калабська О. Поняття суспільної та індивідуальної відповідальності особи (соціально-теоретичний аспект). *Людина і світ: способи та аспекти взаємовпливів*. Львів: Ліга-Прес, 2012. С. 229–231.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА

(англ. *the welfare state* [ðə ˈwelfeər steɪt])

– держава, яка визнає людину найвищою цінністю і з метою забезпечення кожному гідного рівня життя та інших соціальних прав здійснює перерозпо-

діл суспільних благ відповідно до принципів соціальної справедливості, солідарності, субсидіарності.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

(англ. social insurance ['soʊʃəl ɪn 'ʃʊərəns])

– спосіб матеріального забезпечення громадян у разі безробіття, захворювання, нещасного випадку, а також у старості. Відповідно до цього запроваджуються такі самостійні види соціального страхування: страхування на випадок безробіття; медичне страхування, страхування від нещасного випадку на виробництві; пенсійне страхування.

Джерело: Тексти (конспект) лекцій з дисципліни “Соціальне страхування” для здобувачів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» всіх форм навчання: / укл. Т.О. Олійник, Н.О. Чередниченко. Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. 84 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ (ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ)

(англ. social security ['səʊʃəl sɪ 'kjʊərəti])

– система забезпечення та обслуговування престарілих і непрацездатних громадян, а також сімей, де є діти. В Україні система с.з. включає пенсії, допомоги працюючим (під час тимчасової непрацездатності; у зв'язку з вагітністю й пологами та ін.), багатодітним і одиноким матерям, малозабезпеченим сім'ям, у яких є діти, утримання й забезпечення престарілих та інвалідів у будинках-інтернатах, протезування; професійне навчання та працевлаштування інвалідів; пільги та багатодітним матерям.

Джерело: Соціальне забезпечення сімей з дітьми: міжнародний досвід та українська модель: монографія. Харків: Монолит, 2016. 196 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «малозабезпечена сім'я».

СОЦІОЛОГІЯ

(англ. sociology [,səʊsɪ 'ɒlədʒi])

– суспільна наука, що вивчає соціум як цілісну систему, його окремі структури та інститути, різні соціальні групи та стосунки між ними.

Джерело: Соціологія: методичні вказівки до семінарських занять для бакалаврів спеціальності 081 «Право» денної форми навчання / уклад. О. О. Піменова. Луцьк: Луцький НТУ, 2017. 56 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «наука».

СПАДКОВА ТРАНСМІСІЯ

(англ. heritage transmission ['herətədʒ træn 'smɪʃən])

– перехід права на прийняття спадщини до спадкоємців особи, яка мала право на спадщину і не прийняла її у зв'язку зі смертю.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування».

СПАДКОВИЙ ДОГОВОР

(англ. inheritance contract [in 'heritəns 'kɒntrækt])

– договір, за яким одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача. Спадковий договір отримав своє визнання з часів рецепції римського права у європейські правові системи. **Джерело:** Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «спадкування», «договір».

СПАДКОДАВЕЦЬ

(англ. testator [tes 'teɪtə])

– це особа, яка за життя мала право власності на майно, а також інші права і обов'язки, що належать до зобов'язальних, авторських, винахідницьких правовідносин, які після її смерті переходять спадкоємцям цієї особи.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування».

СПАДКОЄМЕЦЬ

(англ. successor [sək 'sesə])

– (1) носій права спадкування, а також правомочності спадкування після прийняття спадщини. Спадкоємцями можуть бути особи, живі на момент смерті спадкодавця, а також діти померлого, народжені після смерті його. Спадкоємство здійснюється за законом і за заповітом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) особа, до якої переходять права та обов'язки особи, яка померла. Спадкоємцем за законом може бути тільки фізична особа. Спадкоємцями за заповітом можуть бути будь-які учасники цивільних відносин, зазначених в ст. 2 ЦКУ. Спадкоємцями за законом і за заповітом можуть бути ті фізичні особи, які є живими на час відкриття спадщини, а також особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини. (ст. 1222 ЦКУ).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування».

СПАДКУВАННЯ

(англ. succession [sək 'seʃ.ən])

– перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкове право».

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

(англ. hereditary succession [hə'red.i.tər.i sək'seɪ.ən])

– має місце у разі, коли спадкодавець не склав заповіту, коли спадкоємець за заповітом відмовився від спадщини або не прийняв її, коли спадкоємець за заповітом усувається від спадкування як негідний згідно із законодавством, коли заповідана лише частина майна, коли заповіт повністю або частково не дійсний (у цьому разі спадкоємство за законом здійснюється лише в тій частині майна, щодо якої заповіт визнано недійсним), коли спадкоємець за заповітом помер раніше від спадкодавця.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадкування».

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

(англ. testamentary succession [testə'mentəri sək'seɪ.ən])

– має місце, коли внаслідок складеного спадкодавцем заповіту до однієї або кількох осіб (як тим, що є, так і тим, що не є спадкоємцями за законом) переходить все майно спадкодавця або частина його.

Джерело: Загальні правила спадкування: методичний посібник / за ред. К. І. Шумською. Івано-Франківськ, 2016. 8 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадкування», «заповіт».

СПАДКУВАННЯ ЗА ПРАВОМ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(англ. inheritance by representation [ɪn'herɪtəns baɪ ˌrɛprəzən'teɪʃən])

– закон визначає коло спадкоємців за правом представлення. Вони займають місце спадкоємця, який належав до однієї з п'яти черг спадкоємців, але помер раніше спадкодавця.

Джерело: Загальні правила спадкування: методичний посібник / за ред. К. І. Шумською. Івано-Франківськ, 2016. 8 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадкодавець», «спадкоємець».

СПАДКУВАННЯ ЗА ПРАВОМ СПАДКОВОСТІ

(англ. succession by inheritance [sək'seɪ.ən baɪ ɪn'herɪtəns])

– спадкування за законом, яке передбачає появу у певних спадкоємців права на спадкування за умови смерті до відкриття спадщини того з їхніх родичів, хто був би спадкоємцем. Таким чином, його власні спадкоємці ніби представляють у спадкових відносинах особу, яка б одержала права на спадкування, якби була живою на час відкриття спадщини.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «спадкодавець», «спадкоємець».

СПАДЩИНА

(англ. inheritance [ɪn'herɪtəns])

– майно, а також сукупність прав і обов'язків спадкодавця, які після його смерті переходять до спадкоємців. До складу спадщини входять усі права та

обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «спадкодавець», «спадкоємець».

СПЕЦИФІКАЦІЯ

(англ. specification [ˌspesɪfɪˈkeɪʃən])

– 1. додаток до договору купівлі-продажу або договору поставки, який містить перелік товарів (продуктів) із зазначенням кількості по кожному сорту, марці, артикулу тощо. У необхідних випадках у цьому додатку вміщується інформація про ціну, якість товару, умови і строки виконання договірних зобов'язань. 2. Технічний документ з переліком конкретних матеріалів у розгорнутій номенклатурі з докладною характеристикою, що потрібні підприємству в певній кількості для виконання виробничої програми. 3. Товаросупровідний документ (відвантажувальна специфікація), який складається постачальником (продавцем) товару і видається транспортній організації та одержувачу (покупцеві) вантажу. 4. Частина розрахункового документа (специфікація до рахунку) для здійснення розрахункових операцій.

Джерело: Юридичний довідник з підготовки до розгляду справ про захист прав споживачів / спіл. проект ЄС та Progr. розв. ООН, Спільнота споживачів та громад. орг.; упоряд. М. О. Фролов. Київ: Наш час, 2008. 400 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «документ», «договір купівлі-продажу».

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ НОРМИ ПРАВА

(англ. specialized rules of law [ˈspɛʃəlaɪzd ru:lz ɒvlɔː])

– значна за обсягом група, що не містить правил (стандартів) поведінки.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

СПЕЦІАЛІСТ

(англ. specialist [ˈspɛʃəlɪst])

– у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Джерело: Лазебний А. М. Залучення спеціаліста для проведення окремих слідчих розшукових дій. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. № 2 (65). 2014. С. 187- 193.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

СПЕЦІАЛЬНА (ВІЛЬНА) ЕКОНОМІЧНА ЗОНА

(англ. special (free) economic zone [ˈspɛʃəl (friː) ˌi:kəˈnɒmɪk zəʊn])

– частина території України, на якій встановлено спеціальний правовий режим господарської діяльності, особливий порядок застосування та дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони мо-

жуть запроваджуватися пільгові митні, податкові, валютно-фінансові та інші умови підприємництва вітчизняних та іноземних інвесторів.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарська діяльність».

СПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ

(англ. asset forfeiture ['æset 'fɔ:ftʃə])

– примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного злочину або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само передбаченого частиною першою статті 150, статтею 154, частинами другою і третьою статті 159-1, частиною першою статті 190, статтею 192, частиною першою статей 204, 209-1, 210, частинами першою і другою статей 212, 212-1, частиною першою статей 222, 229, 239-1, 239-2, частиною другою статті 244, частиною першою статей 248, 249, частинами першою і другою статті 300, частиною першою статей 301, 302, 310, 311, 313, 318, 319, 362, статтею 363, частиною першою статей 363-1, 364-1, 365-2 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

(англ. special perpetrator ['pɜ:.pə.treɪ.tər])

– фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкт злочину».

СПІВТОВАРИСТВО

(англ. community [kə'mju:nəti])

– добровільне, договірне об'єднання держав, засноване на спільних політичних, економічних, ідеологічних, культурних засадах та спрямоване на вирішення певних завдань у різних сферах суспільного життя.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

СПІВУЧАСНИКИ ЗЛОЧИНУ

(англ. accomplices of a crime [ə'kɒmplɪsɪz ɒv ə kraɪm])

– виконавець, організатор, підбурювач та пособник.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «співучасть у злочині», «виконавець (співвиконавець)», «організатор», «підбурювач», «пособник».

СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

(англ. complicity in a crime [kəm'plɪsɪtɪ ɪn ə kraɪm])

– умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «співучасники злочину», «виконавець (співвиконавець)», «організатор», «підбурювач», «пособник».

СПІЛЬНА СУМІСНА ВЛАСНІСТЬ

(англ. common ownership ['kɒmən 'əʊnəʃɪp])

– спільна власність двох або більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право спільної сумісно власності».

СПІЛЬНА ЧАСТКОВА ВЛАСНІСТЬ

(англ. joint shared property [dʒɔɪn feəd 'prɒpərti])

– власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право спільної власності».

СПІЛЬНЕ МАЙНО

(англ. common property ['kɒmən 'prɒpərti])

– (1) майно, що є у власності двох або більше осіб (співвласників), належить їм на праві спільної власності. Майно може належати особам на праві спільної часткової або на праві спільної сумісної власності.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

– (2) право співвласників спільно володіти, користуватися і розпоряджатися належним їм майном називається правом спільної власності. Спільна власність може виникнути внаслідок отримання у спадщину неподільних речей декількома спадкоємцями, при спільному створенні речі, її придбання.

Джерело: Цивільне право України: навчальний посібник/ кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «справо спільної власності».

СПОЖИВАЧ

(англ. consumer [kən'sju:mə])

– це фізична особа, яка придбає, замовляє, використовує або має намір прид-

бати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

Джерело: Юридичний путівник споживача: навч.-прак. посіб. / за заг. ред. Теліпко В. Е. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа».

СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ

(англ. consumer credit [kən'sju:mər 'kredit])

– (1) кредит, який надається фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів та послуг.

Джерело: Крамченко Р. А. Споживчі кредити як джерело формування фінансових ресурсів домогосподарств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014, № 4, Т. 1. С. 114–118;

– (2) кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору.

Джерело: Вовчак О. Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 148–157).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кредит», «національна валюта (гривня)», «фізичні особи-резиденти».

СПОНСОРСТВО

(англ. sponsorship ['spɒnsəʃɪp])

– це взаємовигідна співпраця різних суб'єктів ринку, що ґрунтується на реалізації спільних комунікаційних проєктів. Спонсорство має бути вигідним як самому спонсору, так і об'єкту спонсорування, оскільки така підтримка містить взаємні зобов'язання сторін – спонсора і одержувача.

Джерело: Діброва Т. Г. Комунікаційна сутність спонсорського маркетингу. *Економічний вісник НГУ «КП»: збірник наукових праць*. 2012. № 9. С. 303–308.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «фізична особа», «юридична особа».

СПОСІБ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. method of legal regulation ['methəd əv 'li:gəl regju'leɪʃn])

– засіб регламентації поведінки осіб у суспільстві шляхом надання їм суб'єктивних прав та накладання на них юридичних обов'язків.

Джерело: Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид./ пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правове регулювання».

СПОСІБ ТЛУМАЧЕННЯ

(англ. method of interpretation ['methəd əv ɪn'tɜ:pri'teɪʃn])

– сукупність прийомів і засобів аналізу текстів правових актів з метою встановлення змісту вкладених у них норм чи індивідуальних приписів.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк,

В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тлумачення правового акта».

СТАТУС БІЖЕНЦЯ

(англ. refugee status [ˌrefjuˈdʒiː ˈsteɪtəs])

– визнання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, іноземця або особи без громадянства біженцем.

Джерело: Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «біженець», «тимчасовий захист».

СТАТУТ

(англ. statute [ˈstætʃuːt])

– (1) установчий документ, що складається при створенні певного виду юридичних осіб. У статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, її місцезнаходження, адреса, органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього.

Джерело: Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.01.2018 № 2275-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. ст.69;

– (2) 1) встановлений засновником (власником майна) організації обсяг правил, що регулюють її правовий стан, відносини, пов'язані з внутрішнім управлінням, стосунки з іншими організаціями чи громадянами; 2) встановлений законом обсяг правил, що регламентують діяльність різних організацій і громадян, їхні права та обов'язки у визначеній сфері державного управління або господарської діяльності; 3) державний нормативний документ, що визначає організаційну сферу діяльності Збройних Сил.

Джерело: Глумачний термінологічний словник з конституційного права/ укладачі: Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва, Київ: Хай-Тек Пресс, 2013. 408 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ».

СТОРОНИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

(англ. parties in civil proceedings [ˈpaːtiz ɪn sɪvəl prəˈsiːdɪŋz])

– позивач і відповідач, які беруть участь у справі і спір щодо цивільного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу яких повинен вирішити суд.

Джерело: Терещук Г. А. Цивільне право: конспект лекцій для студентів усіх напрямів денної та заочної форм навчання. Луцьк: ЛНТУ, 2017. 88 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судовий процес», «позивач», «відповідач».

СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. parties in criminal proceedings [ˈpaːtiz ɪn ˈkrɪmɪnəl prəˈsiːdɪŋz])

– учасники кримінального процесу, які мають рівні юридично забезпечені можливості вираження та реалізації своїх потреб.

Джерело: Кримінальний процес: підруч. С. В. Банах, Н. З. Рогатинська, А. М. Сарахман. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2016. 264 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

(англ. national security strategy of Ukraine [ˈnæʃənl sɪˈkjʊərɪti ˈstrætɪdʒi ɒv juːˈkreɪn])

– документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки.

Джерело: Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 № 2229-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. ст. 382.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «національна безпека України».

СТРАХОВА ВИПЛАТА

(англ. insurance payment [ɪn ˈʃʊərəns ˈreɪmənt])

– грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування при настанні страхового випадку.

Джерело: Правила добровільного страхування, 2008. URL: <https://persha.ua/pdf/Rul02.pdf>

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір страхування», «страховий випадок».

СТРАХОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. insurance organization [ɪn ˈʃʊərənsɔːrg ənə ˈzeɪʃn])

– страховик, який має ліцензію на здійснення страхування життя, а також ліцензію на здійснення страхування довічних пенсій та здійснює страхування і виплату довічних пенсій за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09 липня 2003 № 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страховики», «довічна пенсія».

СТРАХОВА СУМА

(англ. insured amount [ɪn ˈʃʊəd ə ˈmaʊnt])

– грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страховики», «страховий випадок».

СТРАХОВЕ ВІДШКОДУВАННЯ

(англ. insurance indemnity [ɪn ˈʃʊərəns ɪn ˈdɛmniːti])

– страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми за договорами майнового страхування і страхування відповідальності при настанні страхового випадку.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і до-

пов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхова виплата», «страхування», «страховики».

СТРАХОВИЙ ВИПАДОК

(англ. insurance case [in'ʃʊərəns keɪs])

– подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страховики», «страхувальники».

СТРАХОВИЙ ДОКУМЕНТ

(англ. insurance document [in'ʃʊərəns 'dɒkjʊmənt])

– гарантія часткова чи в цілому (залежно від умов) страхової компанії, що спеціалізується на вантажних перевезеннях на певних судах, де вказано рівень покриття та кому виплачується відшкодування.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «документ», «страхування».

СТРАХОВИЙ ПЛАТІЖ (СТРАХОВИЙ ВНЕСОК, СТРАХОВА ПРЕМІЯ)

(англ. insurance payment (insurance fee, insurance premium) [in'ʃʊərəns 'preɪmənt (in'ʃʊərəns fiː, in'ʃʊərəns 'priːmiəm)])

– плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Джерело: Правила добровільного страхування, 2008. URL: <https://persha.ua/pdf/Rul02.pdf>

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страховики», «страхувальники».

СТРАХОВИЙ РИЗИК

(англ. insurance risk [in'ʃʊərəns rɪsk])

– певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

СТРАХОВИЙ ТАРИФ

(англ. insurance tariff [in'ʃʊərəns 'tærɪf])

– ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

СТРАХОВИКИ

(англ. insurant [in 'ʃʊərənt])

– це: фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно із Законом України «Про господарські товариства», з урахуванням того, що учасників кожної з таких фінансових установ повинно бути не менше трьох, та інших особливостей, передбачених цим Законом, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (страховики-резиденти); зареєстровані Уповноваженим органом відповідно до цього Закону та законодавства України постійні представництва у формі філій іноземних страхових компаній, які також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності (філії страховиків-нерезидентів).

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

СТРАХОВИКИ-НЕРЕЗИДЕНТИ

(англ. non-resident insurers ['nɒn 'rezɪdənt in 'ʃʊərəz])

– фінансові установи, що створені та мають ліцензію на провадження страхової діяльності відповідно до законодавства тих іноземних держав, у яких вони зареєстровані.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування».

СТРАХОВІ АГЕНТИ

(англ. insurance agents [in 'ʃʊərəns 'eɪdʒənts])

– фізичні особи або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, а саме: укладають договори страхування, одержують страхові платежі, виконують роботи, пов'язані із здійсненням страхових виплат та страхових відшкодувань. Страхові агенти є представниками страховика і діють в його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страховики», «страхова виплата».

СТРАХОВІ БРОКЕРИ

(англ. insurance brokers [in 'ʃʊərəns 'brəʊkəz])

– юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник. Страхові брокери – фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, не мають права отримувати та перераховувати страхові платежі, страхові виплати та виплати страхового відшко-

дування.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страхування», «страхувальники».

СТРАХУВАЛЬНИКИ

(англ. insurers [in'ʃʊəɪnz])

– юридичні особи та дієздатні фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страхування», «договір страхування».

СТРАХУВАННЯ

(англ. insurance [in'ʃʊərəns])

– (1) діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (2) вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Джерело: Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. ст. 78.

– (3) 1) Система заходів, пов'язаних із створенням грошового (страхового) фонду, з коштів якого відшкодовуються збитки, заподіяні стихійним лихом, нещасним випадком, невдалим господарським рішенням та ін. 2) Угода, при якій страховик бере на себе зобов'язання відшкодувати страхувальнику в межах страхової суми збитки, що виникли внаслідок настання події, передбаченої договором страхування.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «страховики», «страхувальник».

СТРОК

(англ. period ['pɪəriəd])

– певний період у часі, зі впливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «термін».

СТРОК ДОГОВОРУ

(англ. term of the contract [tɜ:rm əv ðə 'kɑntrækt])

– час, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «строк», «договір».

СТРОКИ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(англ. time limits in enforcement proceedings [taɪm 'lɪməts ɪn ɛn'fɔ:smən prə'si:dɪŋz])

– періоди часу, в межах яких учасники виконавчого провадження зобов'язані або мають право прийняти рішення або вчинити дію.

Джерело: Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 № 1404-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «строк», «кримінальне провадження».

СТРУКТУРА ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. structure of legislation ['strʌktʃə(r) əv 'ledʒɪ'sleɪʃən])

– організація нормативно-правових актів, яка виражається в їх узгодженості, диференціації та об'єднанні у структурні підрозділи.

Джерело: Теорія держави і права. Академічний курс: підручник/ за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «законодавство».

СТРУКТУРА ПРАВА

(англ. structure of law ['strʌktʃə(r) əv lɔ:])

– внутрішня будова норми, поділ її на певні складові елементи.

Джерело: Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

СТЯГУВАЧ

(англ. contractor [kən'træktə])

– це особа, яка за наявності виконавчого документа, виданого на її користь, звернулася до державної виконавчої служби із заявою про виконання рішення суду чи іншого виконавчого документа на її користь.

Джерело: Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 № 1404-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

СУБ'ЄКТ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

(англ. subject of authority ['sʌbdʒɪkt ɒv ə: 'θɔ:ɡɪti])

– (1) орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446;

– (2) орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Джерело: Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 № 2657-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. ст.650.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «державна влада», «місцеве самоврядування».

СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

(англ. subject of the state registration ['sʌbdʒɪkt ɒv ðə steɪt 'rɛdʒɪs'treɪʃən])

– Міністерство юстиції України – у разі державної реєстрації політичних партій, всеукраїнських професійних спілок, їх об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців; відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок, символіки громадських формувань; територіальні органи Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі – у разі державної реєстрації первинних, місцевих, обласних, регіональних та республіканських професійних спілок, їх організацій та об'єднань, структурних утворень політичних партій, регіональних (місцевих) творчих спілок, територіальних осередків всеукраїнських творчих спілок, місцевих, обласних, республіканських Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських організацій роботодавців та їх об'єднань, постійно діючих третейських судів, громадських об'єднань, їх відокремлених підрозділів, громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи, підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання; виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси, акредитовані суб'єкти – у разі державної реєстрації інших юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Джерело: Хто є суб'єктами державної реєстрації, м. Одеса, 2019. URL: <https://just.odessa.gov.ua>

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «реєстраційна дія», «реєстраційна справа».

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

(англ. perpetrator [pɜ:ˈpɪtreɪtə])

– фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цьо-

го Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «спеціальний суб'єкт злочину».

СУБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН

(англ. the subject of the relationship [dэ 'slbdzıkt эв дэ г'leıfnıp])

– суб'єкти права, які вступили у правовідношення для реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

СУБ'ЄКТ ПРАВОПОРУШЕННЯ

(англ. the subject of the offense [dэ 'slbdzıkt ov ді э'fens])

– особа, яка вчинила правопорушення.

Джерело: Основи правознавства: навч. посіб./ за ред. проф. Ю. І. Крегула. Київ: Київський національний торгово-економічний університет, 2007. 406 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правопорушення»

СУБ'ЄКТИ ВЕЛИКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

(англ. subjects of a large enterprise ['slbdzıks ov э lɑ:dz 'entəpraız])

– суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. business entities, entities ['entıtız])

– учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Суб'єктами господарювання є: 1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; 2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «господарська діяльність», «юридична особа».

СУБ'ЄКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ

(англ. subjects of declaration [ˈsʌbdʒɪkts ɒv ˌdɛklə'reɪʃən])

– особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2, пунктах 4 і 5 частини першої статті 3 цього Закону, інші особи, які зобов'язані подавати декларацію відповідно до цього Закону.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «декларація».

СУБ'ЄКТИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

(англ. small business entities [smɔ:l 'bɪznɪs 'entɪtɪ])

– юридичні особи, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат відповідно до податкового законодавства.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємництво».

СУБ'ЄКТИ СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

(англ. subjects of medium-sized enterprises [ˈsʌbdʒɪkt ɒv 'mi:diəm-saɪzd 'entəpraɪz])

– підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємництво».

СУБ'ЄКТИВНЕ ПРАВО

(англ. subjective right [səb'dʒek.tɪv raɪt])

– це гарантована нормами права міра можливої поведінки особи.

Джерело: Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право, 2016. 195 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «право».

СУБРОГАЦІЯ

(англ. subrogation [ˌsʌbrə'geɪʃ(ə)n])

– (1) різновид уступки права, що виникає на підставі закону і полягає у переході до нового кредитора суброганта вимог у розмірі реально сплаченої суми грошей або в межах іншого фактичного виконання.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. і допов./ за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С.І, 2009. 436с.;

– (2) одержання однією стороною (зазвичай, гарантом або страховиком) права іншої сторони стягнути борг або подати позов до третьої особи.

Джерело: Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «треті особи», «позов», «кредитор».

СУБСИДІЯ

(англ. subsidy ['sʌbsɪdi])

– вид допомоги, що надається державою або відповідальною установою окремим юридичним або фізичним особам переважно у грошовій формі з метою забезпечення чи відшкодування непередбачених матеріальних витрат внаслідок певних негативних явищ, а також фінансової або іншої підтримки та стимулювання певної діяльності.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «фізична особа».

СУВЕРЕНІТЕТ

(англ. sovereignty ['sɒvrənti])

– політико-юридична властивість державної влади, яка означає її верховенство і повноту всередині країни, незалежність і рівноправність ззовні.

Джерело: Конституційне право України: навч. посіб. / Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня. Дніпропетровськ: ТОВ «ЛізуновПрес», 2012. 472 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «державна влада».

СУД

(англ. court [kɔːrt])

– суддя адміністративного суду, який розглядає і вирішує адміністративну справу одноособово, колегія суддів, інший визначений цим Кодексом склад адміністративного суду.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

СУД АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

(англ. court of appeal [kɔːt ɒv ə'piːl])

– Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційний суд області, міст Києва та Севастополя, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться суд першої інстанції, що ухвалив оскаржуване судове рішення.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судова інстанція».

СУД КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

(англ. court of cassation [kɔːt ɒv kæs'eiʃən])

– Верховний Суд.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судова інстанція».

СУД ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

(англ. court of first instance [kɔ:t ɒv fɜ:st 'ɪnstəns])

– районний, районний у місті, міський та міськрайонний суд, який має право ухвалити вирок або постановити ухвалу про закриття кримінального провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судова інстанція».

СУДДЯ

(англ. judge ['dʒʌdʒ])

– (1) голова, заступник голови, суддя Верховного Суду, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційних судів областей, міст Києва та Севастополя, районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів, які відповідно до Конституції України на професійній основі уповноважені здійснювати правосуддя, а також присяжний.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

– (2) громадянин України, який відповідно до Конституції України та цього Закону призначений суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд», «система судоустрою».

СУДДЯ-ДОПОВІДАЧ

(англ. judge-reporter ['dʒʌdʒ-ri'pɔ:tə])

– суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суд», «система судоустрою».

СУДИМІСТЬ

(англ. criminal record ['krɪmɪnl 'rɛkɔ:d])

– юридичний наслідок засудження, один із елементів кримінальної відповідальності. Полягає у певному обмеженні прав засудженого (напр., заборона займатися певною діяльністю), у разі призначення покарання за новий злочин може розглядатися як обставина, що обтяжує відповідальність, та бути підставою у певних для застосування закону про більш тяжкий закон.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

СУДОВА КОЛЕГІЯ

(англ. judicial board [dʒu(:)'dʃəl bɔ:d])

– 1) склад суду, що розглядає конкретну справу; 2) в Україні структурний підрозділ у Верховному Суді України і військовому суді регіону. Кожна С.к. розглядає певну категорію цивільних або кримінальних справ.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд».

СУДОВА ПОВІСТКА

(англ. judicial summons [dʒu'dʃəl 'sʌmənz])

– письмове повідомлення про виклик до суду, яке втручається під розписку, з визначенням часу вручення. У с.п. вказується: прізвище, ім'я, по батькові адресата, назва органу, який надсилає виклик, дата й час, коли необхідно з'явитись, наслідки неявки. У разі тимчасової відсутності адресата с.п. вручається під розписку кому-небудь із дорослих членів його сім'ї, які проживають разом з ним, житлово-експлуатаційній організації або адміністрації за місцем його роботи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «виклик слідчим, прокурором».

СУДОВА ПРАКТИКА

(англ. judicial practice [dʒu:'dʃ.əl præktɪs])

– рішення судів у конкретних справах, які містять правові зразки одноманітного та багаторазового застосування і тлумачення правових норм.

Джерело: Росік Т. В. Роль судової практики в сучасній правотворчості: теоретико-прикладні аспекти: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права історія політичних і правових учень». Київ, 2016. 20 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове рішення».

СУДОВА СИСТЕМА

(англ. judiciary [dʒu(:)'dʃɪəri])

– сукупність усіх судів певної держави, що мають загальні завдання, пов'язані єдиними принципами для здійснення правосуддя. Кожна з ланок С.с. є сукупністю судів однакової компетенції. Відповідно до Конституції України судочинство здійснюється Конституційним Судом України і судами загальної юрисдикції. Найвищим судовим органом у с.с. судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «система судоустрою».

СУДОВА УХВАЛА

(англ. judicial order [dʒu(:)'dʃəl 'ɔ:də])

– документ (процесуальний акт), яким у кримінальному процесі оформлю-

ється всі рішення суду першої інстанції (крім вироку), а також судової палати Верховного Суду України. У цивільному та господарському процесі с.у. на відміну від рішення, оформлюються лише окремі питання, поставлені перед судом у заявах та клопотаннях осіб, котрі беруть участь у справі, або перебувають у перебігу ведення справи; С.у. виносяться також касаційною інстанцією та апеляційною інстанцією. Законом передбачено винесення с.у. в нарадчій кімнаті після проведення наради на місці.

Джерело: Словник судових термінів, 2018. URL: <http://www.apcourtkiev.gov.ua/?p=8882>.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове рішення».

СУДОВЕ ДОРУЧЕННЯ

(англ. judicial errand [dʒuˈdʃl ˈerənd])

– у цивільному процесі спосіб прийняття суду в збиранні доказів. Суд, що розглядає справу, у разі потреби збирання доказів в іншому місці (районі) доручає відповідному суду провести певні процесуальні дії (вручення документів, допит свідків). Виносяться ухвала про с.д., в якій коротко викладається суть справи, вказуються обставини, які належить з'ясувати. Така ухвала обов'язкова для виконання судом, якому вона адресована. Виконання с.д. відбувається в судовому засіданні, про що складається протокол судового засідання. У кримінальному процесі суд з метою перевірки та уточнення фактичних даних, одержаних у ході судового слідства, може доручити слідчому органу виконати певні слідчі дії. Одержані протоколи слідчих дій вивчаються судом і приєднується до справи.

Джерело: Рибак О. С. Правова природа судового доручення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013 № 6-1 том 2. С. 88-91.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судова ухвала».

СУДОВЕ ЗАСІДАННЯ

(англ. trial ['traɪəl])

– процесуальна форма розгляду справи судом у порядку цивільного, адміністративного, кримінального, господарського судочинства.

Джерело: Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 *Офіційний вісник України*. 2012. № 77. Ст. 296.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд».

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. judicial proceedings [dʒu(:)ˈdʃəl prəˈsiːdɪŋz])

– кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «кримінальне провадження», «суд першої інстанції».

СУДОВЕ РІШЕННЯ

(англ. judgment ['dʒʌdʒmənt])

– (1) рішення, постанова, ухвала суду будь-якої інстанції.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446;

– (2) 1) збірне поняття, яке охоплює всі акти, прийняті судом (суддею) у результаті процесуальної відповідальності, і які є обов'язковими до виконання всіма службовими особами та громадянами. До с.р. належать вироки (у кримінальних справах), рішення (у цивільних справах), ухвали, постанови (у кримінальних і цивільних справах); 2) постанова суду першої інстанції, якою цивільна справа вирішується по суті. С.р. має бути законним та обґрунтованим. Виноситься судом у нарадчій кімнаті з додержанням таємниці наради суддів. Викладається тільки в письмовій формі, підписується всіма суддями, в т.ч. й суддею, що мав особливу думку. С.р. вступає в силу після закінчення строку на апеляційне оскарження, якщо воно не було оскаржене. У разі апеляційного подання чи апеляційної скарги с.р., якщо його не скасовано, вступає в силу після розгляду справи вищим судом. С.р. Верховного Суду України вступають у силу відразу після їх проголошення. С.р. виконується після того, коли вступає в законну силу, крім випадків негайного виконання.

Джерело: Юридичні терміни. Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд».

СУДОВИЙ ВИКЛИК

(англ. legal challenge ['li:ɡəl 'tʃælɪndʒ])

– письмова вимога суду, яка офіційна адресована судом особам учасникам судового процесу і вручається їм під розписку з вказівкою часу і місця судового засідання та обов'язкової їх явки в такі засідання.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «виклик слідчим, прокурором».

СУДОВИЙ ЗБІР

(англ. court fee [kɔ:t fi:])

– збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, а також за видачу судами документів і включається до складу судових витрат.

Джерело: Юридичні терміни. Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суд».

СУДОВИЙ ІМУНІТЕТ

(англ. judicial immunity [dʒu(:)'dʃəl ɪ'mju:nɪti])

– повний захист суддів від персональної відповідальності за здійснення судових функцій.

Джерело: Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. ст.545.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суддя», «юридична відповідальність».

СУДОВИЙ НАКАЗ

(англ. legal order ['li:gəl 'ɔ:də])

– особлива форма судового рішення про стягнення з боржника коштів або витребування майна за заявою особи, якій належить право такої вимоги.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове рішення».

СУДОВИЙ ПРОЦЕС

(англ. litigation [lɪtɪ'geɪʃən])

– правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правові відносини».

СУКУПНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ

(англ. set of crimes [set ɒv kraɪmz])

– (1) вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини цього Кодексу, за жоден з яких її не було засуджено. При цьому не враховуються злочини, за які особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (2) у кримінальному праві наявність у дія особи двох або більше злочинів, кожен з яких кваліфікується самостійно і за жоден з яких її не було засуджено. С.з. може виникнути в результаті скоєння низка злочинних дій або однієї дії що містить ознаки кількох злочинів.

Джерело: Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

СУПЕРФІЦІЙ

(англ. superficies)

– це довгострокове, відчужуване та успадковуване право користування земельною ділянкою, переданою відплатно чи безоплатно особі для будівництва та експлуатації на ній будівель та споруд, на які в останньої виникає право власності.

Джерело: Гонгало Р. Ф. Суперфіцій у римському приватному праві та його рецепція у цивільному праві України: дис. канд. юрид. наук. Київ, 2000.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право користування», «земельна ділянка».

Т

ТАЄМНИЦЯ ЗАПОВІТУ

(англ. secret will ['si:krət wil])

– нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «заповіт».

ТАЄМНИЦЯ ЛИСТУВАННЯ

(англ. the secret of correspondence [ðə 'si:krɪt ɒv 'kɔrɪs'pɒndəns])

– недоторканість усіх видів поштово-телеграфічних відправлень. Ніхто не має права відкривати, знайомитись та розголошувати зміст кореспонденції. Т.л. гарантована Конституцією України. Порушення т.л. тягне за собою кримінальну відповідальність. У виняткових випадках з метою запобігти злочину чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи суд може дозволити арешт і виїмку поштово-телеграфної кореспонденції. Ця акція має досить жорстоку процедуру і надійно контролюється.

Джерело: Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141;

Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «лист».

ТАЄМНИЦЯ НАРАДЧОЇ КІМНАТИ СУДДІВ

(англ. the secret of the deliberative nod of judges [ðə 'si:krɪt ɒv ðə dɪ'libərətɪv nɒd ɒv 'dʒʌdʒɪz])

– передбачений законом порядок, за яким нарада суддів з метою винесення вироку, прийняття судового рішення чи ухвали відбувається в ізольованій нарадчій кімнаті, де можуть бути присутнім лише ті судді, що задіяні в даній справі. Судді не можуть виходити з нарадчої кімнати, поки не складуть письмового рішення. Суддям забороняється розголошувати міркування, які прозвучали в нарадчій кімнаті. Недодержання т.н.к.с. вважається порушенням закону і тягне за собою скасування вироку, рішення або ухвали.

Джерело: Настільна книга професійного судді / за ред. Н.О.Марчук. Київ: «Арт-Дизайн», 2015. 248 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суддя», «судовий процес».

ТЕНДЕР (ТОРГИ)

(англ. tender (auction) ['tendə ('ɔ:kʃ(ə)n)])

– здійснення конкурентного відбору учасників з метою визначення переможця торгів згідно з процедурами, установленими цим Законом (крім перегово-

рної процедури закупівлі).

Джерело: Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст. 89.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «закриття тендерів».

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

(англ. the theory of state and law [ðə 'θiəri ɒv steɪt ænd lɔː])

– фундаментальна юридична наука, що досліджує найбільш загальні закономірності і тенденції виникнення, розвитку та функціонування держави і права, а також формулює вихідні для інших юридичних наук.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «наука».

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

(англ. local community ['ləʊkəl kə'mju:niti])

– жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Джерело: Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст.170.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «міське самоврядування».

ТЕРМІН

(англ. term [tɜ:m])

– (1) слово або усталене словосполучення, що позначає поняття, яке використовується при викладенні змісту нормативно-правового акта.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

– (2) певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Термін визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати.

Джерело: Заставна С. Л. Про строки і терміни в національному праві України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 119-123).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нормативно-правовий акт».

ТЕРМІНОЛОГІЯ ЗАКОНОДАВСТВА

(англ. legal terminology ['li:gəl 'tɜ:mɪ'nɒlədʒi])

– це сукупність термінів, які застосовуються в законодавстві.

Джерело: Трач Н. С. Термінологія сучасного законодавства України. *Наукові записки*. Том 22. Частина I. С. 27-31.

Зв'язок з іншими термінами: див «термін», «законодавство».

ТЕРОРИЗМ

(англ. terrorism ['terərizm])

– суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямовано-

му застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Джерело: Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «терористична діяльність».

ТЕРОРИСТИЧНА ГРУПА

(англ. terrorist group ['tɛrərist gru:p])

– група з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів.

Джерело: Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тероризм».

ТЕРОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

(англ. terrorist activity ['tɛrərist æk'tɪvɪti])

– діяльність, яка охоплює: планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само, як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму.

Джерело: Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тероризм».

ТЕРОРИСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ

(англ. terrorist organization ['tɛrərist ɔ:ɡənəɪ'zeɪʃən])

– стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоч один з її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації.

Джерело: Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «терористичний акт», «терористична діяльність».

ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

(англ. terrorist act ['tɛrərist ækt])

– (1) терористичний акт включає: діяння, що визначено як злочин наступними договорами: (I) Конвенцією по боротьбі з незаконним захопленням повіт-

ряних суден (1970); (II) Конвенцією по боротьбі з незаконними актами, що направлені проти безпеки цивільної авіації (1971); (III) Конвенцією про запобігання та покарання злочинів проти осіб, що мають міжнародний захист, у тому числі дипломатичних агентів (1973); (IV) Міжнародною Конвенцією про боротьбу із захопленням заручників (1979); (V) Конвенцією про фізичний захист ядерного матеріалу (1980); (VI) Протоколом про боротьбу з незаконними актами насилля в аеропортах, що обслуговують міжнародну цивільну авіацію, що доповнює Конвенцію по боротьбі з незаконними актами, що направлені проти безпеки цивільної авіації (1988); (VII) Конвенцією про боротьбу з незаконними актами, що направлені проти безпеки морського судноплавства (2005); (VIII) Протоколом про боротьбу з незаконними актами, що направлені проти безпеки стаціонарних платформ, що розташовані на континентальному шельфі (2005); (IX) Міжнародною конвенцією про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997); (X) Міжнародною конвенцією про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999); будь-який інший акт, який має на меті спричинити смерть чи тяжкі тілесні ушкодження цивільним або будь-яким іншим особам, які не беруть активної участі у військових діях за ситуації збройного конфлікту, коли ціль такого акту за своєю природою або контекстом 656 Т. є залякування населення або примушення уряду або міжнародної організації зробити або утриматись від виконання будь-яких дій.

Джерело: 1) Громівчук І. М. Міжнародно-правове визначення тероризму як основа ефективної боротьби з ним. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ*. Серія: економіка, право, політологія, туризм. Т. 2. 2011. № 4. С. 108–112; 2) Канцір В. Сучасне розуміння поняття тероризму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2017. № 865. С. 449–456;

– (2) застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заповідання значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (3) злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України. У разі, коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями 112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями Кримінального кодексу України, відповідальність за їх вчинення настає відповідно до Кримінального кодексу України.

Джерело: 1) Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180; 2) Маслак О. Спо-

сіб вчинення терористичного акту як елемент криміналістичної характеристики злочину. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019 №3/ 1. С. 170-174.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тероризм».

ТЕХНІЧНА НОРМА

(англ. technical standard ['teknɪkəl 'stændəd])

– правила поведення з технікою, знаряддям виробництва, зброєю, об'єктами природи тощо.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма».

ТИМЧАСОВА ВИДАЧА

(англ. temporary issuance ['tempərəri 'ɪʃu(:)əns])

– видача на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності з метою запобігання закінченню строків давності або втраті доказів у кримінальній справі.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальна відповідальність».

ТИМЧАСОВЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА

(англ. temporary seizure of property ['tempərəri 'si:zəɪəv 'prɒpəti])

– фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває зазначене у частині другій цієї статті майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення.

Джерело: 1) Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88; 2) Галась І. А. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019. 200 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «майно».

ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

(англ. temporary restriction in the use of a special right ['tempərəri rɪs'trɪkʃn ɪn ðə ju:z əv ə 'speʃəl raɪt])

– це обмеження у користування спеціальним правом здійснення на підставі рішення слідчого судді під час досудового розслідування на строк не більше двох місяців.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «слідчий суддя», «досудове розслідування».

ТИМЧАСОВЕ ПОСВІДЧЕННЯ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

(англ. temporary certificate of a citizen of Ukraine [tɛmpərəri sə'tɪfɪkət ɒv ə 'sɪtɪzn ɒv ju:'kreɪn])

– документ, який посвідчує особу і підтверджує її належність до громадянства України.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «громадянин України».

ТИМЧАСОВИЙ АРЕШТ

(англ. temporary arrest [tɛmpərəri ə'rest])

– взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений цим Кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію).

Джерело: 1) Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88;

2) Фоміна Т. Г. Тимчасовий арешт як спеціальний вид тримання під вартою: підстави та процесуальний порядок застосування. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 230-234.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «видача особи (екстрадиція)».

ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ

(англ. temporary access to things and documents [tɛmpərəri 'æksɛs tu: θɪŋz ænd 'dɒkjʊmənts])

– це один із видів забезпечення кримінального провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ

(англ. temporary protection [tɛmpərəri prə'tɛkʃən])

– форма захисту, що є винятковим практичним заходом, обмеженим у часі, і надається в Україні іноземцям та особам без громадянства, які масово прибули в Україну і не можуть повернутися в країну постійного проживання через певні обставини.

Джерело: 1) Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146; 2) Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. Галуцько В., Кузьменко О., Стеценко С. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «іноземець», «особа без громадянства».

ТИП ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

(англ. type of legal regulation [taɪp əv 'li:gəl ,regju'leɪʃn])

– особливий порядок правового регулювання, що виражається в певному поєднанні способів (дозволів і заборон) і створює стан більшого чи меншого сприяння для задоволення інтересів суб'єкта права.

Джерело: Теорія держави та права: навч. посіб. / за ред. Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «право», «правове регулювання»

ТИПОВИЙ ДОГОВІР

(англ. the model agreement [ðə 'mɒdl ə 'ɡri:mənt])

– своєрідний нормативно правовий акт, який заповнює правове регулювання певної сфери господарських відносин через недостатнє врегулювання їх актами вищої юридичної сили. Типові, або зразкові договори часто використовують під час укладення так званих публічних договорів та договорів про приєднання. Публічний договір є узагальненим поняттям договорів, що укладаються у різних сферах обслуговування громадян і юридичних осіб (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо).

Джерело: Господарське право України: підручник. ч. 1/ О. Б. Андрєєва, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 340 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «нормативно-правовий акт».

ТИПОЛОГІЯ ДЕРЖАВ

(англ. the typology of states [ðə taɪ 'pɒlədʒi ɒv steɪts])

– класифікація держав на групи (типи) за характерними ознаками, найбільш значущими рисами та особливостями.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «держава».

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА

(англ. shadow economy ['ʃædəʊ ɪ 'kɒnəmi])

– прихована економічна діяльність всупереч чинним законодавчим актам і державним нормативам. Сукупність неконтрольованих державою, нерегламентованих і протиправних видів економічної діяльності.

Джерело: Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. – Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «економічні відносини».

ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВОГО АКТА

(англ. interpretation of a legal act [ɪn 'tɜ:pri 'teɪʃən ɒv ə 'li:gl ækt])

– з'ясування змісту закріплених у ньому юридичних правил (норм права), а також у певних випадках роз'яснення змісту цих правил іншим зацікавленим особам.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

ТОВАР

(англ. goods [ɡudz])

– (1) матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112;

– (2) (у складі майна суб'єктів господарювання) вироблена продукція (товар-

ні запаси), виконані 661 Т. роботи та послуги.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144;

– (3) будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі).

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

– (4) будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери).

Джерело: Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № № 2210-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64;

– (5) продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатного передавання).

Джерело: Звіт про особливості нового валютного законодавства, 2019. URL:https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Report_on-new-fx-regulations_190306.pdf. Зв'язок з іншими термінами: див. термін «товари».

ТОВАРИ

(англ. cargo ['kɑ:rgoʊ])

– (1) будь-які рухомі речі, у т. ч. ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

Джерело: Липинський В. Правові аспекти протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. *Вісник АМСУ. Серія: "Право"*. 2015. № 1. С. 58-63;

– (2) продукція, об'єкти будь-якого виду та призначення, у т. ч. сировина, виробни, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов'язані з постачанням таких товарів, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів.

Джерело: Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст. 89;

– (3) товари військового призначення та подвійного використання.

Джерело: Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 23. Ст.148.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «товар».

ТОВАРИСТВО

(англ. company ['kʌmpəni])

– є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві. Товариство може бути створено однією особою, якщо інше не встановлено законом. Товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємницькі товариства», «непідприємницькі товариства».

ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

(англ. additional liability company [ə'dɪʃənəl ,laɪə'bɪlɪtɪ 'kʌmpəni])

– господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарські товариства».

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

(англ. limited liability companies ['lɪmɪtɪd ,laɪə'bɪlɪtɪ 'kʌmpənɪz])

– господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарські товариства».

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

(англ. human trafficking ['hju:mən 'træfɪkɪŋ])

– здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Джерело: Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст.173.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ТОТАЛІТАРНИЙ РЕЖИМ

(англ. totalitarian regime [təʊtæli'teəriən rei'zi:m])

– вид державного режиму, який характеризується масовим порушенням прав людини, повним державним контролем за суспільним життям, що охоплює як публічну, так і приватну сферу.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «антидемократичний державний режим».

ТРАНЗИТНИЙ ПРОЇЗД

(англ. transit ['trænzɪt])

– в'їзд іноземця або особи без громадянства в Україну з однієї держави, переміщення в межах визначеного у проїзному квитку часу (а в разі відсутності квитка – строку, фактично необхідного для перетинання території України на відповідному виді транспорту) через територію України та виїзд за її межі до іншої держави.

Джерело: Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «іноземець», «особа без громадянства».

ТРАНСАКЦІЯ

(англ. transaction [trænzækʃ(ə)n])

– (2) 1) Операція щодо переказу коштів з одного рахунка на інший. 2) Ініційована власником картки послідовність повідомлень, які передають один одному учасники системи для обслуговування власника картки (здійснення доступу до рахунка з метою його дебетування, кредитування чи з'ясування його стану). 3) Угода з цінними паперами. 4) Бухгалтерська проводка. 5) Угода, яка супроводжується взаємними поступками. Основними характеристиками Т. є: неподільність, узгодженість, надійність, ізолюваність від інших Т. Термін Т. також часто використовують для характеристики будь-якої результативної фінансової чи комерційної операції.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

– (2) інформація в електронній формі про окрему операцію із застосуванням платіжної картки, яка сформована за результатами її виконання, що передається один одному учасниками платіжної системи для обслуговування держателів платіжних карток.

Джерело: Основи платіжного картознавства: посібник-довідник для прокурорів та суддів / за заг. ред. Карпова О.О. Київ: Українська міжбанківська Асоціація членів платіжних систем «ЕМА», 2018. 86 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «переказ грошей», «цінний папір».

ТРАНСКОРДОННА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ

(англ. trans-national organized crime [trænz-'næʃənl 'ɔ:gənaɪzd kraɪm])

– міжнародна група осіб, яка проводить злочинну діяльність з метою отримання прибутку.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «організована злочинність».

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ

(англ. transparency [tran 'spar(ə)nsi])

– розкриття банком для всіх зацікавлених осіб (кредиторам, інвесторам, громадськості) цілей діяльності, правових, інституційних і економічних основ, принципів рішень і їх обґрунтування, даних та інформації, прямо або опосередковано пов'язаних з діяльністю банку, а також умов підзвітності в повному обсязі, в доступній формі та на своєчасній основі. Виділяють чотири характеристики Т.: 1) доступність (відкритість) інформації – банк повинен у відкритому доступі або на перший запит надавати інформацію про свою діяльність; 2) повнота обхвату інформації – необхідно надавати достатній обсяг інформації, щоб пояснити як минулу, так і майбутню політику банку; 3) своєчасність інформації – інформація повинна надаватися з мінімальним запізненням в часі; 4) цілісність інформації – інструменти та канали інформаційної політики повинні бути сумісні та скоординовані один з одним.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «банк».

ТРАСТ

(англ. trusts ['trəsts])

– юридична особа-нерезидент, яка провадить свою діяльність на основі довірчої власності, де повірений діє за рахунок і в інтересах довірителя, а також зобов'язується за винагороду виконувати певні юридичні дії.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте. 2018, 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридичні особи-нерезиденти».

ТРЕТІ ОСОБИ

(англ. third parties [θɜ:d 'pɑ:tɪz])

– у цивільному й господарському процесі особи, що захищають своє право та охоронювані законом інтереси в цивільній справі, порушеній за позовами інших осіб(сторін). Розрізняють два види Т.о.: такі, що заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, і такі, що не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, і такі, що не заявляють таких вимог. Т.о., що заявляють самостійні вимоги, можуть вступати в справу до постанови судового рішення, подавши позов до однієї або обох сторін. Вони користуються всіма правами позивача і на них покладаються всі його обов'язки. Т.о., що не заявляють самостійних вимог, можуть вступати в справу на стороні позивача або відповідача до постанови судом рішення, якщо воно може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї зі сторін.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судовий процес».

ТРИМАННЯ В ДИСЦИПЛІНАРНОМУ БАТАЛЬЙОНІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

(англ. holding in disciplinary battalion of a serviceman ['həʊldɪŋ ɪn 'dɪsɪplɪnəri bə'tæljən əv ə 'sɜ:vɪsmən])

– це вид покарання, яке призначається військовослужбовцям строкової служби на строк від шести місяців до двох років у випадках, передбачених цим Кодексом, а також якщо суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе замінити позбавлення волі на строк не більше двох років триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «види покарань».

ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

(англ. detention [dɪ'tenʃən])

– винятковий запобіжний захід, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу, крім випадків, передбачених частиною п'ятою статті 176 цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «запобіжні заходи».

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР

(англ. employment contract [ɪm'plɔɪmənt 'kɑ:ntrækt])

– угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Джерело: Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «договір».

ТЯЖКИЙ ЗЛОЧИН

(англ. serious crime ['sɪəriəs kraɪm])

– злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

У

УБИВСТВО

(англ. murder ['mɜːrdər])

– протиправне, умисне або необережне позбавлення життя іншої людини. Об'єктом убивства є людське життя, початком якого слід вважати початок фізіологічних пологів, а кінцем – біологічну смерть. Убивство може бути скоєне як дією, так і бездіяльністю.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «злочин», «кримінальна відповідальність».

УГОДА

(англ. agreement [ə'grɪ:mənt])

– дія особи, як передбачена законом, так і та, що законом не передбачена, але не суперечить йому і спрямована на виникнення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків. Угоди бувають односторонніми, якщо вони вчинені з волі однієї сторони, а також дво- чи багатосторонніми, якщо вони вчинені з волі двох або більше сторін. Зміст угоди не може суперечити закону, моральним засадам суспільства. Угода має чинитися за умови вільної і повної згоди її учасників, які повинні мати право на це.

Джерело: Цивільне право: конспект лекцій для студентів спеціальності 081 – «Право» денної та заочної форм навчання / укл. Терещук Г.А. Луцьк: ЛНТУ, 2017. 267 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правові відносини».

УДАВАНИЙ ПРАВочИН

(англ. apparent transaction [ə'pærənt trænzækʃən])

– правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правочин».

УКЛАДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ УКРАЇНИ

(англ. conclusion of the international agreement of Ukraine [kən'kluːzən ɒv ði ,ɪntə(:)'næʃənl ə'grɪ:mənt ɒv ju:'kreɪn])

– дії щодо підготовки тексту міжнародного договору, його прийняття, встановлення його автентичності, підписання міжнародного договору та надання згоди на його обов'язковість для України.

Джерело: Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «договір».

УМИСЕЛ

(англ. intention [m'tenʃn])

– має місце у випадку, коли особа, яка вчинила злочин, усвідомлювала суспільно небезпечний характер своєї дії або бездіяльності, передбачала її суспільно небезпечні наслідки і бажала їх або свідомо припускала настання цих наслідків.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «вина», «прямий умисел», «непрямий умисел».

УНІКАЛЬНИЙ ДОКУМЕНТ

(англ. unique document [ju'ni:k 'dɑ:kjʊmənt])

– документ Національного архівного фонду, що становить виняткову культурну цінність, має важливе значення для формулювання національної правосвідомості українського народу і визнає його внесок у всесвітню культурну спадщину.

Джерело: Про національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII (зі змінами и допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. ст.86.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «документ».

УНІТАРНА ДЕРЖАВА

(англ. unitary state ['ju:.nitəri steit])

– це єдина держава, територія якої поділяється на адміністративно-територіальні одиниці.

Джерело: Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «держава», «автономія».

УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО

(англ. unitary enterprise ['ju:nit(ə)ri 'entəpraiz])

– створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який призначається (обирається) засновником (наглядовою радою такого підприємства у разі її утворення), керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «підприємство».

УПОВНОВАЖЕНІ ОСОБИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. authorized persons of a legal entity ['ɔ:θə,raɪzd 'pɜ:snz ɒv ə 'li:gəl 'entɪti])

– службові особи юридичної особи, а також інших осіб, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «юридична особа».

УПРАВЛІНСЬКІ ДОКУМЕНТИ

(англ. management documents ['mænɪdʒmənt 'dɔ:kjʊmənts])

– документи, які містять відомості організаційного, розпорядчого або повідомного характеру, що створюється в цілях управління і відповідним чином оформлюється.

Джерело: Сабурова Г.Б. Керування документацією в обласних державних адміністраціях. *Державне управління*. 2017. № 4 (60). С. 175-182.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «документ».

УПРАВЛІННЯ

(англ. management ['mænɪdʒmənt])

– свідомо, цілеспрямована дія людей на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки (сфери суспільного життя, галузі економіки, підприємства, колективи), що забезпечує їх оптимальне функціонування і розвиток на основі використання властивих суспільству об'єктивних закономірностей розвитку.

Джерело: Політичний менеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. 2-ге вид., допов. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 296 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «державне управління», «методи управління».

УПУЩЕНА ВИГОДА

(англ. lost of profit [lɒst ɒv 'prɒfɪt])

– дохід або прибуток, який міг би одержати суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності в разі здійснення зовнішньоекономічної операції і який він не одержав внаслідок дії обставин, що не залежать від нього, якщо розмір його передбачуваного доходу або прибутку можна обґрунтувати.

Джерело: Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. ст. 377.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «прибуток».

УСТАНОВА

(англ. institution [ˌɪnstɪ'tju:ʃən])

– організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «державні установи».

УСТАНОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

(англ. penitentiary institutions [ˌpenɪˈtɛnʃəri ˌɪnstɪˈtjuːʃənz])

– арештні доми, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (виховні колонії), слідчі ізолятори у випадках, передбачених цим Кодексом.

Джерело: Кримінально-виконавче право : підручник / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та ін.; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. Харків: Право, 2011. 328 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «органи виконання покарань», «установа».

УСТАНОВЧІ ДОКУМЕНТИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. constituent documents of the business entity [kənˈstɪtʃʊənt ˈdɒkjʊmənts ɒv ˈbɪznəs ði ˈentɪti])

– рішення про утворення суб'єкта господарювання або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єкт господарювання».

УСТАНОВЧІ ДОКУМЕНТИ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. constituent documents of a legal entity [kənˈstɪt.ju.ənt ˈdɒk.ju.mənt əv eɪ ˈliːgl ˈen.tɪ.ti])

– для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи: статут або засновницький договір, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлено інший порядок їх затвердження.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

УХВАЛА

(англ. decision [dɪˈsɪʒən])

– письмове або усне рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, яким вирішуються питання, пов'язані з процедурою розгляду адміністративної справи, та інші процесуальні питання.

Джерело: Кодекс адміністративного судочинства України Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «рішення суду», «адміністративна справа».

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

(англ. tax evasion [tæks ɪˈveɪʒ(ə)n])

– дії, направлені на незаконну несплату або недоплату податків, як правило, шляхом навмисного внесення неправдивої декларації або неподання декларації до податкових органів, наприклад, шляхом зазначення меншого доходу, прибутку, ніж фактично було отримано, або шляхом завищення показників по відрахуванню. У. в. н. п. тягне за собою кримінальну або цивільно-правові

відповідальність.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відми-
ванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню
розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький
М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «податок», «кримінальна відповідальність», «ци-
вільно-правова відповідальність».

УЧАСНИК БОЙОВИХ ДІЙ

(англ. combatant ['kɒmbətənt])

– особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщи-
ни у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів
військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі
та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час.

Джерело: Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від
22.10.1993 № 3551-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. №
45. ст.425.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «національна безпека України», «суверенітет».

УЧАСНИКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. participants in criminal proceedings [pɑ: 'tɪsɪpənts ɪn 'krɪmɪnl prə 'si: dɪŋz])

– сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та за-
конний представник, цивільний позивач, його представник та законний пред-
ставник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної
особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої
вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої
обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розгля-
дається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, сві-
док та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст,
представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судо-
вий розпорядник.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-
VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «кримінальне провадження».

УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

(англ. participants of the legal proceedings [pɑ: 'tɪsɪpənts ɒv ðə 'li: gəl prə 'si: dɪŋz])

– сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та за-
конний представник, цивільний позивач, його представник та законний пред-
ставник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної
особи, щодо якої здійснюється провадження, представник персоналу органу
пробації, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, а та-
кож інші особи, за клопотанням або скаргою яких у випадках, передбачених
цим Кодексом, здійснюється судове провадження.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-
VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «судове провадження».

УЧАСНИКИ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН

(англ. participants in civil relations [pa:'tɪsɪpənt in sɪvl ri'leɪʃnz])

– це фізичні чи юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. Таким чином, розрізняються два види суб'єктів цивільних відносин: особи приватного права і особи публічного права.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правові відносини».

УЯВНА ОБОРОНА

(англ. imaginary defense [ɪ'mædʒɪnəri dɪ'fens])

– це визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «необхідна оборона».

Ф

Ф'ЮЧЕРНИЙ КОНТРАКТ

(англ. futures contract ['fju:tʃəz 'kɑ:ntrækt])

– стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту.

Джерело: Здреник В. С. Складові похідних фінансових інструментів та їх класифікація для потреб бухгалтерського обліку. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 2(11). С. 109-123.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «цінний папір», «товари», «документ».

ФАБРИКАЦІЯ

(англ. fabrication [ˌfæbrɪ'keɪʃn])

– вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «заклад освіти», «викладацька діяльність».

ФАКТИЧНИЙ ЗМІСТ ПРАВОВІДНОСИН

(англ. the actual content of the relationship [ði 'æktʃuəl 'kɑ:ntent ɒv ðə ri'leɪʃənʃɪp])

– реально здійснювані учасниками правовідносин дії, спрямовані на реалізацію їх суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Учасники правовідносин набувають суб'єктивних прав і юридичних обов'язків для того, щоб реалізувати їх у своїх діях.

Джерело: Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правові відносини».

ФАКТИЧНИЙ СКЛАД

(англ. the actual composition [ði 'æktʃuəl ,kɑmpə'zɪʃən])

– система юридичних фактів і юридично значущих умов, необхідних для настання правових наслідків, які передбачені гіпотезою норми права.

Джерело: Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.).

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «гіпотеза», «норма права».

ФАКТОРИНГ

(англ. factoring ['fæktərɪŋ])

– (1) договір, за яким одна сторона (фактор) передає або бере на себе зобов'язання передати кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) на платній

основі, а клієнт відступає або бере на себе зобов'язання відступити факторові ту грошову вимогу до третьої особи, яка впливає з відносин клієнта (кредитора) з цією третьою особою – боржником. Предметом договору факторингу може бути як грошова вимога, строк платежу якої закінчився (наявна вимога), так і право на отримання коштів, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога).

Джерело: Економічний словник / за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.;

– (2) операція з переуступки першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору (джерело: Закон України «Про податок на додану власність»).

Джерело: Мисака Г.В. Особливості оподаткування та обліку факторингових операцій. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. 2020. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-opodatкування-ta-obliku-factoringovih-operaciy.html>;

– (3) операція фінансування під відступлене право грошової вимоги за договорами купівлі-продажу.

Джерело: Фінансовий термінологічний словник, 2019. URL: <http://www.ubrr.com.ua/node/397>);

– (4) процес перепоступки факторинговій компанії неоплачених боргових вимог (рахунків-фактур) у поєднанні з елементами фінансового, бухгалтерського, інформаційного, страхового, юридичного та іншого обслуговування постачальника.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «договір».

ФАКУЛЬТАТИВНЕ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

(англ. optional reinsurance [ˈɔpʃənl ˌri ɪn ˈʃʊərəns])

– метод перестраховування, при якому страховик не несе ніякої відповідальності перед перестраховиком за передання ризиків у перестраховування.

Джерело: Страхові поняття та терміни, 2020. https://prestige-ic.com.ua/ua/help-to-client/insurance-concepts-and-terms/str_pon_f/.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «перерахування».

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ

(англ. falsification [ˌfɔːlsɪfɪˈkeɪʃn])

– свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

Джерело: Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст.380.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «заклад освіти», «викладацька діяльність».

ФАХІВЕЦЬ У ГАЛУЗІ ПРАВА

(англ. legal professional ['li:g(ə)l prə'feʃ(ə)n(ə)l])

– юристи, адвокати, нотаріуси у галузях цивільного та загального права та інші незалежні фахівці у галузі права.

Джерело: Юридична деонтологія: навчальний посібник / за ред. В. Д. Гапотій, О. Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «адвокат», «нотаріус».

ФЕДЕРАТИВНА ДЕРЖАВА

(англ. the federal state [də 'fedərəl steɪt])

– складна союзна держава, що містить державні утворення (республіки, штати, землі, кантони тощо), які мають деякі риси державного суверенітету, певну юридично визначену політичну самостійність.

Джерело: Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів/ М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни « держава», «державний устрій».

ФЕДЕРАЦІЯ

(англ. federation [ˌfedə'reɪʃn])

– складна за устроєм держава, яка складається з рівноправних одиниць (республік, земель, країв тощо), однак має єдині законодавчі й виконавчі органи, законодавство тощо. Водночас кожна складова частина федерації має й свої законодавчі, виконавчі, судові органи. Влада суб'єктів федерації обмежена тими правами, що належать федерації в цілому.

Джерело: Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів/ М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «федеративна держава», «державний устрій».

ФІЗИЧНА ОСОБА

(англ. individual [ˌɪndɪ'vɪdʒuəl])

– громадянин, людина, яка бере участь в економічній діяльності, виступає як повноправний суб'єкт цієї діяльності. Фізична особа має право здійснювати певні господарські операції, регулювати економічні відносини з іншими особами та організаціями. Фізична особа діє від власного імені, не має потреби у створенні та реєстрації фірми, підприємства, що потрібно юридичним особам.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правові відносини».

ФІЗИЧНА ОСОБА-ПІДПРИЄМЕЦЬ

(англ. individual entrepreneur [ɪndɪ'vɪdʒuəl ˌɒntɹəprə'nɜː])

– зареєстрована в установленому порядку фізична особа з метою здійснення підприємницької діяльності.

Джерело: Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005, № 48, ст.483.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «фізична особа».

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО

(англ. physical violence [ˈfɪzɪkəl ˈvaɪələns])

– форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Джерело: Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019, № 18, ст.73.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «домашнє насильство».

ФІЗИЧНІ ОСОБИ-НЕРЕЗИДЕНТИ

(англ. non-residents-individuals [nɒn-ˈrɛzɪdənts-ˌɪndɪˈvɪdʒʊəlz])

– іноземці, особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «іноземець», «особа без громадянства».

ФІЗИЧНІ ОСОБИ-РЕЗИДЕНТИ

(англ. resident individuals [ˈrɛzɪdənt ˌɪndɪˈvɪdʒʊəlz])

– громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «іноземець», «особа без громадянства».

ФІКСОВАНА ЦІНА

(англ. fixed price [fɪkst praɪs])

– обов'язкова для застосування суб'єктами господарювання ціна, встановлена Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Джерело: Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 19-20. Ст. 190. ст.31.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «ціна».

ФІКСУВАННЯ СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ (англ. fixing the court session by technical means [ˈfiksɪŋ ðə kɔ:t ˈseʃən baɪ ˈteknɪkəl mi:nz])

– технічний запис розгляду справи судом за допомогою звукозаписувального технічного засобу, що включає в себе створення фонограми судового засідання.

Джерело: Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 № 108 *Офіційний вісник України*. 2012. № 77. Ст. 296.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «судове засідання», «протокол судового засідання», «журнал судового засідання».

ФІКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

(англ. fictitious activity of a business entity [fɪkˈtɪʃəs ækˈtɪvɪti ɒv ə ˈbɪznɪs ˈentɪti])

– ознаки фіктивності, що дають підстави для звернення до суду про припинення юридичної особи або припинення діяльності фізичною особою - підприємцем, у т. ч. визнання реєстраційних документів недійсними: зареєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи; незареєстровано у державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством; зареєстровано (перереєстровано) у органах державної реєстрації фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження; зареєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників.

Джерело: Шапіро В. С. Стан та протидія фіктивному підприємництву в Україні. *Інформація і право*. 2015. № 2. С. 144-151.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «суб'єкти господарювання», «юридична особа», «фізична особа», «господарська діяльність».

ФІКТИВНЕ БАНКРУТСТВО

(англ. fictitious bankruptcy [fɪkˈtɪʃəs ˈbæŋkrəptsi])

– завідомо неправдива офіційна заява громадянина – засновника (учасника) або службової особи суб'єкта господарської діяльності, а так само громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом, якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди кредиторам або державі.

Джерело: Раковець К. Ю. Судово-економічні дослідження стосовно виявлення ознак фіктивного банкрутства підприємств. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. №11. С. 622–626.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «банкрутство», «неплатоспроможність».

ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

(англ. fake entrepreneurship [feɪk ˌɒntɹəprəʊˈnɜːʃɪp])

– створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «підприємництво».

ФІКТИВНИЙ ПРАВочИН

(англ. dummy transaction ['dʌmi trænˈzækʃən])

– правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правочин».

ФІКТИВНИЙ ШЛЮБ

(англ. fake marriage [feɪk ˈmæɪdʒ])

– (1) шлюб, що укладено жінкою та чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя.

Джерело: Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами та доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. ст.135;

– (2) зареєстрований без наміру створити сім'ю правовий акт, за яким в осіб, що його уклали, не виникають подружні права і обов'язки.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С.К. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «шлюб».

ФІЛІАЦІЯ

(англ. filiation [filiˈeɪ.ʃən])

– основна і найбільш розповсюджена форма набуття громадянства. Вона являє собою надання державою свого громадянства індивіду при його народженні незалежно від його волевиявлення та не потребує вчинення будь-яких дій, що свідчать про його бажання набути громадянство цієї держави.

Джерело: Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «філіація за принципом ґрунту», «філіація за принципом крові».

ФІЛІАЦІЯ ЗА ПРИНЦИПОМ ҐРУНТУ

(англ. soil filiation [sɔɪl ˌfiliˈeɪʃn])

– має місце, коли дитина стає громадянином тієї держави, на території якої вона народилася. При цьому громадянство її батьків не має значення.

Джерело: Конституційне право України: повний курс: навч. посіб./ за заг. ред. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. 2-ге вид. перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 544 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «філіація».

ФІЛІАЦІЯ ЗА ПРИНЦИПОМ КРОВІ

(англ. blood filiation [blʌd fili'eɪʃn])

– має місце, коли дитина отримує громадянство від батьків незалежно від місця народження, якщо його батьки (або один з батьків) має громадянство даної країни.

Джерело: Конституційне право України: повний курс: навч. посіб./ за заг. ред. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. 2-ге вид. перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 544 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «філіація».

ФІЛІЯ

(англ. branch [brɑ:nʃ])

– відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридична особа», «представництво».

ФІЛІЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. branch of a legal entity [brɑ:nʃ ɒv ə 'li:gəl 'entəti])

– структурно-територіально відокремлена частина юридичної особи, яка за своїм місцезнаходженням виконує всі найголовніші функції юридичної особи (виробничу, наукову тощо). Не є юридичною особою.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права/ укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С.К. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «філія», «юридична особа».

ФІЛОСОФІЯ

(англ. philosophy [fɪ'lɒsəfi])

– наука про загальні закони розвитку природи, суспільства та мислення, що виробляє узагальнену систему поглядів на світ, місце в ньому людини, загальні принципи буття і пізнання.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «наука».

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

(англ. philosophy of law [fɪ'lɒsəfi əv lɔ:])

– міждисциплінарна галузь знань про пізнавальні, ціннісні та соціальні основи права.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «наука».

ФІНАНСИ

(англ. finances ['faɪ'nænsɪz])

– економічна категорія, яка відображає сукупність економічних відносин, пов'язаних із розподілом та перерозподілом ВВП, а в окремих випадках і національного багатства країни, з метою формування фінансових ресурсів, створення фондів грошових коштів та їхнього використання для забезпечення соціально-економічного розвитку країни. На практиці категорія Ф. знаходить свій прояв у неперервному русі розподіленої вартості за допомогою конкретних видів доходів, надходжень, нагромаджень, відрахувань, видатків, витрат, а також у русі фінансових ресурсів. За своїм змістом Ф. відображають кінцеву мету розподільних і перерозподільних процесів – формування та використання фондів грошових коштів, які поділяють на централізовані та децентралізовані.

Джерело: Фінанси: підручник. / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «економічні відносини».

ФІНАНСОВА ПОСЛУГА

(англ. financial service [faɪ'nænʃəl 'sɜ:vɪs])

– операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Фінансовими вважаються такі послуги: 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків; 2) довірче управління фінансовими активами; 3) діяльність з обміну валют; 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; 5) фінансовий лізинг; 6) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; 7) надання гарантій та поручительств; 8) переказ коштів; 9) послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення; 10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню; 11) факторинг; 11-1) адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; 12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»; 13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів; 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Джерело: Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фінанси».

ФІНАНСОВА УСТАНОВА

(англ. financial institution [faɪ'nænʃəl ,ɪnstɪ'tjuːʃən])

– (2) будь-яка фізична або юридична особа, яка, в якості своєї ділової діяльності, проводить одну або більше з наступних операцій на користь або від імені клієнта: 1. Прийняття депозитів та інших грошових коштів на основі повернення від населення. 2. Кредитування. 3. Фінансовий лізинг. 4. Послуги з переказу грошей чи цінностей 5. Випуск та управління платіжними засобами (напр., кредитні та дебетові картки, чеки, дорожні чеки, платіжні доручення та банківські переказні векселя, електронні гроші). 6. Фінансові гарантії та зобов'язання. 7. Здійснення торгівельних операцій з: (а) інструментами грошового ринку (чеки, векселі, депозитні сертифікати, деривативи тощо); (б) іноземною валютою; (в) валютними інструментами, інструментами процентних ставок та індексними інструментами; (г) переказними цінними паперами; (г) товарними ф'ючерсами 8. Участь в емісії цінних паперів та надання фінансових послуг, пов'язаних з цими цінними паперами. 9. Управління індивідуальними та колективними портфелями. 10. Зберігання та розпорядження готівкою або ліквідними цінними паперами від імені інших осіб. 11. Здійснення іншого інвестування, розпорядження чи управління активами чи коштами від імені інших осіб. 12. Андеррайтинг та розміщення полісів страхування життя та інших полісів страхування, пов'язаних із інвестуванням. 13. Обмін грошових коштів та валюти.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.);

– (2) юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, – інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг. Не є фінансовими установами (не мають статусу фінансової установи) незалежні фінансові посередники, що надають послуги з видачі фінансових гарантій в порядку та на умовах, визначених Митним кодексом України.

Джерело: Тлумачний словник споживача фінансових послуг, 2020. URL: <https://law.chnu.edu.ua/finansovi-posluhy-slovyk/>;

– (3) установа, яка є фінансовою відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», міжнародна фінансова організація, іноземна юридична особа, яка є іноземною фінансовою установою відповідно до законодавства держави її реєстрації та надала кредит, позику в іноземній валюті резиденту України на підставі договору, зареєстрованого Національним банком України.

Джерело: Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі

змiнами i допов.). *Вiдомостi Верховної Ради України*. 2016. № 32. ст.555.

Зв'язок з iншими термiнами: див. термiни «фiнансовий лiзинг», «юридичнi особи», «дери- ватив», «вексель», «страхування».

ФІНАНСОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

(англ. financial liability [faɪ'nænsjəl ,laɪə'bɪlɪti])

– (1) зобов'язання банку, що обліковується за активними рахунками позаба- лансового обліку. До таких зобов'язань належать зобов'язання з кредитуван- ня, гарантії, поручительства, акредитиви, акцепти та авалі, що надані банкам і клієнтам, активи до отримання.

Джерело: Про затвердження Положення про визначення банками України розміру креди- тного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016, № 61. Ст. 2101;

– (2) будь-яке зобов'язання, що є: 1) контрактним зобов'язанням передати грошові кошти або iнший фiнансовий актив iншому суб'єкту або обмiнятися фiнансовим активом чи фiнансовим зобов'язанням з iншим суб'єктом за умов, якi є потенційно несприятливими для банку; 2) контрактом, розрахунки за яким здiйснюватимуться (можуть здiйснюватися) власними iнструментами капiталу суб'єкта та який є непохiдним iнструментом, за яким банк зобов'язаний надавати змiнну кiлькiсть власних iнструментiв капiталу або ж похiдним iнструментом, розрахунки за яким здiйснюватимуться iншим чи- ном, нiж обмiн фiксованої суми грошових коштiв на фiксовану кiлькiсть вла- сних iнструментiв капiталу банку.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відми- ванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з iншими термiнами: див. термiни «банк», «зобов'язання».

ФІНАНСОВИЙ КРЕДИТ

(англ. financial loan [faɪ'nænsjəl ləʊn])

– кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфіку- ється як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають згідно з відповід- ним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іно- земною державою або його офіційними агентствами, міжнародними фінансо- вими організаціями та iншими кредиторами - нерезидентами юридичнiй чи фiзичнiй особi на визначений строк для цiльового використання та пiд про- цент.

Джерело: Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Вiдомо- стi Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Зв'язок з iншими термiнами: див термiни «фiнанси», «кредит».

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ

(англ. financial leasing [faɪ'nænsjəl 'li:zɪŋ])

– це вид цивiльно-правових вiдносин, що виникають iз договору фiнансового лiзингу. За договором фiнансового лiзингу лiзингодавець зобов'язується на-

бути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відми-
ванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню
розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький
М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «фінанси», «лізинг».

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

(англ. financial instruments [faɪ'nænʃl 'ɪnstɾəmənts])

– договір, згідно з яким одночасно виникає фінансовий актив в одного суб'єкта господарювання і фінансове зобов'язання або інструмент власного капіталу в іншого суб'єкта господарювання.

Джерело: Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова від 21.02.2018 № 14. *Офіційний вісник Украї-
ни* (зі змінами і допов.). 2018. № 22. Ст. 743.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «фінанси», «цінний папір».

ФІНАНСОВИЙ РОЗРАХУНКОВИЙ ДОКУМЕНТ

(англ. financial and accounting documentation [faɪ'nænʃəl ænd ə'kaʊntɪŋ
,dɒkjʊmənt 'teɪʃən])

– документ встановленої форми та змісту (касовий чек, товарний чек, розра-
хункова квитанція, проїзний документ тощо), що підтверджує факт продажу
(повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, купі-
влі-продажу іноземної валюти, надрукований у випадках, передбачених цим
Законом, і зареєстрований у встановленому порядку реєстратором розрахун-
кових операцій або заповнений вручну.

Джерело: Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, гро-
мадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР (із змінами і
доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 28. Ст. 205.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «фінанси», «документ».

ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

(англ. financing of the state budget [faɪ'nænsɪŋ ɒv ðə steɪt 'bʌdʒɪt])

– надходження та витрати державного бюджету, пов'язані зі зміною обсягу
державного боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації
державного майна, використання вільного залишку бюджетних коштів, що
використовуються для покриття дефіциту державного бюджету або визна-
чення профіциту державного бюджету.

Джерело: Оченаш І.П. Джерела фінансування бюджетного дефіциту та його місце у сис-
темі бюджетного регулювання. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 2. С.
30-34.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «фінанси», «бюджет держави».

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

(англ. financing of terrorism [faɪˈnænsɪŋ of ˈterəɪzəm])

– дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи (організації), організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації).

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «тероризм».

ФОНД

(англ. stock [stɑ:k])

– некомерційна організація, що не має членства і заснована для досягнення суспільно корисних цілей шляхом використання майна, переданого в її власність установниками.

Джерело: Юридична енциклопедія/ ред. кол. Ю. С. Шемшученко . Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т–Я. 768 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «некомерційне господарювання».

ФОНДОВА БІРЖА

(англ. stock exchange [stɑk ɪksˈtʃeɪndʒ])

– постійно діючий організований ринок цінних паперів, на якому відбувається купівля-продаж біржових товарів (облігацій, акцій, векселів тощо) та укладаються угоди.

Джерело: Юридична енциклопедія / за ред. Шемшученко Ю.С. 2020. URL: <https://leksika.com.ua/>.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «біржовий ринок», «біржові операції».

ФОНДОВИЙ РИНОК

(англ. stock market [stɑk ˈmɑ:kɪt])

– сукупність учасників фондового ринку та прововідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

Джерело: Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. ст. 268.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «цінний папір».

ФОРВАРДНИЙ КОНТРАКТ

(англ. forward contract [ˈfɔ:wəd ˈkɑ:ntrækt])

– стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого форвардного контракту.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «цінний папір».

ФОРМА ДЕРЖАВИ

(англ. form of state [fɔ:m əv steɪt])

– система взятих в єдності способів організації державної влади, територіального устрою та порядок її здійснення.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «державна влада», «державний устрій», «форма правління».

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ

(англ. state government form [steɪt 'gʌvnmənt fɔ:m])

– елемент форми держави, який характеризує внутрішню структуру держави, спосіб її територіального поділу, співвідношення держави як єдиного цілого з її складовими частинами, міру централізації та децентралізації державної влади.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «форма держави».

ФОРМА ПРАВЛІННЯ

(англ. form of government [fɔ:m əv 'gʌvnmənt])

– елемент форми держави, який характеризує способи формування вищих органів державної влади, співвідношення компетенції, принципи взаємовідносин та ступінь участі населення в їх формуванні.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «форма держави».

ФОРМА ПРАВОЧИНУ

(англ. transaction form [trænzækʃən fɔ:m])

– спосіб вираження волі його сторін. Правочин може вчинятися усно або в письмовій формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом. Правочин, для якого законом не встановлена обов'язкова письмова форма, вважається вчиненим, якщо поведінка сторін засвідчує їхню волю до настання відповідних правових наслідків.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правочин».

ФОРС-МАЖОР

(англ. force majeure [fɔ:s məjeure])

– означає будь-яку непередбачену чи надзвичайну ситуацію, або подію, що не залежить від волі та бажання сторін, яка перешкоджає будь-якій з них виконувати свої зобов'язання, але не пов'язана з помилкою або недбалістю з їхнього боку (чи з боку їхніх підрядників, агентів та співробітників) і, незважаючи на всі вжиті заходи, створює непереборні перешкоди.

Джерело: Угода про фінансування заходу "EU4Skills: Кращі навички для сучасної Украї-

ни" від 17.12.2018. *Офіційний вісник України*. 2019. № 11. Ст. 398.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «надзвичайна ситуація».

ФРАНЧАЙЗИНГ

(англ. franchising ['fræntʃaɪzɪŋ])

– договір, за яким один підприємець – франчайзер (праволоділець) – надає іншому підприємцеві – франчайзі (користувачеві) – за певну винагороду право експлуатувати франчизу з метою продажу визначеного сторонами виду товарів та/або послуг. Франчиза є комплексом виключних прав (право на найменування торговельного підприємства (фірму), право на знак для товарів і послуг, винаходи, корисні моделі, авторські права, конфіденційну торговельну інформацію та інші об'єкти права інтелектуальної власності, що підлягають використанню користувачем (франчайзі)). Відповідає договору комерційної концесії.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права/ укладач: викладач каф. цивільно-правових дисциплін Даниленко С.К. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «договір».

ФРАНШИЗА

(англ. franchise ['fræntʃaɪz])

– 1) право користуватися торговельною маркою відомої фірми. 2) умова страхового договору, яка передбачає звільнення страхувача від відшкодування збитків, що не перебільшують певного розміру.

Джерело: Економічний словник/ за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «угода».

ФРАХТ

(англ. freight [freɪt])

– 1) плата за перевезення вантажів водним шляхом або за використання суден протягом певного часу. 2) іноді під ф. розуміють сам вантаж.

Джерело: Економічний словник/ за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «чартер».

ФУНКЦІЇ З ОБСЛУГОВУВАННЯ

(англ. maintenance features ['meɪntənəns 'fi:tʃərz])

– діяльність працівників державного органу, яка не передбачає здійснення повноважень, безпосередньо пов'язаних з виконанням завдань і функцій.

Джерело: Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «державний орган».

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

(англ. functions of the state ['fʌŋkʃən əv ðə steɪt])

– основні напрями її діяльності, які зумовлені службовим призначенням держави щодо суспільства та реалізуються у правових формах через державний механізм.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «державна».

ФУНКЦІЇ ПРАВА

(англ. functions of law ['fʌŋkʃən əv lɔ:])

– це головні напрямки впливу права на суспільні відносини, які визначаються соціальним призначенням права в різних сферах суспільного життя.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «право».

ФУНКЦІЇ СТРАХУВАННЯ

(англ. insurance features [ɪn 'ʃʊərəns 'fi:tʃəz])

– прояв сутності страхування в дії. Страхування виконує такі функції: ризиковану, створення і використання страхових резервів, заощадження коштів, превентивну.

Джерело: Адамов А.С. Суть, функції та принципи страхування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. № 1. С. 165-171.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «страхування».

Х

ХОЛДИНГОВА КОМПАНІЯ

(англ. holding company ['həʊldɪŋ 'kʌmpəni])

– публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

Джерело: Хрептак В. І. Правовий статус холдингової компанії в Україні. *Правозахисний рух: історія та сучасність*. 2018. С. 134-137.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «акціонерне товариство», «підприємство», «акція».

ХУЛІГАНСТВО

(англ. hooliganism ['hu:lɪgənɪzm])

– грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «громадська безпека і порядок».

Ц

ЦЕСІЯ

(англ. cession ['seʃən])

– уступка кредитором (цедент) на платній основі свого права вимагати грошові кошти чи інші цінності, на користь третьої особи (цесіонарій), до якої за договором про відступлення права вимоги (договір цесії) переходить визначений таким договором обсяг прав вимагати від дебітора виконання ним свого боргового зобов'язання перед цесіонарієм, яке виникло в нього перед первісним кредитором (цедентом).

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «боргове зобов'язання».

ЦИВІЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. civil capacity of an individual ['sɪvəl kə'pæsɪti ɒv ən ,ɪndɪ'vɪdʒʊəl])

– здатність фізичної особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «фізична особа».

ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

(англ. civil capacity of an individual ['sɪvəl kə'pæsɪti ɒv ən ,ɪndɪ'vɪdʒʊəl])

– здатність мати цивільні права та обов'язки. Цивільну правоздатність мають усі фізичні особи. Вона виникає у момент її народження. У випадках, встановлених законом, охороняються інтереси зачатої, але ще не народженої дитини. У випадках, встановлених законом, здатність мати окремі цивільні права та обов'язки може пов'язуватися з досягненням фізичною особою відповідного віку. Цивільна правоздатність фізичної особи припиняється у момент її смерті.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «правоздатність», «фізична особа».

ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ

(англ. civil procedural legal capacity ['sɪvəl prə'sɪdʒrəl 'li:gəl kə'pæsɪti])

– це здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільна процесуальна дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи.

Джерело: Надьон В.В. Деякі аспекти визначення правоздатності в цивільному праві. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 1.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цивільна дієздатність фізичної особи», «дієздатність юридичної особи».

ЦИВІЛЬНИЙ ВІДПОВІДАЧ

(англ. civilian defendant [sə'vɪljən dɪ'fendənt])

– у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому цим Кодексом.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «цивільний позивач», «цивільний позов».

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗИВАЧ

(англ. civil plaintiff ['sɪvl 'pleɪntɪf])

– у кримінальному провадженні є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової шкоди, та яка в порядку, встановленому цим Кодексом, пред'явила цивільний позов.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див терміни «цивільний позов», «цивільний відповідач».

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(англ. civil action in criminal proceedings [sɪvl ækʃ(ə)n in 'krɪmɪnl prə'si:diŋz])

– це заявлена у кримінальному провадженні вимога фізичної або юридичної особи про відшкодування їй матеріальної чи компенсацію моральної (немайнової) шкоди, завданої безпосередньо кримінальним правопорушенням чи іншим суспільно небезпечним діянням до підозрюваного, обвинуваченого або до особи, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально-протиправними діяннями підозрюваного, обвинуваченого або суспільно небезпечними діяннями малолітньої, неосудної чи обмежено осудної особи.

Джерело: Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №9-10, № 11-12. Ст. 88.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цивільний позивач», «цивільний відповідач».

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. civil liability ['sɪvl laɪə'bɪlɪti])

– невиконання майнові наслідки, встановлені законом або договором на випадок невиконання абсолютного обов'язку або невиконання чи неналежного виконання боржником свого зобов'язання.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права/ укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С.К. Одеса: ОДУВС, 2016. 32 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «юридична відповідальність».

ЦІЛІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

(англ. objectives of legal responsibility [əb'dʒek.tɪv əv 'li:gəl rɪs.pɒnsə'bɪlɪti])

– бажаний соціальний ефект очікування, результати її застосування.

Джерело: Шестопалова Л. М. Юридична відповідальність, 2019. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Edu/ForStudents/TheoryLawState/Law/Behavior/Responsibility.html>.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «юридична відповідальність».

ЦІНА

(англ. price [praɪs])

– виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування.

Джерело: Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, № 21-22. Ст. 144.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «фіксована ціна».

ЦІННИЙ ПАПІР

(англ. security paper [sɪ'kjʊərti 'peɪpə])

– документ установленної форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «емітенти цінних паперів».

ЦІННІСТЬ ПРАВА

(англ. the value of law [ðə 'vælju: əv lɔ:])

– здатність завдяки притаманним йому змістовним і формальним властивостям задовольняти суспільні потреби у впорядкованості, безпеці, свободі, справедливості тощо.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «право».

Ч

ЧАРТЕР

(англ. charter [с'ha:tə])

– вид договору морського та авіап перевезення. Документ, що засвідчує наявність і зміст договору фрахтування між перевізником і фрахтувальником. Залежно від того, який ступінь ризику бере на себе фрахтувальник, застосовується одна з трьох груп фрахтових угод, кожна з яких оформляється відповідною формою чартеру: рейсовий чартер фрахтування на час (тайм-чартер), димайз (бербоут)-чартер. Бербоут-чартер – договір фрахтування судна без екіпажу на умовах оренди. Витрати зі страхування несе судовласник.

Джерело: Словник термінів, що використовуються в міжнародній торгівлі при здійсненні логістичних операцій, 2019. URL: https://stud.com.ua/63921/logistika/slovník_terminiv_vikoristovuyutsya_mizhnarodniy_torgivli_zdiysnenni_logistichnih_operatsiy.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «договір», «фрахт».

ЧАС ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ

(англ. the time of opening the heritage [ðə taɪm ɒv 'əʊpniŋ ðə 'herɪtɪdʒ])

– день смерті спадкодавця або день набрання рішенням суду про оголошення особи померлою законної сили. Реально відкриття нотаріального провадження щодо спадщини пов'язується із зверненням спадкоємців з заявою про відкриття спадщини та вжиття заходів до охорони спадкового майна.

Джерело: Кухарев О.Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: ТОВ «Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив», 2009. 263 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «спадщина».

ЧАСТКОВА ЦИВІЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ

(англ. partial civil activities ['pɑːʃəl 'sɪvl æk'tɪvɪtɪz])

– характеризується тим, що за малолітньою особою визнається право здійснювати своїми діями не будь-які права і обов'язки, а лише ті, що прямо передбачені законом. Так, фізична особа, яка не досягла 14 років, має право самостійно вчиняти дрібні побутові правочини. Малолітня особа також може здійснювати особисті немайнові права на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, зокрема набувати авторських прав на свої малюнки, вірші тощо. Малолітня особа не несе цивільно-правової відповідальності за завдану нею шкоду. Шкода, завдана малолітньою особою, відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Якщо малолітня особа завдала шкоди під час перебування під наглядом навчального закладу, закладу охорони здоров'я чи іншого закладу, що зобов'язаний здійснювати нагляд за нею, а також під наглядом особи, яка здійснює нагляд за малоліт-

ньою особою на підставі договору, ці заклади та особа зобов'язані відшкодувати шкоду, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їхньої вини. Якщо малолітня особа перебувала в закладі, який за законом здійснює щодо неї функції опікуна, цей заклад зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану нею, якщо не доведе, що шкоду було завдано не з його вини. Якщо малолітня особа завдала шкоди як з вини батьків (усиновлювачів) або опікуна, так і з вини закладів або особи, що зобов'язані здійснювати нагляд за нею, батьки (усиновлювачі), опікун, заклади та особи зобов'язані відшкодувати шкоду у частці, визначеній за домовленістю між ними або за рішенням суду. Обов'язок зазначених осіб відшкодувати шкоду, завдану малолітньою особою, не припиняється у разі досягнення нею повноліття. Після досягнення повноліття особа може бути зобов'язана судом частково або в повному обсязі відшкодувати шкоду, завдану нею у віці до 14 років життя або здоров'ю потерпілого, якщо вона має достатні для цього кошти, а зазначені особи є неплатоспроможними або померли.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «цивільна дієздатність фізичної особи», «малолітня особа».

ЧАСТКОВА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. partial liability ['pɑ:ʃəl laɪə'bilɪti])

– відповідальність, яка застосовується під час скоєння правопорушення кількома особами. Наступає у всіх випадках, коли законом, іншим правовим актом або договором не передбачено інше. Правило про застосування часткової відповідальності є загальним правилом і впливає з часткового характеру договірних зобов'язань. Часткове зобов'язання має місце тоді, коли у ньому беруть участь кілька кредиторів або кілька боржників, і кожен із кредиторів має право вимагати виконання, а кожен із боржників повинен виконати зобов'язання у певній частці. Часткова відповідальність передбачає, що кожний з боржників несе перед кредитором відповідальність тільки у тій частці, яка припадає на нього відповідно до закону або договору. Частки кожного з боржників визнаються рівними, якщо законом або договором не визначений інший їх розмір. Зокрема, ст. 540 ЦК передбачено, що якщо у зобов'язанні беруть участь кілька боржників, кожний з них повинен виконати обов'язок у рівній частці, якщо інше не встановлено договором або актами цивільного законодавства.

Джерело: 1) Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356;

2) Цивільне право України. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2007, 408 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична відповідальність».

ЧАСТОТА СТРАХОВИХ ВИПАДКІВ

(англ. frequency of insurance cases ['fri:kwənsi ɒv ɪn'sʊərəns 'keɪsɪz])

– показник, що є елементом збитковості страхової суми. Частота страхових

випадків визначається відношенням кількості страхових випадків до кількості застрахованих об'єктів або договорів страхування в розрізі видів страхування.

Джерело: Словник страхових термінів, 2019. URL: <https://iic.kharkov.ua/slovník-strahovih-terminiv>).

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «страховий випадок».

ЧЕК

(англ. check [tʃɛk])

– цінний папір, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження чекодавця банку сплатити утримувачу чека вказану в ньому суму.

Джерело: Господарське право України: підручник: у 2 ч. / за ред. Андрєєва О.Б., Жорнокуй Ю.М., Гетманець О.П. та ін. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «чек», «чекодавець».

ЧЕКОДАВЕЦЬ

(англ. issuer ['ɪʃuːə])

– підприємство або фізична особа, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «чек», «чекодержатель».

ЧЕКОДЕРЖАТЕЛЬ

(англ. holder ['həʊldə])

– підприємство або фізична особа, яка є одержувачем коштів за чеком.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «чек», «чекодавець».

ЧЕСТЬ

(англ. honor ['ɒnə])

– об'єктивна оцінка особистості, що визначає відношення суспільства до особи, тобто соціальна оцінка моральних та інших якостей особистості.

Джерело: Костащук О. І. Професійна честь як важлива якість особистісно-професійної підготовки майбутніх учителів та її сутнісно-компонентний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 26. С. 19-24.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «мораль».

ЧЛЕН КООПЕРАТИВУ

(англ. member of the cooperative ['mɛmbəɹ ɒv ðə kəʊ'ɒpəɹətɪv])

– фізична або юридична особа, яка зробила вступний і пайовий внески в розмірах, визначених статутом кооперативу, визнає принципи і цілі кооперати-

ву, дотримується вимог його статуту і користується правом ухвального голосу в кооперативі.

Джерело: Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: створення і діяльність / за заг. ред. Гриценко М. П. Київ: Київська обласна аграрна дорадча служба, 2005. 68 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «фізична особа», «юридична особа», «кооператив».

ЧЛЕНИ СІМ'Ї

(англ. family members ['fæmɪli 'membəz])

– (1) фізичні особи, які безпосередньо пов'язані з публічною особою (кровна спорідненість) або шлюбом, або подібною (цивільною) формою партнерства.

Джерело: Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.;

– (2) особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Джерело: Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «шлюб», «фізична особа».

Ш

ШАХРАЙСТВО

(англ. fraud [frɔ:d])

– заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «майно», «злочин».

ШКОДА

(англ. damage ['dæmɪdʒ])

– зменшення або втрата (загибель) певного особистого чи майнового блага. Вона є неодмінною умовою цивільно-правової відповідальності у формі відшкодування збитків. Залежно від об'єкта правопорушення розрізняють майнову або немайнову (моральну) шкоду. Майнвою вважається шкода, яка має певну економічну цінність і виражається у грошах. Моральною є шкода, яка не має економічного змісту. Вона визначається як моральні або фізичні страждання, заподіяні внаслідок порушення особистих немайнових прав громадянина або організації чи їхніх майнових прав.

Джерело: Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. і допов. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С. І., 2009. 436с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «збитки», «цивільно-правова відповідальність».

ШЛЮБ

(англ. marriage ['mæɪrɪdʒ])

– (1) сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Джерело: Шлюб як юридична конструкція: реалії та перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 398-403. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_63;

– (2) юридичне оформлення добровільного, вільного і рівноправного союзу чоловіка і жінки, заснованого на взаємній згоді, почуттях взаємної любові, дружби і поваги, укладеного в державних органах реєстрації цивільного стану з метою створення сім'ї, виховання дітей. Шлюб породжує взаємні права і обов'язки подружжя. За загальним правилом шлюбний вік для чоловіків – 18 років, для жінок – 18 років. У виключних випадках ці строки можуть бути скорочені за рішенням суду на підставі заяви особи, яка досягла 16 років.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права/ укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С.К. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32).

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «близькі родичі та члени сім'ї».

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ)

(англ. marriage contract ['mæridʒ 'kɒntrækt])

– укладена в установленому законом порядку письмова і нотаріально завірена домовленість подружжя або осіб, які звернулись із заявою про реєстрацію шлюбу, про регулювання сімейних відносин. Шлюбний договір регулює майнові відносини між подружжям, визначає їхні майнові права та обов'язки. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать діючому законодавству, моральним засадам суспільства. У шлюбному договорі може бути визначено майно, яке дружина, чоловік передає для використання для спільних потреб сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу. Шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, встановлених Сімейним кодексом України, а також ставити одного із подружжя в надзвичайно невідгідне матеріальне становище. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їх дітей, а також інших осіб. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу майна, в тому числі в разі розірвання шлюбу. За шлюбним договором не може передаватися у власність одного із подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності в день реєстрації шлюбу, а якщо його укладено подружжям, він набирає чинності в день його нотаріального посвідчення. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, строки тривалості окремим прав і обов'язків, а також його чинність (або чинність окремих його умов) після припинення шлюбу. Якщо у зв'язку з укладенням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить другому з подружжя, чи є їхньою спільною власністю, чи власністю їхніх родичів, сторони в шлюбному договорі можуть домовитися про порядок проживання в ньому і користування ним. Подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим із подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу, з виплатою грошової компенсації або без неї. Сторони шлюбного договору можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя незалежно від непрацездатності та потреби в матеріальній допомозі. Якщо в шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, то в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса. Шлюбний договір не може бути змінений в односторонньому порядку, а тільки обома з подружжя. Угода про зміну шлюбного договору посвідчується нотаріально. Шлюбний договір може бути змінений за рішенням суду на вимогу одного із подружжя, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору. Права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються в день подання до нотаріуса заяви про відмову

від нього. На вимогу одного із подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання. Шлюбний договір на вимогу одного із подружжя або іншої особи, права та обов'язки якої цим договором порушені, може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених Цивільним кодексом України.

Джерело: Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права/ укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С. К. Одеса: ОДУВС, 2016. с.32. Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «шлюб», «договір».

ШПИГУНСТВО

(англ. espionage [espjə'neɪʒ])

– це передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «злочин».

ШТРАФ

(англ. fine [faɪn])

– (1) грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої цієї статті. Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. За вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що такий злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу. Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Джерело: Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131;

– (2) грошове стягнення, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встанов-

лених цим Кодексом та іншими законами України.

Джерело: Економічний словник/ за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.;

– (3) як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається цим Кодексом залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Джерело: Адміністративні стягнення за порушення митних правил – попередження, штраф, конфіскація, 2020. URL: <http://if.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/170073.html>;

– (4) неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «злочин», «додаткові покарання», «адміністративне стягнення».

ШТРАФНА САНКЦІЯ (ФІНАНСОВА САНКЦІЯ, ШТРАФ)

(англ. penalty (financial sanction, fine) ['penlti (faɪ'nænsjəl 'sæŋkʃən, faɪn)])

– плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Джерело: Словник фінансово-правових термінів/ за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «податок».

ШТРАФНІ САНКЦІЇ

(англ. penalties ['penltiz])

– господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Джерело: Андреева О. Б. Господарське право України: підручник. ч. 1/ О. Б. Андреева, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 340 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «санкція», «неустойка», «пеня», «штраф».

Ю

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(англ. legal liability ['li:gəl 'laɪə'bɪlɪti])

– передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких зазнає особа за вчинене правопорушення.

Джерело: Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів/ за ред. Цвік М., Петришин О., Авраменко Л. Харків: Право, 2009. 584 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «санкція», «норма права», «правопорушення».

ЮРИДИЧНА КОНСТРУКЦІЯ

(англ. legal construction ['li:gəl kən'strʌkʃn])

– це засіб нормотворчої техніки, який забезпечує побудову нормативно-правового матеріалу.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див термін «правові відносини».

ЮРИДИЧНА ОСОБА

(англ. legal entity ['li:gəl 'entɪti])

– (1) організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

Джерело: Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінам і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. ст.356.

– (2) організація, підприємство, установа, що відповідають певним ознакам, визначеним законодавством відповідної країни. До числа таких ознак відносять незалежність існування; наявність у юридичної особи свого майна, відокремленого від майна його учасників; право, придбання, користування та розпорядження власністю, а також здійснення від свого імені дозволених законом дій; право від свого імені бути позивачем і відповідальним у суді та різного роду арбітражах (третейських судах); самостійна майнова відповідальність.

Джерело: Економічний словник / за ред. Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. Київ: КОНДОР, 2006. 356 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «господарське товариство».

ЮРИДИЧНА ПРЕЗУМПЦІЯ

(англ. legal presumption ['li:gəl prɪ'zʌmp.ʃən])

– це припущення про те, що ймовірний факт має місце в усіх випадках.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридичні факти», «норми права».

ЮРИДИЧНА ФІКЦІЯ

(англ. legal fiction ['li:gəl fɪk.ʃən])

– це техніко-юридичний прийом, за допомогою якого а) неіснуюче становище (відношення) оголошується існуючим і набуває загальнообов'язкового характеру внаслідок його закріплення в правовому приписі; б) штучно прирівнюються одна до другої такі речі, які в дійсності є різними або навіть протилежними.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смо-
родинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «норма права».

ЮРИДИЧНЕ ДОЗВОЛЯННЯ

(англ. legal permission ['li:gəl pə'mɪʃn])

– визнання за особою суб'єктивного права здійснити певні юридично значущі дії або утриматися від них, вільно обрати варіант власної поведінки.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смо-
родинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «суб'єктивне право».

ЮРИДИЧНЕ ЗОБОВ'ЯЗУВАННЯ

(англ. legal commitment ['li:gəl kə'mɪtmənt])

– покладення на особу юридичного обов'язку виконати певні дії, регламентовані нормами права.

Джерело: Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків:
Консум, 2005. 656 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «юридичний обов'язок», «норма права»

ЮРИДИЧНИЙ ОBOB'ЯЗОК

(англ. legal duty ['li:gəl 'dju:ti])

– це вид і міра належної поведінки, яка встановлена законом.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О.В. Петришин, С.П. Погребняк, В.С. Смо-
родинський; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. «норма права»

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ-НЕРЕЗИДЕНТИ

(англ. legal entities - non-resident ['li:gəl 'entɪtɪz - 'nɒn'rezɪdənt])

– юридичні особи з місцезнаходженням за межами України, які створені й діють відповідно до законодавства іноземної держави.

Джерело: Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 №
74/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. ст.181.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ-РЕЗИДЕНТИ

(англ. legal entities – resident ['li:gəl 'entɪtɪz - 'rezɪdənt])

– юридичні особи з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність на підставі законів України.

Джерело: Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. ст.181.
Зв'язок з іншими термінами: див. термін «юридична особа».

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ

(англ. legal facts ['li:gəl fækt])

– конкретні життєві обставини (дії, бездіяльність, події), з якими норми цивільного законодавства пов'язують правові наслідки, передусім виникнення, зміну або припинення правовідносин.

Джерело: Мельник О.Г. Поняття юридичних фактів як підстав виникнення, припинення та трансформації правових відносин у сфері реалізації судової влади. *Серія Право*. Випуск 33. Том 1. С. 32-35.

Зв'язок з іншими термінами: див. термін «правові відносини».

ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА

(англ. legal significant behavior ['li:gəl sig'nɪfɪkənt bɪ'heɪvjər])

– врегульована нормами і принципами права поведінка особи, що має певні юридичні наслідки.

Джерело: Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

Зв'язок з іншими термінами: див. терміни «правова поведінка», «правомірна поведінка».

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТЕРМІНІВ

А

- аболіція 7**
abolition 7
- аброгація 7**
abrogation 7
- абсентеїзм 7**
absenteeism 7
- абсолютні права 7**
absolute right 7
- абсолюція 8**
absolution 8
- абстрактні правочини 8**
abstract transactions 8
- аваль 8**
aval 8
- аванс 8-9**
advance 8-9
- авізо 9-10**
advise 9-10
- автономія 10**
autonomy 10
- автор 10**
author 10
- авторське право 11**
copyright 11
- аграрне право 11**
agrarian law 11
- адвалорне відрахування 11**
advalory calculation 11
- адвокат 11**
advocate 11
- адвокатська діяльність 11**
advocacy 11
- адвокатська таємниця 12**
advocate's secret 12
- адвокатське бюро 12**
advocate bureau 12
- адвокатське об'єднання 12**
advocate union 12
- адвокатське самоврядування 13**
lawyer's self-government 13
- адвокатський запит 12-13**
advocate's request 12-13
- адвокатура України 13**
the bar of Ukraine 13
- адендум 13**
addendum 13
- адміністративна справа 13**
administrative case 13
- адміністративна юрисдикція 13-14**
administrative jurisdiction 13-14
- адміністративне законодавство 14**
administrative legislation 14
- адміністративне право 14**
administrative law 14
- адміністративне правопорушення (проступок) 14**
administrative offense (misdemeanor) 14
- адміністративне стягнення 14**
administrative penalty 14
- адміністративне судочинство 15**
administrative justice 15
- адміністративний акт 15**
administrative act 15
- адміністративний договір 15**
administrative agreement 15
- адміністративний позов 16**
administrative claim 16
- адміністративний процес 15-16**
administrative procedure 15-16
- адміністративний суд 16**
administrative court 16
- адміністративно-попереджувальні заходи 16**
administrative and preventive measures 16
- акредитив 16**
letter of credit 16
- акт 16**
act 16
- Акт проголошення незалежності України 17**
the Act of declaration of independence of Ukraine 17
- акти цивільного стану 17**
acts of civil status 17
- активи 17-18**
assets 17-18

активи страховика 18
assets of the insurer 18
активне виборче право 18
active suffrage 18
акцепт 19
acceptance 19
акціонерне товариство 19
joint-stock company 19
акція 19-21
share; stock; equity 19-21
алібі 21
alibi 21
аліменти 21
alimony payments 21
альтернативне зобов'язання 21
an alternative obligation 21
амністія 21
amnesty 21
аналогі наркотичних засобів і психотропних речовин 21-22
drugs and psychotropic substances analogs 21-22
аналогія закону 22
the analogy of law 22
аналогія права 22
the analogy of the law 22
анкета 23
questionnaire 23
антидемократичний державний режим 23
anti-democratic state regime 23
апарат держави 23
the apparatus of the state 23
апатрид 23-24
stateless person 23-24
апеляція 24
appeal 24
арешт 24
seize; detention 24
арешт майна 24-25
arrest of property 24-25
архів 25
archive 25
асоціація 25-26
association 25-26
аудит 26
audit 26
аудит фінансової звітності 26
financial reporting audit 26

аудитор 26
auditor 26
аудиторська діяльність 26-27
audit activity 26-27
аукціон (публічні торги) 27
auction (public bidding) 27
аутентифікація 27
authentication 27
афект 27
affect 27

Б

багатомандатний виборчий округ 28
multi-member constituency 28
базова (базисна) ставка 28
prime rate 28
бандитизм 28
gangsterism 28
банк 28
bank 28
банк-емітент 29
issuing bank 29
банківська гарантія 29
bank guarantee 29
банківська діяльність 29
banking activity 29
банківська система України 29
banking system of Ukraine 29
банківська таємниця 29-30
bank secrecy 29-30
банківський вклад 30-31
deposit 30-31
банківський день 31
banking day 31
банківський кредит 31
bank loan 31
банкрутство 31-32
bankruptcy 31-32
безвідкличний акредитив 32
irrevocable letter of credit 32
бездіяльність 32
inaction 32
безліцензійна діяльність 32
unlicensed activity 32
безнадійний кредит 32-33
bad credit 32-33

безоплатна вторинна правова допомога 33
free secondary legal aid 33
безоплатна первинна правова допомога 33
free primary legal aid 33
безоплатна правова допомога 33
free legal aid 33
безоплатний правочин 33
free transaction 33
безперервне проживання на території України 34
continuous residence on the territory of Ukraine 34
безпосередній керівник 34
direct supervisor 34
безпосередність судового розгляду 34
immediate trial 34
безпосередня демократія 34-35
immediate democracy 34-35
безпритульна особа 35
homeless person 35
безробітні 35
unemployed 35
безстроковий правочин 35
permanent transaction 35
безхазяйна річ 35
derelict 35
біженець 35-36
refugee 35-36
біометрична верифікація 37
biometric verification 36
біпатрид 36
bipatrid 36
біржовий ринок 36
stock market 36
біржові операції 36-37
stock exchange operations 36-37
благодійна діяльність 37
charitable activity 37
благодійна організація 37
charitable organization 37
благодійна пожертва 37
charity donation 37
благодійна програма 37-38
charity program 37-38
благодійний грант 38
charitable grant 38

благодійник 38
benefactor 38
близькі особи 38
close persons 38
близькі родичі та члени сім'ї 38-39
close relatives and family members 38-39
боргове зобов'язання 39
debt obligation 39
боржник 39
debtor 39
бюджет 39
budget 39
бюджет держави 39-40
state budget 39-40
бюджети місцевого самоврядування 40
budgets of local self-government 40
бюджети об'єднаних територіальних громад 40
budgets of the united territorial communities 40
бюджетне асигнування 40
budgetary appropriation 40
бюджетне відшкодування 41
budget reimbursement 41
бюджетне зобов'язання 41
budgetary commitment 41
бюджетне право 41
budget law 41
бюджетний процес 41
budget process 41
бюджетний устрій 41-42
budget system 41-42
бюджетні кошти (кошти бюджету) 42
budget funds 42
бюджетні установи 42
budget institutions 42

В

валова міграція 43
gross migration 43
валютна операція 43
currency transaction 43
валютні кошти 43
currency 43

- вартість 43**
cost 43
- вартість кредитування під закладну 43-44**
the cost of mortgage lending 43-44
- вартість пропозиції 44**
the cost of the offer 44
- вахтовий режим роботи 44**
rotational work 44
- введення в експлуатацію 44**
commissioning 44
- веб-клієнт 44-45**
web client 44-45
- вексель 45**
bill of exchange/promissory note 45
- Верховна Рада України 45**
Verkhovna Rada of Ukraine 45
- Верховний Суд 46**
Supreme Court 46
- взаємодіючі сторони 46**
interacting parties 46
- вибір права 46**
choice of law 46
- вибори 46**
election 46
- виборні особи 46**
elected individuals 46
- виборча дільниця 46-47**
polling station 46-47
- виборча квота 47**
quota 47
- виборча комісія 47**
election commission 47
- виборча система 47**
election system 47
- виборче право 47-48**
right to vote 47-48
- виборчий бюлетень 48**
ballot paper 48
- виборчий корпус 48**
electoral corps 48
- виборчі комісії з місцевих виборів 48**
election commissions for local elections 48
- виборчі процедури 49**
election procedures 49
- видача ліцензії 49**
issuance of a license 49
- видача особи (екстрадиція) 49**
issuance of a person (extradition) 49
- види адміністративних стягнень 49-50**
types of administrative penalties 49-50
- види покарань 50**
punishment types 50
- викладацька діяльність 50**
teaching activity 50
- виключне право 50**
exclusive right 50
- виклик слідчим, прокурором 50**
call by the investigator 50
- виконавець (співвиконавець) 51**
executor (co-executor) 51
- виконавець заповіту 51**
executor of the will 51
- виконавець злочину 51**
the perpetrator of the crime 51
- виконавча влада 51**
executive 51
- виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) 51-52**
executive proceeding as a court proceeding final stage and compulsory execution of court decisions and decisions of other authorities (officials) 51-52
- виконання зобов'язань 52**
fulfillment of obligations 52
- викривач 52**
exposer 52
- вимагання 52**
extortion 52
- вимушена зупинка 53**
forced stop 53
- вимушений прогул 53**
forced truancy 53
- вина 53**
fault 53
- винні особи 53**
guilty persons 53
- випадкові умови договору 53**
random contract terms 53

- виписка з єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань 54**
extracts from a single state register of legal entities, individuals of entrepreneurs and public formations 54
- виплата винагороди викривачеві 54**
payment of remuneration to whistleblower 54
- виплати по закінченню трудової діяльності 54**
payments upon termination of employment 54
- виплати при звільненні 55**
dismissal payment 55
- виправаний 55**
justified person 55
- виправдувальний вирок 55**
the acquittal 55
- виправлення засудженого 55**
convict reformation 55
- виправний центр 55**
correctional center 55
- виправні роботи 56**
corrective work 56
- випробувальний термін 56**
probationary period 56
- вирок 56**
sentence 56
- вислуга років 56**
years of service 56
- висновок експерта 56-57**
expert conclusion 56-57
- вихідна допомога 57**
terminal wage 57
- відкликання депутата 57**
recall of the deputy 57
- відкриття спадщини 57**
heritage discovery 57
- відповідальність неповнолітніх 57**
responsibility of minors 57
- відповідальність цивільна 57-58**
civil responsibility 57-58
- відповідач 58**
defendant 58
- відпустка 58**
vacation 58
- відрахування із заробітної плати 58**
payroll deductions 58
- відсторонення від посади 58**
removal from office 58
- відумерлість спадщини 58-59**
inheritance of heritage 58-59
- відчуження майна 59**
alienation of property 59
- відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю 59**
compensation for damage illegal decisions, actions or omissions 59
- відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому 59**
compensation for damage to the victim 59
- відшкодування збитків 60**
compensation for damages 60
- відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину 60**
compensation for property damage to a crime victim 60
- відшкодування моральної шкоди 60**
compensation for non-pecuniary damage 60
- відшкодування шкоди 60**
compensation for damage 60
- візування 60-61**
sight sighting 60-61
- вклад (депозит) 61**
deposit 61
- власник 61**
owner 61
- власність 61**
property 61
- внутрішні функції держави 61**
internal functions of the state 62
- внутрішній трудовий розпорядок 62**
internal labor regulations 62
- володілець інформації 62**
information owner 62
- володіння 62**
possession 62

Г

- галузеві принципи права 63**
sectoral principles of law 63
- галузь права 63**
branch of law 63
- гарантії законності 63**
guarantees of legality 63
- гарантії прав і обов'язків 63**
guarantees of rights and obligations 63
- гарантії прав і свобод особи 63-64**
guarantees of the rights and freedoms of the individual 63-64
- гарантійне зобов'язання 64**
warranty obligations 64
- гарантійний випадок 64**
warranty case 64
- гарантійний строк 64**
guarantee term 64
- гарантійний термін експлуатації 64**
warranty period of operation 64
- гарантійний термін зберігання 65**
warranty period of storage 65
- гарантія 65**
guarantee 65
- гарантія платоспроможності 65**
guarantee of solvency 65
- генеральна довіреність 65-66**
general power of attorney 65-66
- генеральний підрядник 66**
general contractor 66
- Герб України 66**
Emblem of Ukraine 66
- гіпотеза 66**
hypothesis 66
- глава держави 67**
head of state 67
- гласність 67**
publicity 67
- гласність судового розгляду 67**
publicity of the trial 67
- головуючий 67**
presiding 67
- гонорар авторський 68**
author's fee 68
- горизонтальна структура законодавства 68**
horizontal structure of legislation 68
- господарська діяльність 68**
economic activity 68
- господарська компетенція 68**
economic competence 68
- господарське об'єднання 69**
economic association 69
- господарське товариство 69**
economic company 69
- господарський суд 69**
economic court 69
- господарські спори 69**
economic disputes 69
- готування до злочину 69-70**
crime preparing 69-70
- грабіж 70**
robbery 70
- гривня 70**
hryvnia 70
- громадська безпека і порядок 70**
public safety and order 70
- громадська організація 70**
non-governmental organization 70
- громадська спілка 70**
public union 70
- громадське місце 71**
public place 71
- громадське об'єднання 71**
public associations 71
- громадські організації 71**
public organization 71
- громадські роботи 71**
public work 71
- громадські слухання 71-72**
public hearing 71-72
- громадські формування 72**
public formations 72
- громадянин 72**
citizen 72
- громадянин України 72**
citizen of Ukraine 72
- громадянство 72-73**
citizenship 72-73
- громадянське суспільство 73**
civil society 73
- гроші 73-74**
money 73-74
- грошова одиниця 74**
monetary unit 74
- грошова система 74-75**
monetary system 74-75

грошове забезпечення 75

cash collateral 75

грошове зобов'язання 75

monetary obligation 75

грошове стягнення 75

monetary penalty 75

Д

**дані Державного земельного
кадастру 76**

State land cadastre data 76

дата виконання договору 76

date of contract execution 76

дата укладання договору 76

date of contract conclude 76

двосторонній договір 76

bilateral agreement 76

декларація 77

declaration 77

декларація про відмову

від іноземного громадянства 77

declaration of waiver of foreign

nationality 77

декларація про відсутність

іноземного громадянства 77

declaration of absence of foreign

nationality 77

декрет 77

decree 77

делеговані повноваження 77-78

delegated powers 77-78

делеговані повноваження органу

самоорганізації населення 78

delegated authority of the body of self-

organization of the population 78

делікт 78

delict 78

деліктна відповідальність 78-79

tort liability 78-79

деліктоздатність 79

tort 79

демократична держава 79

democratic state 79

демократичний режим 79

democratic regime 79

демократія 79-80

democracy 79-80

день прав людини 80

human rights day 80

департизація 80

departization 80

депозит (вклад) 80

deposit 80

депозитарний договір 80

depository agreement 80

депортація 81

deportation 81

депутат 81

deputy 81

депутатська група 81

the deputy group 81

депутатське запитання 81

deputy question 81

депутатське звернення 81-82

deputy appeal 81-82

депутатський запит 82

deputy request 82

держава 82

state 82

державна влада 82-83

state power 82-83

державна зрада 83

treason 83

державна мова 83

state language 83

державна монархія 83

state monarchy 83

державна реєстрація речових прав

на нерухоме майно

та їх обтяжень 83-84

state registration of real rights to real

estate and their encumbrances 83-84

державна служба 84

civil service 84

державне (комунальне)

господарське об'єднання 84

state (communal) economic

association 84

державне акціонерне

товариство 84-85

state joint-stock company 84-85

державне замовлення 85

state order 85

Державне казначейство

України 85

State treasury of Ukraine 85

- державне комерційне підприємство 85**
state commercial enterprise 85
- державне обвинувачення 85-86**
public prosecution 85-86
- державне обов'язкове соціальне страхування 86**
state compulsory social insurance 86
- державне підприємство 86**
state enterprise 86
- державне унітарне підприємство 86**
state unitary enterprise 86
- державне управління 86-87**
governance 86-87
- державний апарат 87**
machinery of the state 87
- державний борг 87**
state debt 87
- державний кордон 87**
state border 87
- державний орган 87**
state authority 87
- державний реєстр прав на нерухоме майно та їх обмежень 87-88**
state register of real estate rights and their restrictions 87-88
- державний режим 88**
state regime 88
- державний службовець 88**
civil servant 88
- державний суверенітет 88**
state sovereignty 88
- державний устрій 88-89**
state system 88-89
- державні кошти 89**
public funds 89
- державні підприємства 89**
state enterprises 89
- державні символи 89**
state symbols 89
- державні установи 89**
state institutions 89
- державно-правовий примус 90**
state-legal force 90
- де-факто 90**
de facto 90
- деформація правосвідомості 90**
deformation of legal consciousness 90
- де-юре 90**
de jure 90
- джерело права 90**
source of law 90
- дивіденд 90-91**
dividend 90-92
- дискреційні повноваження 91**
discretionary powers 91
- дискримінація суб'єктів господарювання 91**
discrimination of business entities 91
- диспозиція 91**
disposition 91
- дисциплінарна відповідальність 92**
disciplinary responsibility 92
- дисциплінарне стягнення 92**
disciplinary penalties 92
- дисциплінарний проступок 92**
disciplinary misconduct 92
- дитина 92**
child 92
- дієдатність 92-93**
legal capacity 92-93
- дієдатність юридичної особи 93**
legal capacity of a legal entity 93
- дідання 93**
preliminary investigation 93
- дія нормативно-правових актів за колом осіб 94**
action of legal acts by persons 94
- дія нормативно-правових актів у просторі 94**
action of legal acts in space 98
- дія нормативно-правових актів у часі 94**
action of legal acts in time 94
- добровільна відмова 94**
voluntary refusal 94
- добровільне страхування 94**
voluntary insurance 94
- добросовісний набувач майна 95**
conscientious purchaser of property 95
- довідка про звернення за захистом в Україні 95**
certificate of protection in Ukraine 95
- довіреність 95**
power of attorney 95
- довіритель 95**
settlor 95
- довірче управління 95-98**
trust managing 95-98

довічна пенсія 98
lifetime pension 98
довічне позбавлення волі 98
life imprisonment 98
довічне утримання у цивільному праві 98-99
lifespan in civil law 98-99
договір 99
contract 99
договір банківського рахунку 99
bank account agreement 99
договір будівельного підряду 99
construction contract 99
договір дарування 99
gift contract 99
договір доручення 100
contract of agency 100
договір зберігання 100
storage contract 100
договір купівлі-продажу 100
contract of sale 100
договір лізингу 100
lease contract 100
договір найму 101
contract of engagement 101
договір підряду 101
contract agreement 101
договір позики 101
contract of loan 101
договір приєднання 101
adhesion contract 101
договір про надання послуг 101-102
services supply agreement 101-102
договір про надання правової допомоги 102
contract on the provision of legal assistance 102
договір страхування 102
insurance contract 102
додаткові покарання 102
additional punishments 102
докази в кримінальному провадженні 103
evidence in criminal proceedings 103
докази в справі про адміністративне правопорушення 103
evidence in an administrative offense case 103

документ 103-104
document 103-104
документи, що засвідчують особу 104
documents of identification 104
домашнє насильство 104
domestic violence 104
домашній арешт 104
house arrest 104
допит 104-105
interrogation 104-105
допустимість доказу 105
admissibility of evidence 105
досудове розслідування 105
pre-trial investigation 105
досудове слідство 105
pre-trial examination 105
доходи, одержані злочинним шляхом 105
proceeds of crime 105

Е

еквайрінг 106
acquire 106
економічна злочинність 106
economic crime 106
економічна політика держави 106
economic policy of the state 106
економічна теорія 106
economic theory 106
економічні відносини 106
economic relations 106
економічні гарантії 107
economic guarantees 107
економічні інтереси 107
economic interests 107
екоцид 107
ecocide 107
ексгумація 107
exhumation 107
експерт 107-108
expert 107-108
експерт з питань права 108
an expert on questions of law 108
експертиза 108
examination 108
експертиза судова 108
court examination 108

експлуатація дітей 108-109
exploitation of children 108-109
експорт 109
export 109
екстрадиційний арешт 109
extradition arrest 109
електронна адреса 109
e-mail address 109
електронний документ 109-110
electronic document 109-110
електронний підпис 110
electronic signature 110
електронний цифровий підпис 110
electronic digital signature 110
електронні докази 110
electronic evidence 110
ембарго 110
embargo 110
еміграція 111
emigration 111
емісія 111
emission 111
емітенти цінних паперів 111
underwriter 111
емфітевзис 111
emphyteusis 111
ефективність правового регулювання 111
efficiency of legal regulation 111

Є

Європейський суд з прав людини 112
European Court of Human Rights 112
єдине громадянство 112
single citizenship 112
єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування 112
the only contribution to comprehensive state social insurance 112
Єдиний державний демографічний реєстр 112-113
Unified state demographic register 112-113

Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України (ЄДРПОУ) 113
Unified state register of enterprises and organizations of Ukraine 113
Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань 113
Unify state register of legal entities, individuals-entrepreneurs and public formations 113
єдиний майновий комплекс 113
the only property complex 113
єдиний реєстр боржників 113-114
unified debtor register 113-114
єдиний реєстр досудових розслідувань 124
unified pre-trial investigations register 114
єдиний реєстр об'єктів державної власності 114
unified register of state property objects 114
єдність державної влади 114
unity of government 114

Ж

жертва насильства в сім'ї 115
victim of domestic violence 115
жертва торгівлі людьми 115
victim of human trafficking 115
житло 115
dwelling 115
житло фізичної особи 115
housing of individual 115
житлове право 115-116
housing law 115-116
житловий будинок 116
house 116
Житловий кодекс України 116
Housing code of Ukraine 116
житловий фонд 116
housing fund 116
житловий фонд соціального призначення 116
housing fund for social purpose 116

житлово-будівельний кооператив 116-117
housing and construction cooperative 116-117
житлово-комунальні підприємства 117
housing and communal enterprises 117
житлово-комунальні послуги 117
housing and communal services 117
життєдіяльність 117
vital activities 117
журнал судового засідання 117
court session journal 117

3

забезпечення виконання зобов'язань 118
ensuring to perform obligations 118
забезпечення зобов'язань 118
collateral 118
забезпечення позову 118
securing a claim 118
заборона вислання або примусового повернення 118
prohibition of expulsion or return 118
завдаток 119
deposit 119
загальна декларація прав людини 119
universal declaration of human rights 119
загальний (філософський) підхід 119
philosophical approach 119
загальні принципи права 119
general law principles 119
загальнообов'язкове державне пенсійне страхування 119
compulsory state pension insurance 119
зайнятість населення 120
employment 127
закінчений злочин 120
completed crime 120
заклад вищої освіти 120
higher education institution 120
заклад освіти 120
educational institution 120

закон 120
law 120
закон про кримінальну відповідальність 121
the law on criminal responsibility 121
законні джерела існування 121
legal sources of existence 121
законні представники 121
legal representatives 121
законні представники дитини, розлученої із сім'єю 121
legal representatives of a child separated from the family 121

законні представники особи віком до вісімнадцяти років 122
legal representatives of a person under the age of eighteen 122
законність 122
legality 122
законодавство 122
legislation 122
законодавча влада 122
legislature 122
законодавча ініціатива 123
legislative initiative 123
законодавча регламентація 123
legislative regulation 123
законодавчий процес 123
legislative process 123
законопроект 123
bill 123
законний представник підозрюваного, засудженого 123
legal representative of a suspect or convicted person 123
закордонна організація 124
foreign organization 124
закордонний українець 124
foreign ukrainian 124
закрите зберігання 124
closed storage 124
закриття тендерів 124
closing of tenders 124
залишення в небезпеці 124
leaving in danger 124
замах на злочин 125
criminal attempt 125
заміщення 125

- replacement 131
запит на інформацію 125
request for information 125
запобіжні заходи 125
preventive measure 125
заповідальний відказ 125-126
testamentary refusal 125-126
заповіт 126
will 126
заповіт з умовою 126
conditional bequest 126
заробітна плата 126
salary 126
засоби подолання колізій у законодавстві 126
means of overcoming conflicts in law 126
засоби подолання прогалин в законодавстві 127
means of overcoming gaps in legislation 127
застава 127
bail 127
заставна 127-128
mortgage 127-128
застереження 128
warning 128
застосування правових норм 128
application of legal rules 128
засуджений 128
convict 128
захисник 128-129
defender 128-129
захист 129
advocacy 129
захист інвестицій 129
investment protection 129
заходи забезпечення кримінального провадження 129
measures to ensure criminal proceedings 129
заходи процесуального примусу 129-130
procedural coercion measures 129-130
заява 130
application 130
заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту 130
application on recognition of a refugee or a person who needs additional protection 130
заявник 130
applicant 130
збитки 131
losses 131
звичай 131
custom 131
звід законів 131
code of laws 131
звільнення з роботи з ініціативи власника 131
dismissal from work on the initiative of the owner 131
звільнення з роботи з ініціативи працівника 131-132
dismissal from work on the initiative of the employer 131-132
зворотна дія закону 132
reverse of the law 132
згода суб'єкта персональних даних 132
personal data subject consent 132
земельна ділянка 132
land plot 132
земельне законодавство 132-133
land legislation 132-133
земельне право 133
land law 133
земельний кадастр 133
land cadaster 133
земельний кодекс 133
land code 133
земельний сервітут 133-134
appurtenant easement 133-134
землекористування 134
land use 134
землеустрій 134
land management 134
землі населених пунктів 134
lands of populated items 134
землі сільськогосподарського призначення 135
agricultural land 135
зловживання владою або службовим становищем 135
abuse of power or official position 135
зловживання повноваженнями 135
abuse of powers 135

- зловживання правом 135**
abuse of right 135
- злочин 135-136**
crime 135-136
- злочин невеликої тяжкості 136**
crime of little gravity 136
- злочин середньої тяжкості 136**
crime of medium gravity 136
- злочинна недбалість 136**
criminal negligence 136
- злочинна самовпевненість 136**
criminal self-confidence 143
- змішаний договір 136-137**
mixed contract 136-137
- зобов'язальне право 137**
contract law 137
- зобов'язання 137**
obligation 137
- зобов'язання держави у сфері прав людини 137**
an obligation of the state is in the field of human right 137
- зобов'язання припинити іноземне громадянство 137-138**
obligation to terminate foreign citizenship 137-138
- зовнішньоекономічна діяльність 138**
foreign economic activity 138
- зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання 138**
entities foreign economic activity 138
- зовнішньоекономічний договір (контракт) 138**
foreign economic agreement (contract) 138
- зустрічний позов 138**
counterclaim 138
- I**
- ідентифікація особи 139**
identification of the personality 139
- ім'я громадянина 139**
name of a citizen 139
- ім'я особи 139**
person's name 139
- іммігрант 139**
immigrant 139
- імміграційна картка 140**
immigration card 140
- імміграція 140**
immigration 140
- імперативна норма 140**
imperative norm 140
- імперія 140**
empire 140
- імпічмент 140-141**
impeachment 140-141
- імпорт 141**
import 141
- інвестиції 141**
investments 141
- інвестиційна декларація 141-142**
investment declaration 141-142
- індексація грошових доходів населення 142**
indexation of monetary income of the population 142
- індивідуальний акт 142**
individual act 142
- індивідуальний пенсійний рахунок 142**
individual retirement account 142
- індивідуально-визначена річ 142**
the thing is individually defined 142
- індосамент 143**
endorsement 143
- індосант 143**
indosant 143
- індосат 143**
indosat 143
- індосація 143**
indosation 143
- ініціативна група 143**
initiative group 143
- інкасо 144**
inkaso 144
- інкорпорація законодавства 144**
incorporation of legislation 144
- іноземець 144**
foreigner 14
- іноземні громадяни 144**
foreign citizens 144
- інстанція судова 144-145**
judicial authority 144-145
- інститут демократії 145**
institute of democracy 145

інститут законодавства 145
institute of legislation 145
інститут права 145
institute of law 145
інструкція 145
instruction 145
інтелектуальна власність 145-146
intellectual property 146
інтерпретація закону 146
interpretation of the law 146
інтерпретаційний акт 146
interpretative act 146
інфляція 146
inflation 146
інформаційна послуга 146
information service 146
інформація 147
information 147
**інформація про фізичну особу
(персональні дані) 147**
information about an individual
(personal data) 147
інші види правової допомоги 147
other types of legal assistance 147
іпотека 147
mortgage 147
іпотечний договір 148
mortgage agreement 148
іпотечний житловий кредит 148
mortgage home loan 148
істотні умови договору 148
essential terms of the contract 148

К

Кабінет Міністрів України 149
Cabinet of Ministers of Ukraine 149
казначейські зобов'язання 149
treasury obligations 149
казуальне тлумачення 149
casual interpretation 149
касаційна інстанція 149-150
cassation instance 149-150
касаційна скарга 150
appeal 150
касація 150
cassation 150
катування 150
torture 150

кваліфікація 150
qualification 150
квитанція 151
receipt 151
квота 151
quota 151
**керівник державної служби
в державному органі 152**
the head of public service in public
authority 152
**керівник органу досудового
розслідування 152**
head of the pre-trial investigation
body 152
керівник органу прокуратури 152
head of the prosecutor's office 152
клієнт 152
client 152
клопотання 152
petition 152
кодекс 153
code 153
кодифікація 153
codification 153
кодифікація законодавства 153
codification of legislation 153
колективний договір 153
collective agreement 153
**колективний трудовий спір
(конфлікт) 154**
collective labor dispute (conflict) 154
колізії в законодавстві 154
collisions in legislation 154
колізійна норма 154
conflict norm 154
колізійне право 154
law of conflict 154
колізія законів 154-55
collision of laws 154-155
командитне товариство 155
limited partnership 155
комерційний кредит 155
commercial credit 155
комісія по трудовим спорам 156
collision on labor disputes 156
**компанія з управління
активами 156**
asset management company 156
компенсація 156
compensation 156

компетентність 156
competency 156
компетенція 156-157
competence 156-157
комунальне унітарне підприємство 157
communal unitary enterprise 157
комунальні послуги 157
utilities 157
конвенція 157
convention 157
конклюдентні дії 157
implied actions 157
консенсус 158
consensus 158
консолідація законодавства 158
consolidation of legislation 158
Конституційний Суд України 158
Constitutional Court of Ukraine 158
конституційні принципи правового статусу особи 158
constitutional principles of person's legal status 158
конституція 158-159
constitution 158-159
Конституція України 159
Constitution of Ukraine 159
консультанти юридичної клініки 159
consultants of legal clinic 159
контрабанда 159
smuggling 159
контракт 159
contract 159
конфедерація 159-160
confederation 159-160
конфіденційна інформація 160
confidential information 160
конфіскація 160
confiscation 160
конфіскація майна 160-161
property confiscation 160-161
конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення 161
object confiscation that became an instrument of carrying out or a direct object of an administrative offense 161

конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил 161
confiscation as an administrative penalty for customs rules violation 161
конфлікт інтересів 161-162
conflict of interest 161-162
кооператив 162
cooperative 162
корпоративна норма 162
corporate norm 162
корпоративне підприємство 163
corporate enterprise 163
корпоративний пенсійний фонд 163
corporate pension fund 163
корпоративні права 163
corporate rights 163
корупція 163-164
corruption 163-164
крадіжка 164
theft 164
країна громадянської належності 164
country of civil accessory 164
країна попереднього постійного проживання особи без громадянства 165
country of the previous permanent residence of the person without citizenship 165
країна походження 165
country of origin 165
крайня необхідність 165
emergency 165
кредит 165
credit 165
кредитний договір 165-166
credit agreement 165-166
кредитор 166
creditor 166
кредиторська заборгованість 166
account payable 166
кредиторська заборгованість, строк позовної давності якої минув 166
account payable, action limitation period of which has expired 166
кредитоспроможність 166
credit worthiness 167
кримінальна

відповідальність 167

criminal liability 167

кримінальне провадження 167

criminal proceedings 167

купівля-продаж 167

buy-sell 167

Л

легалізація 168

legalization 168

легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом 168

legalization of income received by a criminal way 168

легальне тлумачення 168

legal interpretation 168

лист 168

letter 168

лізинг 169

leasing 169

лізинг без екіпажу 169

leasing without crew 169

лізинг з екіпажем 169

leasing crew 169

лізингова діяльність 169

leasing activity 169

лізингова операція 169

leasing operation 169

лізинговий кредит 170

leasing credit 170

лізинговий платіж 170

leasing payment 170

лізингодавець 170

lessor 170

лізингоодержувач 170

lessee 170

ліквідатор 170

liquidator 170

ліквідаційна процедура 170-171

liquidating procedure 170-171

ліквідація 171

liquidation 171

лісовий сервітут 171

forest easement 171

лістинг 171

listing 171

ліцензіар 171

licensor 171

ліцензіат 171-172

licensee 171-172

ліцензійна продукція 172

licensed production 172

ліцензійний договір 172

licensed contract 172

ліцензійний платіж 180

licensed payment 180

ліцензійні умови 180

licensed condition 172

ліцензія 172-173

license 172-173

ліцензія відкрита 173

license opened 173

ліцензія генеральна 173

general license 173

ліцензія спеціальна 173

special license 173

ліцензування 173

licensing 173

локальний нормативний акт 173-174

local regulatory act 173-174

ломбард 174

pawnshop 174

лот 174

lot 174

М

майно 175

property 175

майнове страхування 175

property insurance 175

майновий комплекс 175

insurance complex 175

майновий

поручитель 175-176

insurance guarantor 175-176

майнові права 176

property rights 176

майнові санкції 176

insurance sanction 176

мале підприємство 176

small business enterprise 176

малий та середній

підприємець 176-177

small and medium enterprise 176-177

- малозабезпечена сім'я 177**
needy family 177
- малолітня дитина 177**
minor child 177
- малолітня особа 177**
younger person 177
- мандат 177**
mandate 177
- мандат депутата 177**
deputy mandate 177
- маржа 177-178**
margin 177-178
- масові заворушення 178**
mass disorder 178
- материнська компанія 178**
parent company 178
- материнський банк 178**
parent bank 178
- матеріали експертизи 178-179**
materials of expertise 178-179
- матеріальне право 179**
material law 179
- матеріальний актив 179**
material asset 179
- матеріальні збитки 179**
material damage 179
- матеріальні носії секретної інформації 179**
material media of secret information 179
- медична субсидія 180**
medical subsidy 180
- мета введення воєнного стану 180**
the purpose of the imposition of martial law 180
- метод правового регулювання 180**
method of legal regulation 180
- методи здійснення функцій держави 180**
methods of implementation of state functions 180
- методи управління 180-181**
management methods 180-181
- механізм держави 181**
state mechanism 181
- механізм правового регулювання 181**
mechanism of legal regulation 181
- механізм стримувань і противаг 181**
the mechanism of checks and balances 181
- меценатство 181**
philanthropy 181
- меценатська діяльність 181-182**
philanthropic activities 181-182
- мирова угода 182**
amicable agreement 182
- митна безпека 182**
customs security 182
- митна декларація 182**
customs declaration 182
- митне законодавство 182-183**
customs legislation 182-183
- митний контроль 183**
customs control 183
- митний склад 183**
customs warehouse 183
- митні платежі 183**
customs payments 183
- митні режими 183**
customs regimes 183
- мито 184**
duty 184
- міжгалузєва аналогія 184**
cross-industry analogy 184
- міждержавний лізинг 184**
inter-state leasing 184
- міжнародна кооперація 184**
international co-operation 184
- міжнародна правова допомога 184-185**
international legal assistance 184-185
- міжнародна фінансова організація 185**
international financial organization 185
- міжнародна фінансова установа 185**
international financial institution 185
- міжнародний валютний ринок 185**
international exchange market 185
- міжнародний збройний конфлікт 185**
international armed conflict 185
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 186**
the International covenant on civil and political right 186
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 186**

the International covenant on economic
social and cultural rights 186

Міжнародний суд ООН 186

un International court 186

міжнародні санкції 186-187

international sanctions 186-187

мікропідприємства 187

microenterprises 187

мінімальна заробітна плата 187

minimum wage 187

міністерство 187

ministry 187

Міністерство внутрішніх справ

України (МВС) 187-188

Ministry of internal affairs of Ukraine
(mia) 188

**Міністерство розвитку економіки,
торгівлі та сільського господарства
України 188**

Ministry of economy, trade and agricul-
ture development of Ukraine 188

Міністерство інфраструктури

України

(мінінфраструктури) 188-189

Ministry of infrastructure of Ukraine
(Mininfrastructure) 188-189

Міністерство фінансів

України (Мінфін) 189

Ministry of finance of Ukraine
(MoF) 189

Міністерство юстиції України

(Мін'юст) 189-190

Ministry of justice of Ukraine
(MoJ) 189-190

місце проживання 190

residence 190

**місце проживання фізичної
особи 190-191**

individuals place of residence 190-191

місцеве самоврядування 191

local self-government 191

місцезнаходження

юридичної особи 191

legal entity location 191

мітинг 191

meeting 191

міф 191

myth 191

монархія 191

monarchy 191

монополізація 192

monopoly 192

мораль 192

morality 192

моральна шкода 192

moral damage 192

мораторій 192

moratorium 192

Н

набувальна давність 193

the acquired prescription 193

набуття спадщини 193

inheritance 193

надзвичайна ситуація 193

emergency situation 193

надходження бюджету 193

budget revenues 193

найманство 193-194

mercenary activities 193-194

наймач 194

renter 194

наймодавець 194

lessor 194

накладна (коносамент) 194

bill of lading 194

належні докази 194

proper evidence 194

наркотичні засоби 195

drugs 195

народ 195

people 195

народний суверенітет 195

people's sovereignty 195

народовладдя 195

democracy 195

насильницький екстремізм 1954

violent extremism 195

наука 196

science 196

націоналізація 196

nationalization 196

національна безпека України 196

national security of Ukraine 196

національна валюта (гривня) 196

national currency (hryvnia) 196

Національна поліція

України 196-197

National police of Ukraine 196-197

- Національна школа суддів України 197**
National school of judges of Ukraine 197
- Національне антикорупційне бюро України 197**
National anti-corruption bureau of Ukraine 197
- Національний банк України 197-198**
National bank of Ukraine 197-198
- національний суверенітет 207**
national sovereignty 198
- національні інтереси України 198**
national interests of Ukraine 198
- нація 198**
nation 198
- негаторний позов 198**
negative lawsuit 198
- негласні слідчі (розшукові) дії 199**
secret investigative search actions 199
- недієздатна особа 199**
incapacity 199
- недієздатність 199**
inability 199
- недійсність заповіту 199**
invalidity of the will 199
- недобросовісний набувач 199**
unscrupulous purchaser 199
- недоговірні зобов'язання 200**
noncontractual obligations 200
- недопустимі докази 200**
inadmissible evidence 200
- незакінчений злочин 200**
unfinished crime 200
- незаконне збагачення 200**
illegal enrichment 200
- некомерційне господарювання 200-201**
nonprofit economic entity 200-201
- ненадання допомоги 201**
failure to provide assistance 201
- необережність 201**
negligence 201
- необхідна оборона 201**
necessary defense 201
- неофіційне тлумачення правових актів 201**
unofficial interpretation of legal acts 201
- непереборна сила, форс-мажор 202**
independent force 202
- непідприємницькі товариства 202**
non-commercial society 202
- неплатоспроможність 202**
insolvency 202
- неповна цивільна дієздатність 203**
incomplete civil capacity 203
- неповнолітня дитина 203**
minor child 203
- неповнолітня особа 203**
minor person 203
- неподільне майно 203**
indivisible property 203
- неправомірні угоди між суб'єктами господарювання 203**
illegal agreements between business entities 203
- неправомірна вигода 203-204**
improper advantage 203-204
- неприбуткова організація 204**
non-profit organisation 204
- неприбуткові підприємства, установи та організації 204**
non-profit enterprises, institutions and organizations 204
- непрямий умисел 204**
indirect intent 204
- нерезидент 204**
non-resident 204
- нерезиденти 204-205**
non-residents 204-205
- нерухомі речі (нерухоме майно, нерухомість) 206**
immovable things (real property, real estate) 206
- неустойка 206**
penalty 206
- нещасний випадок 206**
accident 206
- нікчемний правочин 206**
insignificant contract 206
- новація 207**
novation 207
- норма 207**
norm 207
- норма права 207**
legal norm 207

нормативно-правовий акт 207

legal act 207

нормативно-правовий договір 208

legal contract 208

нормативно-правовий припис 208

normative legal regulation 208

нормотворча техніка 208

rulemaking technique 208

нормотворчість 208

rulemaking 208

нотаріальна

таємниця 208-209

notarial secrecy 208-209

нотаріат в Україні 209

notary in Ukraine 209

нотаріус 209

notary 209

О

об'єднання підприємств 210

association of enterprises 210

об'єкти правовідносин 210

objects of legal relations 210

об'єкти цивільних прав 210

civil rights objects 210

об'єктивне право 210

objective law 210

об'єктивно неправомірне

діяння 210-211

objective misconduct 210-211

обвинувальний акт 211

indictment 211

обвинувачений (підсудний) 211

accused (criminal defendant) 211

обвинувачення 211

prosecution 211

облігація 211

obligation 211

облік законодавства 212

accounting of legislation 212

облікова ставка Національного

банку України 212

reference rate of the National bank of
Ukraine 212

обман 212

deception 212

обман у правочині 212

fraud in a transaction 212

обмеження волі 212

restriction of freedom 212

обмежено осудна особа 213

partially sane person 213

обробка персональних даних 213

personal data processing 213

обтяжуючі обставини 213

aggravating circumstances 213

обставини, що підлягають

доказуванню в кримінальному

провадженні 213-214

circumstances to be proved in criminal

proceedings 213-214

обставини, які обтяжують

покарання 214

circumstances aggravating

punishment 214

обставини, які пом'якшують

покарання 214

circumstances mitigating

punishment 214

обшук 214

search 214

огляд 215

inspection 215

одномандатний виборчий округ 215

one-mandatory election district 215

ознаки права 215

signs of law 215

окреме провадження 215

separate proceeding 215

оперативно-розшукова

діяльність 215-216

operational-search activity 215-216

орган державної влади 216

public authority 216

органи виконання покарань 216

penal execution body 216

органи державної виконавчої

служби 216

state executive service bodies 216

органи доходів і зборів 216

revenue and fee bodies 216

організатор 216-217

organizer 216-217

Організація Об'єднаних Націй

(ООН) 217

united nations 217

організована злочинна група 217

organised criminal group 217

організована злочинність 217
organized crime 217
освідування особи 217-218
examination of the person 217-218
основні покарання 218
basic punishments 218
основні права людини 218
fundamental human rights 218
основоположні принципи права 218
fundamental principles of law 218
особа без громадянства 218
stateless person 218
особиста порука 218-219
personal guarantee 218-219
**особиста приватна власність
дружини, чоловіка 219**
personal private property of wife,
husband 219
особисте зобов'язання 220
personal commitments 220
особисті немайнові права 220
personal non-property rights 220
особливо тяжкий злочин 220
especially grave crime 220
осудна особа 220
sane person 220
оферта 221-221
offer 220-221
**офіційне тлумачення правових
актів 221**
official interpretation of legal acts 221
офіційний валютний курс 221
official exchange rate 221
офшорна зона 221
offshore zone 221
охоронна функція права 221
security function of law 221

П

парламент 222
parliament 222
паспорт 222
passport 222
паспортний документ іноземця 222
passport document of a foreigner 222
патент 222
patent 222

педагогічна діяльність 223
pedagogical activity 223
пенсійна виплата 223
pension payment 223
пеня 223
panalty 223
**перевищення влади або службових
повноважень 223**
excess of power or authority 223
передоручення 223-224
retrust 223-224
переказ грошей 224
money transfer 224
перекладач 224
translator 224
перестраховування 224
reinsurance 224
персональні дані 224
personal data 224
письмове провадження 224-225
written proceedings 224-225
підбурювач 225
instigator 225
підвищення кваліфікації 225
upgrading 225
підгалузь права 225
sub-branch of law 225
**підзаконний нормативно-правовий
акт 225**
legislative regulation 225
піднайм 225
sublease 225
підозрюваний 225-226
suspected 225-226
підприємництво 226
entrepreneurship 226
підприємницькі товариства 226
business companies 226
підприємства 226
enterprises 226
підприємство 226-227
enterprise 226-227
**підприємство з іноземними
інвестиціями 227**
enterprise with foreign
investments 227
**підприємство колективної
власності 227**
collective-owned enterprise 227

- підсистема права 228**
subsystem of law 228
- підстави юридичної відповідальності 228**
grounds of legal liability 228
- піклувальник 228**
trustee 228
- піратство 228**
piracy 228
- плагіат 228-229**
plagiarism 228-229
- платіжне доручення 229**
payment order 229
- платники судового збору 229**
payers of court fee 229
- повідомлення у кримінальному провадженні 229**
notice in criminal proceedings 229
- повірений 229**
attorney 229
- повна цивільна дієздатність фізичної особи 230**
full civil capacity of an individual 230
- повна цивільна дієздатність 230**
full civilian capacity 230
- повне товариство 230**
no-limited company 230
- повноваження 230**
power 230
- повторність злочинів 231**
recurrence of crimes 231
- подарунок 231**
gift 231
- податковий номер платника податків 231**
taxpayer tax number 231
- податок 231**
tax 231
- поділ влади 231-232**
division of power 231-232
- позбавлення волі 232**
imprisonment 232
- позивач 232**
plaintiff 232
- позика 232**
loan 244
- позичальник 232**
borrower 232
- позичка 232-233**
debt 232-233
- позов 233**
claim 233
- позов про визнання права власності 233**
claim for recognition of property rights 233
- позовна давність 233**
statute of limitations 233
- показання 234**
testimony 234
- показання з чужих слів 234**
indication from other people's words 234
- покарання 234**
punishment 234
- політична влада 244**
political power 234
- політична партія 234-235**
political party 234-235
- політична система 235**
political system 235
- політична система суспільства 235**
political system of the society 235
- політичний (державний) режим 235**
political (state) regime 235
- політичні відносини 236**
political relations 236
- політичні функції 236**
political functions 236
- політологія 236**
politology 236
- поліцейський захід 236**
police measure 236
- пом'якшуючі обставини 236**
mitigating circumstances 236
- помилування 237**
oblivion 237
- попередження 237**
warning 237
- попередній договір 237**
preliminary agreement 237
- порушення зобов'язання 237**
breach of obligation 237
- посада 237**
position 237
- посада державної служби 237-238**
civil service position 237-238
- посадова особа державного апарату 238**
official of the state apparatus 238

- посвідка на постійне проживання 238**
permanent residence permit 238
- посвідка на тимчасове проживання 238**
residence permit 238
- посвідчення біженця 238**
refugee certificate 238
- посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон 238-239**
certificate of a stateless person to travel abroad 238-239
- посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту 239**
certificate of the person who needs additional protection 239
- посвідчення особи, якій надано право на тимчасовий захист 239**
identification of the person granted temporary protection 239
- послуга 239**
service 239
- пособник 239-240**
abettor 239-240
- постанова 240**
ruling 240
- постійне місцезнаходження 240**
permanent location 240
- постійне місце проживання 240**
permanent residence 240
- потерпілий 240-241**
victim 240-241
- права людини 241**
human rights 241
- права нації 241**
national rights 241
- право 241**
law 241
- право вимоги 241-242**
right of claim 241-242
- право власності 242**
ownership 242
- право господарського відання 242**
right of economic management 242
- право комунальної власності 242**
the right of communal ownership 242
- право користування 242-242**
the right to use 242-243
- право оперативного управління 243**
right of operational management 243
- право регресу 243**
right of recourse 243
- право спільної власності 243**
joint ownership 243
- право спільної сумісної власності 243**
right of common joint property 243
- правова держава 243-244**
legal state 243-244
- правова доктрина 244**
legal doctrine 244
- правова допомога 244**
legal assistance 244
- правова ідеологія 244**
legal ideology 244
- правова культура особистості 244**
legal culture of the person 244
- правова культура суспільства 245**
legal culture of the society 245
- правова норма 245**
legal norm 245
- правова поведінка 245**
legal behavior 245
- правова психологія 245**
legal psychology 245
- правова система 245-246**
legal system 245-246
- правова сім'я 246**
legal family 246
- правове регулювання 246**
legal regulation 246
- правовий акт 246**
legal act 246
- правовий звичай 247-247**
legal custom 246-247
- правовий порядок 247**
legal order 247
- правовий прецедент 247**
legal precedent 247
- правовий статус 247**
legal status 247
- правовий статус особи 247**
legal status of a person 247
- правові відносини 248**
legal relations 248
- правові послуги 248**
legal services 248
- правозастосовний акт 248**
law enforcement act 248

- правозастосування 248**
law enforcement 248
- правоздатність 248-249**
capacity 248-249
- правомірна поведінка 249**
lawful behavior 249
- правомірний правочин 249**
legitimate transaction 249
- правонаступництво 249**
succession 249
- правоохоронні органи 249-250**
law enforcement agencies 249-250
- правопорушення 250**
offense 250
- праворозуміння 250**
legal understanding 250
- правосвідомість 250**
legal consciousness 250
- правосуб'єктність 250-251**
legal personality 250-251
- правотлумачний акт 251**
interpretation act 251
- правочин 251**
bargain 251
- пред'явлення особи для впізнання 251**
presentation of a person for identification 251
- пред'явлення речі для впізнання 251-252**
presentation things to identify 251-252
- пред'явлення трупа для впізнання 252**
identification of the body 252
- представник цивільного позивача, цивільного відповідача 252**
representative of the civil plaintiff, civil defendant 252
- представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження 252**
representative of legal entity for which proceeding is carried out 252
- представництво 252-253**
representative office 252-253
- представницький орган місцевого самоврядування 253**
representative body of local self-government 253
- презумпція 253**
presumption 253
- прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин 253-254**
precursors of narcotic drugs and psychotropic substances 253-254
- прибуток 254**
profit 254
- приватне акціонерне товариство 254**
private joint stock company 254
- приватне підприємство 254**
private enterprise 254
- приватне право 254-255**
private law 254-255
- приватний інтерес 255**
private interest 255
- привід 255**
occasion 255
- приймаюча сторона 255**
host 255
- принципи права 255-256**
principles of law 255-256
- природні монополії 256**
natural monopoly 256
- присяжний 256**
jurymen 256
- притягнення до кримінальної відповідальності 256**
prosecution 256
- прогалина в законодавстві 256**
gap in legislation 256
- продукція (плоди, доходи) 257**
products 257
- прокуратура України 257**
prosecutor's office of Ukraine 257
- прокурор 257**
prosecutor 257
- прокурорське самоврядування 257**
prosecutor's self-administration 257
- пропозиція 257-258**
offer 257-258
- протокол судового засідання 258**
protocol of the court session 258
- професійний пенсійний фонд 258**
professional pension fund 258
- проценти 258**
percentages 258

процесуальне право 258
procedural law 258
процесуальні витрати 259
procedural costs 259
процесуальні рішення 259
procedural decisions 259
процесуальні строки 259
procedural deadlines 259
прямий умисел 259
direct intent 259
психотропні речовини 259-260
psychotropic substances 259-260
публічна закупівля 260
public procurement 260
публічна інформація 260
public information 260
публічна служба 260
public service 260
публічне акціонерне товариство 260
public joint-stock company 260
публічне право 261
public law 261
публічний договір 261
public contract 261
публічні повноваження 261
public powers 261

Р

реалізація норм права 262
implementation of rules of law 262
реальний договір 262
real contract 262
реальний конфлікт інтересів 262
real conflict of interests 262
реальні збитки 262
real losses 262
революція 263
revolution 263
реєстраційна дія 263
registration action 263
реєстраційна справа 263
registration case 263
реєстрація громадянства України 263
registration of citizenship of Ukraine 263

резервний фонд 263-264
spare fund 263-264
резолюція 264
resolution 264
рента 264
rent 264
реорганізація 264
reorganization 264
реституція 264
restitution 264
речові докази 265
material evidence 265
речові права 265
property rights 265
рівнозначна посада 265
equal position 265
річ 265
object 265
розбій 265
robbery 265
розмір мінімальної заробітної плати 266
the minimum wage 266
розрахунковий чек 266
calculation check 266
роялті 266
royalty 266
рухоме майно 266
movables 266

С

самоврядування 267
municipality 267
самоподаткування 267
self-taxation 267
самоправство 267
arbitrariness 267
самострахування 267-268
self-insurance 267-268
санація 268
sanitation 268
санкція 268
sanction 268
свідок 268
witness 268
свідоцтво 269
certificate 269

- свобода договору 269**
freedom covenant 269
- свобода пересування і вільного
місця проживання 269**
freedom of moving and free
accommodation 269
- сервітут 269-270**
servitude 269-270
- середні підприємства 270**
medium enterprises 270
- сертифікат 270**
certificate 270
- система гідної оплати праці 270**
fair remuneration system 270
- система законодавства 270**
legislation system 270
- система недержавного пенсійного
забезпечення 271**
non-state pension system 217
- система права 271**
the system of law 271
- система судустрою 271**
court system 271
- систематизація
законодавства 271**
systematization of legislation 271
- сім'я 271**
family 271
- скарга 272**
complaint 272
- склад злочину 272**
corpus delicti 272
- склад правовідносин 272**
the composition of the relationship 272
- склад
правопорушення 272**
the composition of the offense 272
- слідчий 272-273**
investigator 272-273
- слідчий експеримент 273**
investigative experiment 273
- слідчий суддя 273**
investigating judge 273
- слідчі (розшукові) дії 273**
investigative (search) actions 273
- Служба безпеки України 273**
Security service of Ukraine 273
- службова недбалість 273-274**
service negligence 273-274
- службове підроблення 274**
official forgery 274
- службовий винахід 274**
employee invention 274
- службові особи 274-275**
public official 274-275
- солідарне зобов'язання 275**
solidarity commitment 275
- соціальна відповідальність 275**
social responsibility 275
- соціальна держава 275-276**
the welfare state 275-276
- соціальне страхування 276**
social insurance 276
- соціальний захист
(забезпечення) 276**
social security 276
- соціологія 276**
sociology 276
- спадкова трансмісія 276**
heritage transmission 276
- спадковий договір 277**
inheritance contract 277
- спадкодавець 277**
testator 277
- спадкоємець 277**
successor 277
- спадкування 277**
succession 277
- спадкування за законом 278**
hereditary succession 278
- спадкування за заповітом 278**
testamentary succession 278
- спадкування за правом
представлення 278**
inheritance by representation 278
- спадкування за правом
спадковості 278**
succession by inheritance 278
- спадщина 278-279**
inheritance 278-279
- специфікація 279**
specification 279
- спеціалізовані норми права 279**
specialized rules of law 279
- спеціаліст 279**
specialist 279
- спеціальна (вільна) економічна
зона 279-280**
special (free) economic zone 279-280

- спеціальна конфіскація 280**
asset forfeiture 280
- спеціальний суб'єкт злочину 280**
special perpetrator 280
- співтовариство 280**
community 280
- співучасники злочину 280-281**
accomplices of a crime 280-281
- співучасть у злочині 281**
complicity in a crime 281
- спільна сумісна власність 281**
common ownership 281
- спільна часткова власність 281**
joint shared property 281
- спільне майно 281**
common property 281
- споживач 281-282**
consumer 281-282
- споживчий кредит 282**
consumer credit 282
- спонсорство 282**
sponsorship 282
- спосіб правового регулювання 282**
method of legal regulation 282
- спосіб тлумачення 282-283**
method of interpretation 282-283
- статус біженця 283**
refugee status 283
- статут 283**
statute 283
- сторони в цивільному процесі 283**
parties in civil proceedings 283
- сторони кримінального провадження 283-284**
parties in criminal proceedings 283-284
- Стратегія національної безпеки України 284**
National security strategy of Ukraine 284
- страхова виплата 284**
insurance payment 284
- страхова організація 284**
insurance organization 284
- страхова сума 284**
insured amount 284
- страхове відшкодування 284-285**
insurance indemnity 284-285
- страховий випадок 285**
insurance case 285
- страховий документ 285**
insurance document 285
- страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) 285**
insurance payment (insurance fee, insurance premium) 285
- страховий ризик 285**
insurance risk 285
- страховий тариф 285**
insurance tariff 285
- страховики 286**
insurant 286
- страховики-нерезиденти 286**
non-resident insurers 286
- страхові агенти 286**
insurance agents 286
- страхові брокери 286-287**
insurance brokers 286-287
- страхувальники 287**
insurers 287
- страхування 287**
insurance 287
- строк 287-288**
period 287-288
- строк договору 288**
term of the contract 288
- строки у виконавчому провадженні 288**
time limits in enforcement proceedings 288
- структура законодавства 288**
structure of legislation 288
- структура права 288**
structure of law 288
- стягувач 288**
contractor 288
- суб'єкт владних повноважень 289**
subject of authority 289
- суб'єкт державної реєстрації 289**
subject of the state registration 289
- суб'єкт злочину 289-290**
perpetrator 289-290
- суб'єкт правовідносин 290**
the subject of the relationship 290
- суб'єкт правопорушення 290**
the subject of the offense 290

суб'єкти великого підприємництва 290
subjects of a large enterprise 290

суб'єкти господарювання 290
business entities, entities 290

суб'єкти декларування 291
subjects of declaration 291

суб'єкти малого підприємництва 291
small business entities 291

суб'єкти середнього підприємництва 291
subjects of medium-sized enterprises

суб'єктивне право 291
subjective right 291

суброгація 291
subrogation 291

субсидія 292
subsid 292

суверенітет 292
sovereignty 292

суд 292
court 292

суд апеляційної інстанції 292
court of appeal 292

суд касаційної інстанції 292
court of cassation 292

суд першої інстанції 293
court of first instance 293

суддя 293
judge 293

суддя-доповідач 293
judge-reporter 293

судимість 293
criminal record 293

судова колегія 294
judicial board 294

судова повістка 294
judicial summons 294

судова практика 294
judicial practice 294

судова система 294
judiciary 294

судова ухвала 294-295
judicial order 294-295

судове доручення 295
judicial errand 295

судове засідання 295
trial 295

судове провадження 295
judicial proceedings 295

судове рішення 296
judgment 296

судовий виклик 296
legal challenge 296

судовий збір 296
court fee 296

судовий імунітет 296-297
judicial immunity 296-297

судовий наказ 297
legal order 297

судовий процес 297
litigation 297

сукупність злочинів 297
set of crimes 297

суперфіцій 297
superficies 297

Т

таємниця заповіту 298
secret will 298

таємниця листування 298
the secret of correspondence 298

таємниця нарадчої кімнати суддів 298
the secret of the deliberative nod of judges 298

тендер (торги) 298-299
tender (auction) 298-299

теорія держави і права 299
the theory of state and law 299

територіальна громада 299
local community 299

термін 299
term 299

термінологія законодавства 299
legal terminology 299

тероризм 299-300
terrorism 299-300

терористична група 300
terrorist group 300

терористична діяльність 300
terrorist activity 300

терористична організація 300
terrorist organization 300

терористичний акт 300-302
terrorist act 300-302

- технічна норма 302**
technical standard 302
- тимчасова видача 302**
temporary issuance 302
- тимчасове вилучення майна 302**
temporary seizure of property 302
- тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом 302**
temporary restriction in the use of a special right 302
- тимчасове посвідчення громадянина України 303**
temporary certificate of a citizen of Ukraine 303
- тимчасовий арешт 303**
temporary arrest 303
- тимчасовий доступ до речей і документів 303**
temporary access to things and documents 303
- тимчасовий захист 303**
temporary protection 303
- тип правового регулювання 303**
type of legal regulation 303
- типовий договір 304**
the model agreement 304
- типологія держав 304**
the typology of states 304
- тіньова економіка 304**
shadow economy 304
- тлумачення правового акта 304**
interpretation of a legal act 304
- товар 304-305**
goods 304-305
- товари 305**
cargo 305
- товариство 305-306**
company 305-306
- товариство з додатковою відповідальністю 306**
additional liability company 306
- товариство з обмеженою відповідальністю 306**
limited liability companies 306
- торгівля людьми 306**
human trafficking 306
- тоталітарний режим 306**
totalitarian regime 306
- транзитний проїзд 307**
transit 307
- трансакція 307**
transaction 307
- транскордонна організована злочинність 307**
trans-national organized crime 307
- транспарентність 308**
transparency 308
- траст 308**
trusts 308
- треті особи 308**
third parties 308
- тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців 309**
holding in disciplinary battalion of a serviceman 309
- тримання під вартою 309**
detention 309
- трудоий договір 309**
employment contract 309
- тяжкий злочин 309**
serious crime 309
- У**
- убивство 310**
murder 310
- угода 310**
agreement 310
- удаваний правочин 310**
apparent transaction 310
- укладення міжнародного договору України 310**
conclusion of the international agreement of Ukraine 310
- умисел 311**
intention 311
- унікальний документ 311**
unique document 311
- унітарна держава 311**
unitary state 311
- унітарне підприємство 311**
unitary enterprise 311
- уповноважені особи юридичної особи 312**
authorized persons of a legal entity 312

управлінські документи 312
management documents 312

управління 312
management 312

упущена вигода 312
lost of profit 312

установа 312
institution 312

установи виконання покарань 313
penitentiary institutions 313

установчі документи суб'єкта господарювання 313
constituent documents of business entity 313

установчі документи юридичної особи 313
constituent documents of a legal entity 313

ухвала 313
decision 313

ухилення від сплати податків 313-314
tax evasion 313-314

учасник бойових дій 314
combatant 314

учасники кримінального провадження 314
participants in criminal proceedings 314

учасники судового провадження 314
participants of the legal proceedings 314

учасники цивільних відносин 315
participants in civil relations 315

уявна оборона 315
imaginary defense 315

Ф

ф'ючерний контракт 316
futures contract 316

фабрикація 316
fabrication 316

фактичний зміст правовідносин 316
the actual content of the relationship 316

фактичний склад 316
the actual composition 316

факторинг 316-317
factoring 316-317

факультативне перестраховання 317
optional reinsurance 317

фальсифікація 317
falsification 317

фахівець у галузі права 318
legal professional 318

федеративна держава 318
the federal state 318

федерація 318
federation 318

фізична особа 318
individual 318

фізична особа-підприємець 318-319
individual entrepreneur 318-319

фізичне насильство 319
physical violence 319

фізичні особи-нерезиденти 319
non-resident individuals 319

фізичні особи-резиденти 319
resident individuals 319

фіксована ціна 319
fixed price 319

фіксування судового засідання технічними засобами 320
fixing the court session by technical means 320

фіктивна діяльність суб'єкта господарювання 320
fictitious activity of a business entity 320

фіктивне банкрутство 320
fictitious bankruptcy 320

фіктивне підприємництво 321
fake entrepreneurship 321

фіктивний правочин 321
dummy transaction 321

фіктивний шлюб 321
fake marriage 321

філіація 321
filiation 321

філіація за принципом ґрунту 321
soil affiliation 321

філіація за принципом крові 322
blood filiation 322

філія 322
branch 322

філія юридичної особи 322
branch of a legal entity

філософія 322

philosophy 322

філософія права 322

philosophy of law 322

фінанси 323

finances 323

фінансова послуга 323

financial service 323

фінансова установа 324-325

financial institution 324-325

фінансове зобов'язання 325

financial liability 325

фінансовий кредит 325

financial loan 325

фінансовий лізинг 325-326

financial leasing 325-326

фінансові інструменти 326

financial instruments 326

фінансовий розрахунковий

документ 326

financial and accounting

documentation 326

фінансування державного

бюджету 326

financing of the state budget 326

фінансування тероризму 327

financing of terrorism 327

фонд 327

stock 327

фондова біржа 327

stock exchange 327

фондовий ринок 327

stock market 327

форвардний контракт 327

forward contract 327

форма держави 328

form of state 328

форма державного устрою 328

form of government 328

форма правління 328

form of government 328

форма правочину 328

transaction form 328

форс-мажор 328-329

force majeure 328-329

франчайзинг 329

franchising 329

франшиза 329

franchise 329

фрахт 329

freight 329

функції з обслуговування 329

maintenance features 329

функції держави 330

functions of the state 330

функції права 330

functions of law 330

функції страхування 330

insurance features 330

Х

холдингова компанія 331

holding company 331

хуліганство 331

hooliganism 331

Ц

цесія 332

cession 332

цивільна дієздатність

фізичної особи 332

civil capacity of an individual 332

цивільна правоздатність

фізичної особи 332

civil capacity of an individual 332

цивільна процесуальна

дієздатність 332

civil procedural legal capacity 332

цивільний відповідач 333

civilian defendant 333

цивільний позивач 333

civil plaintiff 333

цивільний позов у кримінальному

провадженні 333

civil action in criminal proceedings 333

цивільно-правова

відповідальність 333

civil liability 333

цілі юридичної відповідальності 334

objectives of legal responsibility 334

ціна 334

price 334

цінний папір 334

security paper 334

цінність права 334
the value of law 334

Ч

чартер 335
charter 335

час відкриття спадщини 335
the time of opening the heritage 335

часткова цивільна дієдатність 335-336
partial civil activities 335-336

часткова цивільно-правова відповідальність 336
partial liability 336

частота страхових випадків 336-337
frequency of insurance cases 336-337

чек 337
check 337

чекодавець 337
issuer 353

чекодержатель 337
holder 337

честь 337
honor 337

член кооперативу 337-338
member of the cooperative 337-338

члени сім'ї 338
family members 338

Ш

шахрайство 339
fraud 339

школа 339
damage 339

шлюб 339
marriage 339

шлюбний договір (контракт) 340-341
marriage contract 340-341

шпигунство 341
espionage 341

штраф 341-342
fine 341-342

штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) 342
penalty 342

штрафні санкції 342
penalties 342

Ю

юридична відповідальність 343
legal liability 343

юридична конструкція 343
legal construction 343

юридична особа 343
legal entity 343

юридична презумпція 343-344
legal presumption 343-344

юридична фікція 344
legal fiction 344

юридичне дозволення 344
legal permission 344

юридичне зобов'язування 344
legal commitment 344

юридичний обов'язок 344
legal duty 344

юридичні особи-нерезиденти 344
legal entities – non-resident 344

юридичні особи-резиденти 344-345
legal entities – resident 344-345

юридичні факти 345
legal facts 345

юридично значуща поведінка 345
legal significant behavior 345

Список використаних джерел та літератури:

Нормативні акти:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 18.07.2010 № 2456-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50, 51. Ст. 572.
2. Виборчий Кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст. 48.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
5. Деякі питання організації електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 № 357 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2018. № 41. Ст. 1450.
6. Житловий кодекс України: Закон України від 30.06.1983 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1983. Додаток до № 28, ст. 573.
7. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
8. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від 21.01.2004 № 22. *Офіційний вісник України*. 2004. № 13. Ст. 908.
9. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
10. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50.
11. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.
12. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
13. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
14. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12. Ст. 88.
15. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3-4. Ст. 21.
16. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99.
17. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552.

18. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 23. Ст. 121.

19. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2802-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

20. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48-49. Ст. 536.

21. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України* (зі змінами і допов.). 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

22. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2972.

23. Положення про Міністерство інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2015. № 54. Ст. 1755.

24. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» від 20.08.2014 № 459 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2019. № 74. Ст. 2588.

25. Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2014. № 69. Ст. 1936.

26. Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. Ст. 1455.

27. Порядок формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 3 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 55. Ст. 1931.

28. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12.12.2006 № 1449 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2007. № 6. Ст. 235.

29. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

30. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50-51. Ст. 384.

31. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. Ст. 50.

32. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-

III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. Ст. 30.

33. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 16.01.2020 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

34. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.

35. Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16.09.1997 № 5073-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст. 252.

36. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 25. Ст. 180.

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365.

38. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 30. Ст. 239.

39. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів в органах юстиції та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів: Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5. *Офіційний вісник України*. 2005. № 15. Ст. 799.

40. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 № 1404-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

41. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

42. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

43. Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: Конвенція від 08.11.1990 № 995. *Офіційний вісник України*. 2011. № 41, / № 95, 2010. Ст. 3374 / ст. 1705.

44. Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою: Закон України від 17.04.2004 № 1223-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст. 896.

45. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4.

46. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України: Закон України від 28.12.2014 № 76-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 6. Ст. 40.

47. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

48. Про громадянство: Закон України від 01.03.2001 № 2235-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

49. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 39. Ст. 517.

50. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон

України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50.

51. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст. 61.

52. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 № 549-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 23. Ст. 148.

53. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 № 1777-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.

54. Про затвердження Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації: Наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 16.05.2007 № 93 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2007. № 52. Ст. 2153.

55. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 49. Ст. 527.

56. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553.

57. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.

58. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

59. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 50 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 35. Ст. 290.

60. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 № 2614-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 43. Ст. 608.

61. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 16 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

62. Про дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 29. Ст. 233.

63. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91.

64. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст. 483.

65. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

66. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.

67. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон

України від 20.11.2012 № 5492-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.

68. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст. 159.

69. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 1. Ст. 1.

70. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 49-51. Ст. 376.

71. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

72. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 № 1582-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.

73. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

74. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 1702-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 171.

75. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

76. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.1996 № 392/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 48. Ст. 263.

77. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 28. Ст. 205.

78. Про затвердження зразків деяких документів, які подаються для набуття громадянства України іноземцями та особами без громадянства, які брали (беруть) участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони України, та громадянами Російської Федерації, які зазнали переслідувань через політичні переконання: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.08.2012 № 715. *Офіційний вісник України*. 2012. № 72. Ст. 2907.

79. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 21.02.2018 № 14. *Офіційний вісник України* (зі змінами і допов.). 2018. № 22. Ст. 743.

80. Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 № 676. *Офіційний вісник України*. 2018. № 76. Ст. 2558.

81. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 908.

82. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації

страції України від 20.09.2012 № 108. *Офіційний вісник України*. 2012. № 77. Ст. 296.

83. Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку: Розпорядження антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49. *Офіційний вісник України*. 2002. № 14. Ст. 778.

84. Про затвердження Методики проведення аналізу посад державної служби категорій «Б» та «В» у центральних органах виконавчої влади: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 17.08.2018 № 199-18. *Офіційний вісник України*. 2018. № 78. Ст. 2617.

85. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів: Наказ Міністерства юстиції України від 24.04.2017 № 1395/5. *Офіційний вісник України*. 2018.

86. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 665.

87. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку: Постанова Національного банку України від 11.09.2017 № 89 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2017. № 80. Ст. 2471.

88. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження: Наказ Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 64. Ст. 2182.

89. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 61. Ст. 2101.

90. Про затвердження Положення про ліцензування банків: Постанова Національного банку України від 22.12.2018 № 149. *Офіційний вісник України*. 2019. № 12. Ст. 435.

91. Про затвердження Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1073. *Офіційний вісник України*. 2018. № 178.

92. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру судових розслідувань: Наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 46. Ст. 1674.

93. Про затвердження Положення про порядок визначення чистої вартості активів пенсійного фонду: рішення від 11.08.2004 № 339 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2005. № 4. Ст. 263.

94. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: Постанова Правління Національного банку України від 16.12.2002 № 508 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2003. № 10. Ст. 444.

95. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах від 15.12.2004 № 639 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2005. № 3. Ст. 156.

96. Про затвердження Положення про порядок та умови видачі інформації з

Єдиного ліцензійного реєстру: Наказ Ліцензійної палати при Міністерстві економіки України від 15.11.1996 № 4 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 1998. № 2. Ст. 55.

97. Про затвердження Положення про посвідчення біженця: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 202 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2012. № 20. Ст. 761.

98. Про затвердження Положення про посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2012 № 199. *Офіційний вісник України*. 2012. № 20. Ст. 758.

99. Про затвердження Положення про провадження депозитарної діяльності: рішення від 23.04.2013 № 735. *Офіційний вісник України*. 2013. № 52. Ст. 1910.

100. Про затвердження Положення щодо організації продажу активів (майна) банків, що ліквідуються: Рішення виконавчої дирекції фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 24.03.2016 № 388 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 39. Ст. 1506.

101. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ: Наказ Міністерства фінансів України від 02.04.2014 № 372. *Офіційний вісник України*. 2016. № 8. Ст. 405.

102. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету: Постанова КМУ від 29.03.2002 № 415 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2002. № 14. Ст. 734.

103. Про затвердження Порядку гарантійного ремонту (обслуговування) або гарантійної заміни технічно складних побутових товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 № 506 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2002. № 16. Ст. 861.

104. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588. *Офіційний вісник України*. 2012. № 1. Том 2. Ст. 39.

105. Про затвердження Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні: Наказ Генеральної прокуратури України від 28.03.2019 № 51. *Офіційний вісник України*. 2019. № 27. Ст. 955.

106. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 № 550. *Офіційний вісник України*. 2006. № 16. Ст. 1206.

107. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2016. № 76. Ст. 2558.

108. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації особистого прийому громадян у Державній аудиторській службі України та її міжрегіональних територіальних органах: Наказ Державної аудиторської служби України від 24.11.2016 № 149 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2017. № 7. Ст. 228.

109. Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: Розпорядження

Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25.12.2003 № 177 (зі змінами і допов.). *Офіційний вісник України*. 2004. № 3. Ст. 139.

110. Про затвердження Порядку формування та зберігання реєстраційних справ: наказ Міністерства юстиції України від 18.11.2016 № 3267/5. *Офіційний вісник України*. 2016. № 90. Ст. 2949.

111. Про затвердження Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання: наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 09.06.2006 № 193. *Офіційний вісник України*. 2006. № 33. Ст. 2398.

112. Про затвердження типових форм первинного обліку науково-інформаційної діяльності та Інструкції про порядок їх використання і застосування: наказ Державного комітету статистики України та Міністерства України у справах науки і технологій від 07.08.1998 № 272/219. *Офіційний вісник України*. 1998. № 46. Ст. 1705.

113. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2365.

114. Про затвердження Умов прийому для здобуття вищої освіти в 2020 році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.10.2019 № 1285. *Офіційний вісник України*. 2019. № 97. Ст. 3249.

115. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.

116. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

117. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

118. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 30. Ст. 379.

119. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.

120. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

121. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282.

122. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. Ст. 377.

123. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.

124. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.

125. Про індексацію грошових доходів населення: Закон України від

03.07.1991 № 1282-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 42. Ст. 551.

126. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

127. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-ІV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 313.

128. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

129. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087-ІV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.

130. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.

131. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-ІV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.

132. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-ІV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

133. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст.170.

134. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37-38. Ст. 366.

135. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 60.

136. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 1. Ст. 2.

137. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.

138. Про національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-ХІІ (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. Ст. 86.

139. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.

140. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

141. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

142. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 181.

143. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 29.05.2003

№ 1057-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 47-48. Ст. 372.

144. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

145. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

146. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст. 121.

147. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 254.

148. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358.

149. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

150. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 № 2623-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 26. Ст. 354.

151. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 08.07.2011 № 3673-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 9. Ст. 64.

152. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.

153. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 47. Ст. 251.

154. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. Ст. 137.

155. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.

156. Про порядок вирішення колективних трудових спорів: Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 227.

157. Про поштовий зв'язок: Закон України від 04.10.2001 № 2759-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 6. Ст. 39.

158. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

159. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.

160. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 238.

161. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.
162. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 173.
163. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст. 89.
164. Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років: Закон України від 17.04.1991 № 962-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 22. Ст. 262.
165. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 2-3. Ст. 36.
166. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.
167. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343.
168. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
169. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.
170. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 50. Ст. 564.
171. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
172. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 1. Ст. 2.
173. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 14 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. Ст. 1058.
174. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.
175. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 28.11.2019 № 93-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. Ст. 290.
176. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.
177. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 14. Ст. 87.
178. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
179. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.
180. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон

України від 06.01.2018 № 2275-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.

181. Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 № 1956-XII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. Ст. 139.

182. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 46. Ст. 456.

183. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. Ст. 68.

184. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

185. Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14.06.2016 № 1414-VIII (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 32. Ст. 555.

186. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.

187. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 19-20. Ст. 190. Ст. 31.

188. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268.

189. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.

190. Угода про фінансування заходу "EU4Skills: Кращі навички для сучасної України" від 17.12.2018. *Офіційний вісник України*. 2019. № 11. Ст. 398.

191. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

192. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

Спеціалізована література:

➤ Підручники, посібники, методичні рекомендації

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцького, О. Кузьменко, С. Стеценко. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2018. 446 с.

2. Адміністративне право України: Академічний курс: підруч. Том 1. Загальна частина / за ред. В. Б. Авер'янов. Київ, 2004. 584 с.

3. Антикорупційна політика України: навчальний посібник для членів громадських рад / за ред. Е. Р. Рахімкулов, О. В. Климович, С. І. Панцир, М. В. Чугаєвський, Л. І. Лебедюк. Львів, 2011. 136 с.

4. Багатомовний юридичний словник-довідник / за ред. І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 543 с.

5. Банківська енциклопедія / за ред. С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ «Знання», 2011. 503 с.

6. Банківська система: підручник / за заг. ред. С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 400 с.
7. Банківський нагляд: підручник / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: ЦНД НБУ, УБС, 2011. 498 с.
8. Біржовий ринок: бібліографічний огляд / за ред. С. М. Родіонова. Київ: НУБіП України, 2017. 7 с.
9. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія: курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. С. 48.
10. Бюджетне право України / за ред. І. І. Бабін. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. С. 13-15.
11. Велика Українська бібліотека / за ред. А. М. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.
12. Виборче право України: підручник / за ред. В. Ф. Нестерович. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.
13. Господарське право України: підручник. Ч. 1 / за ред. О. Б. Андрєєва, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2014. 340 с.
14. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / за ред. В. С. Мілаш. Харків: Право, 2015. 328 с.
15. Гроші та кредит: підручник. 4-е вид. / за ред. М. І. Савлук. Київ: КНЕУ, 2006. 744 с.
16. Губерський Л. В. Українська дипломатична енциклопедія: енциклопедія у 2 т. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Київ: Знання України, 2004. 760 с.
17. Державне управління: теорія і практика: підручник / за ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 432 с.
18. Економічна енциклопедія: Т. 1 / за ред. С. В. Мочерний. Київ: Видавничий центр "Академія", 2000. 864 с.
19. Економічний словник / за ред. Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. Київ: КОНДОР. 2006. 356 с.
20. Енциклопедія історії України: Т. 6 / за ред. В. А. Смолій. Інститут історії України. Київ: Видавництво "Наукова думка", 2009. 790 с.
21. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. / за ред. М. В. Кордона. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 172 с.
22. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
23. Загальна теорія держави і права: підручник / за ред. М. В. Цвік Харків: Право, 2009. 584 с.
24. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
25. Загальні правила спадкування: методичний посібник / за ред. К. І. Шумської. Івано-Франківськ. 2016. 8 с.
26. Знаки української етнокультури: словник-довідник / за ред. В. В. Жайворонок. Київ: Довіра, 2006. 370 с.
27. Інститут історії України: підручник / за ред. В. А. Смолій. Київ: Видав-

ництво "Наукова думка", 2003. 688 с.

28. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. / за ред. Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук. Київ: "Центр учбової літератури", 2014. 276 с.

29. Історія держави і права України: акад. курс: підручник / за ред. Б. Й. Тищик, І. Й. Бойко. Київ: Ін Юре, 2015, 808 с.

30. Конституційне право України: навч. посіб. / за ред. Н. К. Шаптала, Г. В. Задорожня. Дніпропетровськ.: ТОВ "ЛізуновПрес", 2012. 472 с.

31. Конституційне право України: повний курс: навч. посіб. / за заг. ред. О. В. Совгіря, Н. Г. Шукліна; 2-ге вид. перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 544 с.

32. Кримінальне право України, Загальна частина: практикум / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ: К-НТ, 2006. 437 с.

33. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 513 с.

34. Кримінальний процес України: навч. посіб. / за ред. Є. Г. Коваленко. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 576 с.

35. Кримінальний процес: підруч. С. В. Банах, Н. З. Рогатинська, А. М. Сарахман. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2016. 264 с.

36. Кримінально-виконавче право: підручник / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та ін.; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. Харків: Право, 2011. 328 с.

37. Медичне право України: підручник / за заг. ред. С. Г. Стеценка. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.

38. Менеджмент: підручник / за ред. В. М. Діденко. Київ: Кондор, 2008. 584 с.

39. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. Київ: "Центр учбової літератури", 2014. 142 с.

40. Митна енциклопедія / за ред. І. Г. Бережнюк. Хмельницький: ПП Мельник А. А. 2013. Т. 2 : М – Я. 536 с.

41. Митна енциклопедія: у двох томах / за ред. І. Г. Бережнюк. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 472 с.

42. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник / за ред. С. Я. Боринець. Київ: Знання, 2004. 409 с.

43. Наровлянський О. Д. Правознавство: підручник. Київ: Грамота, 2018. 272 с.

44. Настільна книга професійного судді / за ред. Н. О. Марчук. Київ: «Арт-Дизайн». 2015. 248 с.

45. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: підручник / за ред. П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 320 с.

46. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: підручник для студ. економіч. спец. вищих закладів освіти / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Каніщенко, А. А. Чухно. Київ: Вища школа, 1999. 743 с.

47. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / за ред. Е. А. Зіня. Київ: Видавництво «Кондор», 2009. 432 с.

48. Основи платіжного картознавства: посібник-довідник для прокурорів та суддів / за заг. ред. О. О. Карпова. Київ: Українська міжбанківська Асоціація членів платіжних систем «ЕМА», 2018. 86 с.

49. Основи правознавства: навч. посіб. / за ред. проф. Ю. І. Крегула. Київ: Київський національний торгово-економічний університет. 2007. 406 с.
50. Оченаш І. П. Джерела фінансування бюджетного дефіциту та його місце у системі бюджетного регулювання. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 2. С. 30-34.
51. Політичний менеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. 2-ге вид., допов. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 296 с.
52. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
53. Політологія (теорія та історія політичної науки): навчальний посібник / за ред. П. Л. Шляхун. Київ: Либідь 2005. 576 с.
54. Політологія: навч. посіб. / за ред. С. Д. Гелей, С. М. Рутар. Київ: Знання, 2007. 309 с.
55. Політологія: наука про політику: підручник / за ред. М. І. Горлач. Київ: Центр учбової літератур, 2009. 840 с.
56. Посібник з європейського права у сфері захисту персональних даних. Київ: К.І.С., 2015. 216 с.
57. Права людини і громадянина: навч. посіб. / за ред. П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. Київ, 2004.
58. Право міжнародних організацій: підручник / за заг. ред. А. Х. Абашидзе. Москва: Юрайт, 2019. 505 с.
59. Правознавство: навч. посіб. / за ред. В. В. Молдована. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 184 с.
60. Правознавство: навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою/ за ред. В. В. Молдован, Л. І. Чулінда. Київ: Центр навч. літ., 2006. 184 с.
61. Правознавство: навчальний посібник / за ред. В. С. Богданова. Київ: Кондор, 2011. 474 с.
62. Правознавство: підручник / за ред. А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. Київ: Правова єдність ВАВ, 2009. 792 с.
63. Правознавство: підручник / за заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Київ: КНЕУ, 2003. 767 с.
64. Проблеми теорії держави і права: навчальний посібник. 3-тє вид. змін. й доп. / за ред. М. В. Кравчук. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с.
65. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / за ред. С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. Київ: Знання, 2010. 532 с.
66. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ: "Інст. інтел. власн. і права", 2008. 248 с.
67. Свобода договору в цивільному праві України: навч. посіб. / за ред. А. В. Луць Київ, 2004.
68. Система стримувань і противаг у сфері державно-управлінських відносин: наук.-метод. рек. / за заг. ред. В. А. Ребкало, В. А. Шахов. Київ: НАДУ, 2008. 72 с.
69. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: створення і діяльність / за заг. ред. М. П. Гриценко. Київ: Київська обласна аграрна дорадча служба. 2005. 68 с.
70. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. / пер. з рос. Харків: Консум, 2005. 656 с.

71. Словник української мови / ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. С. 114.

72. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

73. Словник фінансово-правових термінів. 2-е вид., переробл. і доповн. / за ред. Л. К. Воронова. Київ: Алерта, 2011. 558 с.

74. Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. / за ред. О. О. Грін. Ужгород: ПП Данило С. І., 2009. 436 с.

75. Словник юридичних термінів: навчальний посібник / за ред. В. П. Марчук. Київ: МАУП, 2003. 120 с.

76. Современные проблемы теории денег и денежного обращения / за ред. С. В. Мищенко. Київ: ЦНИ НБУ, 2011. 230 с.

77. Соціологія: методичні вказівки до семінарських занять для бакалаврів спеціальності 081 «Право» денної форми навчання / уклад. О. О. Піменова. Луцьк: Луцький НТУ. 2017. 56 с.

78. Страхові терміни: словник / Ю. В. Алескерова. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2013. 52 с.

79. Сучасний словник з етики. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка. 2014. 416 с.

80. Тексти (конспект) лекцій з дисципліни “Соціальне страхування” для здобувачів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» всіх форм навчання / укл. Т. О. Олійник, Н. О. Чередниченко. Запоріжжя: ЗНТУ. 2018. 84 с.

81. Тендерна діяльність: конспект лекцій / укл. В. В. Жван, Ф. Т. Шумаков; Харківська національна академія міського господарства. Харків: ХНАМГ. 2009. 48 с.

82. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: навч. посіб. / за ред. О. В. Бабкіна, К. Г. Волинка. Київ: МАУП, 2004. 144 с.

83. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 688 с.

84. Теорія держави і права: Елементарний курс / за заг. ред. Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. Харків: ТОВ «Одісей», 2008. 432 с.

85. Теорія держави і права: курс лекцій: навчальний посібник / за ред. О. П. Віхрова, І. О. Віхрова. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 304 с.

86. Теорія держави і права: підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2015. 368 с.

87. Теорія держави і права: посіб. для підгот. до держ. іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змін. Харків: Право. 2016. 195 с.

88. Теорія держави та права: навч. посіб. / за ред. Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України. 2017. 320 с.

89. Теорія держави та права: підручник / за ред. Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

90. Теорія держави та права: підручник / за ред. Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

91. Теорія права і держави: підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Київ: Алерта; ЦУП, 2011. 524 с.

92. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.

93. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / за ред. А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Київ: Ваіте. 2018. 826 с.
94. Термінологічний словник з цивільного права та сімейного права / укладач: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Даниленко С. К. Одеса: ОДУВС, 2016. 32 с.
95. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / укладачі: Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. Київ: Хай-Тек Пресс, 2013. 408 с.
96. Трудові спори та порядок їх розгляду: навч. посіб. / за заг. ред. П. А. Бущенко, А. М. Слюсар: Національний університет "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 110 с.
97. Українське цивільне право: навч. посіб./ за ред. О. В. Дзера. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. 368 с.
98. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.
99. Фінансове право України: навч. посіб. / за ред. Ю. О. Костенко. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 240 с.
100. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / за ред. Л. В. Дікань. Київ: Знання, 2010. 395 с.
101. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери., Н. С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
102. Цивільне право України. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 408 с.
103. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.
104. Цивільне право: конспект лекцій для студ. спец. 081 «Право» денної та заочної форм навчання / укл. Г. А. Терещук. Луцьк: ЛНТУ, 2017. 267 с.
105. Цивільне право: конспект лекцій для студ. усіх напрямів денної та заочної форм навчання / укл. Г. А. Терещук. Луцьк: ЛНТУ, 2017. 88 с.
106. Цивільне право: підручник. Том 1 / за ред. Є. Н. Абрамова, Н. Н. Аверченко, Ю. В. Байгушева, 2010.
107. Юридична деонтологія: навчальний посібник / за ред. В. Д. Гапотій, О. Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.
108. Юридична енциклопедія / за ред. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.
109. Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.
110. Юридична енциклопедія / ред. кол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6: Т – Я. 768 с.
111. Юридичний довідник з підготовки до розгляду справ про захист прав споживачів / спіл. проект ЄС та Прогр. розв. ООН, Спільнота споживачів та громад. орг.; упоряд. М. О. Фролов. Київ: Наш час, 2008. 400 с.
112. Юридичний путівник споживача: навч.-прак. посіб. / за заг. ред. В. Е. Теліпко. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
113. Юридичні терміни: Тлумачний словник / за ред. В. Г. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Либідь, 2004. 320 с.

➤ **Монографії, статті, тези**

1. Адамов А. С. Суть, функції та принципи страхування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. № 1. С. 165–171.
2. Алешко Л. А. Значення та сутність самострахування. Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні : проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених, 11–12 квітня 2014. *Національний університет "Львівська політехніка"*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 117–118.
3. Блащук Т. В. Організаційно-правові форми юридичних осіб в сучасному цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. № 8. 2005. С. 3–6.
4. Божко В. М. Поняття принципів оплати праці. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2011. № 2 (ч. II). С. 27–35.
5. Вовчак О. Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 148–157.
6. Гаврилова Н. В. Оцінка діяльності ломбардних установ в Україні. *Наукові записки*. № 12. 2019. С. 96–101.
7. Галась І. А. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження: монографія. Дніпро: Днвпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019. 200 с.
8. Гнатишин Л. Особливості обліку роялті. *Економіка АПК*. 2009. № 3. С. 93–97.
9. Гонгало Р. Ф. Суперфіцій у римському приватному праві та його рецепція у цивільному праві України: дис. канд. юрид. наук. Київ. 2000.
10. Громівчук І. М. Міжнародно-правове визначення тероризму як основа ефективної боротьби з ним. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ*. Серія: економіка, право, політологія, туризм. Т. 2. 2011. № 4. С. 108–112.
11. Діброва Т. Г. Комунікаційна сутність спонсорського маркетингу. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць*. 2012. № 9. С. 303–308.
12. Заставна С. Л. Про строки і терміни в національному праві України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 119–123.
13. Здрик В. С. Складові похідних фінансових інструментів та їх класифікація для потреб бухгалтерського обліку. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 2 (11). С. 109–123.
14. Калабська О. Поняття суспільної та індивідуальної відповідальності особи (соціально-теоретичний аспект). *Людина і світ: способи та аспекти взаємовпливів*. Львів: Ліга-Прес. 2012. С. 229–231.
15. Канцір В. Сучасне розуміння поняття тероризму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2017. № 865. С. 449–456.
16. Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2013. 216 с.
17. Клименко Н. Г. Роль державної реєстрації недержавних інституцій в державному регулюванні їх діяльності у сфері національної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 2.
18. Костащук О. І. Професійна честь як важлива якість особистісно-професійної підготовки майбутніх учителів та її сутнісно-компонентний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 26. С. 19–24.

19. Крамченко Р. А. Споживчі кредити як джерело формування фінансових ресурсів домогосподарств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 4. Т. 1. С. 114–118.
20. Кузін Н. Особливості регулювання використання земель населених пунктів у сучасних умовах. *Юридичні науки*. 2019. № 3. С. 87–90.
21. Кухарев О. Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: ТОВ «Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив». 2009. 263 с.
22. Лазебний А. М. Залучення спеціаліста для проведення окремих слідчих розшукових дій. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. № 2 (65). 2014. С. 187–193.
23. Ліпінський В. Правові аспекти протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. *Вісник АМСУ. Серія: "Право"*. 2015. № 1. С. 58–63.
24. Мельник О. Г. Поняття юридичних фактів як підстав виникнення, припинення та трансформації правових відносин у сфері реалізації судової влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Випуск 33. Том 1. С. 32–35.
25. Надьон В. В. Деякі аспекти визначення правоздатності в цивільному праві. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 1.
26. Панченко М. В. Особливості суміщення та сумісництва професій (посад) в органах СБ України. *Європейські перспективи*. 2012. С. 133.
27. Пасічник А. В. Правосуб'єктність фізичних осіб. Щодо визначення поняття адміністративної деліктоздатності. *Юридична Україна*. 2009. № 11–12. С. 41–46.
28. Петрик О. А., Мариніч І. О. Роль незалежного аудиту в проведенні пост-митного контролю. *Technology audit and production reserves*. 2015. № 1/6. С. 57–60.
29. Погребняк С. Про колізії в законодавстві. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. С. 26–33.
30. Разумова О. Поняття митної безпеки в контексті забезпечення національної безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. № 3. 2019. С. 165–168.
31. Раковець К. Ю. Судово-економічні дослідження стосовно виявлення ознак фіктивного банкрутства підприємств. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. №11. С. 622–626.
32. Рибак О. С. Правова природа судового доручення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 6-1. Том 2. С. 88–91.
33. Росік Т. В. Роль судової практики в сучасній правотворчості: теоретико-прикладні аспекти: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права історія політичних і правових учень». Київ. 2016. 20 с.
34. Сабурова Г. Б. Керування документацією в обласних державних адміністраціях. *Державне управління*. 2017. № 4 (60). С. 175–182.
35. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 22–29.
36. Соціальне забезпечення сімей з дітьми: міжнародний досвід та українська модель: монографія. Харків: Монолит. 2016. 196 с.
37. Трач Н. С. Термінологія сучасного законодавства України. *Наукові записки*. Том 22. Частина I. С. 27–31.
38. Тучков С. С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя. 2005. 215 с.
39. Фоміна Т. Г. Тимчасовий арешт як спеціальний вид тримання під вар-

тою: підстави та процесуальний порядок застосування. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 230–234.

40. Хрептак В. І. Правовий статус холдингової компанії в Україні. *Правозахисний рух: історія та сучасність*. 2018. С. 134–137.

41. Шапіро В. С. Стан та протидія фіктивному підприємництву в Україні. *Інформація і право*. 2015. № 2. С. 144–151.

42. Шарова С. В. Визначення проблем іпотечного кредитування в період економічної кризи. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. С. 123–130.

43. Шлюб як юридична конструкція: реалії та перспективи. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 398–403. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_63.

44. Яворська О. С. Реальні договори в цивільному праві України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 169–175.

45. Ярошевська Т. Суб'єкти права на службовий винахід. *Право України*. 2006. № 3. С. 71–74.

➤ Електронні ресурси

1. Адміністративні стягнення за порушення митних правил – попередження, штраф, конфіскація, 2020. URL: <http://if.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/170073.html>.

2. Андрійко О. Ф. Адміністративне право. Велика українська енциклопедія, 2019. URL: <https://vue.gov.ua>.

3. Банківські гарантії, 2017. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100004967-bankivski-garantiyi>.

4. Бойко М. *Довідник кадровика*. № 3-5, 2010. URL: <https://www.kadrovik.ua/content/pripinennya-trudovogo-dogovoru-z-iniciativi-robotodavcu>.

5. Відповідальність посадових осіб за вчинення корупційних правопорушень, 2019. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/article/99196;jsessionid=EE7301109BE6203186838F84FEC3A2B9>.

6. Головатий М. Політологічний словник, 2019. URL: <https://subject.com.ua/political/dict/234.html>.

7. Деякі питання ведення обліку дорожньо-транспортних пригод: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424-2019-%D0%BF>.

8. Діденко І. В. Локальні нормативні акти, 2020. URL: <http://advokat-didenko.com.ua/ua/glossary/597/>.

9. Довідник з кримінально-процесуальних питань для надавачів безоплатної первинної правової допомоги, 2017. URL: <https://rm.coe.int/handbook-on-criminal-proceedings-for-primary-legal-aid-employees-provi/168078209c>.

10. Економічна енциклопедія, 2020. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/38/39/1/2/#9557>.

11. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

12. Загальні основи житлового права України, 2019. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9426/>.

13. Звіт про особливості нового валютного законодавства, 2019. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Report_on-new-fx-regulations_190306.pdf.

14. Зустрічний позов, 2019. URL: <https://yurporada.kiev.ua/uk/poradi-iurist-v/vstrechniy-isk.html>.

15. Ільницький М. С. Вибірчі процедури як складова виборчого процесу, 2018. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3323/Vyborchi%20protsedury%20yak%20skladova%20vyborchoho%20prot%20sesu_%20Inytskyi_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

16. Кодекс поведінки посадової особи щодо підтримання правопорядку: прийнятий Резолюцією 34/169 Генеральної асамблеї ООН від 17.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_282.

17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

18. Короткий словник політологічних термінів, 2020. URL: <http://politics.ellib.org.ua/encyclopedia-book-7.html>.

19. Максименюк А. А. Опіка та піклування над повнолітніми недієздатними особами, 2018. URL: <https://trostvn.silrada.org/opika-ta-pikluvannya-nad-povnolitnimy-nediyezdatnymy-osobamy-ta-osobamy-tsyvilna-diyezdatnist-yakyh-obmezhen/>.

20. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб. Київ, 2020. URL: <https://old.uinp.gov.ua/methodicmaterial/metodichni-rekomendatsii-z-pitan-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv>.

21. Мисака Г. В. Особливості оподаткування та обліку факторингових операцій. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. 2020. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-opodatкування-ta-obliku-factoringovih-operaciy.html>.

22. Модельний закон про лізинг від 14.04.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/14171>.

23. Морозов Є. ВСУ: реституція та/або віндикація при визнанні правочинів недійсним. *Ліга. Блоги*. 2016. URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/22689>.

24. Огляд судової практики Верховного Суду у справах щодо користування земельною ділянкою: сервітут, емфітевзис, суперфіцій / Затверджено на нараді суддів Касаційного цивільного суду від 01 квітня 2019 року. Київ, 2019. 21 ст. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_zemlya.pdf.

25. Отраднава О. О. Деліктна відповідальність, 2013. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/Unzap_2013_3_24.pdf

26. Податковий кодекс – про порядок проведення фактичних перевірок, 2020. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/print-54996.html>.

27. Положення про митні декларації: постанова Кабінету міністрів України від 21.05.2012 № 450. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/tipi-deklaratsiy-ta-zagalni-vimogi-do-/62662.html>.

28. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення, 2019. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/agrар-pravo/67.php>.

29. Правила внутрішнього трудового розпорядку, 2016. URL: <http://dspif.gov.ua/news/217-pravila-vnutrshnogo-trudovogo-rozporyadku.html>.

30. Правила добровільного страхування, 2008. URL: <https://persha.ua/pdf/Rul02.pdf>.

31. Правове забезпечення зайнятості населення України, 2020. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_36131.

32. Про взаємну допомогу в митних справах: Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Чорногорії від 17.06.2009 № 892_003. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400_008.

33. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міноборони України від 23.03.2017 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17>.

34. Про міждержавний лізинг: Конвенція від 25.11.1998 № 997_179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179.

35. Про міждержавний лізинг: Конвенція від 25.11.1998 № 997_179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179.

36. Проти транснаціональної організованої злочинності: Конвенція ООН від 15 листопада 2000 року № 995_789. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.

37. Сафронов В. Е. Конституційне право зарубіжних країн, 2015. URL: https://stud.com.ua/65492/pravo/formi_pravlinnya_tipologiya.

38. Словник іншомовних слів Мельничука, 2020. URL: <https://slovnyk.me>.

39. Словник страхових термінів, 2019. URL: <https://iic.kharkov.ua/slovník-strahovih-terminiv>.

40. Словник судових термінів, 2018. URL: <http://www.apcourtkiev.gov.ua/?p=8882>.

41. Словник термінів документознавства, 2019. URL: <http://dilo.kiev.ua/slovník.html>.

42. Словник термінів, що використовуються в міжнародній торгівлі при здійсненні логістичних операцій, 2019. URL: https://stud.com.ua/63921/logistika/slovník_terminiv_vikoristovuyutsya_mizhnarodniy_torgivli_zdiysnenni_logistichnih_operatsiy.

43. Словник української мови: в 11 томах. Том 5, 1974. 231 с. URL: <http://sum.in.ua/p/5/231/2>.

44. Страхові поняття та терміни, 2020. URL: https://prestige-ic.com.ua/ua/help-to-client/insurance-concepts-and-terms/str_pon_f/.

45. Студенников С. Відшкодування збитків: кому, як, у яких випадках. *Останні події, новини зі світу юриспруденції, інформаційні статті*. 2019. URL: <https://barristers.org.ua/news/vidshkoduvannya-zbytktiv-komu-yak-u-yakyh-vypadkah/>.

46. Термінологічний словник, 2020. URL: https://studopedia.com.ua/1_208352_h-termInologIchniy-slovník.html.

47. Тлумачний словник споживача фінансових послуг, 2020. URL: <https://law.chnu.edu.ua/finansovi-posluhy-slovník/>.

48. Українська Радянська Енциклопедія, 2020. URL: <https://leksika.com.ua/11641022/ure/apatriddi>.

49. Фінансовий термінологічний словник, 2019. URL: <http://www.ubrr.com.ua/node/397>.

50. Хто є суб'єктами державної реєстрації, м. Одеса, 2019. URL: <https://just.odessa.gov.ua>.

51. Шестопалова Л. М. Юридична відповідальність, 2019. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Edu/ForStudents/TheoryLawState/Law/Behavior/Responsibility.html>.

52. Щодо форми правочинів: роз'яснення від 19.04.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-11>.

53. Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшученко, 2020. URL: <https://leksika.com.ua/>.

54. Юридичний словник, 2017. URL: <http://pravo-porada.com.ua/yurydychniy-slovník/67-aa/266-alibi>.

Довідкове видання

**ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ
КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Глумачний термінологічний словник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України
Наливайко Л. Р.*

Підп. до друку 15.07.2020 р. Формат 60x84/16. Друк – цифровий, трафаретний (RISO).
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 26,00. Обл.-вид. арк. 26,25. Тираж – 50 прим.
Зам. № 01/20-д.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018